

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 01144

MERI

Sholem Asch

*Permanent preservation of this book was made possible
by Philip M. Budashewitz
in memory of
Joseph Budashewitz*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מערי

ראמאן

פון

שלום אש

ארויסגעגעבען פון „פארווערטס“

175 איסט בראדוויי, ניו יארק

1917

Copyright 1917
by
S H O L E M A S H
(all rights reserved)

איך ווידמע דאָס בוך
„מ ע ר י“
מיינע פרוי און פרוינד
מאָט ע ל אַ ש

אין דאַנקבאַרקייט פאר לייך און גליק.

ד ע ר מ ח ב ר.

עֲרִשְׁמֵעַר מֵהַיִּל

ראם ערשטע קאפיטעל 5.

עס איז געווען דער יונגער הערבסט, וועלכער האט מערי ראזענצווייג אזוי געשטימט.

דער יונגער הערבסט אויף דער קליין־רוסישער ערד.

זי איז געגאנגען צווישען די געדיכטע קוסטען מיט ווילד גראז בעוואקסען, וועלכע זיינען פייכט געווען. טראפענס וואסער זיינען געהאנגען אויף די בלעטער, איהרע פיס זיינען נאס געווארען און זי האט ניט געקוקט דערויף. זי איז אלץ טיעפער אריין צווישען די גרעזער, וואס זיינען דארט געוואקסען, ווי זי וואלט געוואלט צווישען זיי פערפאלען ווערען. עס איז געווען א שטילער זונען־אונטערגאנג, מיט בלאהע זידענע וואלקען אויסגעמישט, וועלכע זענען נאך איבערגע־פול געווען מיט די פרומע געזאנגען, וואס זי האט געהערט.

פון דער קליינער פויעריש־מאלאראסישער קירך איז זי נע־גאנגען, וואס איז געווען ווייט אָבגעלעגען פון שטאָרט. זי האט זיך צוגעהערט צום געזאנג פון די מיידלעך און קינדער, וואס האבען ביי זייער בעטען געזונגען, און האט געטראכט וועגען דעם, ווי וועניג שעהנע רעליגיעזע צערעמאניעס עס זיינען דא ביי אידען; ווי אַריס די אירישע שוהל איז, ווי ווייט זי איז פון איהר און ווי פרום, ווי מוראדינ פרום איז די פויערשע קירך.

זי האט זיך דערמאָהנט, ווי אַ מיידעל האט געקניהט פאר'ן פאָפ און האט זיך פאר איהם מתודה געווען. פאָרוואס איז ביי יודען ניטא אזא מנהג? — האט זי געקלערט. און דא איז איהר ערשט גע־קומען אויף די געדאנקען, אז זי האט אייגענטליך גאָר קיין רעליגיאָן נישט, אז זי איז אויפגעוואקסען אַהן אַ נאָט. ווי אונפערשטענדליך און פרעמד עס זיינען איהר די רעליגיעזע צערעמאניעס פון איהרע עלטערען! קיינער האט זיך נישט געמיהט איהר זיי געבען צו פערשטעהן, קיינער האט נישט פערלאנגט פון איהר, אז זי זאָל זיי

אבהיטען. און זי האָט מיט בענקשאַפט און וועה געקוקט אויף די אַרימע פּויערשע מיידלעך, וואָס זיינען איצט געגאַנגען פון קירד אויף ביידע זייטען וועג אין זייערע ווייסע קליידער און די בלומען פון זייערע פעלדער אין די געבעט־ביכער אַריינגעשטעקט.

וואָרום עס איז געווען די צייט, ווען דאָס אַכטצעהן־יאָרהיגע מיידעל שפּעט־אויף אין איהר נשמה אַלע חוואַלעס פון שטימונגען, וואָס שוועבען אין דער לופט אַרום.

און אַכטצעהן יאָהר איז מערי דאָן אַלט געווען, און אַ געשטאַלט האָט זי געהאַט, מעהר צו אַ אינגעל געגליכען איידער צו אַ מיידעל. אַ פּלאַכע ברוסט האָט זי געהאַט, און אויגען, גרויסע און פייערדיגע, ווי מען געפינט עס ביי רבי־אימשע קינדער פון אַ חסיד'יש הויף. און די האַר האַבען זיך איהר געקרייזעלט אין לאַקען און זיינען ווי פיאות אַראַכגעפּאלען איבער איהר לענגליך געזיכט. און אַ שטערען האָט זי געהאַט אַ הויבען, אַ געוועלסטען און אַ מלכות'דיגען, און זי האָט אויסגעזעהן איצט, צווישען די קוסטען ווילד גראַז, וועלכע האַבען זיך שוין געטונקעלט אין אבער־דעמערונג, ווי אַ ווערבעלע אַ יונגס מיט הענגענדע לאַנגע צווייגען האָט זיך אויסגעריסען פון דער ערד און געהט צווישען די גרעזער איבער די פעלדער.

— „פּאַטער אונזער, אונזער טעגליך ברויט גיב אונז היינט“ —

האָט געקלונגען דער אַבגעהאַקטער זאַץ פון געבעט ביי איהר אין זכרון. ווי פּראָסט די ווערטער זיינען! — האָט זי זיך געטראַכט. אַ אַרים פּאַלק, פּויערים קומען אַריין אין קירד, וואָס שטעהט אין מיטען פעלד, און בעטען פאר זייערע תּבואות. און זי האָט פּערנומען אין זיך דאָס קירכען־געזאַנג, די קינדער'ס ציטערנדיגע שטימען, די פּאַרכט און דעם ערנסט פון דער תּפילה. און אַ פּרוּמער צוק איז דורכגעגאַנגען דורך איהר ביינערדיג לייב, וואָס איז קוים געווען אַיינגעהילט אין איהר שוואַרץ זיידענער בלוזע און אין איהר זויעכען טיולענעם טוך. און פּלוצלונג האָט זי זיך פּערטראַכט וועגען איהר מוטער.

איהרע געדאַנקען זיינען איצט איבערגעטראַגען געוואָרען אויף עפּים אַנדערש — וועגען דעם ערשטען קאַפיטעל פון איהר ראַמאַן, וואָס זי האָט צו שרייבען, וועגען וועלכען זי האָט געטראַכט נאָך זיינענדיג אין גימנאַזיום אין דער גובערנסקער שטאָדט. זי האָט איהם אַבגעלעגט אויף דער צייט, ווען זי וועט אַהיים קומען צו דער מוטער

אויף וואקאציע. אבער ביז איצט איז איהר נאך אלץ נישט אויסגע-
קומען אוועקצוזעצען זיך ביים טישעל.

זי איז טרויעריג געווארען און האט זיך פארווירפע געמאכט:
דער גאנצער זומער איז אוועק אין גארנישט!

יעדעס מאָל, ווען מערי איז ערנסט געווארען, האט זי געטראכט
וועגען דעם ראַמאָן וואָס זי דארף שרייבען, און איהר פוילקייט האט
זי געבראכט צו זעהר טרויעריגע געדאנקען איבער איהר צוקונפט. און
זי האט אָנגעהויבען צו קלערען וועגען פעטערבורג, וואהין זי גויל
פאָהרען צום ווינטער אויף די קורסען, און וועגען איהרע חבר'טעס,
די פריילינגס עהרליך, וועלכע וואוינען דאָרט.

נאָך היינט אויף דער נאכט אַ בריעף שרייבען — האט זי זיך
געזאָגט. נאָך דאָס טונקעלקייט, וואָס האט אָנגעהויבען צו חערשען
אָרום איבער די פעלדער, און דאָס קירכע־געזאָנג, וואָס האט נאָך
געקלונגען אין איהרע אויערען און עס האט זיך איהר געדאַכט, דאָס
צו פערנעהמען איצט פון די אויסגעשפרייטע פעלדער, פון די זומפען
און פון די נאָסע קוסטען, וואָס זיינען אָרום — האט זי נישט געלאָזט
זיך פערנעהמען מיט געדאַנקען וועגען פראַקטישע זאַכען, ווי אַ בריעף
צו די עהרליכ'ס. זי האט זיך אריינגעלאָזט אין געדאַנק וועגען ראַמאָן.
דאָס האט געזאָלט זיין עפּים אַ שרעקליכע געשיכטע פון אַ גרעפּין,
וואָס ליעגט אויפ'ן טויטען־בעט און בעשווערט איהר זוהן, אַז ער זאל
ווערען אַ קאָטוילישער גלח, און דער זוהן פערליעבט זיך אין אַ מיידעל-
און די מלחמה ביי איהם צווישען דער מוטער'ס שבועה און דער ליעבע
צו זיין אויסרעוועהלמער — דאָס האט געזאָלט זיין עפּים זעהר
האַרצרייסענרעם.

וואָרום מערי האט אין אַזעלכע מינוטען שטענדיג געטראַכט
וועגען גרעפּינס און גראַפען, אַלמע שלעסער־ריטער פון מיטעלאַטער,
וואָס קומען ביי־נאכט אויף זייערע פערד אָנגעלאַפען, רויבען אַוועק
זייערע כלות און אַנטלויפען מיט זיי. זי איז געווען ווי אין אַ הלום,
און אָרום איהר האט געווימעלט די סביבה פון מיטעל־אַטערישע
שלעסער, נור צוליבע זייטיגע סבות לעבט זי פאָרלויפּיג דאָ, אין דעם
קליינעם שמוציגען אירישען שטעדטעל, ביי איהרע אירישע עלטערען.
זי וועט זיך אָבער אַמאָל אויפּהאַפען אין אַ פריה־מאַרגען און וועט זיך
געפּינען אין איהר ריכטיגען מיליע...

זי האָט ביי זיך אָבגעמאַכט — אויף דער נאַכט, ווי זי וועט אַהיים קומען, אַוועקזעצן זיך און אָנשרייבען דאָס ערשטע קאַפיטעל פון איהר ראַמאַז: „די גרעפֿין אויפֿ'ן טויטען־בעט“.

מיט דעם בעשלוס איז זי אין שטוב אַרײַן.

עס איז געווען שבת אויף דער נאַכט. די מוטער האָט נור ערשט וואָס געהאַט אַ ליכט אָנגעצונדען, איז געזעסען אין אַ ווינקעל און געזאַגט שטיל „נאַט פון אַברהם“. די שטוב איז געווען אין טונקעל אײַנגעהילט. די נאַכט האָט מען נור דורך די פענסטער געזעהן. דער פּאַטער האָט זיך אַרויף און אַראָב גערעהט איבער'ן שטוב און געקרעכצט פון צײַט צו צײַט — עכטע יודישע קרעכצען.

זי האָט זײַ נישט געזעהן, האָט זיך מיט זײַ נישט גענריסט און איז אַרײַן צו זיך אין צימער אַהן ווערטער. זי האָט זעוואָלט די לאַמפּ אָנצײנדען, נור דאָס טונקעלקײט פון שטוב איז איהר געפּעלען, האָט זי זיך אויף איהר בעמעל אַוועקגעזעצט און געקוקט אין דער פינסטער־דער שטוב אַרײַן.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט זיך די טהיר געעפּענט, און די מוטער איז אַרײַנגעקומען, ווי אַרײַנגעשלייכט. זי איז פּאַמעליך צו צום בעט און האָט מיט לײַבע גערופּען: „מריס־לעבען!“.

מערי האָט זיך נישט אָבגערופּען.

די מוטער האָט די האַנד אויסגעשטרעקט, געטאַפּט איהר קאַפּ און האָט ניט אַהן שרעק אויסגערופּען:

— דו האַסט דאָך היץ!

דאָס מײדעל האָט נישט געענטפּערט. איהר איז גוט געווען צו פיהלען אין דער טונקעל דער מוטער'ס האַנד אויף איהר קאַפּ. איהר שווייגען האָט די מוטער אָנגענומען פאַר אַ גוטען צײַכען, און זי האָט ווײַטער געוואַגט צו רײדען:

— זאָל אײַך אָנצײנדען דאָס ליכט?

— ווי דו ווײַלסט.

די מוטער האָט דאָס ליכט אָנגעצונדען און זיך צוריקגעזעצט נעבען איהר בעט:

— ווי דו זעהסט אויס, טאַכטער, דו ביזט דאָך נאַס, וואו ביזטו

געווען?

דאָס מײדעל האָט זיך פּערקרימט: — מאַמע!

— טהו זיך אויס, דו וועסט זיך, חלילה, פערקיהלען. דאָס מיידעל
האַט זיך וויעדער פערקרימט: — מאַמע!
— מריס-לעבען, ווי דו זעהסט אויס!
דאָס מיידעל האָט זיך אַבגערוּפּען:
— איך וויל זיין אליין.
די מוטער האָט אַבגעקרקעצט, געקושט די טאכטער אויפ'ן קאַפּ
און איז אין דער צווייטער שטוב אריין.

דאָס צווייטע קאפיטעל.

ווען מערי איז אליין געבליבען, האָט זי זיך אויפגעזעצט, איבער-
געטהאָן זיך טרוקען און זיך אוועקגעזעצט געבען איהר ווייסען טיש,
ביי וועלכען זי פלעגט מאַכען די לעקציעס פון גימנאַזיום. זי האָט
ארויסגענומען דאָס ראָזע ברויער-פּאַפּיר און געוואָלט אָנהויבען צו
שרייבען דעם ראָמאַן.

אַז זי האָט געוואָלט אָנהויבען צו שרייבען — איז איהר דער
גאַנצער ראָמאַן ווי אוועקגעפּלויגען; דאָס מיליע פון די גרעפינס אויפ'ן
טויטערבעט איז אזוי ווייט געווען פון איהר, אַז זי האָט נישט גע-
וואוסט מיט וואָס אָנצוהויבען.

און דאָ ערשט האָט זי דאָך אַלץ געהאַט!

גאַנצ'ן ערשטען זאַץ האָט זי אוועקגעלעגט די פּערער. זי האָט
אַנגעהויבען ארומשפּאַנען איבער דער שטוב ארויף און אַראָב. פון
דער וואַנד האָט אַראָבגעקוקט צו איהר באַטיטשעלי'ס אַ ווענעציאַנע-
רין, געציהרט דעם קאַפּ אין אַ פּערל-הייבעל. זי האָט זיך פּערקוקט
אויף דאָס שמוק-שטיק און זי האָט געזעהן זיך אין דעם געציהרט,
און געטראַכט צו געהמען פון דער מוטער די אַלטע פּערל און זיך אויפ-
גייהען אַזאַ הייבעל.

נור דערוויייל האָט זיך פון דער צווייטער שטוב געהערט אַ בעלע-
בען. עס איז ווער געקומען, מען רעדט הויך. זי האָט געטראַכט —
דער פּעטער לייזער איז דאָרט, און זי איז ביזן געוואָרען, פּאַרוואָס די
מענשען פון דעם וואַכענדיגען לעבען וועקען זי אויף פון איהרע
חלומות.

די מוטער האט אָנגעקלאַפּט: מרים־לעבען, קום אריין, דער סאַמאַץ
וואר שטעהט אויפ'ן טיש.

זי האט געהאַט ברעה אריינצוגעהן צום טהיי. נור דערפאַר וואָס
די מאַמע האָט אָנגעקלאַפּט, האָט זי נישט געוואָלט אריינגעהן.

זי האט געפיהלט אַ בעדערפניש דער מוטער צו־להכעיס טהאָן.
נישט פאַר שלעכטסקייט, נור עפעס צוליעב אַנ'אונבעוואוסטען טעם.

דער מוטער'ס רופען האָט זי אָבער אָבעריסען פון איהרע געדאַנ־
קען און דאָס בעלעבען, וואָס האָט זיך געהערט פון דער צווייטער
שטוב, האָט זי גע'חשק'ט אריינצוגעהן. זי האָט נישט געוואוסט, וואָס
מיט זיך צו טהאָן. צום סוף האָט זי אויף זיך ארויפגעוואָרפען אַ
טיכעל און איז אריין אין עס־צימער.

דאָס עס־צימער איז איצט געווען גוט בעלויכטען. די ברייטע
לאַמפּ האָט גענאָסען ליכט איבער'ן טיש. דער טיש איז געווען געדעקט
און דער סאַמאַוואר האָט היימליך געמאַכט די שטוב. ביים טיש האָט
זי געטראַפען, אויסער דעם פאַטער, דעם פעטער לייזער מיט זיין זוהן
מישא.

זי האָט זיך בעגריסט מיט זיי.

— וויסט, מרים, מישא פאַהרט דאָך קיין קיעוו אין אוניווערזי־

טעט אריין.

— אזא יונגער און שוין אזוי פיעל לערנען — האָט די מוטער

געזאָגט.

אין מערין האָט זיך ערוועקט די נישט־לאַנגגעענדיגטע נימנאַ־

זיסטקע. — מאַט זי געפרעגט:

— קיין קיעוו? און איך האָב געמיינט, אַז דו וועסט פאַהרען

קיין פעטערבורג. צו וואָס בלייבען אין דער פראַווינץ?

— איך האָב אָבערשיקט די פאפירען קיין פעטערבורג אויך, נור

איך רעכען, אַז אין קיעוו וועל איך גיכער אָנגענומען ווערען, — האָט

מישא געענטפערט און איז רויט געוואָרען (ער האָט געהאַט די גע־

ווענהייט צו רויטלען זיך ביי דער קלענסטער געלעגענהייט).

— מען זאָגט, אין קיעוו זיינען זיי נישט אזוי שטרענג מיט דער

פראַצענט־נאַרמע — האָט ער אָנגעהויבען צו רעדען רוסיש, ווענדענדיג

זיך צו מערין.

— און איד פאָהר קיין פעטערבורג — האָט מערי געזאָגט צו מישאַן אויף רוסיש, קוקענדיג איהם גלייך אין די אויגען. — מיר בענקט זיך נאָך פיטער, — האָט זי צוגעלעגט מיט'ן טאָן פון די פראַד ווינציעלע גימנאזיסטקעס, וועלכע רעדען שוין: „מיר, סטודענטען“.

— דאָס איז אַ נייעס, — האָט זיך דער פאָטער געווענדט צום פעטער לייזער, — איד הער דאָס צום ערשטען מאל, דאָס איז גאָר אַ נייעס.

— וואָס האָט זי געזאָגט, וואָס האָט זי געזאָגט? — האָט די מוטער אייניגע מאל איבערגעפרעגט אויף איריש. וואוהין פאָהרט זי? קינד — האָט זי אונבעהאַלפען געקוקט צו דער טאַכטער.

נור מערי האָט ווייטער גערעדט מיט מישאַן אויף רוסיש וועגען דער אוניווערזיטעט אין פעטערבורג:

— יא, דו האָסט רעכט — אַהן אַ גאַלדענער מעדאַל וועט פאר אַ אידען אין פעטערבורג שווער זיין אַנצוקומען.

— מען זאָגט פינף הונדערט האַבען אַנגעגעבען און פלעצער זיינען דאָ נור פופציג; זיי וועלען אַ קאַנקורס אויסרופען — האָט מישאַ געזאָגט צו מערי'ן און עפעס אויס אַ געווענהייט פון זיינע קינדעריאָהרען געקוקט אין אַ זייט, — אוראי, וואָלט זיך געוואָלט זיין אין פעטערבורג — אַ וועלט־שטאָדט, טהעאַטער, קאַמיסאַרזשעוור סקאַיאַ, — האָט ער צוגעלעגט מיט אַ פערשעמט שמייכלע, און זיינע פאָדערשטע צייהן האַבען זיין געזיכט געגעבען דעם אויסדרוק פון אַ קינד.

— און איד זאָג, אַז גלייכער איז אין קיעוו, נישט אזוי אַבגעריסען פון דער היים, דאָס לעבען ביליגער און די אוניווערזיטעט די אייגענע, — האָט זיין פאָטער זיך געווענדט צו מישאַן.

— וואָס וויל ער דען שטודירען? — האָט ר' חיים געפרעגט זיין ברודער.

— איד וואָלט געוואָלט, ער זאָל ענדיגען דאָקטאָר אָדער אַדוואָקאַט, ער האָט אזוי לאַנג געאַרבייט, זאָל ער כאַטש עפעס האַבען דערפון — האָט לייזער געענטפערט זיין ברודער פאר זיין זוהן — ער האָט זיך אַבער איינגעשפארט מאטהעמאַטיק, רעכענען, ווייס איד, וואָס עס וועט זיין דערפון?

— איך ליעב עם — האָט מישאַ פּערשעמט געזאָגט און איז ווידער
רויט געוואָרען.

— דאָס איז גוט — האָט זיך מערי אריינגעמישט, — אַלע אידען
שטודירען נור מעדיצין. דאָס איז נישט קיין וויסענשאַפט. דאָס איז
אַ פּראַפעסיע, אַ קאַריערע. איך וועל הערען נאַטור־וויסענשאַפט, איך
ליעב זעהר די נאַטור.

— און צוליב דעם דאַרף מען פאַהרען אַזש קיין פעטערבורג? —
האָט געזאָגט די מוטער, וועלכע האָט פּערשטאַנען אַביסעל רוסיש, —
האַסטו וועניג ביכער, קויף דיר נאָך און לערן דאָ.

— איך וועל דאָ נישט אויסזיצען אין דעם קליינעם שטערטעל,
איך וועל משוגע ווערען, — האָט זיך דאָס מיידעל אַבגערופּען צו דער
מוטער אויף אידיש, האַלב אויסשרייענדיג.

דער פּאָטער, וועלכער האָט אין דער היים בעקומען אַ גוטע ערציי-
הונג, האָט נישט געוואַלט מאַכען קיין פּאַמיליען־סצענע אין געגענווארט
פון זיין ברודער. ער האָט צו דער ווייב געשאַקעלט מיט'ן קאַפּ, אַז זי
זאָל אויפהערען און, ווענדענדיג זיך צו דער טאַכטער, האָט ער גע-
זאָגט:

— וועסט פאַהרען, וועסט פאַהרען.

נאָך דעם האָט ער מיט'ן ברודער אָנגעהויבען צו רעדען וועגען דעם
וואַלד, וואָס זיי האָבען ביידע בשותפות. דער שמועס ביים טיש איז
געוואָרען געטהיילט: די עלטערע האָבען גערעדט וועגען זייערע עסקים
און די יונגע האָבען זיך אויפגעהויבען און זיינען אריין צו מערי'ן אין
צימער.

דאס דריטע קאפיטעל

אַז מישאַ און מערי זיינען אַליין געבליבען, איז איהר טראַץ און איהר
עקשנות, וואָס זי האָט ארויסגעוויזען צו די עלטערען, אינגאנצען פּער-
שוואונדען. איהר איז בעפאַלען אַ קינדערשע פּרעהליכקייט, וועלכע
עס פלעגט אויף איהר קומען פון צייט צו צייט נאָך אַ טרויעריגע
שטימונג. עס איז געווען די פּרעהליכקייט, וועלכע פלעגט זיך ניסען
זוי פון אַ ריינעם קליינעם קוואַל וואַסער; איהרע אויגען זיינען בע-

לעבט געוואָרען און איהר געזיכט איז זעהר ליעבליך און זעהר שעהן געוואָרען. זי האָט נישט אַנדערש געקאָנט רעדען, סײַרען מיט אַ קליני גענדען געלעכטער, און באַלד ארומגענומען דעם, צו וועמען זי האָט גערעדט — נישט געקוקט דערויף, צי עס איז אַ מיידעל איהר גלייכען, אָדער אַ בחור, אויף וועלכען איהר האַנד־בעריהרונג האָט ארויסגערופען פלאַמען אויפ'ן פנים.

זי איז דערביי אונשולדיג געבליבען.

— מישא, טייערינקער, — האָט זי געזאָגט צו איהם, גלעטענדיג מיט איהרע קאָלטע ווייסע פינגער דעם קין פון זיין באַק, — פאַהר קיין פעטערבורג, ווי גאָט איז דיר ליעב, קום, מיר וועלען אינאיינעם זיין.

מישאַ איז רויט געוואָרען ווי פייער. די אויבערשטע ליפּ האָט זיך איהם פערקרימט, און ער האָט פערלעגען געלאַכט, געוויזען דערביי די צוויי גרויסע צייהן, און זיין גאַנצעם וועזען איז געווען ווי אַ אינגעל, וואָס איז אויפגעוואַקסען אַהן זיין וויסען. הענד האָט ער געהאַט צו־גרויסע, פיס האָט ער געהאַט צו־גרויסע, און ביי יעדער אַזאַ פערלעך גענהייט פלעגט ער שמעהן אונבעהאַלפען מיט זיינע צו־גרויסע הענד און פיס און אויסזעהן, ווי אַ אינגעל, וועלכען מען האָט אָנגעטראָגן צו־גרויסע קליידער...

— איך וויל דאָך פאַהרען... איך וויל פאַהרען, נאָר וואָס מאַכען? — און איז געשטאַנען אין מיטען שטוב און האָט די ברילען פערלעגען אַראָבגענומען פון דער נאָז און פערלעגען זיך זיי צוריק ארויפגעזעצט.

— מיר וועלען איבער נעווסקי שפּאַצירען, איבער דער נעוואַ וועלען מיר אין לאַדקעס פאַהרען, אין די טהעאַטערען, אין די רעסטאָראַנען אזוי „פּאַ סטודענטשעסקי“, וועלען מיר לעבען, אויף די „אַסטראָוואַ“ וועלען מיר וואוינען. כ'לעבען, עס וועט גוט זיין — איך האָב דאָרט פיעל בעקאַנטע, וועסט זעהן.

— זאָלען זיי מיך נור אָננעהמען, וואַלט אַלץ גוט געווען—ענטפערט מישאַ מיט דעם פריהערדיגען פערלעגען געלעכטער'ל.

— זיי וועלען אָננעהמען, כ'לעבען, פאַרוואָס זאָלען זיי נישט אַנ־נעהמען? — האָט מערי פערנעסען אָן פריהערדיגען געשפרעד, — און וועלען זיי נישט אָננעהמען, וועסטו ווארטען אַ פערטיל יאַהר, און אַז

אָרט וועט זיך מאַכען, עס איז ווערטה. די גרויסע שטאָרט לערנט. אה, מישא, פיטער, פיטער! — האָט זי אויסגערופען מיט ענטזיקונג. באַלד האָט זיך אין טהיר בעוויזען די מוטער, וועלכע איז אַרייַך געקומען אין דער שטיב און מיט שרעק, דרייסטער צו מישא'ן ווי צו איהר טאכטער, און האָט זיך אַוועקגעזעצט נעבען מישא'ן און געזאָגט צו איהם :

— נו, זאָג דו אַליין, מישא, צו וואָס דארף זי אַוועקפאַהרען? ביכער האָט זי, וויפיעל זי דארף, ברויכסט נאָך — קויף. און וואוהין וועט זי פאַהרען, אַ מידעל אַליין אין אַזעלכע גרויסע שטעדט? און דאָ זיינען מיר אַליין — דער פאַטער איהרער, די מוטער איהרער. נו, זאָג, מישא, דו ביזט דאָך אַ מאַנספערשוין, זאָג!...

נור אַנשטאַט צו ביזערן זיך אַדער אַרויסצולויפּען פון שטוב — ווי מערי וואָלט עס אַנאַנדערש מאַל געטהאָן — איז זי איצט אַרויפגעפאַלען אויף דער מוטער, האָט זי געקושט, געגלעט די הענד און גע- האַלזט זי: מאַמינקע, טייערע, מאַמינקע גוטע, דו ביזט גוט, דו ביזט גוט, — און האָט אַלץ דער מוטער'ס הענד געקושט.

— מיין קינד טייערס, וואוהין ווילסטו? געענדיגט דאָס נימנאזיום, און וואָס ווילסטו נאָך? צו וואָס דאַרפסטו אזוי פיעל לערנען, וואָס ביזטו אַ מאַנספערשוין? — אַ דאָקטאָר ווילסטו ווערען? — צו וואָס אזוינס? צו וואָס לויפּען? וואָס פעהלט דיר דאָ אין דער היים?

מערי, לעגענדיג די קאַפּ אויף דער מוטער'ס שויס, האָט גערעדט ווי צו זיך אויף רוסיש:

— פיטער איז שעהן, מאַמינקע, שעהן איז פיטער, און עס בענקט זיך, עס בענקט זיך זעהר.

— שמואל איז אַוועק, איז קיין אויסלאַנד געפאַהרען, און דו ווילסט אויך אַוועק. מיט וועמען וועל איך איבערבלייבען? וואָס איז מיט אייך? פאַרוואָס, טייערינקע, אַוועקפאַהרען? — ווילסט זעהן פעטערבורג — וועסטו אַמאָל מיט'ן טאַטען מיטפאַהרען. צו וואָס, קינד? נו, זאָג דו, מישא — צו וואָס? — מילא שמואל איז אַ מאַנספערשוין — אַבער דו?

מערי טראַכטענדיג וועגען עפעס האָט זיך פּלוצלונג אויפגעכאַפּט:

— מיר פֿאָהרען אינאיינעם, מאַמעלע קרוין — האָט זי געוויזען אויף מישאַץ — אינאיינעם וועלען מיר פֿאָהרען, אויף די „אַסטראָוואַ“ וועלען מיר וואוינען, מיט איזוואַזמישקעס וועלען מיר פֿאָהרען. אַד, מאַמינקע, פֿיטער איז שעהן, מאַמע! — און זי איז ווידער אַרױפֿגעפֿאלען אויף דער מוטער'ס האַלץ און זי געקושט.

נור באַלד האָט ווער אָנגעקלאַפֿט אין טהיר, און עס איז אַרױנגעקומען סאַניע, מישאַץ'ס שוועסטער. זי האָט מישאַץ אָן אַ זייט גערופֿען און איהם עפעס אַרױנגערױמט אין אויער. דערנאָך האָט זי זיך צוקושט מיט מערין און אין אײלעניש געזאַגט:

— וועסט מאַרגען מיט אונז מיטגעהן? מיר וועלען צום דניעפֿער

אַרויס.

זי האָט אָבער באַלד צוריקגעכאַפֿט, ווי זי וואַלט חרטה געהאַט אויף איהרע ווערטער און געקוקט אויף מישאַץ.

מערי, אין איהר לוסטיגער שטימונג, האָט אויפֿגעכאַפֿט:

— אַ גליקליכע אידעע! מאַרגען איז זונטאָג, מיר וועלען אַ גאַנצען טאַג אין דאַרף זײַן, מיר וועלען אין קרעטשמע געהן, די פֿויערים וועלען געוויס טאַנצען.

סאַניע האָט אַבגעענטפֿערט צוויידייטיג:

— נישט דאָס טאַנצען אינטערעסירט אונז.

— ווער דען אינטערעסירט אײַך? — האָט מערי געקוקט נײַ-

ניעריג אויף מישאַץ.

— „ניטשעוואַ!“ — האָט סאַניע ווידער געזאַגט צוויידייטיג.

— צו וואָס דאַרפט איהר געהן? איהר קאַנט דאָך די פֿוהר

נעהמען — האָט די מוטער געזאַגט — מאַרגען איז דאָך זונטאַג, און די פֿערד שטעהען אין דער היים.

— די פֿערד וועלען מיר נישט קאַנען בענוצען, מיר דאַרפען געהן

צופֿוס — האָט סאַניע אַבגעענטפֿערט ווידער געהיימיניספֿאַל.

דער ברודער האָט איצט געקוקט אויף איהר שטרענג און געשאַ-קעלט מיט'ן קאַפֿ.

מערי האָט זיי אָנגעקוקט נײַגעריג.

מישאַ האָט געפֿיהלט, אַז ער דאַרף עפעס זאַגען, האָט ער די

ברילען אַראַבגענומען און געבייזערט זיך אויף דער שוועסטער:

— וואָס מאַכטו פאר אַ היסטאָריעס? מיר וועלען אַביסעל שפּאַד צירען געהן, און דאָס איז אַלץ. האָט איהר געזעהן, וואָס פאר אַ זאָך זי האָט געמאַכט דערויס!

— אַביסעל שפּאַצירען געהן, און דאָס אַלץ — האָט זיך סאַניע אַליין ווי אויף זיך געבייזערט. — און מענשען מיינען ווייס איד וואָס! גאַרנישט, גלאַט אזוי שפּאַצירען געהן...

די ווערטער וועלכע זיינען אין אַ געהיימניספּאַלען טאָן געזאָגט געוואָרען, האָבען ביי מער'ן נאָך מעהר נייגעריגקייט אַרויסגערוּפּען, און זי האָט געקוקט אַמאָל אויף מישאָ'ן, אַמאָל אויף סאַניען. מישאָ האָט זיך שוין נישט געקאָנט איינהאַלטען און האָט אויסגע- שריען צו דער שוועסטער:

— וואָס פּלוידערסטו? וואָס פאר אַ געהיימניסען מאַכסטו? מענשען דערשרעקען זיך דאָך. מיר ווילען שפּאַצירען געהן, און זי קומט און דערצעהלט איד: „מיר ווילען שפּאַצירען געהן“ — אָבער אין אזאָ טאָן, אז דיר דאַכט זיך, אז מיר געהן אַ מענשען הרג'ענען; האָסטו געזעהן אַביסעל אַ גוזמאָ!

סאַניע האָט זיך פּערשעמט און האָט אַנגעהויבען הויך צו ריידען, ווי זי וואָלט זיך אויף זיך אליין געבייזערט.

— ווער מיינט דאָ עפּיס? קיינער מיינט נישט. מיר וועלען שפּאַצירען געהן, און מעהר גאַרנישט.

די מוטער האָט אָבער פון די אַלע געשפּרעכען אַרויסגענומען, אז דאָ האַנדעלט זיך וועגען אַ שרעקליכער זאָך, האָט זי זיך מיט שרעק אַנגערופּען:

— מרוס'לעבען, איד וועל דיך נישט לאָזען געהן, וואָס ריידען זיי דאָ?

מישאָ האָט זיך איצט צובייזערט:

— זעהסטו, וואָס דו האָסט אַנגעמאַכט, האָסט מענשען דערשראָ- קען בחנם.

מערי איז אַרויס מיט אַ געלעכטער.

זיי האָבען זיך אַלע דריי צולאַכט, די מוטער האָט אויך געשמי- כעלט און זיך בערוהיגט.

— קום, מיר וועלען געהן. — האָט מישאָ געזאָגט צו דער שוועסטער.

סאניע האָט זיך וויעדער צוקושט מיט מער'ן: — בין מאַרנען!
 — בין מאַרנען. וואו טרעפט מען זיך?
 — מיר וועלען אריינגעהן נאָך דיר.
 די כוטער האָט זיך אויף געקושט און איז מיט זיי ארויס.
 מערי האָט זיך אויפ'ן בעט געלעגט, האָט צוגערוקט די לאַמפּ צום
 בעט און גענומען לעזען אַ בוך.
 זי האָט אָבער נישט געלעזען. איהרע אויגען האָבען ערגעץ ווייט
 געקוקט, און אַ שמייכל, אַ גליקליכער שמייכל האָט געשוועבט איבער
 איהרע ליפען, איבער איהר גאַנץ געזיכט.
 זי האָט געקלערט וועגען „פיטער“.

דאס פיערטע קאפיטעל.

ווען אלץ אין שטוב האָט שוין געהאַט געדערעמעלט, איז נאָך
 דער בעל־הבית פון שטוב, ר' חיים ראָזענצווייג, אויף געווען, אַרויף
 און אַראָב געדריעהט זיך איבער דעם סאַלאָן. ער האָט די פינגער
 צווישען זיין געדיכטע באָרד געלאָזט אַדורכפיהרען און איז געווען טיעף
 פערקלערט וועגען דעם צוקער־זאוואָד, וועלכען ער האָט געהאַט אין
 שותפות מיט זיין ברודער לייזער. די געשעפטען זיינען איהם לעצטענס
 געגאַנגען שלעכט, און ער האָט זיך געזעהן נאָהנט צו אַנ'אומגליק.
 העלפען האָט ער זיך נישט געקענט. דאָס גאַנצע געלד, וואָס ער
 האָט געהאַט געקראָגען פון זיין שווער בירושה, איז געווען איינגע־
 בראַקט אין דעם וואַלד מיט די דערפער אַרום, וואָס ער האָט געהאַט
 איבערגענומען פון זיין שוועהר. די היפּאָטעקען פון וואַלד מיט די
 דערפער זיינען געווען אזוי פערפלאַנטערט, אַז ער איז געווען אין אַ
 שטענדיגען פּראָצעס מיט אַ גראַף, וואָס האָט געהאַט אַ גוט אין
 שכנות מיט איהם, איבער אַ טהייל וואַלד, און ער האָט נישט נור ניט
 געקענט אַרויסנעהמען אַ גראַשען פון דער גאַנצער ירושה, נאָר ער האָט
 נאָך געמוזט אויסבריינגען זיין געלד, כּדי צו פיהרען דעם פּראָצעס.
 און צו אַזעלכע זאַרגען איז ר' חיים נישט געוועהנט געווען. ער
 האָט געשטאַמט פון גרויסען יחוס, פון אַ גאַליציאַנישען רבינ'ס הויף,
 פון וועלכען די צווייגען לעבען נאָך און רעגירען בין היינטיגען טאָג.

א גוטער קאפ, א משכיל, וועלכער איז געווען אָנגעשמעקט מיט לשו"ד קודש ביכלעך און גאזעמען פון יענער צייט, האָט דער פּאָטער מיט איהם געטהאָן אַ געלד־שירוף — מיט אַ רייכען אידישען גוט־בעיוצער'ס איין איינציגע טאָכטער, ביי וועלכען ר' חיים האָט געלעבט אויפ'ן דאָרף און כל ימיו קעסט געגעסען. צו קיין געשעפטען האָט ער זיך נישט גענומען. צו וואָס? דער שוועהר האָט געהאַט אַ גרויסע אימער ניע נישט ווייט פון שטאָדט, האָט ער געוואוינט ביים שוועהר, קינדער דאָרט געהאַט און געפיהלט זיך ווי דער גאָלדענער איידעם. אַלע האָבען פאַר איהם אין שטוב דרד־ארץ געהאַט. דער שוועהר איז געווען אַ גראַבער יונג און האָט דרד־ארץ געהאַט פאר'ן איידעמ'ס תורה און פאר זיין שרייבען און לעזען. די שוויגער האָט געציטערט פאר זיין גרויסען יהוס — דעם טשאַרטקאווער'ס אַנ'אייניקעל! און דאָס ווייב, וועלכעס איז ערצויגען געוואָרען אויפ'ן דאָרף פרום און נאָאיוו און האָט פיעל אין זיך געהאַט פון די פּראַסטע פּאָכטעס, איז איהט געווען אונטערטעניג און האָט זיך געשראַקען פאַר איהם. אַ שעהנער מאַנס־פערשוין מיט אַ לאַנגער שוואַרצער באַרד, — האָט ער זיך געפּוצט און געציהרט ווי אַ פרוי. די באַרד איז שטענדיג געווען אויסגעקעמט, אויף אַלע יום־טוב האָט ער זיך זיידענע רעק געלאָזט מאַכען און וועסטען פון די טייערסטע זיידען שטאַפּען. אַלץ האָט פון איהם נור אַראַבגעשמעקט. דאָס ווייבעל איז גליקליך געווען, אַז ער איז צוגע־גאַנגען צו איהר. עס האָט עפּים פון איהם אַראַבגעוועהט דער גלאַנץ פון דעם חסיד'ישען הויף, פון וועלכען ער איז ארויסגעקומען, און דאָס ווייב האָט שטענדיג אויף איהם געקוקט מיט מורא — צי האַלט זי זיך גוט, צי רעדט זי גוט.

ער האָט פון חסיד'ישען הויף מיטגעבראַכט מיט זיך אַ שווייגען און אַ האַלטען, וואָס האָט איהם געגעבען די ממשלה אין האַנד. ער האָט זעהר וועניג גערעדט, נור דאָס, וואָס איז אונבערינגט נויטיג, און געענטפערט שטענדיג מעהר מיט די אויגען, ווי מיט די ליפּען. דאָס שווייגען האָט איהם ארומגערינגעלט מיט אַזאַ געהיימניס, אַז מען האָט מורא געהאַט פאַר איהם. שעה'ן לאַנג פלעגט דער שוועהר שטעהן אונטער זיין טהיר, מורא האַבענדיג אריינצוגעהן צו איהם, ווען ער האָט איהם געדאַרפט צו זעהר אַ נויטיגער זאַך — ווי, למשל, איהם איבער־געבען דאָס געלד, וואָס ער, דער איידעם, ר' חיימ'ל דאָרף האַבען פּינ

אויסלאַנגר צו פאַהרען. דער שוועהר האָט זיך צוערשט מיטש געווען מיט דער ווייב און טאָכטער, ווי אזוי ער זאָל ריידען צו איהם. צייט דער יונגער־מאן איז אין שטוב אַרײַנגעקומען, האָט דער שוועהר מורא געהאַט אַ סך צו עסען ביים טיש, — ווי זיין געוועהנהייט איז געווען, — און פֿלעגט דאַרפען אַ שבת אָדער אַ יום־טוב, איידער מ'איז צום טיש געגאַנגען, אין געהיים פריהער זיין הונגעריגען מאַגען זעמיגען, כדי ער זאָל נישט דאַרפען ביים טיש פיעל עסען. און טיש האָט דער יונגער־מאן געפיהרט מיט שוויגען און קוקען בלויז. אז ער האָט זיך נאָך מיטאַג שלאַפען געלעגט, זיינען אַלע אויף די שפיץ געגעל אַרומגע־גאַנגען. אין הויף איז שטענדיג גרייט געווען פאַר איהם צוויי פערד און אַ קאָטש צו פאַהרען שפאַצירען אָדער צו זיינע חברים צוגאַסט אין דעם קליינעם שטעדטל. אז ער האָט זומער געהאַלטען ביים פאַהרען אין די בעדער (ער האָט פון חסיד'שען הויף אַ האַרץ־שוואַכונג מיטגעבראַכט, עס איז אַ משפּחה־פּעהלער געווען), איז דער גאַנצער הויף אויף־געווען, און אַלע האָבען איהם צוגעגרייט צו דער ריזע. און, אז ער האָט געלאָזט צוריקקומען פון די בעדער האָט מען אַכט טאַג פריהער די פּאָדלאָגעס געוואַשען, גערוימט און געשייערט די שטיבער און אַלע גויל'עס אין דער אומגעגענד האָבען געוואוסט: דער הערר קומט צוריק פון די בעדער!

אזוי איז דער יונגער־מאן געוועהנט געווען צו האַלטען זיך פאַר דעם גאַלדענעם איידעם די העלפט פון זיין לעבען. די קינדער זיינען איהם אויפגעוואַקסען, — האָט ער זיי אין נאָהנטען שטעדטעל געשיקט לערנען. פּאַר'ן זוהן, שמואל'ן, האָט ער עקסטראַ געהאַלטען לעהרערס, זיי זאָלען איהם פאַרבערייטען צום עקזאַמען. ער האָט איהם אין גימ־נאַזיום נישט געוואַלט שיקען, ווייל ער וואַלט בעראַרפט שרייבען אום שבת. אין גימנאַזיום פאַר מיידלעך האָט מען נישט בעִדאַרפט שרייבען שבת — האָט ער די טאַכטער אין גימנאַזיום יאָ געשיקט. אין שטוב ביים שוועהר האָט מען קרום געקוקט דערויף — דעם טשאַרט־קאַווער'ס אייניקלעך אין גימנאַזיום! דער מוטער איז שווער געווען זיך צו צושיידען מיט די קינדער, זי האָט פיעל געוויינט דערביי, נור קיינער האָט נישט געוואַנט אַ וואַרט צו זאָגען. היימ'ל האָט אזוי גע־הייסען, און דאָס איז געווען דאָס שטרענגסטע געבאָט פאַר די מיט־גלידער פון שטוב.

אז דער שוועהר איז אבער געשטארבען, און היימ'ל האט געדארפט איבערנעמען אלע געשעפטען אויף זיך, האט ער זיך געפייהלט ועהר משונה. ער האט זיך אליין נאך געהאלטען פאר א האלבען יונגען מאנטשיק. פאר א קעסט'קינד, און דא האט ער שוין דערוואקסענע קינדער, פאר וועלכע ער דארף זארגען, אבער נישט נור דאס אליין. עס האט זיך באלד ארויסגעוויזען, אז דעם שוועהר'ס עשירות איז מעהר געווען אין מענשענ'ס מיילער ווי אויפ'ן רעכטען אמת. צו דער אימעניע האט דער שכן דער גראף ארויסגעשטעלט גאנצע פארע רונגען, — אז זי איז נור געווען גערונגען, נישט געקויפט. די אקטען זיינען נישט געווען קלאָר, עפּים אַ גלויבען אויפ'ן וואָרט און נאָך מיט יורשים האָבען צו טהאָן. אזוי לאַנג ווי דער אלטער האָט געלעבט, האָט ער געקאָנט מיט די יורשים דורכקומען. ער אבער ווייסט נישט, ווי אזוי מען מאַכט עס, און האָט זיך געמוזט פון דאָרף ארויסציהען און אַרײַנגעצויגען זיך אין שטאָרט, דאָס באַרע געלד איינגעבראַקט אין א צוקער־זאָוואַד. און זיין ברודער האָט איהם וועגען זאָוואַד געבראַכט פון קיעווער צוקער־בירושע נישט קיין זעהר פּרעהליכע נייעס.

נור נישט דאס בלויז האט איהם היינט אזוי טרויעריג געמאַכט. נישט געוועהנט אבצוגעבען זיך מיט געשעפטען, האָט ער לאַנג נישט געקאָנט קלערען וועגען געשעפטען — זיי זיינען איהם אוועקגעפלויען פון אונטער דער האַנד. עס איז איהם נישט געווען קיין גרויסער חלוק — יא געשעפטען, נישט געשעפטען, ער וואלט נור געוואלט רוהיג זיין און פיהרען ווייטער זיין ארט לעבען — פאר מיטאג דעם שלאָף צו געניסען אונגעשטערט, דעם „המליץ“ לעזען נאך מיטאג און זיך די זיידענע וועסטען צו מאַכען. זיינען אַבער אויפגעוואקסען די קינדער, ער וואלט געוואלט, אז די קינדער זאלען געהן אין זיין וועג, אז דער זון זאל ווערען א גאלדענער איידעם און די טאכטער א גאלדענע שוהר, א „פעריל“ איז דער משפחה. ער האט זיי געלאזט ענדיגען דאס גימנאזיום נישט דערפאר, אז זיי זאלען אויס דעם זייער ברויט ציהען נור פאר א מין ציהרונג. א נגידישער בחור, פון גרויסען יחוס, קאן לערנען, קאן לשון סודש און האט דאס גימנאזיום געענדיגט. און אזוי אויך די טאכטער, אז מענשען זאלען זאָגען: „ר' היימ'ל'ס טאכטער מירעלע האט דאס גימנאזיום געענדיגט!“ די קינדער האבען זיך אַבער נישט געוואלט בענוגענען מיט'ן גימנאזיום. זיין זון שמואל,

אז מען האָט איהם נישט געוואָלט אָננעהמען אין קיעווער אוניווערזי-
טעט, איז ער אַוועק אין דער שווייץ שטודירען, און איצט קומט צו
געהן די טאַכטער און וויל קיין פעטערבורג פאַהרען.

שוין נישט דאָס ערשטע מאָל האָט ער ביים טיש געהערט פון דער
טאַכטער אַ וואָרט לאַזען פאלען, אז זי וויל אויפ'ן ווינטער „קיין
פעטערבורג“ פאַהרען, און ער האָט געוואוסט, אז זי וועט אויספיהרען.
די קינדער זיינען געוואָרען אויפגעצויגען ביים שוועהר אין הויז, ווי
קליינע פריצימל'עך. דער טאָן, וואָס ער האָט איינגעפיהרט אין הויז,
פאר זיך האָט זיך אויך איבערגעטראָגען אויף זיינע קינדער: „דעם
טשאַרטקאווער'ס אייניקלעך“ האָט מען זיי גערופען אין שטוב, און מען
האָט זיי בעהאנדעלט ווי זרע קודש. די מוטער האָט דרד'ארץ געהאט
פאר זיי, און זיי האָבען אויף די מוטער מעהר רחמנות געהאט, ווי
זי געליבט. זיי זיינען געווען געוועהנט, אז מען זאל זיי אונבעגרענצט
נאַכגעבען און קוקען אויף זיי, ווי אויף „הייליגע זאַמען“. עס האָט זיך
בוי זיי ענטוויקעלט אַ מיין אַריסטאָקראַטישער עגאָאיזם. פאר'ן פאַטער
האָבען זיי געפיהלט אַ מיעפען דרד'ארץ, נור ראָך וואָלטען זיי נישט
געבראַכען זייער ווילען פאר זיין ווילען, און שטענדיג האָבען זיי
זייער עקשנות אויסגעפיהרט. דאָך פאר די מענשען אין דרויסען
האָבען זיך די קינדער שטענדיג געפיהרט טאַקטפאַל און פאַרנעהם.
דאָס האָבען זיי מעהר געהאט צו פערדאנקען זייער איינגעכוירענער
אינטעליגענץ, איידער זייער ערציהונג.

עס האָט זיך געמאַכט פאר מער'ן אַ פאַסענדער שידוך, אַ
בערדיטשעווער נגידי'ס אַ זון. דער שידוך איז פאר'ן פאַטער געווען
זעהר אויף דער האַנד. ערשטענס, האָט עס איהם געפאַסט, אז ר' ^ר
חיימל'ס ראָזענצווייג, לויט זיינע יאָהרען און אַרט, וואָס ער פערנעהמט,
זאל שוין האָבען אַ אויסגעגעבענע טאַכטער. צווייטענס, איז עס
טאַקי געווען אַ שידוך, ווי דער פאַטער האָט זיך געוואונשען — אַ
נגידיש הויז, וואָס וויל אַרײַנגעהמען ר' חיימל'ס דעם טשאַרטקאַ-
ווער'ס אַ טאַכטער אין הויז אַרײַן. מען וואָלט זי דאָרט געהאלטען
ווי אַ גרעפין. און גלאַט אזוי וואָלט ער געוואָלט אויסגעבען אַ טאַכטער,
די וועלט וואָלט זיך אַביסעל גערודערט, מען וואָלט געזאָגט: ר' חיים
גיט אויס אַ טאַכטער קיין בערדיטשעוו!
האָט ער אָבער ניט געזעהן קיין עצה, ווי אזוי דאָס צו טהאָן. מיט

בייזען האט ער נישט געוואלט אנהויבען. ער האט געוואוסט, אז ער וועט מיט איהר גארנישט אויספיהרען. מיט גוטען ריידען מיט איהר, איהר זאגען. וואס זאל ער איהר זאגען? וואס זאל ער ריידען מיט איהר?

און דא ערשט איז איהם געקומען אויפ'ן זינען, אז ער האט איר גענטליך קיינמאל נישט גערעדט מיט זיינע קינדער; אז זיי זיינען אונטערגעוואקסען, גרויס געווארען און מענשען מיט אייגענע ווילענס געווארען אהו זיין וויסען און אהן זיין צושטימונג. קליינערהייט האט ער זיך מיט זיי געשפיעלט און אַט, דאכט זיך, זיינען זיי ערשט קינדער געווען און איצט שטעהן פאר איהם נייע פרעמדע מענשען.

די פרעמדקייט האט ער רעכט דערפיהלט, ווען זי, די טאכטער, איז געזעסען דא ביים טיש און האט מיט מישא'ן רוסיש גערעדט. ערשט איצט איז איהם איינגעפאלען, אז אייגענטליך איז די טאכטער איהם גאָר אַ פרעמדער מענש, ער קאָן גאָר נישט און ווייס גאָר נישט, וואס זי דענקט; אז דורך דער צייט, וואס זי איז געווען אין גימנאזיום און האט געלערנט, איז אויסגעוואקסען א מענש, וועלכער איז איהם פרעמד אי מיט זיין שפראך, אי מיט זיין דענקען. דאס איז נישט דאס מיידעל מיט די לאקעלעך, וועלכע ער פלעגט אפטמאל אויף זיין שוים נעהמען און זי האט איהם מיט די אויגען אן זיין טאטען דער-מאָהנט. דאָס קליינע מיידעל איז שוין אַ מעשה פון לאַנג אָן — און איצט שטעהט פאר איהם א מענש, איבער וועלכען ער האט קיין שום שליטה נישט. עס האט זיך איהם אויסגעוויזען, אז די טאכטער פיהלט א געוויסע פערזאנליכע צו איהם. לאכט עפּים אויס איהם. זי וועט קיינמאל נישט ריידען מיט איהם וועגען איהרע ביכער, וואס זי לעזט, זי רעדט קיינמאל נישט מיט איהם פון די זאכען, וואס זי רעדט מיט מישא'ן. — האטש איד בין דאך אויך א אינטעליגענט, האט ער צו זיך געזאגט, און איז ביכער האב איד דאך אויך א שטיקעל ידיעה, און האב דאך אויך שילער'ס דראמען געלעזען (ר' חיימ'ל האט געלעזען דייטש, נישט רוסיש). פארוואס רעדט זי מיט מיר נישט דעריבער? זי האלט מיך פאר אונגעבילדעט, איד קאָן זי נישט פערשטעהן...

אַבער ר' חיים ראזענצווייג איז אַ מענש וואָס לאָזט ניט איבער ביי זיך קיין ענמתינפש איבער נאכט. ער איז עס געוועהנט פון דער היים אויס. סײַן זאך זאל איהם נישט שטערען די נאכט-דוה. האט ער

זיך דאָס מאָל אויף בעמיהט צו געפינען אַ ליכטיגע זייט אין דער גאַנצער געשיכטע, און ער האָט זיך אליין געזאָגט: אַ בלוז איינריידעניש אַ קינד נאָך, איז מיט'ן פּאָטער נישט געוועהנט, אַ עקשן אַביסעל, קינדהייט, אונזער גאַנצע משפּחה איז אזוי געווען. און באַלד איז איהם איינגעפאלען אַ גליקליכער געדאַנק: איך וועל טהאַן אזוי, ווי מײן טאַטע האָט מיט מיר געטהאַן. איך וועל שרייבען קיין בערדיטשעוו און וועל זי גאַרנישט אָנפרעגען, זי וועט נישט קאָנען מעיז זיין. צו וואָס פּרעגען, ריידען? אַ טאַטע טהוט, — האָט דען מײן טאַטע מיט מיר נישט אזוי געטהאַן? אַ נייע וועלט, נייע מענשען — מען זאָגט נור אזוי. בשעת מעשה, מהותנים וועלען זיין — וועט זיין פּערפּאלען. ברוגז ווערען — נישקשה, זיך איבערבעטען, מעשה קינד. ער האָט געוואוסט, אז עס איז נישט קיין גוטע תשובה אויף דער פּראַגע. נור עס איז געווען אַ גוטע תשובה אויף די נאַכט אַדורכצור שלאַפען — און דאָס האָט ער איצט געוואָלט.

דאָס פינפטע קאַפיטעל.

עס איז געווען אַ מאָרגען פון אַ ליכטיגען זומער-טאָג אין פּריהען הערבסט. טרוקען און ליכט האָט די זון אין מערי'ס פענסטער אַריינגעשיינט און אַלץ בעגאַסען מיט ליכט. די רויטע הערבסט-בלעטער פון די בוימער, וואָס זיינען אין גאַרטען, האָבען אין איהר פענסטער אַריינגעקלאָפּט. זי האָט נאָך קוים צייט געהאַט זיך צו וואַשען, און סאַניע'ס קול האָט זיך געהערט פון גאַרטען:
מע—רי, מע—רי!

האַלב אַנגעטהאַן, מיט אַ נאַס פנים און נאַקעטע הענד, איז מערי צו צום פענסטער, געוואָלט עפּים אַראַברופען צו סאַניע'ן. זי האָט אַבער באַלד געגעבען אַ שפרונג אַב מיט שרעק, — זי האָט פאר זיך דערזעהן מאַנספּערשויןען.

זי האָט פלינק אַרויפגעוואָרפען אויף זיך איהר טונקעל-בלויזע זיידענע זומערקלייד (מערי האָט ליעב געהאַט צו קליידען זיך אין זיידענע שטאַפען — אַ נויגונג פון איהר חסיד'ישער משפּחה) און איז אַרײַן אין עס-צימער. די מוטער האָט שוין געוואַרט אויף איהר מיט

שאקאלאד און צוויי אייער, דער פאטער איז געזעסען אויפ'ן שאקעל'ן שמוהל און האט געקרעכצט (עס איז געווען זיין געווענהייט נאך פון שוועהר'ס הויז צו זיצען יעדען פריהמארגען א שעה אויף דעם שאקעל'ן שמוהל אין שלאף-ראק און צו קרעכצען נישט פון צרות, נור פון פערנעניגען). מערי האט נישט געוואלט עסען די אייער, זי האט זיך געאייילט. די מוטער האט דערביי אומגליקליך די הענד געבראכען. מערי'ן האט עס ניט אזוי געצויגען צו דער געזעלשאפט, ווי צו דער זון, וועלכע האט בעגאסען דאס ברייטע, גרויסע עס-צימער מיט ליכט. זי האט געהאט אויף זיך א בלאה-זידענעם שאל, וואס האט איהר קליינע פיגור געקליידט (זי האט ליעב געהאט צו קליידען זיך אין טונקעלע קאלירען אין רעמבראנדישען ליכט) און אין ארום מיט א שטיל, פריידיג לאכען אין גארטען, וואו די געזעלשאפט האט שוין געווארט אויף איהר.

זי האט אבער באלד איינגעהאלטען איהר האסטיגען שפרונג. זי האט בעמערקט ביי מישא'ן א פרעמדען מאנספערשויז.

— מיכאאיל אבראמאוויטש קאוואלסקי, — האט מישא פאר געשטעלט דעם פרעמדען הער.

— אה, וואס פאר א לאנגער נאמען — האט דער פרעמדער אויס גערופען, — פון וואנען זענט איהר שוין געוואהר געווארען ווי מייז טאטע הייסט? — האט ער צוגעלייגט מיט א שמייכעלע, וועלכעס איז איהם זעהר לייכט אָנגעקומען, און, געווענדעט זיך צו מערי'ן, זעהר עלעגאנט פערבויגענדיג זיך:

— אין פוילען, פון וואנען איך קום, רופט מען מיך פראסט קאוואלסקי, אדער נאך בעסער, ווי מיינע חברים רופען מיך, „פאז מיכאל“. און, איבעריגענס, אויב איך בין מיך נישט טועה — דאכט זיך, אז איך האב שוין דעם פערנעניגען געהאט, — האט קאוואלסקי געזאגט מערי'ן, געהענדיג פאראויס ביי איהר זייט דורך די גאסען אויסער דער שטודע ארום.

מערי האט איהם פערוואונדערט אָנגעקוקט:

— זיי וועלען ענטשולדיגען מייז זכרון...

— ביי אייער פריינדין זילבערשטיין, אמאל דאנערשטאג אויף דער נאכט, — אין קיעוו, — האט ער צוגעגעבען זעהר פערטרויענספאל.

— יעדענפאלס, האָט עס שוין געמוזט זיין לאַנג, ווען איד בין נאָד
א קינד געווען.

— דאָס איז אמת.

מערי האָט זיך אַביסעל געפונען פערלעגען און האָט מיט אַ מין
וויילר חנ'דעל געזאָגט:

— אָבער אַ וואונדער, איהר זאָלט מיך געדענקען?
— אזא געזיכט ווי זייערס פערגעסט מען נישט, — האָט זיך
קאָוואַלסקי אַבגערופען האַלב אין דער שטיל, מישאַ און סאַניע,
וועלכע זיינען פון הינטען געגאַנגען, זאָלען זייער געשפרעך נישט הערען.
מערי האָט איהם אָנגעקוקט, און אַ פרישער שמייכעל האָט
געשוועבט אויף איהר פנים, ווי עס וואָלט נאָך געשוועבט דערויף דאָס
נעהימנים פון שלאַף, נאָר זי האָט שמייכלענדיג געזאָגט:
— וואָס, אזא שרעקליך געזיכט האָב איד?
— ניין, נאָר אנדערס ווי יעדענס — האָט ער געזאָגט קאָקעט, —
איינער געזיכט מאַכט מעהר דעם איינדרוק פון וואַקסענדיגען, איידער
פון לעבעדיגען; אייער גאַנצע פיגור מאַכט אויף מיר דעם איינדרוק,
ווי איהר וואָלט נישט געבוירען געוואָרען פון מענשען, נור אַרויסגע-
וואַקסען פון דער ערד. און אזא געזיכט געדענקט מען נאָך יאָהרען.
מערי האָט האַלב־פערדריסליך געשמייכעלט:

— נו, אויב אזוי, דאַרף איד געהן אין וואַלד אַריין און צוריק
מיט מיינע ברידער־בוימער זיך לאָזען אין דער ערד איינפלאַנצען.
זי האָט געקוקט אויף איהם, געזוכט צו פערשטעהן, וואָס מיינט
ער. קאָוואַלסקי אליין אָבער איז געבליבען גאַנץ נאַטירליך, ער האָט
פערלעגען געשמייכעלט און געזאָגט הויך:

— נישט דאָס האָב איד געוואָלט זאָגען. איד האָב געמיינט עפּים
גאַנץ פרימיטיוועס, נור איד וועל עס נישט קאָנען אַרויסבריינגען.
דאָס איז מיינ רומיש שולדיג, איד בין געמליך פון פוילען.
מישאַ, וועלכער איז נאַכגעגאַנגען פון הינטען מיט סאַניע'ן, איז
איהם צו הילף געקומען: קאָוואַלסקי איז אַ מאַלער און רעדט אין אַ
שפּראַך פון פאַרבען און געשטאַלטען — ער זעהט פריהער, איידער ער
הערט. מאַלען וואָלט ער געקאָנט דאָס, וואָס ער וויל זאָגען, רעדט ער
אָבער, פערשטעהן מיר איהם נישט אינגאַנצען.
מערי האָט זיך געפיהלט מאַדנע, נישט איבער זיין אויסדרוק, נור

איבער זיין ארט ריידען: דריי ווערטער האָט זי גערעדט מיט איהם — און זי איז שוין מיט איהם אין מיטען דערינען. נור ביי איהם זיינען די ווערטער אזוי נאָטירליך און פראַסט ארויסגעקומען, אז עס איז נישט געווען צו וואָס זיך צו טשעפען. זי האָט זיך נור אָבגערוּפּען:

— יאָ, די זיכערשטיינס פון קיעוו זיינען וואַרשויער, ביי זיי איז שטוב רעדט מען פּויליש, — און האָט אָנגעקניפט דאָס געשפרעך מיט סאַניע'ן און מישא'ן, כדי נישט צו זיין מיט קאָוואַלסקי'ן אַליין.

— קאָוואַלסקי איז צו אונז געקומען מאַלען; איהם געפּעלט זעהר די קליין־רוסישע לאַנדשאַפט. מיר ווילען איהם די ברעגעס פון דניעפּר ווייזען — אַט דאָס איז דער סוד, וואָס זי האָט נעכטען גע- מאַכט, — האָט מישאַ געוויזען אויף סאַניע'ן.

— מירלעך מאַכען פון אַליז אַ סוד, זיי האָבען ליַעב יעדע זאָך צו פּעהרליען און פּערשלייערען, — האָט קאָוואַלסקי געזאָגט. מערי האָט אָנגעקוקט סאַניע'ן, ביידע האָבען זיך געפּיהלט פּער- שעמט. מערי האָט זיך אָבגערוּפּען:

— מען זאָגט, די פּאליאַקען זיינען זעהר עלעגאַנט געגענאיבער די דאַמען, — דערביי האָט זי סאַניע'ן גענומען אונטער'ן אַרעם און דאָס געשפרעך אָבגעבראַכען.

זיי זיינען ארויסגעקומען אויסער דער שטאָרט. די פּעלדער האָבען זיך שוין דאָ אויסגעשפּרייט אין דער גליהענדער מיטאַגשעה. עס איז געווען אַ הערליכער זוניגער הערבסט־טאָג. די זון האָט העל בעגאַסען דעם טאָג מיט ליכט; דאָס אויג איז פּערלאַרען געוואָרען אין אַ אונ- ענדליכען ברייטען ים פון לאַנגע ברייטע ליכט־פּעלדער, וועלכע זיינען פּערלאַרען געוואָרען אין ליכטיגען האַריוואַנט.

— און וואָס איז דאָ בעזונדערס צו מאַלען? — האָט זיך סאַניע אָנגערופּען, וועלכע האָט זיך ביי אַיצט פּערשעמט צוריקגעהאַלטען.

— מען זאָגט, אַז פּוילען איז זעהר שעהן, דאָס שעהנסטע לאַנד פון נאַנץ רוסלאַנד, — האָט זיך מישאַ אויך אריינגעמישט.

— אפּשר איז ליכט און פאַרבען, אָבער אין דער נשמה געפּעלט מיר שוין קליין־רוסלאַנד בעסער, — האָט קאָוואַלסקי געענטפּערט.

— צום ערשטען מאל דאָ? — האָט מערי געפּרעגט, — ווי געפּעלען אייך די קליין־רוסישע פּעלדער?

— פּיעל מוזיק. פאַרלויפּיג קען איך דריי מדינות פון רוסלאַנד —

פוילען, ליטא און קליין־רוסלאַנד, און יעדעס פון זיי מאַכט אויף מיר אַ בעזונדער איינדרוק. למשל, ווי דריי כלות. ליטא איז ווי אַ כלה, וואָס האַלט אין איין טרויערען נאָך איהר חתן, פוילען איז ווי אַ כלה, וואָס האַלט אין איין קאָקעמירען מיט איהר חתן, קליין־רוסלאַנד איז ווי אַ כלה, וואָס געהט חתונה האַבען מיט אַ ליעד אויף די ליפען און מיט די שטיוועל אויף די פיס גלייך אין חתנ'ס הויז אַרײַן.

די מיידלעך האַבען זיך אָנגעקוקט. סאָניע איז אַרויס מיט אַ געלעכטער. מישאָ'ן איז געווען נישט אָנגעגעהט מעהר ווי אַלעמען. ער האָט געפרובט צו שמייכלען און עפּיס צו זאָגען. צום נאָטיר־ליכסטען האָט זיך געהאַלטען קאָוואַלסקי, מען האָט גאָרנישט אָנגעזעהן אין איהם, אז ער האָט עפּיס געזאָגט אַזעלכעס, וואָס מען זאָגט נישט אין געזעלשאַפט פון יונגע מיידלעך.

— דאָס איז שוין געווען ליטעראַריש געזאָגט, נישט מאַלעריש, — האָט מישאַ בעל־ערקט מיט אַ לעכעלן.

מערי האָט אָבער אַרויפגעקוקט צו קאָוואַלסקי'ן, איהר געזיכט האָט אָנגענומען אַ פרומע מינע, דערביי האַבען דאָך די אויגען שעלמיש געלויכטען.

— איהר רערט מיט אַזאָ ליעבע פון דער קליין־רוסישער לאַנד־שאַפט, פאַרוואָס וואוינט איהר נישט אויפ'ן דאָרף? — האָט זי געזאָגט נאָנץ רוהיג, ווי זי וואָלט נישט געווען געהערט קאָוואַלסקי'ס לעצטע ווערטער.

— זיי וועלען מיך „אַרויסניסען“ — האָט קאָוואַלסקי געענטפערט עפּיס אויף פּויליש, וואָס מערי האָט נישט פּערשטאַנען.
— ווי הייסט? —

— מען ערלויבט מיר נישט אויפ'ן דאָרף צו וואוינען.

— וואָרום, איהר זענט דען אַ איד?

קאָוואַלסקי האָט אָבגעענטפערט:

— אַהאָ, נאָך וואָס פאַר איינער, אַ פּוילישער.

אַלע האַבען איהם אָנגעקוקט פּערוואונדערט. זיי האַבען גיט געגלויבט, אז ער איז אַ איד. און איצט, נאָכדעם ווי ער האָט זיך עפענטליך ערקלערט פאַר אַ אידען, האַבען זיי זיך נאָך געהנטער געפיהלט צו איהם.

— זיי האַבען מורא, אז איד זאָל נישט פּערשאַכערען מייע בילדער די פּויערים. זיי האַבען אָבער נישט וואָס מורא צו האַבען. אויף מייע

בילדער וועלען אפילו די פויערן קיין בעלנים נישט זיין, — איז קאָ וואַלסקי געוואָרען ערנסט.

— די זעלבע קעשה, וואָס מיט לעוויטאָן? — האָט מישאַ געפרעגט.
— לעוויטאָן, מיין הערר, איהם לאַזען מיר צורוה, — האָט קאָ וואַלסקי געזאָגט מישאַ'ן, און זיין האַלטען און זיין געזיכט האַבען אויסגעריקט צער.

— לעוויטאָן — האָט קאָוואַלסקי ווייטער גערעדט נאָך אַ מינוט שווייגען, — האָט זיך ווי אַנ'אָפּאָסטעל פון דער קונסט אין רוסישען דאַרף אַריינגע'גנב'עט בעהאַלטענערהייט און הינטער דעם רוקען פון נאַרְאָוואַזי האָט ער די טיעפסטע געהיימיניסען פון דער רוסישער ערד אין זיינע בילדער אויפּבעהאַלטען. עס איז אַ טריאומף פון דער קונסט, וואָס זי האָט ענטפלעקט די שעהנקייט פון דער רוסישער ערד דוקא אין אַ אירען.

דער געשפרעך האָט איצט אָנגענומען אַנ'ערנסטען כאַראַקטער.
— לעוויטאָן — דאָס איז אַ טראַגעדיע, — האָט מישאַ קורץ, נור זיכער געזאָגט.

— אַ טראַגעדיע, ווי יעדער טיעפער מענש.
— ניין — אַ ספּעשעל־אידישע טראַגעדיע. זי איז נישט קיין טיעפע — ווייל זי איז אַנ'אויסערליכע, און נישט קיין שעהנע, ווייל אַנדערע זיינען די סבות פון אונזער טראַגעדיע, נישט מיר אַליון, — האָט מישאַ אַרויסגעבראַכט און איז רויט געוואָרען.
— וואָס מיינט איהר דערמיט?

— איהר מיין דערמיט, דאָס לעוויטאָן, נישט האַבענדיג קיין אייגען פאַלק און קיין אייגענע ערד, האָט געמוזט געהן צו אַנדערע, — האָט מישאַ זיך גענומען פונאַנדערוויקלען זיין געדאַנק און האָט זיך פאַר־בערייטעט צו האַלטען אַ גאַנצע רעדע, רויט ווערענדיג, שטאַמלענדיג אַביסעל און זוכענדיג ווערטער, נור קאָוואַלסקי האָט איהם דערווייל אויסגעכאַפט און האָט איהם איבערגעהאַקט אין מיטען.

— לעוויטאָן האָט נישט געהאַט קיין אייגען פאַלק און קיין אייגען לאַנד, נור אייגענע אויגען. און יעדעס שעהנע וואָס דער קינסטלער זעהט, דאָס איז זיינס.

מערי האָט איהם פּערוואַונדערט אָנגעקוקט:
— יעדעס שעהנע?

— די שעהנקייט איז דאָס פעלד פון קינסטלער, אויף וועלכעו
ער ארבייט.

— און אז מען פערווייגערט דאָס איהם?

— האָט ער פּאנטאזיע, אין זיין פּאנטאזיע איז די ווירקליכקייט
נאָך שעהנער.

מישאַ איז ערשט איצט פּארטיג געוואָרען מיט די ווערטער צו
זיין אידעע און האָט זי געוואָלט פּונאָנדערוויקלען, נור ער האָט גע-
זעהען, אז דאָס געשפרעך האָט אָנגענומען אַנ'אָנדער ווענדונג, איז
ער שטיל געבליבען.

זיי זיינען שוין געווען ווייט אין פעלד. די שטאָרט האָט מען
נישט ארויסגעזעהן. די פעלדער זיינען געווען העל בעלויכטען. נאָכ'ן
שניט; די תּבוֹאות זיינען שוין געווען אַראָבגענומען, עס זיינען נור
איבערגעבליבען קופּעס קאָנישינע, וואָס האָט זיך געגאָלדעט אין דער זון
און געוואָרפען אַ ליכטיג, געלביג-גאָלדען גלאַנץ איבער'ן גאַנצען פעלד.
דער וועג איז געווען בעזעצט מיט לאַנגע, דארע ווערבעס, וועלכע האָ-
בען געלאָזט אַראַבהענגען זייערע לאַנגע בלעטערדיגע רויט-אַבגעשטאַנע-
נע צווייגען איבער'ן וועג. פון צייט צו צייט האָט זיך געוואָרפען אַ רויט
פערברענט בוימעך ערשט וואָס דער ווינד האָט אויפגעקליבען זיינע
רויטע בלעטער און איבער'ן וועג געטראָגען און לאַנגע ווייסע באַבע-
יאַכנע-שנירען האַבען זיך געצויגען. פּויערטעס זיינען געגאַנגען אין
זייערע סאָלירמע פּויערשע קליידער און זיינען אזוי שלאַנק געווען און
דאָר ווי די סרוגען, וואָס זיי האַבען געהאַלטען אָנגעבויגען אויף די
שטעקלעך. און זייערע געבונדענע טאַפּטשאַנעס און לאַנגע טונקעלע
געזיכטער האַבען אויסגעזעהן ווי די בוימער, וואָס שטעהן אויפ'ן וועג.
מערי האָט גענומען סאַניע'ן און זיי זיינען געגאַנגען פּאַראַויס,
איבערלאָזענדיג הינטער זיך מישאַ'ן מיט קאַוואַלסקי'ן.

— ווער איז ער? — האָט מערי געפרעגט.

— ער האָט געבראַכט אַ בריעף צום טאַמען פון אַ קיעווער סוחר;
ער איז אהער געקומען און וויל דאָ לאַנדשאַפטען מאַלען.
מערי האָט געשוויגען.

— נישט אמת. אַ אינטערעסאַנטער מענש, אַ קינסטלער? — האָט
סאַניע זיך אָנגערופען מיט אַ שמייכל צו מערי'ן.

— קום, לאָזען מיר זיך לאָזען פּאַראַויס, — און איבערלאָזענדיג

מישצ'ן מיט קאוואלסקי'ן הינטער זיך, האבען זיי אנגעהויבען צו געהן פאראויס. אז זיי זיינען פון דער-ווייטענס געווען, האבען זיי זיך שטוי פעריש געלאזט לויפען איבער דעם העל בעגאלרעטען וועג. קאוואלסקי האט געקוקט נאך מערי'ן, ווי זי לויפט פון דער-ווייטענס. אין דער זון האט דער שווארצער פלעק פון איהר פיגור אויסגעזעהן אינגאנצען ווי א אינגעל, ווי א זעכצעה-דיעהריג שלאנק אינגעל, איהרע לאקען האבען זיך איהר איבער'ן פנים געווארפען און זיך געטרייסעלט ווי פיאות איבער איהרע באקען.

— אראב דעם קאפעלוש פון קאפ, אראב, ער מאכט דאס גאנצע בילד קאליע, — האט קאוואלסקי נאכגעשריען.

און דא האט קאוואלסקי זיך אנגערופען צו מישצ'ן:

— איך האב אייך פריהער פערשטאנען, — איהר זייט א ציוניסט, איך האב'ס פערשטאנען פון אייערע ווערטער. זעהט דאס בילד, — ווייזענדיג אויף מערי'ן פון דער-ווייטענס. וואס אַנבעלאנגט איהר, האט איהר רעכט. די דינע ווייכע ביינער, געהילט אין דעם זיידענעם טוך, געהערען נישט דא אהער אויף דעם פלעך; דער שווארצער פלעק פערדארבט דאס גאנצע בילד פון לאַנדשאַפט, ביי דעם געלדגאלדען ליכט ארום, ווילט זיך זעהן די רויט-ווייסע פלעקען פון די רוסישע פויר-ערים. די הויכע דארע געשטאלטען פון די פויערים אין זייערע גרויע פארבען. מיט זייערע לאנגע אויסגעצויגענע מאטיווען. אבער דער נידריגער שווארצער פאלק, — ניין, ניין — ער קומט, וואוהין איהר ווילט, — אין דער גליחענרער וויסטעניש, וואו די איילבערטען שטעהען פערשמאכט אויף דער זון, וואו ווייסער מאַרמאַר ברענט זיך אין אַזיאַטישע שטראהלען, וואו די פאלמען שמאכטען אַרויס פון זאמדיגע וויסטעניסען—אחיו קומט די קליינע, שווארצע געשטאלט מיט דעם קרוג אויף די אַססעל, ביים שטיין-קוואל, ווארטענדיג אויף א פאסטוך, א יעקב.

אויף דעם זיאען די מיידלעך צוריקגעקומען, וועלכע האבען זיך אין קאוואלסקי'ס געגענווארט צוריקגעהאלטען, ווידער אויפגעזעצט די היט און רוהיג זיך פערנומען. מערי האט פערשטאנען אן מישצ'ס מינע, אז קאוואלסקי האט ווידער געמוזט עפּים זאגען א אונפאַסענערעם — האט זי די אויבערשטע ליפּ פערקרימט און האט אנגעהויבען צו ריידען מיט סאַניע'ן, ווייזענדיג אויף מישצ'ן.

— מיר פֿאָהרען דאָך ביידע קיין פעטערבורג.
סאָניע האָט זיך דערפרעהט און האָט פון גרולה אין די הענד
געפאַטשט.

— אמת, דאָס איז גוט, נעהמט מיך אויך פּוּט. נישט אמת,
מישאַ?

קאָוואַלסקי איז שטיל געווארען, ערנסט, און זיך צוריקגעהאַלטען
פון דעם געשפרעך, אין וועלכען ער האָט ניט געקאנט נעהמען קיין
אַנטהייל.

מערי האָט אַ פּאַר מאָל געווארפען אַ בליק אויף איהם, עפעס זיך
געוואונדערט און געשלאָגען זיך מיט דער דעה. צום סוף האָט זי
איהם פֿלוצלונג געפרעגט:

— אויך בעט אייך איבער, זייט מוחל, ווי אַלט זייט איהר?
— וועגען וואָס געהט עס? — האָט קאָוואַלסקי געפרעגט מיט אַ
שמייעל.

— איד ביז ביי מיר ניט אזוי זיכער אין אייערע יאָהרען. אַמאָל
דאכט זיך מיר אז איהר זייט שוין אַנ'אַלמער מאַן, און אַ מאָל נעהמט
אייער געזיכט אַן אזא יונגשאפט, גלייך ווי איהר וואַלט געווען אַ קינד.
— דאָס איז מיין פֿערבאָרגער־פֿערבאָרגען געהוימניס, — האָט
קאָוואַלסקי געענטפערט זעהר געהוימניספּאַל.

אויף דעם איז דער עולם שטיל געווארען, ביז זיי זיינען אין דארף
אַנגעקומען.

אין דארף זיינען זיי הונגעריג געווארען, און מישאַ האָט פֿאַר-
געלייגט אריינצוגעהן צו דעם אידישען קרעטשמער עסען.

דאָס זעקסטע קאַפיטעל.

אין אַ ווינקעל פֿון דאָרף, איינגעטונקט אין הויכע דעטבעס, איז
געשטאַנען אַ אידישע קרעטשמע. דאָס אידעל, אין עלמערע יאָהרען
שוין, מיט אַ פֿאַנגער געלער באָרד, איז געוועזען מיט זעהר אַ פֿער-
זאַרנט פֿנים אויף דעם שוועל פֿון זיין קראָם. ווען ער האָט דערזעהען
די אַנגעקומענע, האָט ער זיך פֿלינק אויפגעכאַפט און זיי אַנטקעגען
געלאָפּען: ער האָט זיי געקענט פֿון שטאַרט, די ראָזענצווייגס.

אז זיי זיינען אין שטוב אריין, האָבען זיי ערשט דערזעהען די סבה פון זיין טרויער: זעקס מיידען, איינע גרעסער פון דער צווייטער, האָבען זיך אין שטוב ארומגערעהט. אין אַ ווינקעל איז געזעסען די עלטסטע מיט אַ אירישען סאַלדאַט און געגעסען פון איין טעלער ארויס. דער פּאַטער האָט געוויזען אויפ'ן זעלנער „מיין חתן“. נור דאָס חתונה־פּאַר האָבען זיך ניט געלאָזט שמערען, אַ בליק געוואָרפען אויף די פרעמדע און וויעדער לייבליך ארויסגעגעסען פון טעלער און געשושקעט זיך. דער פּאַטער האָט אַבגעקראַכט.

— נאָך פון פאַר די אכציגע יאָהרען, — האָט זיי דער איד ערקלעהרט שטאַלץ מיט זיין רעכט, וואָס ער וואַהנט אויפ'ן דאָרף, דערלאַנגענדיג זיי סמעטענע אין הויף ארויס.

— נאָך ווייט צום דניעפּר? — האָט ווער געפרעגט.

— אַט באַלד, אַ וויאַרסט נאָכ'ן דאָרף, — מען קומט נור ארויס פון הינטער די בוימער, זעהט מען איהם באַלד.

עס איז געווען אין דער מיטאָג שעה אין דעם קלוי־רוסישען דאָרף. עס האָט זיך געדאַכט, אז פעלדער, בוימער, מענשען און הייר זער שלאָפען איז דער זון. אין דער דאָרפישער גאַס האָבען זיך ארומ געוואַלנערט אַ היבש ביסעל נאַקעטע קינדער אינאיינעם מיט די הייד נעך, שעפּסען און חזירים. איינס האָט דאָס צווייטע געיאָגט. דער זעהן נייע מענשען זיצען פאַר דער קרעטשמע, זיינען געקומען אַנצור לויפּען די קינדער מיט די חזירימ'לעך, שעפּסען און היהנער, און די קינדער, ווי די פיה האָבען זיי ארומגערינגעלט און בעוואונדערט אויסגעשטעלט אויף זיי מויל און אויגען.

פון דערווייטענס האָט זיך געהערט אַ האַרמאָניקע שפּיעלען: עס האָט ווער געזונגען אַ מעלאַנכאָליש ליעד, וועלכעס האָט זיך פּער־שמאַכט אויסגעצויגען איבער דער לאַנדשאַפט.

קאַוואַלסקי האָט זיך געשפּיעלט מיט די קינדער, געקויפט צוקערלעך און האָט זיי געטיילט. פון דערווייטענס זיינען די מוטערס געשטאַנען, הויכע, געזונטע און שמוציגע, ווי די דעמבעס, און האָבען גע־לאַכט, ווייזענדיג די פּוילע צייהן.

קאַוואַלסקי איז אזוי ענטזיקט געוואָרען פון דעם בילד, אז ער האָט אויסגעשריען, אז ער מוז דאָ אין דאָרף פּערבליבען.

— מיין פריינד זילבערשטיין פון קיעוו האָט מיר מיטגעגעבען אַ בריעף צו ה' ראָזענצווייג, ווייזט קאָוואַלסקי אויף מישאַ'ן — ער האָט עפּים געדענקט, און אייער פּאָטער וואָהנט אויפ'ן דאָרף און האָט אַנ'אייגען גוט. צום סוף וואָהנט איהר נאָר אין שטאָדט.

— דאָס איז טאַקי צו די ראָזענצווייגס, — ווייזט מישאַ אויף מערי'ן, — זיי האָבען ביז איצט געוואָהנט אין דאָרף.

— זיי האָבען זיך אין דאָרף ערצויגען? — האָט קאָוואַלסקי גערפרעגט מערי'ן, — איד האָב עס אָבער באַלד געוואוסט.

— פון וואנען האָט איהר דאָס געוואוסט? איד האָב דאָך נאָך מיט אייך קיין צוויי ווערטער ניט גערעדט, — האָט מערי זיך אָנגערופען, שוין אַ ביסעל פּערדריסליך פון זיינע ווערטער.

— וואָס ביי אַנדערע זיינען ווערטער, איז ביי אונז געזיכט און בעוועגונג.

— נו, וועלען מיר דעם טייד זעהן, — האָט מישאַ איבערגעהאַקט דעם געשפרעך.

זיי האָבען בעצאָהלט און האָבען זיך געלאָזט איבער דער דאָרפֿס־גאַס צום דניעפּר צו. נאָך זיי — די קינדער מיט די חיות און עופות. מערי איז געווען ארויסגעקומען פון הומאַר — קאָוואַלסקי האָט אויף איהר געמאַכט זעהר אַ שלעכטען איינדרוק מיט זיין איינדריינג־ליכטייט און מיט זיינע פּראַזענדע ווערטער, און אזוי ווי זי איז צום ערשט נייגעריג געווען צו בעקענען זיך געהענטער מיט אַ קינסטלער, אזוי האָט זי זיך איצט דערפון אָבגעשאַקעלט.

דער וועג צום דניעפּר־צו האָט געפיהרט אין שטילען. נור באַלד האָט זיך פאר זייערע אויגען געעפּענט אַ בילד, וועלכעס האָט זיי אַן אַלץ געמאַכט פּערנעסען.

דער דניעפּר האָט זיך ווי אַ שטיק הימעל אויסגעגאַסען אין אַ קרומער קאַרעטע, און אויסגעקערעוועט זיך אַ וועג פון איין עק האַריר־זאַנט צום אנדערען עק, איבער פּעלדער, וועלדער און גרינע הויכע קוסטעס. ביי דער צווייטער זייט דניעפּר זיינען געווען הויכע זאַמ־דיגע בערג, וועלכע האָבען געטראָגען אויף זיך גאַנצע וועלדער און פון דער זייט פון וואנען זיי זיינען אָנגעקומען איז דער גאַנצער ברעג געווען איינגעטונקט איז געדיכט בעוואַקסענע קוסטען און געמייזעכצען. זיי זיינען פּערטרונקען געוואָרען אין דעם גרינס, וואָס האָט זיי דער־

גרייכט ביז איבער די קניה. נאך שווערער מאַטעריש זיינען זיי אַנז
געקומען צו אַ געלען זאמדיגען וועג, וועלכער האָט צוגעפיהרט צום
ברעג פון דניעפר. ביים גראַז איז געלעגען אויסגעצויגען אַ לאַנגע
בערלינקע, וועלכע האָט געדיענט צום איבערפיהרען אויפ'ן צווייטען
ברעג. אויף דער בערלינקע איז געלעגען אַ גוי אויסגעצויגען און איז
געשלאָפען אין דער זון אריין. אָבער ניט בלויז דער גוי, נור אויף דאָס
וואַסער און די הויכע בעוואַקסענע ברעגענס ארום זיינען מיט איהם
מיטגעשלאָפען, אַ שלאָפענדע מעלאַנכאָליע איז געפאלען פון הימעל
אַראָב און האָט זיך געלעגט איבער די גאַנצע געגענד, און עס האָט
אויסגעזעהען. ווי דאָס וואַסער און די ברעגעס רופען דעם געהענדען
וואַנדלער אוועקצולעגען זיך און שלאָפען. ווייטער איבער דעם וואַ-
סערפלאַך האָבען זיך טראַטוועס געוויזען אין דער זון אויסגעצויגען
וועלכע האָבען זייער זונטאג רוח געהאַלטען אויפ'ן ברייטען טייך;
פון דאָרט האָבען זיך לאַנגע אויסגעצויגענע קולות געהערט, וואָס זיי
גען אין דער טיעפער ווייטקייט פערטרונקען געוואָרען.

מערי און סאַניע האָבען זיך געבען ברעג אוועקגעזעצט. סאַניע
האָט עהיס גערעט, מערי האָט איהר ניט געענטפערט און האָט געקוקט
אין הימעל אריין. מישאַ איז געשטאַנען געבען זיי, סאַוואַלסקי
איז מיט אַמאַל ניט געוואָרען — ער איז פלוצלינג פערשוואַונדען
צווישען די קוסטען. מען האָט נור געהערט פון דערווייטענס ווי ער
טרעט צווישען די נאַסע גרעזער. באַלד דערויף האָט זיך געהערט אַ
פלושטשען אין וואַסער — דאָס איז ער שוין געשוואַומען אין וואַסער
און זיך געבאַדען. נאָך אַ קליינע וויילע האָט מען איהם שוין גע-
זעהען אין אַ לאַדקע, וואָס ער האָט אָבגעבונדען פון דער בערלינקע
און זיך אַ נאַקעטער געלאָזט אַהין צו די פליסאַקעס ביי די טראַטוועס.
— עפּיס מאַדנע מענשען — האָט זיך מישאַ אָנגערופען — די
פאַליאַקען. ביי אונז אין גימנאַזיום זיינען אויף געווען אַ סך פאַר-
ליאַקען, נור יענע זיינען עפּיס גאַר אנדערע געווען.

- ער איז ניט קיין פאַליאַק, — האָט זיך מערי אָנגערופען.
- ער רעדט דאָך רוסיש אזוי שלעכט, — האָט סאַניע געזאָגט.
- ער טוט פּויליש אויף ניט בעסער ריידען.
- נגד חאָס דען איז ער?
- דאָס קלענער איך טאַקי אויף.

— מיר האָבען זיך בעקענט און באלד האָט ער אונז איינגעלאדען
 צו אַנ'אלגעמיינעם שפּאַציר צום דניעפּר, אָבער אין אזא טאָג, אז עס
 איז געווען אונגעגלייך איהם אָבצוזאָגען, — האָט מישאַ געזאָגט.
 — אלע קינסטלער זיינען אזוי, — האָט זיך סאָניע אָנגערופען.
 — פון וואַנען ווייסטו דאָס?
 — עס זיינען אַטאָל אַקטיאָרען געקומען צו אונז אין שטאָדט,
 זיינען זיי אויך אזוי באלד היימיש געווען, — האָט סאָניע געזאָגט, רויט
 ווערענדיג און געוואַלט באלד צוריקשאַפען די ווערטער.
 נאָך אַ קליינעם שטיל־שווייגען האָט מערי זיך אָנגערופען, קור
 קענדיג ווייט אין וואַסער אריין און פון דערווייטענס געזעהען אַ וויי
 סען פֿלעק שווימט־צו צו די טראַטוועס:
 — איך קלעחן וועגען דעם, אז ער געהערט צו אַ נאַציאָן וואָס איז
 נאָך ניטאָ, אָדער צו אזעלכער, וואָס איז שוין ווען געווען.
 — ער איז אַ איד, — האָט מישאַ געזאָגט.
 — שטענדיג ביזטו דאָ מיט דיין אידישקייט — כאַפט סאָניע
 אויס — איי, הער־אויף, הער־אויף מיט דיין אַניטאַציע, מיר ווייסען
 שוין, אלץ ווייסען מיר שוין: דו ביזט געווען אין גימנאַזיום און
 האַסט מיטגעבראַכט ציוניזם פון דאָרט, — האָט סאָניע איצט געפונען
 דאָס אָרט זיך אָבצורעכענען מיט איהר ברודער.
 — און דו האַסט מיטגעבראַכט סאַציאַליזם.
 — נור איך רייך ניט דערפון אין געזעלשאַפט: אַרבייט איז
 אַנ'אַנדער זאך און געזעלשאַפט איז אויך אַנ'אַנדער זאך. אז איך וויל
 אַניטירען, געה איך ארויס צו דער „אַרבייט“, און אז איך בין אין גע
 זעלשאַפט — בין איך ניט קיין „פאַרטיי־מענש“, — און דאָס איז אַלץ.
 ווער ווייסט ווי לאַנג די דיסקוסיע וואַלט זיך געווען געצויגען,
 ווען פּלוצלינג וואַלט ניט ערשיינען קאָוואַלסקי. ער איז צוגעשוואַר
 מען צום ברעג, צווישען די קוסטען, מען האָט איהם ניט געזעהען, נור
 געהערט זיין פֿליסטערן. ער האָט אַרויפגעוואָרפען אויף זיך זיינע קליי
 דער, פון זיין קאַפּ און לייב האָבען טראַפענס וואַסער גערונען און ער האָט
 געציטערט און איז בלוי געוואָרען פאַר קעלט. ער איז ערשיענען פון
 די גרעזער אַרויס:
 — איי, זשידי, זשידי! — האָט ער אויסגערופען! — ליגען דאָ
 ביים ברעג און דיסקוטירען אין וואַסער אריין. אז גוים וואַלטען גע-

ווען, וואָלטען זיי אין וואסער ארומגעשוואומען, אויף לאַדקעס געדפּאָהרען, און דאָס ליגעט ביי אַ גאַלדענעם ברעג פון אַזאַ וואַסער און דיסקוטירט וועגען פּרינציפּען.

מערי האָט געקוקט אויף קאַוואַלסקי'ן. ער איז איצט געווען גאָר אַנלאַנדער מענש. די פּלעקען ארום די אויגען זיינען אינגאנצען פּערשוואַונדען געוואָרען. ער האָט אויסגעזעהען ווי אַ קליין אונד בעהאַלפּען אינגעל, וועלכעס די מוטער האָט אָבגעצוואָגען. זיין געד זיכט איז דערביי געווען שטאַרק מענליך. אינגאנצען האָט ער געד מאַכט דעם איינדרוק, ווי ער וואָלט דאָ געוואָהנט צווישען די קוסטען און וואָלט זיך המיד אין וואַסער געבאַרען. די ווערטער, וואָס ער האָט איצט געזאָגט, זיינען ניט געווען אין דעם פּריהערדיגען פּראָטעסט ציאָנעלען טאָן, נור איינפאך און מיט ליבע.

אַ שטיקעל שמייעל האָט געשפּיעלט אויף מערי'ס ליפּען. איהר ברייטער גרויסער שטערן האָט זיך ווי אויסגעלייטערט, זי האָט לייכט אויפגעאַטעמט און גרויס די אויגען געעפּענט.

און אזוי ווי עס וואָלט זי ווער מיט דער האַנד איבערגעמאַכט, האָט זיך באַלד אין מערי'ס בענהמען בעמערקט אַן ענדערונג. מען האָט געזעהען. ווי אַ שטיקעל פּרייד האָט אָנגעפּילט איהר קליין וועזען און עס האָט אַרויסגעשטראַהלט פון איהרע אויגען און פון איהר גאַנץ פנים. איהרע בעוועגונגען זיינען לייכטער געוואָרען און ריטמישער. זי האָט ניט גערעדט, האָט נור ליכטיג אָנגעקוקט דעם, וואָס האָט געד רעדט. זי איז זיך געגאַנגען אין אַ זייט צוריק, האָט זיך געשפּיעלט מיט איהרע הענד און עס האָט עפּיס געזונגען אין איהר.

זיי האַבען דעם וועג צוריק געפּיהרט אין שטילען.

אז זיי זיינען אָנגעקומען אין דאָרף, האַבען זיי געזעהען זעהר

אַן אַמוזאַנטע זאך.

פון איינעם פון די הייזלעך איז אַ רוסיש מיידעל אין אַ קורצרויט קליידעל, אין אַ פּאַר שטיוועל אַרויסגעריטען אויף אַ פּערד, און נאָך איהר זיינען צוויי זשערעבקעס נאָכגעלאָפּען. זי האָט זיך געלאָזט גאַלאַפּ איבער'ן געסעל פון דאָרף צום פּלומפּ-צו. איהרע צעפּ האַבען זיך אויפגעבונדען פון הינטער איהר טיכעל און זיינען איהר איבער'ן פנים צופּלאַסען. זי האָט זיך ווי אַ ווינד אויפ'ן פּערד געלאָזט. איהר יונגע, שטאַרקע פיגור אויף דעם פּערד אין דער גליהענרער זון האָט

אויסגעזעהען ווי אויס בראַנז גענאָסען; איהרע הענר האָבען שטארק געהאַלטען אין צוים דאָס ברויזענדע פּערד, וועלכעס האָט זיך, ווי זיין רייטערין, געוואָרפּען אין אימפּעט. די דאַרפּס־בחורים זיינען פּאר די טהירען פּון זייערע הייזער ארויס, נאָכגעקוקט די רייטערין און זייערע אויגען האָבען געגלאַנצט. באַלד דערויף האָט מען געזעהען ווי פּון די טויערען זיינען די בחורים ארויס אויף די פּערד און האָבען זיך געלאָזט נאָך דער רייטערין צו דער פּלומפּ; זי — פּאַראַוויס, און די בחורים — נאָך איהר. אין דער גליהענדער, האַלב־אונטערנעד־הענרער זון האָט זי אויסגעזעהען ווי אַ שטאַלצע בעפעהלערין, וועלכע פיהרט אַן איהרע רייטער צו קריען. קאָוואַלסקי האָט זיך ניט גע־קאָנט איינהאַלטען, האָט זיך נאָכגעלאָזט נאָך די רייטער. מערי האָט עהים הויך אויפגעלאַכט. אז זיי זיינען אַנגעקומען פּאר דעם ברונען, האָבען זיי אזא ספּעקטאַקל געזעהען: דאָס מיידעל מיט צופּלאַסענע האָהר אין געשטאַנען ביי דעם ברונען און האָט אַנגעטרונקען די פּערד. עס האָבען זי אַרומגערינגעלט די בחורים מיט זייערע פּערד און יעדעס מאָל האָט אַנ־אַנדערער געפרוּאוּט צו צוקומען צו דער מיידעל, זי אַרומנעהמען און צו קושען. זי האָט זיי אַבער אַבעניאַנט מיט אַ באַטעק אין האַנד, און יעדער שמיץ, וואָס זי האָט געגעבען דעם צו־דרינגליכען בחור, האָט אַכגעשאַלט פּון דערווייטענס, און זיי האָבען ניט געקאָנט באַזן אופּן צו־קריגען זיך צו איהר.

קאָוואַלסקי איז געשטאַנען, זיינע אויגען האָבען איהם געשטראַהלט און דאָס פנים האָט איהם געלויכטען פּאר גדולה איבער דעם בילד. מערי האָט דאָס בעמערקט (זי האָט שוין איצט בעמערקט אלע ענדע־רונגען, וואָס האָבען זיך געוויזען אויף זיין געזיכט). פּלוצלינג איז ער אויפגעשפרונגען, האָט געגעבען אַ געשרי אויף פּויליש:

— הע, איהר טרוסען! — און געגעבען אַ שפרונגע צו דער מיר־דעל. ער האָט געקראָגען אַ קלאַפּ מיט'ן באַטעק איבער'ן פנים, אַז עס האָט איהם אַנגעהויבען שווינדלען פּאר די אויגען, אַבער ער האָט ניט אַכגעלאָזט. ער האָט זי שוין געהאַט אַרומגענומען און אויסגע־קושט איהרע אויגען און ליפּען. די גוים זיינען געשטאַנען אַרום פּלומפּ און געלאַכט. אַז ער האָט זי אַכגעלאָזט, זיינען אַנדערע גע־באַנגען דאָסזעלבע טהאָן.

איהם אַבער האָט מען געדאַרפט אוועקפיהרען. דער קלאַפּ פּון

באטעק איז געווען אזא שטארקער אז דאס אויג איז איהם אָנגעלאָך
פען מיט בלוט און געשוואַלען געוואָרען. מערי האָט אַרויסגענומען
איהר טיכעל, האָט עס נאָס געמאַכט ביים ברוגען און איהם דאָס אויג
אַרומגעבונדען. זיי האָבען איהם אָנגעפיהרט צום אירען אין
קרעטשמע.

— עס איז וואסיל'ס איינציגע טאַכטער — האָט דער איד דער-
צעהלט אין דער צייט ווען קאָוואַלסקי איז געזעסען און זיך אויף און
אַב געלעגט קאַלטע קאַספּרעסען אויפ'ן אויג, — די שעהנסטע שיססע
פון דאָרף. די בחורים געהען אויס פאַר איהר. זי איז אָבער אזוי
שטאַלץ, אז זי טראַגט שטענדיג ביי זיך אַ באַטעק און ניט איינעם
אין דאָרף האָט זי שוין געמאַכט אַזאָ אונטערגעשלאָגען אויג.

— עס איז אלץ ווערטה, — האָט דער יונג געשפּיגען מיט בלוט —
אָבער אַ מויד, אָבער אַ האַלטען זיך!

שטיל שווייגענדיג האָט איהם מערי דערלאַנגט איין נאָס טיכעל
נאָכ'ן אַנדערען, ניט וויסענדיג און ניט פּיהלענדיג, אז זי ציהט אויף
זיך די אויפּמערקזאַמקייט פון מישאַ'ן און סאַניע'ן מיט איהר אַרבייט.
קאָוואַלסקי האָט געהאַלטען אין איין שרייען.

— אָבער אַ סלאַפּ, אָבער אַ מויד, אָבער אַ קלאַפּ, אַ וואַ, אַ וואַ!
אז ער האָט זיך שוין אַביסעל בערוהיגט, — האָבען זיי זיך גענר-
מען אַהיים געהו. סאַניע האָט עפּיס דערמאָהנט די מאַמע. אז זיי
האָבען שוין געהאַלטען ביים אַרויסגעהן, — האָט זיך קאָוואַלסקי
פּלוצלינג אָנגעשטעלט:

— ווייסט איהר גאָר וואָס, איד בלייב דאָ איבער אין דאָרף. איד
בעט אייד איבער (צו מערי'ן) און דאַנק אייד זעהר. איד וועל דאָ
פּערבלייבען. הע, (רופט ער צום איד), ווילט איהר מיר אַ צימער
פּערדינגען?

דער איד האָט זיך אין קאָפּ געקראַצט.
— ווייס איד, און דער סטראַזשניק, עס וואַהנט אַפּילו אַ איד,
אַ יונגערמאַן דאָ אין דאָרף ביי אַ גויע...

קאָוואַלסקי האָט איהם ניט געלאָזט ענטפּערען.
— נו, וועל איד שוין מיר געפּינען אַנ'אַרט וואו צו נעכטיגען.
איד וועל צום ערשטען־בעסטען פּויער געהן אין אַ סטאַדאַלע. אַ.

זאָרגט אייך ניט פאר מיר, — אַדיע, איך דאַנק אייך זעהר, און דריי-
קענדיג מער'ס האַנר, האָט ער געזאָגט:

— אויף ווידערזעהן, איך האָף, מיר וועלען זיך דאָך נאָך זעהן...
קומט נאָר אַמאָל אין דאָרף ארויס.

— וואָס, איחר דענקט מיט אַנ'אמת דאָ צו פערבלייבען? —
האָט מערי געפרענט.

— יאָ, איך וועל מיר שוין אויסזוכען אַנ'אַרט.

— און אייערע זאַכען, איחר האָט דאָך ביי אונז די זאַכען?

— איך דאַרף דאָ קיינע זאַכען ניט, אַזוי ווי איך שטעה און
געה. מאָרגען אין דער פריה וועל איך מיר דאָס העמד אין דניעפּר
אויסוואשען.

— און אייערער פארבען און לייווענד?

— אַהאָ דאָס סאָלען מיינט איהר? איך האָב ניט ליעב מיטער
שלעפען מין ווארשמאַט מיט זיך; איך ליעב צו זעהן צוערשט פאר
מיר אליין דערנאָך פאר אַנדערע.

דערווייטערנדיג זיך אין דאָרף, האָט ער צו זיך גערעדט, גע-
האַלטען דאָס מיכעל אויפ'ן אויג:

— אַבער אַ מויד, אַבער אַ קלאַפּ!

ווען מערי איז אַהיים געגאַנגען מיט מישאַ'ן און סאַניע'ן, האָט
זי איבער'ן גאַנצען וועג געשוויגען. זי האָט נור געקוקט ווייט, ווייט,
אין די אונטערנגעהענדע זון. די זון איז שוין לאַנג געווען אונטערגע-
גאַנגען. דער נאַכער הימעל איז געווען בעצויגען נור מיט אַ טיעף
בלאָהען הימלישען שיין. ווייט אין האַריוואָנט ווינען שווארצע בוימער
געשטאַנען מיט געדיכטע שווארצע קרוינען, און הינטער זיי איז אַ
גאַלדען ברענענדער הימעל געווען, ווי עס וואָלט דאָרט הינטער די בוי-
מער אַ צווייטע וועלט געשיינט.

זי איז פלינג אין שטוב אריין, זי האָט ניט געהערט דער מוטער'ס
רייד, זי האָט זיך אין איהר שטיבעל פערשלאָסען, אין דער פינסטער
אויף איהר בעט זיך געלעגט און האָט אַלץ נאָך געזעהען דעם בענאַל-
דעטען פלאמענדען הימעל, וואָס איז אויף יענער זייט בוימער.

דאס זיעבעטע קאפיטעל.

מישע איז אהייט געקומען טרויעריג און ניט צופריערען מיט זיך. די בעקאנטשאפט מיט קאוואלסקי'ן איז איהם ניט געפעלען. זיין ריידען און האנדלען א גאנצען טאג אויפ'ן דארף האט איהם דע- נערווירט. עס האט איהם אויסגעזעהען, ווי קאוואלסקי וואלט דאס אלץ גערעדט און געטהאן כדי צו אימפאנירען מערי'ן. און אז ער האט אויף איהר געמאכט א געוויסען איינדרוק — דאס האט ער בעמערקט אין איהר בענעהמען זיך און אין איהר שווייגען דעם גאנצען וועג. מישע איז זיך ניט קלאר געווען אין א לעבעס-געפיהל צו מערי'ן. ער האט אייגענטליך נאך ניט גאנץ קלאר געוואוסט, וואס דאס איז אזעלכעס, ער האט מעהר געהאט דערפון א אהנונג פון די ביכער, וואס ער האט געלעזען איידער קאנען עס בעגרייפען פון זיך זעלבסט. מיט זיינע ניינצעהן-צוואנציג יאהר איז ער נאך געווען אין זיינע געפיהלען- א קינד. אלץ איז געשלאפען אין איהם. ער איז איבערגעגאנגען פון קינדער-שטוב אין גימנאזיום, פון גימנאזיום אין אוניווערסיטעט, ניט ענדערענדיג זיך אינערליך. נאאיוו און קינדיש. האט ער גענומען די מענשען און געגענשטאנדען פראסט. אהן הינטערגרונד. ער האט פיעל געהאט געלעזען איבער לעבע, ווי ער האט געהאט איבער אנדערע זאך כען געלעזען, און געוואוסט וואס די ביכער שרייבען וועגען איהר. צו פרויען האט ער געהאט אזא בעציהונג, ווי קינדער האבען א בעציהונג צו דערוואקסענע. אנ'אנדער מין מענשען. ער האט גע- קענט זעהן נאקעטע פרויען און דערביי ניט רויט ווערען. און מאדנע איז איהם געווען, ווען ער האט זיך פריהמארגענס אויפגעהויבען און געוואלט אריינגעהן אין סאלאן אריין און די שוועסטער סאניע, וועלכע פלעגט תמיד ארומלויפען פריהמארגענס אין אויסגעטהאנענעם סטאניק. האט געשריען פון איין שטוב אין די צווייטע: „מען קאן ניט“, „מען קאן ניט“.

זיין פעהראלטען צו מערי'ן איז געווען ווי צו א חבר, וואס מען איז זעהר גערן זיין פריינדשאפט. מערי האט איהם אימפאנירט און ווי נאהנט ער איז אויך געווען מיט איהר און ווי אפט ער האט זי אוי בעגעגענט — דאך האט זי עפיים געקאנט אזוי מאכען, אז מען

הָאָט זיך מיט איהר ניט געפיהלט היימיש. עפּים איז אין איהר אומגעבונג געלעגען אַ געהיימניס, וואָס האָט זי דערווייטערט. דאָס געפיהל האָט ער געהאַט נאָך פון קינדהייט אָן. ווען זי איז אין שטאַרט אריינגעקומען צופאַהרען אין איהר פּאַטער'ס קאַטש, איז גע- לעגען אין איהר עפּים אַזעלכעס, וואָס האָט אלעמען געהאַלטען פון דערווייטענס פון איהר. און פון קינדהייט אָן איז מישאַ'ן געלעגען אין דעם, אז מערי זאָל האָבען פון איהם די בעסטע מיינונג, זי זאָל וויסען פון זיינע פּאַרטשריטע אין זיין לערנען און פון אַלץ וואָס איז איהם אָנגעגאַנגען.

נור נאָך מעהר האָט זיך דאָס געפיהל ביי איהם געשטאַרקט פון דער צייט אָן. ווען מערי איז צוריק אַהיים געקומען פון קיעוו. מערי האָט דאָס לעצטע יאָהר גימנאַזיום מיטגעמאַכט אין קיעוו. זי איז צוריקגעקומען פּיעל שווייגענדיגער און געהיימניספּאַלער ווי זי איז פריהער געווען. עס האָט זיך ביי איהר אויסגעאַרבייט אַ מין אַרטיג ריידען מיט זייטיגע מענשען, וועלכעס זי האָט פריהער ניט געהאַט. מיט מישאַ'ן האָט זי זיך ווידער בעגעגענט זעהר פריינדליך און פאַמילי-ליער, דאָך האָט זיך שוין געפיהלט אין איהר בענעהמען זיך אַ געוויסע קאַלטקייט און דערווייטערטקייט.

מישאַ פּלעגט דאן אין איהר געגענווארט ביי דער קלענסטער זאָך רויט ווערען.

מישאַ האָט גוט געלערענט און איז געווען פעהיג צו טרוקענע און שכל'דיגע זאַכען. יעדען געגענשטאַנד, וואָס ער האָט גוט פּער-שטאַנען, האָט ער ליעב געהאַט פּערשטענרליך צו מאַכען און ער-קלערען פאַר די אַרומיגע מיט אייגענע ווערטער און לויט זיין אייגע-נער אויפפאַסונג, און עס האָט איהם אויסגעוויזען ווי ער וואָלט עס אַליין ערפונדען. ער האָט געזוכט ווערטער וועלכע זאָלען אים קלאָר-סטען אויסדריקען זיין מיינ און פּלעגט קיינמאַל ניט געפינען דאָס פאַ-סענדע וואָרט און דערביי זיך רויטלען ווי אַ קינד, וואָס פּערהערט זיך ביים פּאַטער. דערפאַר האָט איהם זעהר געקערענקט דאָס בענעה-מען זיך פון קאַוואַלסקין צו איהם. קאַוואַלסקי האָט איהם בעהאַנט-דעלט ווי אַ קינד און ניט געלאָזט אויסדריקען זיינע געדאַנקען אַזוי ווי ער האָט געוואָלט. מישאַ האָט געוואוסט, אַז ער האָט רעכט און

ווען ניט קאוואלסקי, וואָלט ער געקאָנט פאר מער'ן ענטוויקלען זיין אידעע: „די טראַגעדיע פון אידישען שאַפען אין גלות“, פאַרוואָס עס קאָן זיך ניט ענטוויקלען אַנ'אייגענע אידישע קונסט אין אַ פּרעמדער סביבה, און דעם גורל פון אידישען קינסטלער, — ער האָט עס אזוי קלאַר געוואוסט. ער האָט געהאַט דעריבער געלעזען און גע- האָט זיין אייגענע מיינונג אויך.

ער איז געווען ציוניסטיש געשטימט, האָטש ניט קיין פאַרטיי- מענש. ער האָט צו קיין שום עקזיסטירענדער פאַרטיי ניט אָנגעהערט. אידיש געזאָנען איז ער געווען פון דער היים אויס, קליינער הייד גאר פרום, האָט תלמוד געלערענט, דערנאָך, אז ער האָט זיך אין דער היים פאַרבֶּערייטעט צום פינפטען קלאַס נימנאָויום, האָט ער די לשון קודש'דיגע ביכלעך אויך ניט אַוועקגעלענט. ער האָט פיעל איבער אַי- דישע ענינים געלעזען און געוואוסט. אידישע צרות און עולות געגען אידען האָבען געפונען אַ טיעפען אַבקלאַנג אין זיין האַרץ. אַ ביסעלע פאַנטאַזיע נאָך געהאַט, נאָאיוו געווען — האָט ער לעזענדיג די גע- שיכטען פון אַנדערע פעלקער, די טהאַמען פון זייערע העלדען, אויך געטרוימט פון אַ צוקונפט פאר זיין פאַלק, וואָס זאָל אויך פול זיין מיט גרויסע העלדען-טהאַמען. דערפאַר האָט ער צו קיין פאַרטיי ניט אָנגעהערט. די אלע פאַרטייען, וואָס זיינען דאָ ביי אידען, זיינען ניט די ריכטיגע, זיי זיינען צו-לאַנגווייליג, צו פאַמעליך. מיט דער שנעל- קייט, וואָס ער האָט דורכגעלערענט די געשיכטען פון די פעלקער, האָט ער געוואָלט די אידישע צוקונפט שאַפען. איהם האָט זיך אויס- געוויזען, אַז דאָס איז זעהר גרינג אויסצופיהרען, מען דאַרף נור אָנהויבען, זיך געהמען דערצו. דערווייל האָט די אידישע בעליידי- גונג געשניטען זיין שטאַלץ, וואָס איז ביי איהם געווען נאַטירליך און שטאַרק ווי ביי יעדען געזונטען נאַטירליכען בחור אין זיינע יאָהרען ביי יעדען פאַלק.

דאָס אַלץ האָט ער געוואוסט ביי זיך, נור אַרויסברענגען האָט ער עס דאָך ניט געקאָנט: אין אַ געזעלשאַפט פלעגט ער זיך שעמען, און ווי ער האָט אָנגעהויבען צו ריידען — פלעגט ער רויט ווערען און ניט קאָנען געפינען דאָס פאַסענדע וואָרט. איז ער נור געזעסען אויף די פּערזאָמלונגען, איינחאַרען זיך, וואָס אַנדערע זאָגען און רופען:

„עס איז ניט דאָס“, „עס איז ניט דאָס“. און דערביי פלעגט ער עס אזוי שטיל זאָגען, אז קיינער זאָל ניט הערען, און איז רויט גע-
וואָרען.

מישא איז ארויפגעגאנגען צו זיך אין שטוב אריין, וואָס ער האָט געהאַט אויפ'ן אויבערשטען שטאָק און ביי זיך געטראכט: יא, זי האָט'ס בעמערקט. ווי זי האָט מיך אַנגעקוקט, ווען ער האָט גע-
רעדט, — אַ געלעכטער'ל האָט געשוועבט אויף איהרע ליפּען — אַיך האָב'ס געזעהען. קינסטלער, און אז מען איז אַ קינסטלער, דאַרף מען אלץ אזוי אויסריידען — גראַב, אַרדינער, ווי ער האָט מיר די ווערטער איבערגעהאַקט? אַיך וואָלט דאָך געקאָנט ארויסברענגען אַלץ, און פאַרוואָס האָט זי געשמייכעלט?

ער האָט זיך מיט אַמאָל גענעבען אַ שאַקעל־אַב פון אלץ, אַנגע-
צונרען די לאָמפּ און אוועקגעזעצט זיך ביי אַ בוך לעזען. דאָס פנים האָט איהם דערביי געפלאַמט ווי אַ פייער.

אַ פאַר מאל האָט מען פון אונטען געקלונגען אויף מיטאַג. ער האָט געהערט דעם קלינגען און איז ניט אַראַב, ביז די דיענסט האָט אָנ-
געקלאַפּט אין טהיר — „דער מיטאַג איז אויפ'ן טיש“.

אַז ער איז אַראַבגעקומען זיינען אלע שוין געזעסען ארום טיש.
די מוטער האָט איהם אַנגעקוקט פּערוואַונדערט.

ער איז געזעסען די גאַנצע צייט ביים מיטאַג, דאָס פנים איז איהם רויט געווען און ער האָט געשוויגען. די מוטער האָט עס בעמערקט.
— און וואו איז דער הערר פון קיעוו? — האָט געפרעגט די מר טער, מיינענדיג קאַוואַלסקי'ן — פאַרוואָס האָט איהר איהם ניט איינ-
געלאָרען אויף מיטאַג? אַיך האָב דאָך אייך געזאָגט.

— ער איז אין דאַרף געבליבען, אַזאַ מאַדנער מענש — האָט סאַניע אַנגעהויבען צו דערצעהלען וועגען קאַוואַלסקי'ן די מעשה מיט'ן קושען דאָס דאַרפֿס־מיידעל מיט פיעל איבערגעטריבענקייט.

מישא איז געזעסען, אויסגעהערט און נאָרנישט גערעדט.
זיין סליין ברודער'ל, וועלכען מישא האָט זעהר געליעבט, האָט זיך געווענדערט צו איהם וועגען עקזאַמען, צו וועלכען ער האָט זיך איצט געגרייט.

מישא האָט איהם אָבגעענטפערט קורץ און פערמיידליך, וואָס איז ניט געווען זיין געווענהייט. די מוטער האָט עס בעמערקט און געקוקט אויף זיין פלאמענדיג פנים.

אַז מישא איז נאָך מיטאַנג ביי זיך אין צימער געווען, האָט די מוטער אין טהיר אָנגעקלאַפּט.

זי איז געווען אַ פרוי פון די אכציגער יאָהרען, אַ אינטעליגענטין פון אַ רייך אידיש הויז. זי האָט גערעדט פראנצויזיש און געווען ראַמאַנטיש געשטימט. זי האָט זעהר פיעל געהאַלטען פון ליעבע און אַ סך ראַמאַנען געלעזען, האָטש אַליין האָט זי חתונה געהאַט דורך אַ שדכן (ראָס איז געווען איהר טראַגעדיע). מיט מישא'ן האָט זי זיך געפיהרט קאַמעראַדיש. זי האָט איהם ליעב געהאַט אַזוי אַ גרעניץ און זי האָט זעהר גוט אויפגעפאַסט אַלע ענדערונגען וואָס זיינען אין איהם פאַרגעמומען.

— מען קאַן. ביטע. אַד, דו! — האָט זיך מישא פערשעמט אויף דער מוטער'ס פּלוצליכער ערשיינונג.

— מישא, וואָס איז מיט דיר? — האָט די מוטער איהם געפרעגט פראָסט און קאַמעראַדיש.

— גאַרנישט, מאַמע!

— עפּיס-וואָס איז געשעהען מיט דיר, טייבעלע, — האָט איהם די מוטער געזאָגט אויף רוסיש און דעם קאַפּ געגלעט ווי אַ קינד, — ווילסטו — זאָג, ווילסט ניט — דאַרף מען ניט, נור בערוהיג זיך, קינד!

מישא האָט געשוויגען, נור די אויבערשטע ליפּ געביסען.

— איד קלער וועגען דעם, איד קלער וועגען דעם, — האָט מישא געזאָגט. בייסענדיג זיך די נעגעל און רויט ווערענדיג דערביי פון קאַפּ ביז'ן טיעפען האַלז אריין, — עס וואָלט גוט געווען, איד וואָלט מיך נאָך פעטערבורג אריינגעקראָגען, אַ גרויסע שטאָרט, — האָט ער קוים געענדיגט דעם זאַץ.

די מוטער האָט געוואוסט וועגען מישא'ס שטילע געפיהלען צו מעריץ און זי האָט געהאַט געהערט פון מאַן אַז מערי וויל קיין פעטערבורג. איהר איז באַלד די זאַך אינגאַנצען קלאָר געוואָרען.

„אַהא, די ליעבע“, — האָט זיך די מוטער געטראַכט.

— אפּשר וועט זיך נאָך לאַזען מאַכען, — האָט די מוטער געזאָגט

און א שטיל שמייכעלע האט געלויכטען איבער איהר שעהנעם לענג
ליכען געזיכט אויף איהר קינד'ס „יונגע ליידען“.
— גאר ניט געווען פאר מיר? — האט מישא אָבגעווענדעט דעם
געשפרעך.

— יא, דאוויד איז דאָ געווען און געפרעגט אויף דיר, צו דו
וויילסט אַהין געהן?
— געוויס, מאַמע.

— צום ד'ר לייזער־אָוויטש. קינד, איך וואָלט דיך ניט געראַטעהן.
צו וואָס טויג דיר דאָס, ניט אונזערע מענשען.
— אָבער, מאַמע! — האָט מישא זיך געקרימט און גענומען זיך
ארויסצוגעהן.

ער איז אַראָבגעגאַנגען נאָך דער מוטער. די מוטער איז לאַנג
געשטאַנען אויף די טרעפּ און איהם נאָכגעקוקט און צו זיך גערעדט:
— ער האָט'ס דערפיהלט, דאָס אַרימע קינד!

דאוויד איז געווען מישא'ס בעסטער פּריינד. זיי האָבען אינ-
איינעם אין פינפטען קלאַס געלערענט און דאָס גימנאַזיום דורכגע-
מאַכט, האָבען אינאיינעם די פּאפּירען אריינגעשיקט קיין קיעוו און
קיין פעטערבורג, געדענקט צוזאַמען אַנצוקומען אויף איין פּאַקולטעם,
אויף מאַטעמאַטיק, נור דאוויד איז געווען דעם „משוגענעם“ ד'ר ליי-
זער־אָוויטש'ס אַ זון, וועלכער וואָהנט אין דעם אַרימסטען אידישען
קוואַרטאַל אין „ראָוו“ און היילט בלויז אַרימע־לייט און לויפט אַרום
אין די רייכע הייזער און שלעפט צוזאַמען וועש פאַר די קראַנקע,
און שעמט זיך ניט אליין אַלץ זיי צו צוטראָגען איבער דער גאַס.

וואָרום ד'ר לייזער־אָוויטש איז געווען אַ פּערביסענער פּריינד
דענקער און דעמאָקראַט פון די זעכציגער יאָהרען אָדער „אַ ליבעראַל“.
ווי זיין זון זעהן דאוויד האָט איהם מיט שפּאַט גערופּען. ד'ר לייזער-
אָוויטש האָט פון זיין „אונגעזעצליך“ ווייב געהאַט צוויי „אונגע-
זעצליכע“ קינדער — אַ זון און אַ טאָכטער. „אונגעזעצליך“ איז זי
געווען — ווייל ער האָט חתונה געהאַט מיט איהר אַהן חופּה קדוּשין.
און ער האָט אזוי חתונה געהאַט ניט דערפאַר, ווייל עס איז איהם ווער
געשטאַנען איז וועג, ניין, נור אויס ריינעם „פּרינציפּ“ די צוויי
קינדער האָט ער אויפגעצויגען אַהן רעליגיאָן, „פּרינציפּיעל“ און ניט
ארויפגעלאָזט דעם נאָמען „גאַט“ אויף זיין שוועל.

זיינע קינדער זיינען אויפגעצויגען געוואָרען נאָאָיוו און אונז שולדיג. אין דאָוויד'ן פּלעגט זיך אין דער קינדהייט, להכעיס דעם פאָר מער, נאָר ווייזען אַ רעליגיעזע שטרעבונג. דאָס קינד האָט לייעב געהאַט צו געהן אין דער אַרימער שוהל אַרײַן, וואָס אין דאָרט געווען אין דעם אירישען אַרימען קוואַרטאַל, און איינהערען זיך צום דאָר גען פון די אירען, און האָט דעם פאָטער פאַרגעוואָרפען, וואָס ער מאַכט ניט מײַן סידוש פּרייטאָג צו נאַכט, פון וואָס דער פאָטער האָט גרויס פערדרום געהאַט. און האָט דער פאָטער האָט שמענדיג גע- רעדט וועגען פּרייטע לייעבע, דאָך לעבט ער שוין זיעכצעהן יאָהר זינט די טאַכטער איז איהם געבוירען געוואָרען (ביי איהר געבורט איז די מוטער געשטאַרבען) אָהן אַ פּרוי. ער האָט די קינדער אַלײַן אויפֿ- געצויגען. געצוואַנגען זיי, געבאָדען און געקעמט. דאָס מיידעל האָט ער אַלײַן אויפגעצויגען מיט אַ פּלאַש מילך, און ניט אַרײַנגעלאָזט קיין פּרוי צו זיך, און די „מוטערליכע“ בעשעפטיגונג מיט די קינדער פיהרט ער אויס ביז'ן היינטיגען טאָג.

אין שטאַרט האָט ד'ר לייזער־אָוויטש געהאַט אַ שם אַלס רע- וואָלוציאָנער. וואָס עס האָט זיך נור געמאַכט אין שטאַדט, האָט מען דעם דאָקטאָר באַלד ארעסטירט. און אז מען האָט געהערט, אז מען האָט דעם ד'ר לייזער־אָוויטש ארעסטירט, האָט מען באַלד געוואוסט אז „עס האָט זיך אָנגעהויבען“. מען האָט איהם פיעל מאל פון נאָס אַראָבגענומען. געפינענדיג איהם, אז ער טראָגט עפּיס אונטער דעם ראָק. נור אַנשטאַט באַמבעס אָדער געוועהר, וואָס די פּאָליציי האָט מיט גרויס פּאַרויכט געפּרובט פון הינטער זיין ראָק אפּער צו געהעמען, האָט מען געפונען בי איהם פּלאַשען מיט מילך, וואָס ער האָט געהאַל- טען אין איין אַרוטראַגען אין אַרימע מיידער צו קראַנקע קינדער. מיט אַ'ס פאָטער און די מוטער זיינען זעהר דאַנעגען געווען, וואָס מי- שאַ חבּרט זיך מיט'ן ד'ר לייזער־אָוויטש'עס זעהן. און ד'ר לייזער־אָ- וויטש'ן איז אויך צוערשט ניט געפּעלען געוואָרען, וואָס זיין זעהן חבּר'ט זיך מיט אַ בורזשאַ, נור די חברים האָבען זיך אזוי לייעב געהאַט, אז עס איז זיי שווער געווען אַבצורייסען. דער דאָקטאָר האָט זיך אויך באַלד צוגעוועהנט צו מיט'ן ער האָט איהם לייעב געקראַגען, האָט ער האָט איהם ניט געקאָנט פּערגעסען זיין פאָטער דעם בורזשאַ. צו דעם חבּר איז איצט מיטש געגאַנגען אין דעם אירישען קוואַרטאַ-

טאָל, אָדער אין „ראָוו“, ווי מען האָט עס גערופֿען — צו פֿערגעסען זיך אָן זיין „נאַרישקייט“, ווי ער האָט גערופֿען זיין נויגונג צו מער'ן, אָדער גיכער צו פֿערטרויען זיין חבר מיט זיינע געדאַנקען. ער האָט געוואוסט, אז נור איינעם קאָן ער פֿערטרויען אַלץ, קאָן ער אַלץ דער־צעהלען, אפילו זיין גרעסטע נאַרישקייט און צוואמען מיט איהם צו לאַכען דעריבער—דאָס איז זיין פֿריינד דאָוויד.

דאָס אכטע קאַפיטעל.

דאָס אידישע קוואַרטאַל איז געלעגען אין אַ „ראָוו“. אַ טיעפער גראַבען איז עס געווען אין אַ ווינקעל פֿון שטאָדט, פֿערשטעלט פֿון בייַדע זייטען מיט הויכע, זאַמדיגע ברעגען. אין דעם גראַבען און אין די שטאַלע לעכער, וואָס האָבען געהייסען די געסלעך, אין הרובֿ־דיגע הילצערנע איינגעפֿאַלענע הייזער, האָבען זיך אויף אַ שטח פֿון די אייניגע געסלעך, וועלכע זיינען פֿערפֿלאַנטערט געוואָרען איינס אין דאָס אנדערע. אויפֿגעהאַלטען אייניגע טויזענד נפֿשות. קיין רינשטאַקען זיינען אין „ראָוו“ ניט געווען. די גאַסען ניט געברור־קירט, די זון איז זעלטען ווען דאָרט אַרייַנגעקומען, זיינען די שטענדיגע בלאַטעס קיינמאַל ניט געווען דאָרט אויסגעטריקענט און מען האָט ניט געקאַנט דורכגעסען פֿון איין זייט געסעל צום צווייטען. דערפֿאַר האָבען זיך אַלע רינשטאַקען פֿון שטאָדט אין „ראָוו“ צוגיפֿגעגאַסען. און ווי עפֿ פֿלעגט נור ווערען אַ רעגען, האָט זיך דאָס וואַסער פֿון שטאָדט אַריבערגעשוויינקט איבער די הויכע ברעגעס אין דעם סחאַל אַריין אין „ראָוו“ אַראַב. צוליב דער שטענדיגער פֿייכטקייט האָבען זיך דאָרט אויפֿגעהאַלטען אַלע עפֿידעמישע קראַנקהייטען. די קינדער, וואָס זיינען געזעסען אין דער שטענדיגער בלאַטע, פֿלעגען פֿון די קראַנקהייטען קריפֿעלס אַרויסקומען. אין יעדען צווייטען הויז איז אַ טיפּוס געווען, יעדעס אנדערע קינד איז קראַנק געווען אויף די ענגלישע קרייזס. און זיינען געזעסען מיט זייערע קרומע, אונענט־וויקעלטע פֿיסלעך און גרויסע קעפֿ פֿאַר די טהירען, האַלב אין דער בלאַטע, טייל מיט די גליהענדע פֿנימלעך פֿון היץ און פיבער, וואָרומ די מוטערס זיינען אין דער היים ניט געווען, ווייל ס'רובֿ האָבען דאָרט

געוואוינט די „ראַווינקעס“, אַרימע בעלי־מלאכות און גארבערס. די וויבער האבען געהאנדעלט אין מארק—און די קינדער האבען זיך אין די פערלאזטע חרוב'דיגע הייזער אליין אויפגעצויגען.

די זון פלעגט זעלטען ווען ארויסשיינען. די עלטערע לייט פלעגען פריה בלינד ווערען. דער פראצענט טויט־פעלען פון די קינדער אין „ראַוו“ איז געווען אַ אונגעהויערער, נור אפילו די, וועלכע האבען זיך שוין יאָ ערהאלטען ביים לעבען און ערצויגען געווארען אין „ראַוו“, — זיינען געווען שוואַכע, קראַנקע, האַלבע קאליקעס. מיט גרויסע וואסערדיגע קעפ און אונענטוויקעלטע ווייכע ביינער, מיט קרומע פיס און ווייכע שוואַכע הענד, האַבען זיי זיך געשלעפט איבער די בלאַטעס פון „ראַוו“.

נור דאך האבען די איינוואהנער פון „ראַוו“ ניט פערלאזען דעם פלאץ. מען קאן זאגען אז זיי האט צוגעבונדען ליעבע צו זייער פער־שאלטען ארט און דער, וואס איז געבוירען געווארען אין „ראַוו“, האט אויף איהם גערוהט די קללה, אז ער האט ניט געקאנט פון איהם זיך ארויסקריגען, און איז געבליבען דארט זיין טרויעריג לע־בען צו פיהרען.

דארט, אין דער שטענדיגער בלאַטע און געשמאַנק, האט זיך ד״ר לייזעראוויטש זיין נעסט געמאַכט. דארט האט ער זיך אויפגע־האַלטען, כדי נאהנט צו זיין צו די אַרימע לייט מיט זיין הילף. מיטש האט איצט געטראטען אין די געסלעך טיעף אין דער בלאַטע פון דעם „ראַוו“.

די געסלעך זיינען געווען בעלויכטען פון די קליינע לעמפלעך און פלעמלעך פייער, וואס האט זיך ארויסגעוויזען פון יעדער אפענער טהיר. עס זעהט זיך אויס, אז די וויבער זיינען ערשט איצט אהיים געקומען פון דער גאס און האַבען אַבגעקאַכט זייער וועטשערע, ווארום פון אומעטום האט זיך דורך די אפענע טהירען ארויסגעריסען אַ רויך פון די אייווענס (צו דעם צוועק, זעהט אויס, האַבען די וויבער די טהירען פון זייערע הייזער געעפענט) און עס האַט זיך פערנומען אַ געשמאַק פון אנגעריישענס און אַ פרעהליך געשריי פון קינדערלעך, וואס האבען ארויסגעזאגט זייער פרייד אויף דעם קאכענדיגען עסען. פון צייט צו צייט האט זיך פערנומען אַ חריפענדיג קול פון אַ וויינענדיג קינד, וואס די מוטער האט עס איבערגעלאזט אין זיינע

געשרייען, ניט האבענדיג קיין צייט אוועקצונעהן פון דער קיד, אדער אנ'אנדערע האט איינגעזאמעלט איהרע קינדער פון דער בלאטע אין שטוב אריין.

אויף מישא'ן האט יעדעס מאל דער טרויעריגער אנבליק פון דער גאס געמאכט א שרעקליכען איינדרוק. נור דאסמאל מעהר ווי אן אנדערש מאל. ער איז איצט געווען אין א שטימונג אלץ אויפצונעהמען אין זיין נשמה, וואס קאן איהם נור פערנעסען צו מאכען זיין „נארישקייט“—ווי ער האט גערופען זיין דענקען וועגען מער'ן. און ער האט זיך געטראכט: געה איד דאָ מיט אן איינריידע-ניש אין בויד, און דאָ זיינען פאראן מענשען, וואָס לעבען אין אזא נויט. און נישט פרעמדע מענשען, נור אייגענע, אידען, און נישט קיין איינצעלנע, נאר א גאנץ פאָלק, דאָס גאנצע אירישע פאָלק לעבט אזוי אין רוסלאַנד, אויסער אייניגע גליקליכע, וועלכע האָבען זיך ארויסגעקליבען פון דעם „ראוו“ און לעבען אין די שטעט. צווישען די גליקליכע איז ער אויך. און פאר וואָס איז ער בעסער פון אַט די קינדער, וואָס וואהנען דאָ? פארוואָס קומט עס איהם אנ'אנדער לעבען? אַ ריין בעט און אַ גוטען מיטאָג? ער האָט זיך דאָך געקאָנט געפינען אין דעם זעלבען מעמד, ווי זיי.

אריינגעקומען צו ד'ר לייזעראַוויטש, האָט ער געטראָפּען ווי שטענדיג אַ האַלבע שטוב, פול מיט קראַנקע אַרימע-לייט, וואָס האָבען אַ קאָנצערט אַבגעגעבען מיט זייער הוסטען און קרעכצען. יעדער האָט זיך געסטאַרעט וואָס העכער און אַפּטער צו הוסטען אָדער צו קרעכ-צען און אזוי ארום צו וויסען געבען פון זיין געפּעהרליכער קראַנקייט. אייניגע ווייבער זיינען געזעסען מיט שלאָפע קינדער אויף די הענד. די קינדער מיט די פּערבונדענע קעפּעלעך האָבען איינגע-בויגען די קעפּעלעך צו די מוטערס ברוסטען, ווי זיי וואָלטען שוין בעשטאַנען אויף דעם טויט, וואָס ווארט אויף זיי. דער דאָקטאָר, אַ הויכער און אַ דאַרער, מיט אַ גרויסען שטערן און האַלב אויסגעקראַכענע האַהר, איז געשטאַנען הינטער אַ טיש, אויף וועלכען עס איז געווען אויסגעשטעלט אַ גאַנצע אפּטיק מיט פּלעשלעך. ער האָט גע-גאַסען פון איין פּלעשלעך אין דאָס צווייטע אריין און געמישט אַ רע-צעפּט, — האָט ער דערווייל צוגעלעגט דאָס אויער צו אַ אירענע'ס ברוסט און האָט געברומט אין אַ בייזערדיגען טאָן:

— ווידער הוסטען. — האָט ער געשריען ווי די אידענע וואָלט דערין שולדיג געווען, וואָס זי איז ווידער ארומגעלאָפֿען מיט די זעק אין די הויפֿען — אײַד פֿאַך דאָך אײַך געזאַגט, אײַהר זאַלט לײַענען אײַן בעט. אַ פֿרנסח זײַך אײַנגעשאַפֿט, מיט אַ קראַנקער ברוסט אַרומ־ צוקריכען מיט זעק אײַן די הויפֿען. אײַהר קאַנט עס נײַט לאָזען פֿאַר'ן סטראַזשניק, פֿאַר'ן שטאַרט גאַלאַוואַ? זײַ מיט אַ קראַנקער ברוסט דאַרף אַרומפֿריכען אײַבער הויפֿען, זאַלען זײַ שלעפֿען זײַך — אײַהר לײַענט אײַך. צוויי טעג נאָך לײַענען, צוויי טעג. אײַך וועל מאַרגען זײַן. — און מיט'ן קינד וואָס זאַל אײַך מאַכען? — פֿרעגט די אידענע. — מיט'ן קינד, האַ, מיט'ן קינד? — קראַצט זײַך דער דאַקטאָר אײַן קאַפֿ. — זײַ מוז נאָך אַ קראַנק קינד אײַך האַבען. נײַט זײַגען, נײַט זײַגען, נײַט זײַגען, נײַט זײַגען. — דערביי לײַפֿט דער דאַקטאָר אײַן אַ ווינקעל אַרײַן און שלעפֿט עפֿים פֿון דאַרט אַ פֿלעשעל. — און חנה רחל וויל שײַן נײַט באַרגען. זאַגט אײַהר אַז אײַך וועל בעצאַהלען. — נײַט. זײַ וויל דאָך דעם דאַקטאָר אײַך שײַן נײַט באַרגען. זײַ וועט מעהר נײַט באַרגען, האָט זײַ געזאַגט — זײַ קריגט נײַט אָב. — אײַן שלעכט, אַ קראַנק קינד מוז זײַ אײַך נאָך האַבען — בײַ זערט זײַך אײַך אײַהר דער דאַקטאָר, כאַפֿט דאָס פֿלעשעל, לײַפֿט אַרײַן אײַן אַ ווינקעל און נײַסט אָב פֿון אַ דאַנדעל, וואָס אײַז געשטאַנען אײַך אַ ברענענדיגען אײַווען, אַ פֿלעשעלע מילך, — אײַך היינט אײַך דער נאַכט וועט אײַהר דאָס גענוג האַבען. מאַרגען וועל אײַך זײַן, וועל אײַך זײַן, — זוכט ער אײַן די קעשענעס און געפֿינט גײַרנישט. — מישאַ! — רופֿט ער, דערזעהענדיג פֿישאַ'ן — מישאַ, האַסט נײַט צוויי קאַפֿיר קעסל. מישאַ האַט אַרױסגענומען צוויי קאַפֿיקעס. — נאַט אײַך! — נײַט דער דאַקטאָר אײַבער די צוויי קאַפֿיקעס מיט'ן פֿלעשעל מילך ד. ר. אידענע, ווי מען נײַט אײַבער זעהר אַ טײַערען רעצעפֿט. אײַך היינט אײַך דער נאַכט זאַלט אײַהר געבען דאָס (ווייזט ער אײַפֿ'ן פֿלע־ שעל), אײַך מאַרגען אײַן דער פֿריה זאַלט אײַהר טײַפען פֿאַר דעם פֿיע־ דער מילך און געבען אַ צווייטען מאַל, און שפּעטער וועל אײַך זײַן, וועל אײַך זײַן. נו, געהט, געהט, געהט, — שטופֿט ער די אידענע אַרױס צו דער טהיר.

מישאַ אײַז אַרױסגעגאַנגען אײַן צווייטען צימער. דאָס צימער אײַז געווען האַלב אײַן טונקעל, וואַרום דאָויד האָט פֿערשטעלט די לאַמפֿ

מיט זיין קערפער. ער איז געלענען א-ער'ן טיש, קנייהענדיג אויף א שטוהל און האָט געלענען א בוך. פאר איהם איז א קערבעל איז געלענען א ברויט, פון וועלכען ער האָט יעדעס מאָל אָבגעבראַכען א שטיק און געגעסען אונבעוואוסט, נור מיט אַפעטיט, איז אַ ווינקעל. האָלב איז טונקעל, אויף אַ באַנק געבען אַ שעפעל מיט וואַרים וואַסער איז געזעסען ראַחעל, דאוויד'ס שוועסטער מיט אַ אויסגעצוואַנגען קעפעל. און איהרע נאָסע שוואַרצע האַתר זיינען געווען פערפלאַכטען אין קליינע דינע צעפעלעך און זי האָט זיך געשפּיעלט מיט איהרע נאָקעטע הענר.

ביי מישאַ'ס אַרײַנקומען איז דאָס מיידעל ניט אויפגעשטאַנען. האָט זיך ניט פערשעמט, ניט געאיילט צו פערדעקען איהרע נאָקעטע הענר און האַלז, ניט איהרע נאָסע האַהר און ניט איהרע נאָקעטע פיס, וועלכע מען האָט אַרײַסגעזעהען פון איהר קורץ קליידעל — זי האָט גאַרנישט געפיהלט, אַז מען דאַרף זיך שעמען מיט נאָקעטען לייב. זי האָט זיך נור אָנגערומפּען:

— דאוויד, זעה, ווער עס איז דאָ!

דאוויד האָט זיך אָבער ניט אומגעקוקט, האָט געשמאַקט דאָס ברויט געגעסען און געשמאַק געלענען.

— און, וואָס פאַר אַ נאַר ער איז, פּוישאַ — האָט זיך אָנגערומפּען דאָס מיידעל מיט אַ קליינענדיג געלעכטערעל, אַז עס האָט זיך געדאַכט, אַז ניט בלויז איהר קאָפּ האַהר זיינען געוואָרען געוואַשען, נור איהר קול'כעל אויך — דאָס גאַנצע ברויט האָט ער שוין אויפגעגעסען, און דאָס בוך האָט ער נאָך ניט געענדיגט.

דאוויד האָט זיך אומגעקוקט. עס איז געווען אַ געזונדער, קרעפטיגער יונג פון אַ יאָהר אַכצען מיט אַ פאַר רויטע באַקען.

— אַה, מין — האָט ער די האַנד אויסגעשטעקט צו מישאַ'ן קאַמעראַדיש — נה, טשטאַ ס'מאָכאָי?

— ניטשעוואָ, — האָט מישאַ געענטפערט, אַרײַבוינענדיג זיך אין בוך, — וואָס לעזט דו? — אַה, אַנאַ קאַרעניאַ. נה, וואָס איז דאָרט מיט לעוויז?

— אַ מענש דער וואַנסקי, — זאָגט דאוויד ניט אַהן פּנאַה — אַז אַפיצער מיט שפאַרען; אויף די „סקאַטשקעס“ געחט ער, און מיט פּרינצען פאַהרט ער אַרום. דאָס הייסט געלעכט אַ גוטען טאַג.

— און מיר געפעלט אַננאָ, — האָט ראַחעל זיך אָבגערוּפּען פּון ווינקעל אַרויס, — גאַנץ גוט, וואָס זי איז אוועק פּון מאָן, אײַך וואָלט אײַך אוועק — אַזאַ לאַנגווייליגער.

— און רו האָסט זיך ניט וואָס אַריינצומישען, — האָט איהר דער ברודער אָבגעענטפּערט פּון טיש, — אַ מיידעל ווייסט ניט פּון אַזעלכע זאַכען.

— אַהאַ, — האָט זיך ראַחעל אָנגערופּען ניט אַהן נאָוה — און אײַך האָב דאָס בוך שוין לאַנג געלעזען; נאָר אז אײַך בין אין פיערטען קלאַס געווען האָב אײַך עס געלעזען.

— וואָט קאַקאַיאָ! — האָט דאוויד געענטפּערט דער שוועסטער מיט שפּאַט.

— אױ, וואָס פאַר אַ נאַר ער איז, מישאָ, — האָט די שוועסטער ווידער געזאָגט אײַ אַ קלינגענדיג געלעכטערעל.

— אזעלכע דערוואַקסענע מענשען לייעבען ביי טאַלסטאַיאָען. וואָט אַ גרויסער אַפּיצער, אַ רייכער פּאַמעשטישק, אַ הויכער טשינאַוויניק. דאָס זיינען אזעלכע אלע פּאַרטיגע מענשען. זיי קאָנען שוין לייעבען. אָבער קיין סטודענטען זיינען נאָר נישטאָ ביי איהם, — האָט מישאָ זיך אָנגערופּען עפּים אונבעראַכט און איז רויט געוואָרען.

— אַ, סטודענטען לייעבען זיך אײַך, און ניט דוקה סטודענטען און נימנאַזיסטקעס לייעבען זיך אײַך, און ניט בלויז נימנאַזיסטקעס, נור אזעלכע קליינע קינדער — ווייזט ראַחעל מיט דער האַנד — לייעבען זיך אײַך. אײַך האָב ניט לאַנג געלעזען אַ ראַמאַן פּון אזעלכע קליינע קינדער, — האָט זיך ראַחעל פּון איהר באַנק אָבגערוּפּען.

— דאָס ווייס אײַך, — האָט מישאָ געזאָגט צו ראַחעל'ן, — אזוי אַט סתם לייעבען; אָבער אײַך מיינ אויף אַ רעכטען אַמת, אַזאַ לייעבע ווי ביי טאַלסטאַיאָען, שטאַרקע אײַפּערזיכטיגע לייעבע, וואָס קאָן צו גרויסע טהאַטען ברענגען, ניט אַ נימנאַזיסטקעס לייעבע מיט אַ סטודענטען-לייעבע. מעהר ווי בריוועלעך זיך שרייבען איז ביי יונגע סטודענטען ניטאָ. כדי שטאַרק לייעב צו האָבען, מוז מען שוין אַ גאַנץ צער מענשן זײַן, אַ גרויסער טשינאַוויניק, אַ הויכער אַפּיצער, אַדער, צום וועניגסטען, אַ בעריהמטער דאַקטאָר.

— נײַן, אויף אַ רעכטען אַמת, ניט קיין „נימנאַזיסטקעס-לייעבע“ נור אַנ'אַמת'ע פּאַרטיגע לייעבע, וואָס קאָן צו טהאַטען ברענגען, איז

ביי יונגע גימנאזיסטען אויף דאָ, און עם טרעפט זיך ביי יונגע גימנאזיסטקעס אויף, — האָט ראַחעל געזאָגט, צושאָקלענדיג מיט איהר קאַפּ. — זעהסט דאָ, אז מיט איהר וועסט דו גאַרנישט מאַכען, ווייז בערשע לאַגיק, — האָט זיך דאוויד אַבגערוּפּען מיט פּעראַכטונג אויף ראַחעל.

באַלד איז דער פּאָטער אַרײַנגעקומען צולויפּען, אויף גיך זיך די הענר אַבגעוואַשען, גענומען הייס וואַסער פון אייווען אַראַב, אַרײַנגעגאַסען איז דעם שעפּעל וואָס איז דאָרט געשטאַנען אויף דעם באַנק נעבען דער מיידעל, און האָט מיט דער האַנד געוואונקען צו דאוויד'ן: אַגו, קום נור אַהער, דאוויד, קום אַהער.

דאוויד האָט זיך געאַמפּערט:

— ניט איצט, פּאָטער, שפּעטער, פּאַר'ן שלאַפּען לעגען, איך וועל זיך אַלײַן.

— ניין, פּאַר'ן עסען — קום אַהער, קום אַהער, פּאַר מישאַ'ן האַסט דו זיך ניט וואָס צו שעמען; די מוטער טהוט איהם אויף דאָס זעלבע, אז ניט — איז שלעכט, זעהר שלעכט. — ריידענדיג דאָס, איז ער צוגעגאַנגען צו דאוויד'ן, האָט איהם גענומען ביי דער האַנד און צום שעפּעל מיט'ן וואַרימען וואַסער צוגעפיהרט.

דאוויד איז אַהין געגאַנגען צום שעפּעל מיט אַ קינדיש שמייכלעך, גלייך ווי ער וואָלט דעם פּאָטער דאָס געלעכערעל, וואָס ער מאַכט זיך, פּערגונען און האָט געוואונקען צו מישאַ'ן.

— ווי אַ קינד איז ער, ער לאַזט זיך ניט דעם קאַפּ וואַשען, — האָט ראַחעל געלאַכט.

— און דו שווייג, דאָס ריידען שאַדט צו אַ געוואַשענעם קאַפּ, — האָט דער פּאָטער אַהין געזאָגט צו איהר.

באַלד איז דאוויד'ס קאַפּ אין שעפּעל געלעגען און דער פּאָטער האָט איהם מיט זיין איינגעריבען, ריידענדיג מיט מישאַ'ן:

— נו, וואָס, שוין ערהאַלטען אַנ'ענטפּער פון אוניווערסיטעט? — נאָך נישט.

— און וואו אַהין פּאַהרסט דו?

— נאָך ניט בעוואוסט. און דאוויד?

— איך וועל גאָר ניט פּאַהרען אין אוניווערסיטעט, — האָט דאוויד אַרויסגעשריען פון שעפּעל אַרויס און, אַרויסנעהמענדיג דעם

קאפ מיט די זייה פון דעם שעפעל ארויס, האָט ער געזאָגט, ניט קאָפּ
גענדיג עפענען די אויגען איבער די זייה, — אזעלכע קרעפטען ווי
מיר דארפען זיך ניט אוועקזעצן אין אוניווערסיטעט, ווען דאָס
גאַנצע פּאָלק וואַכט אויף, — — — — —

— שוין נוט, שוין נוט, — האָט דער פּאָטער געזאָגט, — אָבער
די גאַנצע זייה איז אויף דער פּאָדלֶאַנע, שטעק נור דעם קאָפּ אין שע-
פעל — און ער האָט איהם אָנגעהויבען דעם קאָפּ אויפ'ס ניי צו זייפען.
אויף מישאָ'ן האָבען די ווערטער געמאַכט אַן איינדרוק. ער געהט
ארום און קלעהרט וועגען אוניווערסיטעט, וונגען מערי'ן. נור אַן די
רעוואָלוציע, פון וועלכער מען האָט שוין איבעראַל גערעדט, אַן די
סאָציאַליסטישע בראַשורען, וואָס מען האָט איבעראַל געלעזען, און אַן
דעם, וואָס גאַנץ רוסלאַנד האָט גערענקט און געהאַפּט — אַן די פריי-
הייט — אַן דעם האָט ער גאָר פּערנעסען. ער האָט זיך פּערשעמט און,
ווי שטענדיג ביי אזעלכע צופעלען, איז ער ביזן געוואָרען אויף זיך.

— איד ביו אַ נאַריש אינגעל, אַ אינגעל, אַ אינגעל. און אַ
גענאָאיסט ביו איד — אַ מיאוס'ער ענאָאיסט. בעת גאַנץ רוסלאַנד
קלערט וועגען פרייהייט, טראַכט איד וועגען זיך און מערי'ן. אַח,
ווי נאַריש איז דאָס. ניט פּאָהרען אין אוניווערסיטעט, אריינארפען
זיך אין דער בעוועגונג — אויף ארבייט, אויף ארבייט.

אָבער וואָס? וואַסערע ארבייט? מען דאַרף זעהן, מען דאַרף
זעהן, וואָס עס איז דאָ צו טהאָן און אריינארפען זיך דערינען, אריינ-
ווארפען זיך מיט'ן גאַנצען לעבען, — האָט ער אין איין מינוט בי זיך
אַבגעמאַכט.

ער איז איצט. אין דער מינוט, גרייט געווען זיין לעבען אוועקצור-
געבען פאר אַ זאך, וואָס ער וואַלט געווען איבערצייגט, אז זי וועט
נוצען ברענגען.

אין דעם איז אריינגעקומען אַ יונגער-מאַן, אַ דאַרער און אַ הוי-
כער, זעהד אַנשטענדיג אָנעטמאָן. ער האָט אויסגעזעהען, ווי אַ ריי-
זענער.

נור איידער דער יונגער מאַן האָט נאָך צייט געהאַט „גוט נאָווענד“

— נײַן, נײַן. יונגער מאַן, דאָס איז ניט פאר מיר. מיר זיינען צוראַלט דערצו. וואָס מיר דארפֿען, איז אַט וואָס: מילך, מילך, וואָס מעהר מילך. די קינדער זיינען קראַנק, די מאַמעס האָבען סוכנאָטע. ניט אונז מילך, אַ סך מילך. נײַן, נײַן, מיט ליטעראַטור וועט איהר זייער הונגער ניט שטילען און אויך ניט מיט עפּים אנדערש. ניט פאר אונז. אפשר די, די (ווייזט ער אויף דאוויד'ן מיט מישאַ'ן), זיי זיינען יונגע מענשען. זיי, ווענדט זיך צו זיי.

דאוויד, אויסווישענדיג זיך די אויגען מיט'ן האַנדטוך, האָט זיך געווענדעט צום יונגען מאַן, ווייזענדיג אויפ'ן פאַטער מיט אַ געוויסען שפּאַט:

— אַך ווי פּילאַנטראַפּי, ווי ליבעראַלין מיט זיי וועט איהר גאָר נישט מאַכען. זיי טריבען מיט אליין אין „ראָוו“ אַרײַן — ווייל דאָס פּאַלק איז דאָרט. פארוואָס האָט איהר ניט געזעהען דאָס פּאַלק אַרויסצונעהמען פון „ראָוו“? — ווענדעט ער זיך צום פאַטער. ניט איהר וואָלט בעדארפט אַהין אַרײַנצוקריבען און ניט דאָס פּאַלק וואָלט דערײַנען געווען. איהר זייט איהם אַבער נאָכגעקראַכען. וואָט קאַקאַיאַ פּאַליטיקאַ, — האָט ער זיך געווענדעט צום יונגען מאַן.

דער פאַטער איז געשטאַנען אין מיטען שטוב מיט אַ מינע, גלייך ווי ער וואָלט זיך געפּיהלט שולדיג. אוראיי, האָט דער זוהן רעכט. אוראיי, וואָלט גלייכער געווען דאָס פּאַלק אַרויסצושלעפען פון „ראָוו“, איידער אליין מיט אַהין אַרײַנצוקריבען. אוראיי, האָט ער רעכט, נור וואָס איז דען געווען צו טהאָן, וואָס ער האָט ניט געטהאָן?

ער איז געשטאַנען אין מיטען שטוב פערלעגען, געפּיהלט זיך שולדיג דינ און האָט זיך מיט'ן פינגער געקראַצט דאָס האַלב גרויע בערדעל — וואָס עס האָט זיך גאַרנישט געפאַסט צו זיין הויכער און דאָרער געשטאַלט, און האָט פאר זיך געמורמעלט:

— אוראיי, וואָלט גלייכער געווען דאָס פּאַלק אַרויסצושלעפען פון „ראָוו“. אוראיי, אוראיי. אַבער געה נור אוועק פון פענסטער, דאוויד, וועסט זיך צוקיהלען.

— צו דעם איז דאָ אַנ'עצה, — האָט זיך אַנגערופען דער יונגער מאַן, און מען האָט געזעהען אין זיין טאָן, אז ער האָט שוין ניט אייניג מאַל געפּיהרט מיט'ן דאָקטאָר דעם זעלבען וכוח, — און דאָס איז — דער קלאַסען־קאַמפּף.

— אבער געגען וועמען קעמפפערן? — האָט זיך דער דאָקטאָר אָנגערופען. איך בין דאָך דאָרט, אין די הייזלעך יעדען טאָג, די „בעלי-בתים“ זיינען דאָך נאָך פיעל אַרימער פון די אַרבייטער, און די בעלי-מלאכות געהט עס דאָ טויזענד מאל ערגער ווי זייערע „מענשען“.

געגען וועמען פיהרען עס אַ קאַמפּף? דאָס זיינען דאָך ניט קיין אַרבייטער און „אַרבייט-געבער“; דאָס זיינען דאָך איין הויפּען אַרימער לייט, וואָס לעבען אלע אין איין פינסטערן „ראָוו“ און העלפּען זיך איינער דעם אנדערען מיט וואָס זיי קאָנען. איך בין דאָך דאָרט יעדען טאָג. איך זעה עס דאָך מיט די אייגענע אויגען. די בלאַטע טריקענט דאָרט ניט אויס. ברענגט מילך פאַר די קראַנקע קינדער, ברענגט די זון, די זון פיהרט אַרײַן און לאָזען די שטאַדטישע קאַנאַלען ניט דורכגעהן דורך דעם „ראָוו“. לופט, לופט ניט זי... געגען וועמען ווילט איהר קעמפּפערן? געגען שוואַכע, בלינדע אַרימע-לייט? ווער איז דאָ דער אונטערדריקער און ווער דער אונטערדריקטער? עס איז דאָך איין גרויסער „ראָוו“ מיט אַרימע-לייט! — האָט דער דאָקטאָר געשריען. זיינע אַלטע אויסגעלאָשענע אויגען האָבען אָנגעהויבען צו גלאַנצען, זיין גאַנצער וואַקס איז אויסגעגלייכט געוואָרען און איז געוואָרען עהנליך צו אַ יונגען-מאַן.

— עטא ווסיאָ ראַבאָטשי נאַראָד, — האָט זיך דער פרעמדער יונגער מאַן אָנגערופען, אב'פּסק'ענענדיג.

דאוויד, ווישענדיג זיך נאָך דעם קאַפּ מיט'ן האַנדטוך, האָט זיך אָנגערופען צום יונגען-מאַן:

— מיט איהם וועסט דו גאַרנישט מאַכען. דאָס האָט אין זיך אַ פּילנאַטראַפּישע נאַטקע. מיט קיין זאך וועסט דו עס ניט קאָנען פון איהם אַרויסהאַקען. און, ווענדענדיג זיך צום פאַטער, האָט ער געזאָגט:

— דאָ האַנדעלט זיך ניט אום צוויי טויזענד מענשען פון „ראָוו“, נור אום אַ קלאַס, און ניט אום פּילנאַטראַפּישער וואוילטהעטיגקייט, נור אום אַ פּרינציפּ. אַט, וועגען וואָס דאָ געהט.

דער פאַטער איז אלץ געשטאַנען ווי פריהער אין מיטען שטוב, האָט זיך מיט'ן פינגער די באַרד געקראַצט:

— אַודאי, אַודאי, נו, געה נור אַוועק פון פענסטער, וועסט דיר

אהיים איז שוין מישא געגאנגען אינאיינעם מיט'ן יונגע־מאן.
 ער האָט דעם יונגע־מאן געקענט נור פון זעהן און האָט געוואוסט,
 אז ער איז אַ פּרעמדער, וואָס איז אַהער געקומען „ארבייטען“ אין דער
 „פארטיו“. ער האָט זיך אויך מיט איהם איינגע מאַל געטראַפּען
 ביי דאוויד'ן, נור ביז איצט איז ער מיט איהם ניט געווען בעקאַנט
 און האָט ניט געוואוסט זיין נאָמען. דער יונגע־מאן האָט איהם איצט
 איינגעס אויסגעפּערנט:

— איהר חבר'ט זיך שוין לאַנג מיט דאוויד'ן?

— יא, שוין לאַנג.

— יא, יא, — איהר זייט דאָך ראַזענצווייג?

— יא, פון וואַנען ווייסט איהר?

— איך ווייס. דאוויד האָט מיר געזאָגט. און איהר זייט אַ

סאַציאַליסט?

מישא האָט געשמייכעלט:

— אזוי, האַלב. — — — — —

— דאָס איז אמת, איך מײן: איהר געהערט צו אַ פארטיו?

— ניט אינגאַנצען. איך בין ניט קלאַר.

— אויב איהר אינטערעסירט זיך, קומט שבת אַהין צו אַרקאדיען.

בודעט סכאַדקא, — האָט דער יונגע־מאן געזאָגט — קומט מיט דא־
 וויד'ן.

— נוט, האָט מישא געזאָגט.

— ביי אייד איז וואהרשיינליך דאָ, וואו עפּיס צו בעהאַלטען, —

האָט דער יונגע־מאן געזאָגט זעהר פּערטרויענספּול, מיט אַ שמײִ-
 כעל.

— וואָס מיינט איהר? — האָט מישא געפּרעגט ערשטוינט.

— איך מײן דאָס, — האָט דער יונגע־מאן געזאָגט מיט אַ

געלעכטערעל. ארויסנעהמענדיג פון הינטער דעם ראָס אַ פעקעל —

„ליטעראטור“ און איבערגעגעבען מישא'ן, — ביי לײזעראַוויטש'ן

איז ניט זיכער. ביי אייד — פיעל מעהר. איהר וועט עס איבערגע-

בען דאוויד'ן. און שבת קומט, — האָט דער יונגע־מאן געענדיגט און

איז ערגיזוואו פּערשוואונדען אין אַ ליקעל פון „ראָוו“.

מישא האָט גענומען דאָס פעקעל און איז אַהיים געגאַנגען דער-

מיט און איז, רוט פּייער, ארויף אויף די טרעפּען צו זיך אין שטיבעל.

אריין צו זיך אין צימער, האָט ער זיך פּערשלאָסען, ארויסגע-
 נומען דאָס פּעקעל — — — ליטעראַטור, געהאַלטען עס אין
 דער האַנד, אַ מינוט ניט געוואוסט, וואָס דערמיט צו טהאָן. ער
 האָט געהאַט דאָס געפיהל, אז ער איז אריינגערטאָמען אין אַ נע-
 היימיספּאַלעז בונד און מען האָט איהם אָנפּערטרויט זעהר אַ וויכ-
 טיגע אויפגאַבע. ער האָט די מינוט פּערגעסען אַן מער'ן, קאָוואַל-
 סקי'ן און אַן אַלעס און איז געגאַנגען מיט גרויס פּאַרזיכטיגקייט און
 ערנסט בעהאַלטען דאָס פּעקעל אין טהירעל פון אייווען.

דאָס ניינצע קאפיטעל.

ביי די ברעגענס פון דניעפּר איז געלעגען קאָוואַלסקי אויסגע-
 צויגען אַ נאַקעמער. אַ נאַסער און האָט געקוקט אין דעם בלאַזען ליכ-
 טיגען הימל אריין. די שפּראַחלען האָבען זיך ווי אַ נעץ פּערשפּרייט
 איבער'ן ברעג און געווארימט זיין קיהלען גערונצעלטען קערפּער.
 זיינע פּליידער פון העמד ביז'ן שטרויענעם הוט האָט ער אויסגעוואַ-
 שען און זיי האָבען זיך געטריקענט אויף די צווייגלעך פון די קוס-
 טען. דער טאג איז געווען האַטש אַ שעהנער, רייפער זומער-טאָג —
 דאָך אַ ווינדיגער. די אויבערפלאַך פון וואסער ווי זיין הויט זיינען
 גערונצעלט געווען און קאַלט. דאָס וואסער איז שטיל געווען און
 געקעסטעלט און ער איז געלעגען די הענד אונטערן קאַפּ און געקוקט
 אין הימעל אריין. ער האָט זיך דערפּאַהנט אַ סצענע פון זיין קינד-
 הייט, ווען ער איז נאָך אין דער הויט געווען — און האָט געלאַכט
 און אין געדאַנק זיך געפּרעהט דעריבער:

... עס איז שבת אין דער פּרייה. אַ זומער טאָג. די זון שיינט שוין
 אריין דורכ'ן פּענסטער, וועלכע האָט דעם ערשטען בעזוך געמאַכט אין
 דעם שלאָף-צימער, וואו ער מיט זיינע פינגער ברידער האָבען געשלאָפּען.
 דערינען, אין דער צווייטער שטוב, איז די פּוסטער שוין וואָך — זי
 וויל אין שותל געהן. זי נעהמט ארויס וועש פון קאַפּאָד און לענט
 פאר יעדען יונג אַנידער אַ בעזונדער פּעקעל: אַ העמד, אַ פאַר נאַט-
 קעס, אַ פאַר שפּאַרפּעטקעס און אַ ציצה-כּנפות. יא, אַ ציצה-כּנפות.
 נור שטענדיג זיינען די ציצות געווען ניט כּשר. ווארט — באַלד וועקט

זיך אַ יונג אויף און קוקט אריבער צו איהם פון צווייטען בעט און ווינקט עפּים צו איהם. עס איז געווען זיין אינגערער ברודער משה, וואָס האָט אהיז געוואונקען צו איהם און האָט געוויזען אויף זייער מיט אַ יאָהר עלטערען, ברודער, היים נאָמע, וועלכען מען האָט גערופען מיט'ן צונאָמען: „נאָז“ (די ברודער ביי זיי און דער היים האָבען יעדער געהאָט אַ צונאָמען). „נאָז“ ליעגט איצט איינגעגראָבען דעם פנים אין קישען און שלאָפט געשמאָק.

ער האָט גענומען אַ שטיוועל, וואָס איז געלעגען פאר זיין בעט, און האָט געגעבען אַ לאָז אַהין צום שלאָפענדיגען ברודער און האָט זיך פלינק געגעבען אַ דרעה־אויס צו דער וואַנד און האָט זיך געמאַכט שלאָפען ווייטער.

איצט האָט „נאָז“ אויפגעהערט צו שנאַרבען, געמאַכט אַ געוואַלד, קוקט זיך אום און קלערט, פון וועלכער בעט דער שטיוועל איז אַהער געקומען צופליהען, — כרי ער זאָל איהם אַהין צוריקשיקען. ער, קאָוואַלסקי, בעהאַלט דאָס פנים טיעפער אין קישען און האָט מורא פאר אַ קלאָפּ...

קאָוואַלסקי האָט געוואַלט ארויס מיט אַ געלעכטער, דערמאָהנענדיג זיך די סצענע, נור ער האָט פּלוצלינג פּערנומען אַ שטיל רוישען צוויי־שען די קוסטען. ער האָט זיך איינגעהערט — ערשט עס וואַרפט ווער אריבער צו איהם קליינע שטיינדלעך.

— ווער איז דאָרט? — רופט ער אויף פּויליש.

— הויב זיך אויף, דו פּוילזאַק איינער, — רופט איהם אַ שטים צו אויף מאַלאַראַסיש. ער האָט זי דערקענט, עס איז וואַסיל'ס טאַכטער.

— אַי, איך פּערשטעה ניט וואָס דו רעדסט. אַהער, דאָ אַהער קום, — זאָגט ער, — טהו זיך אויס און באַד זיך אין וואַסער.

אַ פּולע האַנד זאָמד איז געפאלען אויף זיין לייב.

— האַ-אַ-חאַ, — האָט אַבגעקלונגען אַ פּריש געזונד לאַכען אַרום איהם. ער האָט זיך איצט אומגעקוקט און האָט זיך געזעהען אַרומ גערינגעלט פון אַ גאַנצער באַנדע פּויערשע מיידלעך, וועלכע האָבען זיך דערנעהענט צו איהם מיט שטרויענע שטריק אין די הענד.

— בינדען איהם, — האָט איינע געשריען.

— שלעפען איהם אין פעלד אריין.

— אין פוהר היי איהם בעהאלטען.

און עם זיינען איהם בעפאלען מיידלעך און עם האָט איהם בענאָסען אַ געזונד, יונג לאַכען.

פערשעמט פון אזוי פיעל מיידלעך, האָט ער געפרובט צו כאַפּען דאָס העמד אויף זיך. די מיידלעך האָבען עם איהם ארויסגעריסען און איינע האָט שוין געוואָלט איהם די הענד פּערבינדען.

ער האָט זיך אנגעהויבען צו וועתרען, אָבער ער האָט געזעהען, עם אין אומזיפּאָ — האָט ער זיך געלאָזט די הענד פּערבינדען און זעהן גאָס וועט זיין.

— שלעפּען איהם אין היי אריין, אין היי אריין, — האָבען די מיידלעך געשריען און האָבען איהם געצויגען אין פּעלד אריין.

דער רוקען האָט איהם געברענגט פון דעם רייבען אין זאָמד. ער איז געווען ווי אין אַ חלום. ער האָט ניט געוואוסט, צי זאָל ער זיך פּרע־הען, צי זאָל ער פּערצווייפלען איבער זיין לאַגע, אין וועלכער ער גע־פינט זיך איצט.

נאָהענט ביים ברעג איז געווען דאָס פּעלד היי. די מיידלעך האָבען איהם אנגעהויבען צו בעוואַרפען מיט אַכגעשניטען היי, איין קופּע נאָך די צווייטע, ביז מען האָט איהם שוין נאָרנישט ארויסגעזעהען.

באַלד האָט ווער געשריען: דער עקאָנאָם געהט! און זיי האָבען איהם געלאָזט ליגען און זיינען מיט אַ פּילכייג לאַכען אוועקגעלאָמען צו דער אַרבייט.

קאוואַלסקי האָט זיך קויפּ אַרויסגעקליבען און אונטער דער קופּע היי, צוריקגעטראַכען אויף אלע פּיער צום טייך, לייז געפּאָכט זיך פון די בונדען און בעזעהן די וועט, צי איז עם שוין טרוקען.

אָנגעטהאָן זיך, איז ער צוריק אין דאָרף אריין. די שיקסעס האָר־בען איהם בעמערקט, געהענדיג אויפ'ן וועג, האָבען זיי איהם נאָכ־געשריען און נאָכגעלאַכט.

ער האָט צו זיי מיט דער האַנד געדראַחט:

— הע, ווי יוכע, איהר וועט זיך שוין אויסריכטען.

נאָך דריי טעג איז קאוואַלסקי שוין בעקאָנט געווען אין גאַנצען דאָרף מיט אלע פּויערים און פּויערטעס. ער איז געווען אַ היימישער טענש אין דאָרף און די מיידלעך האָבען מיט איהם שפּאַס געטריבען.

אריינגעקומען אין שטוב אריין, וואו ער האָט געוואָהנט, האָט ער געטראָפּען די גויע, ווי תמיד, וויעגענדיג דאָס קינד, וואָס איז געלעגען אין אַ לײלעך, וועלכער איז געווען אָנגעבונדען צום באַלקען, און זי האָט געהאלטען אַ רוסישען בריעף אין דער האַנד, וועלכען זי האָט געקראַגען פּון מאַן. וואָס האָט געדיענט אין די זעלנער. קאָוואַלסקי האָט גענומען פּון איהר ברויט, פּוטער, מילך און, עסענדיג, האָט ער איהר דעם בריעף געלעזען: דער מאַן דאַנקט איהר פאַר די דריי רובל, וואָס זי האָט איהם געשיקט, און פרעגט זיך נאָך אויפ'ן שניט, און ראַטה, אז מען זאָל פּריהיצייטיג פּון פּעלד דאָס היי אַראַבנעהמען, וואַרום ביי זיי איז ראַטע זאָגט מען, אז זיי וועלען האָבען „נאַסע מאַגעוורעס“, — עס הייסט, עס וועט אין הערבסט פיעל רעגען זיין.

די גויע האָט אויסגעהערט דעם בריעף, וואָס איז געווען געמישט מיט אירישע ווערטער, וואַרום, זעהט זיך אויס, אַ איד האָט איהם גע־שריבען און דער שרייבער האָט געוואוסט, אז אַ איד וועט איהם לעזען; דורכדעם האָט ער ניט געשפּאַרט קיין אירישע ווערטער דאָרט, וואו ער האָט ניט געקאָנט געפינען קיין רוסישע.

די גויע האָט באלד אוועקגעלייגט דאָס קינד און האָט אָנגעהויבען צו רופּען אין הויף דעם פּאַראַבעק, אז ער זאָל דעם וואָגען איינשפּאַר־נען, און זי האָט זיך באלד גענומען אויסצופיהרען דעם מאַנ'ס בע־פּעהל, וואָס איז געווען אזוי ווייט, אז דער בריעף פּון איהם איז גע־גאַנגען אַכט טאַג.

ער האָט זיך דערמאָהנט, אז ער דאַרף אין זיין גארדעראַב נאָך עפּים צו פּערריכטען, וואָס האָט זיך אַבגעריסען ביים היי, איז ער אוועק אין דער אירישער קרעטשמע קויפּען שוואַרצע פּאַדעס. ביים איד האָט ער געטראָפּען ווי דענסטמאַל, די עלטערע טאָכטער מיט דעם חתן דעם זעלנער, וועלכע זיינען געזעסען אין אַ ווינקעל און עס האָט זיך געדאַכט, אז זיי זיצען פּון דענסטמאַל אַז נאָך און עסען ארויס פּון דעם אייגענעם טעלער.

דער איד האָט זיך אַרומגעדריעהט פּערזאָרגט, אויסגעקוקט, אז אַ סוּחר זאָל אַדורכפּאַחרען און מ'זאָל עפּים קאָנען פּערדיענען, האָט זיך די הענד געבראַכען און געברומט פאַר זיך:

— דער חתן, אוי, דער חתן! דער עסט מיך אויף מיט די קאָ־פּאַטעס.

אין דעם האָט קאָוואַלסקי געזעהען אַ פּוהר דורכפּאַהרען.
עס איז געפּאַהרען אַנטאָן אין שטאָרט אריין מיט זיינע צוויי
עלמערע יונגען. קאָוואַלסקי איז שוין מיט זיי געווען בעקאַנט, האָט
ער זיך מיט זיי בעגריסט און מיט אַ פּולען קאַפּ היי, וואָס ער האָט נאָך
געהאַט פּון פעלד, און מיט אונאַרדנונג אין זיין גארדעראַב, צו
וועלכען ער האָט זיך איצט גענומען, האָט ער זיך אין שטאָרט גע-
לאָזט.

זיצענדיג אויף דער פּוהר מיט דעם פּויערשען קאַפּעלוש און די
געוואַשענע הויזען. וועלכע זיינען שטייף געוואָרען פּון דער זון, מיט
זיין ניט־ראַזירטעם געזיכט, וועלכעס האָט אויסגעזעהען ווי שמוציג,
האָט ער די ערשטע אין שטעדטעל בעגעגענט מערין, וועלכע האָט מיט
איהרע אַ חבר'טע שפּאַצירט. זי איז געווען אָנגעטהאָן אין אַנ'איינפאַך,
אַבער אין אַ זעהר געשיקט רייזע־קליידער. דאָס עקזאָטישע וואָס ער
האָט בעמערקט אין איהר ביים ערשטען בעקענען, איז אינגאַנצען פּון
איהר פּערשוואַונדען געווען. זי איז געווען אָנגעטהאָן בירגערליך,
איינפאַך און האָט זיך געהאַלטען מיט דעם גוטען בענעהמען, וואָס מען
האָט פאַר „דער גאַס“. די ווייבער אויף די שוועלען פאַר די גע-
וועלבער האַבען איהר נאָכגעקוקט מיט קנאה — די רייכסטע און
אָנגעזעהנסטע כּלה פּון שטאָרט, וועלכע קומט ארויס פּון שענהנסטען
הויז. און אין מערין'ס האַלטען איז געווען, ווי זי וואַלט געווען גע-
וואוסט פּון דעם, וואָס די ווייבער טראַכטען.

זי האָט איהם פּריהער בעמערקט ווי ער זי, און זי האָט צו איהם
אַפּער געקוקט פּון אונטער איהר קאַפּעלוש, האָט אויף איהם אַ
דורכרינגליכען בליק געוואָרפען און פּריינדליך געגריסט. אויף איהרע
ליפען האָט זיך בעוויזען יענער שמייכעל, וואָס איז נור געווען איינען
מערין, און אין דעם שמייכעלע האָט זי אויפגעעפענט דאָס טיפּע
געהיימניס פּון איהר האַרץ און יענעם, וועמען זי האָט כּעשאַנקען
מיט דעם שמייכעל, האָט זי מיטגעצויגען אין איהר געהיימניס אריין.
קאָוואַלסקי איז דריט געוואָרען און האָט פּערלעגען — וואָס איז
גאָר ניט געווען אין זיין כאַראַקטער — דעם קאַפּעלוש אַראַכגע-
נומען.

דאס צעהנטע קאפיטעל.

די פוהר איז ווייטער געפאָהרען. מערי מיט דער חבר'טע זיינען פערשוואונדען. איהם האָט ארומגענומען אַ שאַס־געפיהל ניט בלויז פאר זיין אַנטהועכטס, נור אויך פאר זיך זעלבסט. ער האָט זיך גע־פיהלט וואָכענדיג מיט זיין פויערישען קאָפּעלוש און מיט זיינע גע־וואשענע הויזען. דער פויער מיט די צוויי זיהן זיינען איהם פער־מאוס'ט געוואָרען און ער האָט געהאָט דאָס בעדערפניש, ווי אַס־שנעלסטען זיך איבערצוטהאָן, אויסצופוצען זיך אין שוואַרצען און צו געהן אין אַ פיינע געזעלשאַפט אריין.

ער איז אראָב פון וואָגען און האָט זיך דערמאָהנט אַז זיין קאָסטום — ווי ווייזט מען זיך אזוי פאר אַ מענשען אין די אויגען? איידער ער איז אויפ'ן דאָרף גענאָנגען, האָט ער געלאָזט זיינע זאכען אין הויז פון מישא'ס עלטערען. ער האָט געוואָלט אַהין געהן, זיך איבערטהאָן, האָט ער זיך אָבער געשעמט צו ערשיינען פאר זיי אין אַזאַ הלוך.

לאָנג האָט ער זיך געשלאָגען אין דער דעה — צוריקצופאָהרען אין דאָרף אריין, אָדער איבערבלייבען אין שטאָרט. דאָס דאָרף אָבער און די פויערטע, ביי וועלכער ער האָט געוואָהנט, און די גאַנצע פויערשע אומגעבונג, האָט זיך איהם איצט אויסגעוויזען אַזוי וואָ־כענדיג, אַזוי ברודיג, און דער פערלאָנג צו ווייזען זיך פאר מענשען און מענשען צו זעהן איז ביי איהם אַזוי געשטיגען, אַז ער האָט ביי זיך דאָס אָבגעמאַכט אַהין צו געהן, צו לייזער ראָזענצווייג, מישא'ס פאָטער, אַזוי ווי ער איז.

אין דער שטוב האָט ער געטראָפּען די מאַדאָם ראָזענצווייג, וועלכע האָט איהם ניט דערקענט, געקוקט ערשטוינט און געפרעגט, וואָס ער וויי. קאָוואַלסקי אָבער מיט זיין לייכטיגקייט אין ריידען האָט באלד אין איין מינוט אַלץ צורעכט געמאַכט.

— זי דערקענען מיך ניט? — כ'האָב עס באלד געוואוסט, אַז מענשען וועלען מיך ניט דערקענען, אָבער זי וועלען מיר ענטשולדיגען מיין קאָסטום, — איך בין צו־לאָנג אין דאָרף געזעסען. ביי אונזער אַרבייט קריכען מיר צומאָל אין פערשיעדענע זומפען, „די וואַלקענס כאַפען“, — האָט ער זיך אויסגעדריקט אין דעם מאַלערישען זשאַנגאָן.

די מאדאם ראָזענצווייג האָט איהם איצט דערקענט.
 — אַה, פאַן קאַוואַלסקי, — האָט זי געזאָגט מיט אַ ליעב גע-
 לעכטערעל, — איך האָב אייך ווירקליך ניט דערקענט, ענטשולדיגט.
 מיין זוהן האָט מיר דאן געזאָגט, אז איהר זייט אויפ'ן דאָרף געבלי-
 בען און מיר האָבען געווארט אויף אייך מיט מיטאַג. איך האָב גע-
 מיינט...

קאַוואַלסקי האָט זיך פערבויגען און געמאַכט אַ זשעסט, ווי ער
 וואָלט אין אַ סאַלאַן געווען.

— דאָס מוזען זיי שוין ענטשולדיגען. מיר, מאַלער, זיינען
 אונטערגעוואָרפען יעדער לויגע פון וואַלקען און יעדער לויגע פון זיך
 זעלבסט. פאַר אַ שעחנעם זונעדפּלעק וועלען מיר אַלץ אוועקגעבען.
 עס האָט זיך זעהר געוואָלט אין דאָרף פערבלייבען.

— נה, געפעלט אייך אונזער לאַנדשאַפט, די ברעגעס פון
 דניעפר?

— הערליך! איך רעכען דאָ דעם גאַנצען הערבסט צו פערבליי-
 בען. אין הערבסט, ווען די אלע בלעטער וועלען רוים ווערען, מוז
 עס זיין צום ענטציקען, — האָט קאַוואַלסקי גערעדט אין אַזאַ פיינעם
 טאָן, און אזוי עלעגאַנט זיך פערבויגען, אז ער האָט פערגעסען אַן זיין
 קאַסטום.

די דאַמע, זעהט אויס, האָט זיך אויך פערגעסען אַן דעם הלוד, אין
 וועלכען קאַוואַלסקי געפינט זיך. איהר איז זעהר געפעלען געוואָר-
 רען זיין אַרט ריידען און האַלטען זיך. זי האָט זיך גערעכענט פאַר
 אַ אינטעליגענטין און עס האָט איהר זעהר אימפּאָנירט אַ קינסטלער,
 האָט זי רעכט גענומען זיין הלוד, וואָס דאָס געהערט דאָך איי-
 גענטליך צו די קינסטלערישע בעשעפטיגונגען.

זי האָט פּלוצלינג אָנגעהויבען צו ריידען דייטש:

— זי ווארען אין אַקאַדעמיע, וואַהרשיינליך אין פעטערסבורג?
 ניין, איך בין געווען אין קראָקוי, — האָט קאַוואַלסקי זיך אָנגע-
 רופען זעהר העפליך אויך אין אַ שלעכט דייטש, וועלענדיג צוליעב
 סהאָן דער דאַמע.

— איך האָב אויך אַ קוזין אַ מאַלער, — האָט די דאַמע געזאָגט
 גרויסארטיג און האָט געקלונגען צו דער דיענסט, אז זי זאָל טהיי
 דערלאַנגען.

— אָבער די אַקאַדעמיע גיט ניט פּיעל. יעדענפאלס ניט דאָס אַקאַדעמישע. זי איז פול מיט שלעכטע קאַפּיעס פון די אַנטיקען. אַנשטאַט צו געבען דעם נייעם פּרישען גייסט, וואָס קומט אַרײַן, אַ פענסעל און לייװענט און איהם אַרויסצושיקען אין פעלד אַרײַן: זעה און מאַל — שטעלט מען פאַר איהם אַנידער אַ שלעכטע קאַפּיע פון אַ גריכישער אַנטיקע און מען זאָגט איהם: צייכען נאָך! צו וואָס טױטע זאַכען ווען די װעלט איז אזוי שעהן?

די דאַמע איז ניט געװען אַיינפערשטאַנען מיט קאַװאַלסקי'ן. די אַקאַדעמיע גיט רוטינע און צאַמט דעם װאַהרלאַזען און װילדען גייסט, נאָר איהר איז דאָס געשפּרעך זעהר געפּעלען געװען, װײל עס איז געװען אינטעליגענטיש און זי האָט דערביי געקאַנט אַרויסװײזען איהר גרויס־שטעטיגקייט, איהר דייטש־שפּרעכען, דערפאַר איז איהר קאַװאַלסקי אױף זעהר געפּעלען געװאָרען.

קאַװאַלסקי האָט עס געפּיהלט, און ער האָט װײטער גערעדט אײ זעהר אַ גוטע לױנע און געשפּיעלט דעם אינטעליגענט אין דער פּויל־ערישער קליידונג.

באַלד איז אַרײַנגעקומען סאַניע. זי האָט אױף פּאַלכ אין דעמע רונג ניט דערקענט קאַװאַלסקי'ן. קאַװאַלסקי האָט זיך פּערבויגען און זיך געװענדעט צו איהר:

— דאָס פּרײלין דערקענט מיך ניט. אײך װײס. אין מײן קאַסטום, נאָך אין מײן קאַפּעלוש מוז אײך אױסזעהן װי אַ סטראַשידלע, וואָס מען שטעלט אױעק אין פעלד די פּויגעל צו פּערטריבען. די מוטער האָט װידער געלאַכט:

— דאָך פאַר אַ סטראַשידלע זײט איהר צורברייט, — און, װענ־דענדיג זיך צו דער טאַכטער, זאָגט זי אױף קאַװאַלסקי'ן:

— פּילייכט װעט דער פּאן קאַװאַלסקי מיט אונז מיטנעהן צום פעטער? עס איז מײן מאַנ'ס אַ ברודער, עס איז דאָרט הײנט אַ טהײיאַבענד.

— פּאן קאַװאַלסקי קען דאָך מערי'ן, זי איז דאָך מיט אונז אינ־אײנעם אין דאָרף געװען.

— אַה. האָט קאַװאַלסקי אױסגערופּען אַ ביסעל צומישט, — װען זי װעלען מיך מיטנעהמען, מיט'ן גרעסטען פּערגעניגען, האַמט אײך װײס ניט, — האָט ער אַבגעהאַקט דעם זאַץ, — אָבער דאָך אזוי, אין

מיין הלך. יעדענפאלס, יא צום טהיי אבענד אדער ניט צום טהיי אבענד מוז איד מיין פויער פון מיר אראָבווארפען, מענשען שרעקען זיך פאר מיר.

— אויבען ביי מיין זוהן, זי האָבען דאָך דאָרט אויבען איהרע זאכען. מיין זוהן איז, דאָכט זיך, אין דער היים.

קאָוואַלסקי האָט זיך העפליך פערנויגט.

— מישא, מישא, פאן קאָוואַלסקי איז דאָ, — האָט די מוטער צו איהם ארויפגערופען.

מישא איז געזעסען און געלערענט עטוואָס. ער האָט פריינדליך עמפפאנגען קאָוואַלסקי'ס ליעבליך לעכעלן.

— איהר וועט דאָך מיר ערלויבען איבערצומהאָן זיך אין אייער צימער?

— מיט'ן גרעסטען פערנגעניגען, — און מישא האָט איהם שטיל-שווייגענד, נור מיט אַ פריינדליך לעכעלן בעדיענט, זייף איהם דער-לאַנגט און וואסער אָבענגאַסען פאר איהם. קאָוואַלסקי האָט פריינדליך און קאַמעראַדיש גערעדט צו איהם.

— איהר האָט אַ פאַרטערפליכע מוטער, אַ אינטעליגענטע פרוי. גאַנץ זעלטען, גאַנץ זעלטען אין אידישע רייכע הייזער.

איז אַ פערטעל שעה ארום איז קאָוואַלסקי ערשיענען אין עס-צימער אויסגעפראנטעוועט אין אַ שווארצע אַנצוג. אַ גרויסער רובין, קינסטליך אין אַלט-גאַלד איינגעפאַסט, האָט ארויסגעשימערט פון זיין ברייטער טערקישער קינסטלער-קראַוואַט. זיין נאַרוואַס שוואַרץ בעוואַקסען בערדעל, וואָס האָט אזוי ברודיג געמאַכט זיין געזיכט, האָט אַ מענליך אויסזעהן צוגעגעבען. זיינע אויגען זיינען איצט קלאָר געווען און גרויס. זיין געזיכט האָט אָנגענומען זיין נאַטירליך כען קאָליר. עס איז געווען אַ קרעפטיגער מאַנספערשויין פון אייניגע און צוואַנציג יאָהר. זיין יונגענליכע ענערגיע האָט איהם פון די אויגען, פון זיין פליישיגען נאָז, פון זיינע ליפען ארויסגעשפראַצט. מאַדאָם ראַזענצווייג האָט איהם ניט דערקענט, זיין אויסערליכעס האָט אויך געמאַכט אויף איהר אַנ'איינדרוק און זי האָט גענומען איהר דייטש מיט אַ טאָן העכער.

אַז זיי זיינען שוין געווען אין קאַרידאָר אויף דעם וועג צו מערי'ן, האָט די מוטער ארויפגערופען צו מישא'ן אין שטוב:

— מישא, מישא, מיר זיינען פארטיג.
 מישא האָט ניט געענטפערט.
 — וואָס איז מיט איהם? — זאָגט די מוטער אונרוהיג, — סאַניע,
 זיי אזוי פריינדליך און געה ארויף נאָך איהם. ער איז פערטיעפּט
 אין לערנען און הערט אונז ניט. דאָס קינד ארבייט צופיעל, —
 האָט זי זיך געווענדעט צו קאָוואַלסקי'ן.
 סאַניע איז ארויף צו מישא'ן און באלד אַראָבגעקומען:
 — מישא געהט ניט.
 — פארוואָס, מישא?
 מישא האָט זיך געוויזען אויף דער אויבערשטער טרעפּ.
 — מאמא. איד בין זעהר פערנומען, איד קאָן ניט מיטנעהן.
 — וועסטו דו אהין קומען?
 — פילייכט, אדיע!
 — פערגעס עס ניט, מערי וועט זיך זעהר בייזערן. — האָט
 די מוטער געזאָגט און אַ קליין שטיל לעכעלן האָט געשוועבט איבער
 איהרע ליפּען.
 מישא איז רויט געוואָרען און איז אריין צו זיך צוריק אין
 צימער.

דאס עלפּטע קאפיטעל.

ביי מערי'ן איז היינט געווען אַנאַבשיידס-אַבענד צו עהרען פון
 איהר חבר'טע, דאָס פרייליך קעניג, וועלכעס איז געפּאָהרען קיין
 אויסלאַנד שטודירען. צו דעם צוועק איז געקומען אַ גרעסערע גע-
 זעלשאַפּט פון מיידלעך, ערשט געענדיגטע גימנאַזיסטקעס, חבר'טעס
 פון מערי'ן. אדער פון פרייליך קעניג. אויסער די מיידלעך זיינען
 אויך געקומען די עלטערע אָדער זייערע עלטערע שוועסטער און
 אייניגע לעהרערס און לעהרעריןס פון דער פּריוואַטער אידישער מעדעכען-
 שול, וואָס איז געווען אין שטאָרט, מיט דער פּערוואַלטערין מאַד-
 מואַזעל מיזעל אין דער שפיץ.
 קאָוואַלסקי האָט נאָך געהערט אין קאָרידאָר דאָס פּרעהליכע לאַ-
 כען פון די מיידלעך און דעם רעש פון זייערע ווייסע, געוואשענע

אונטער סליידלעך. ער איז אריינגעקומען אין גרויסען עס-צימער, אין וועלכען עס איז געזעסען א גרעסערע געזעלשאפט און טהיי געטרונסען. זיין געזיכט און זיינע בעוועגונגען האבען אָנגענומען אַ שעמעוודיגען צוריקהאַלטענדיגען אויסדרוק, וואָס איז איהם אייגען געווען ביי דעם אנבליק פון אַ גרעסערער אונבעקאנטער געזעלשאפט. ווען די מאַדאַם ראָזענצווייג האָט איהם אלעמען פאַרגעשטעלט „פאַן קאַוואַלסקי“, האָט זיין בליק אויסגעדריקט פערלעגענהייט און דאָס איז ביי איהם נאַטירליך געווען.

עס זיינען געוואָרען געריכטעט אויף איהם אונשולדיגע, ניי גערניע בליקען פון די מיידלעך און דאָס האָט ארויסגערופען ביי איהם רוימע. שעמעוודיגע פלעקען אויפ'ן געזיכט. אַ פאַר מינוט איז ער געשטאַנען פערלעגען, גענויגט דעם קאַפּ צו די דאַמען, נעווארט עלעגאַנטיש, ביז מען וועט איהם צוערשט די האַנד דערלאנגען. באַלד אָבער האָט ער געפונען זיין טאַן, אַ פריי קינסטלערישעס האַלטען, אזוי ווי ער איז געוועהנט געווען בעת די עמפאַנגס-אַבענדען ביי זיינע מעצענאַטען.

מערי האָט פערוויירט געקוקט אויף קאַוואַלסקי'ן. זי האָט זיך אין ערשטען אויגענבליק ניט געלאָזט גלויבען, אַז דאָס איז ער. איהר איז געווען עפּים, ווי אַ וואונדער וואָלט געשעהען — פון וואנען האָט ער זיך דאָ גענומען? ווי אזוי איז ער אהער געקומען? נור דאָך איז איהר זיין געזיכט, זיין איצטיגעס אויסזעהן און האַלטען אזוי גוט בעקאַנט געווען, גלייך ווי זי וואָלט איהם שטענדיג אזוי געזעהן. זי האָט געוואוסט, אַז קאַוואַלסקי מוז אזוי אויסזעהן.

ער האָט זיך פערבויגען פאַר דער געזעלשאפט און מאַדמאָזעל מייועל, אַנ'עלטערעס פרייליך, מיט שעהנע גרויע האָהר האָט איהם ווי פאַר אלע די האַנד אויסגעשטרעקט. קאַוואַלסקי האָט מיט זיין פוילישער מאנער לייכט אָנגעגריפען די האַנד און זיך פערבויגען פאַר איהר; געשלאָגען זיך אין דער דעה, צי זאָל ער איהר, נאָך דעם פוילישען מנהג, יאָ קושען די האַנד, צי ניט. די געזעלשאפט האָט עס בעמערקט און דאָס האָט געמאַכט אַ נוטען איינדרוק. מערי האָט איהם צוגעפיהרט אַהן ווערטער צום פאַטער, וועלכער איז געזעסען אין אַ ווינקעל שטוב ביי אַ קלענערען טיש מיט אייניגע חשוב'ע העררען, מיט דעם באַנקיר קעניג, דאָקטאָר גאַלדמאַן און זיין ברודער. זיי

האָבען טהיי געטרונקען און עטוואָס געשמועסט. מערי האָט איהם פאַרגעשטעלט דעם פּאַטער, די העררען און האָט איהם איבערגע-לאָזט דאָרט ביי דער געזעלשאַפט פון די עלטערע. אַלליין איז זי צוריק אוועק צו דער געזעלשאַפט פון די דאַמען מיט די מיידלעך, און האָט ווייטער אָנגעהויבען מיט זיי צו פיהרען דאָס אָבגעבראַכענע געשפרעך, וועלכעס האָט זיך גערעהט אום די שטעטל אין דער שווייץ, וואו די אידיש־רוסישע סטודענטען שטודירען. דאָס הויפט־וואָרט האָט געפיהרט אַ עלטערע פרייליך, זעהר אַ מיאוס'ע, וואָס איז ניט לאָנג געהאַט אַרויסקעקומען פון אויסלאַנד, און האָט מיטגעבראַכט דעם טיטול דאָקטאָר פילאָזאָפיע.

מערי האָט פון צייט צו צייט אַהין געוואָרפּען אַ בליק, וואו קאָ-וואַלסקי איז געזעסען מיט איהר פּאַטער, און אויף איהרע ליפּען האָט געשפּיעלט אַ לייכטער טריאָמפּירענדער שמיכלעך. איהר האָט גרויס הנאה געטהאָן דער אַיינפאַל אַהינצומיהרען קאָוואַלסקי'ן צו דער נע-זעלשאַפט פון די עלטערע העררען און איהם דאָרט איבערצולאָזען. ניט אינאיינעם מיט איהרע חבר'טעס און די לעהרער. און מיט אַ בעזונדער פּערגניגען האָט זי בעאָבאַכטעט איהרע חבר'טעס, וועלכע האָבען שטיל, בננבה אַהין געוואָרפּען בליקען צו קאָוואַלסקי'ן, ווי עס וואָלט זיי פּערדראָסען, וואָס מען האָט פון זיי אוועקגענומען אַזאַ אינטערעסאַנטען יונגען־מאַן און, אַז זי האָט געזעהן, אַז קאָוואַלסקי איז שוין אַרײַן מיט די העררען אין אַ בעליעכט געשפרעך, האָט זיך אין איהר שטים געהערט אַ פּערשטיקטע בעהאַלטענע פרייד, און זי איז פּלוצלינג אָנגעהויער גוט געוואָרען צו דער מוטער, וועלכע איז פּער-שעמט, מיט אַ ביסעל מורא געזעסען אין אַ ווינקעל, צוגעקוקט זיך צו די געסט און האָט גוטהערציג, אידישליך צוגעשמיכלעלט. די מוטער האָט פאַר די מיידלעך צוגערוקט אויבסט און קאָנפּעקטען און האָט זיי מיט אַ פּערשעמטער גוטויליגקייט איינגעלאָדען צו געניסען, מיט דעם אידישען מאַן. ווי מען פּערבעט אויף אַ אידישער חתונה:

— פּערזוכען זי, עס איז גוט, — פאַרוואָס געניסען זי ניט עט-

וואָס?

מערי האָט די מוטער אַרומגענומען, געקושט זי אין האַנד (וואָס זי פּלעגט ניט אָפט טהאָן) און צוגעפיהרט זי צו דער מאַדמואַזעל מייעל און האָט צו איהר געזאָגט אויף רוסיש:

— מאדמואזעל, מאמא לאזט מיך ניט פאָהרען קיין פעטערבורג, ריידען זי מיט איהר. בערוהיגען זי מאמא, אז עס איז ניט קיין גע- פאָהר. מאמא האט אזוי מורא! — האָט זי געזאָגט, קושענדיג די מיטער אין האַנד.

די אירענע, ניט געוועהנט פון דאָרף צו אזוי פיעל געסט, איז געשטאנען איצט. ווען דער גאַנצער עולם האָט געקוקט אויף איהר, פערווירט. זי האָט נור גוטהערציג געשמייכעלט, און טרעהרען האָ- בען זיך איהר געוויזען אין די אויגען אויף איהר קינד'ס חכמה און בעלערענטקייט. האָט זי די טאַכטער געקושט אין קאָפּ און האָט געזאָגט צו מאדמואזעל מייוועל, וויזענדיג אויף דער טאַכטער:

— עס האט אונז פיעל אָבגעקאָסט, פיעל זיינען מיר אויסגעשטאַ- נען ביז מען האט דאָס ערצויגען. זי איז געבילדעט, איז אין גימנאַזיום געווען.

מאדמואזעל מייוועל האָט אָנגעהויבען מיט דער מוטער צו ריידען דייטש אין אַ פראַטעקציאָנעלען טאָן:

— זי האבען ניט וואָס צו פירכטען, היינטיגע וועלט איזט אזוי — אַ מעדענע. די פרוי פון היינט, איז ניכט ווי אַמאָל — מוז זעלב- שטענדיג ווערען.

די מוטער איז געזעסען און האָט גוטמוטיג מיט'ן קאָפּ צוגע- שאַקעלט. אזוי, אזוי, — ווי זי וואָלט זיך לערנען געלאָזט, און אויס- געהאַרכט, און צוגעזאָגט אַלץ צו טהאָן, וואָס מען הייסט איהר.

מערי האָט דערווייל דאָס אויג ניט אראָבגענומען פון קאָוואַל- סקי'ן. זי האָט געזעהען ווי ער האט זיך אין דער געזעלשאַפט ביי די עלטערע העררען באלד געפונען אין דער היים. דער אַלטער באַר- קיר סעניג. האט זיך ארויסגעוויזען, איז אַ פּוילישער, און האט זיך זעהר דערפרעהט איבער די געלעגעהייט, וואָס ער קאָן מיט קאָוואַל- סקי'ן פּויליש ריידען. אויף די איבעריגע האט דאָס פּויליש-ריידען פון די צוויי. וואָס יענע האָבען ניט פערשטאַנען, ווי יעדע אונ- פערשטענדיכע שפראַך, געמאַכט אַנ'איינדרוק. דער דאָקטאָר גאָלדמאַן האָט זיך אָנגערופען: זיי וועלען אונז דאָ פערקויפען; דערנאָך איז איבערגעגאַנגען דאָס געשפּרעך אויף אויסלאַנד. ר' היים ראָזענצווייג, וועלכער איז יעדעס יאָהר געפּאָהרען אין באַד, האָט אויסגעפּרעגט קאָוואַלסקי'ן אויף בערלין, וויען, און ער האָט גערעדט וועגען דער

פרידריך־שטראסע, און דעם רינג, און פון די טהעאטערס, וואָס זיי נען דארט. און דאָס געשפרעך האָט אזוי גאָר אָנגעריהרט ביז צו די מוזעאומס, און ר' חיים האָט געוואוסט, אז עס איז געווען אַ ראַפּאַעל און אַ רעמבראַנדט. און האָט געזעהען זיי אין אויסלאַנד, ווען ער איז געפּאָהרען אין די בערער.

אין אַ פּאָר מינוט ארום האָט שוין קאָוואַלסקי געהאַט אין מויל אַ גראַב סיגנאַר, ווי די אַנדערע העררען, און האָט אינאיינעם מיט זיי אַרויסגעלאָזט געדיכטע וואָלקענס רויך.

מערי האָט דאָס אַלץ בעמערקט און איהר איז אונגעהויער גוט געווען. זי האָט מיט שטאַלץ דאָרט אַהין געקוקט, וואו קאָוואַלסקי זיצט און אונטערהאַלט זיך מיט די אָנגעזעהענע העררען. באַלד האָט זיך די געזעלשאַפט צוטיילט: די עלטערע דאַמען האָבען זיך צו זאַמענגענומען ארום דער מאַדאַם ראָזענצווייג, מישאַ'ס מוטער, און מען האָט אָנגעהויבען צו ריידען וועגען די לעצטע געשעהנישען אין שטאָדט. מערי האָט אַריינגעפיהרט איהרע חבר'טעס מיט די אייניגע לעהרערנס אין סאַלאָן אַרײַן און אין דער שפיץ דאָס פרייליך מײזעל, וועלכעס האָט זיך געפיהלט גאָר הימיש צווישען די מיידלעך.

מערי האָט זיי דערווייל אַריינגעוואַרפען אין אַ געשפרעך וועגען דער גלייכבערעכטיגונג, וועלכע איז געווען אין יענער צײַט פון די ברענענדע פראגען. עס האָט זיך באַלד אָנגעהויבען אַ היציגע דעבאַטע. אַליין האָט זי זיי אָבער געלאָזט שטעהן און איז אַרײַן צו די העררען. די עלטערע העררען האָבען זיך פונקט געהאַט אויפגעהויבען און גע־וואַלט אַריינגעהן צו ר' חײמ'ן אין קאַבינעט אויף אַ קערטעל און גע־וואַלט דוקא מיטשלעפען קאָוואַלסקי'ן מיט זיך. דער אַלטער באַנקיר האָט איהם אויסגעלייזט און געזאָגט מיט אַ שמײכלעך:

— לאָזט איהם צורוהן! איהם ווילט זיך אָרדאי צו די מיידלעך. נאָ האָט איהר, אָט קומען זיי שוין אַליין נאָך איהם, — האָט ער אויס־געלאָזט, בעמערקענדיג מערי'ן.

מערי איז רויט געוואָרען ביי די לעצטע ווערטער פון באַנקיר, האָט זיך אָבער געמאַכט ניט הערענדיג און, פערבייגעהענדיג, עפּיס געזוכט.

באַלד האָט זי געטראַפען קאָוואַלסקי'ן אַליין, זי איז צוגעגאַנגען צו איהם גאַנץ נאָהנט, אזוי אז קאָוואַלסקי האָט געפיהלט איהר

אַטעם; זי האָט דעם קאַפּ געהאַלטען צו דר'ערד אַראַבגעבויגען און
האַט געזאָגט, ווי מען רעדט צו אַ נאַהנטען:

— וואָס מאַכט אייער אויג? טהוט נאָך וועה?

— אַד, שוין לאַנג אוועק. איד ריכט זיך שוין אויף נאָך איינס, —

האַט ער געענטפערט מיט אַ שמייכל.

דערויף האָט מערי געזאָגט נאָנץ שטיל, ווי זי וואָלט איהם אַ אינ-

טימען סוד געוואָלט פערטרויען:

— איד האָב געוואוסט אז איהר וועט קומען.

קאוואַלסקי האָט געשמייכלט, אויפגעפענט דאָס טויל און די

אויגען און געזאָגט גלאַט אזוי, אבי עפּים צו זאָגען:

— פון וואַנען האָט איהר דאָס געוואוסט?

מערי האָט איהם נור אַנגעקוקט און געזעהן זיין גאַנצע אונבע-

האַלפענקייט. זיין געזיכט האָט אַנגענומען אַ מינע פון אַ קליין קינד,

וועלכעס קומט אין פּערזוירונג. און איהר איז גוט געווען. זי האָט

געוואָלט, אז ער זאל קוקען אויף איהר אזוי מיט זיינע גרויסע אויגען

און אויפגעפענט טויל און זאל ניט קאָנען קיין וואָרט ארויסברענגען.

און קאוואַלסקי איז טאַקי געשטאַנען, האָט געזוכט עפּים אַרדענט-

ליכעס ארויסצוברענגען, נור זיין גאַנצער וויץ איז פון איהם פּער-

שוואַנדען געוואָרען. ער האָט זיך געפונען אונבעהאַלמען און האָט

אַלץ אינאיינעם געשטאַמעלט:

— ניין, פון וואַנען האָט איהר דאָס געוואוסט?

און מערי האָט איהם אַלץ אַנגעקוקט און אין איהר געזיכט איז

געלעגען אַ אונגעווערע ליבע צו זיין נאַרישער מינע און צו זיין

קינדישער אונבעהאַלפענקייט.

זי האָט געוואָלט, אז ער זאל אזוי שטעהן און קוקען אויף איהר

און זאל ריידען סאַמע נאַרישקייטען.

נור באַלד האָט קאוואַלסקי'ן אַרומגענומען אַ כּעס אויף זיך אליין.

אויף איהר און ער האָט געזאָגט גראַב אויף פּויליש:

— אַה, ווי נאַריש דאָס איז! — און זיין געזיכט איז שטרענג געוואָ-

רען.

מערי'ס געזיכט האָט אַ צוק געגעבען און איהרע ליפען האָבען זיך

מאַרנע פּערקרימט ווי צום וויינען און זי האָט געוואָרפען אויף איהם

אַ בליק, ווי אַ בליץ פון אונטער איהרע געדיכטע שוואַרצע ברעמען.

נאך דעם איז זי אנטשווינען געווארען און האָט דעם קאָפּ צו דר'ערך געבויגען.

קאוואלסקי האָט זי אָנגעקוקט פֿינף דעמנות און ער האָט שוין חרטה געהאט אויף זיינע רייד.

זי האָט געענדערט דעם טאָן און האָט געזאָגט זעהר אָפּיציעל און ארטיג:

— ווילט איהר ניט ארוינגעהן אין סאַלאָו? די געוועלשאַפט איז דאָרט. — און זי איז ארויסגעגאנגען.

זי האָט זיך געפיהלט טיעף בעליידיגט.

אז זיי זיינען אראַבגעקומען אין סאַלאָו, האָט דאָס געשפרעך געהאַלטען איז מיטען סאַמע ברען וועגען דער פרויען פראגע.

מאדמואַזעל מייזעל האָט געהאַלטען אַ האַלבע אַגיטאַציאָנסרעדע צו דער מייזעל קעניג וועגען די אויפגאבען פון דער פרוי און וועגען דער נויטווענדיגקייט ארויסצורייסען די אינטעליגענטע פראָפעסיעס ביי די מענער. דאָן נור וועלען זיך די פרויען בעפרייען, ווען דער מאַן וועט פיהלען דעם קאָנקרענט אין יעדער פרוי, ניט בלויז אויף דעם פעלד פון דענקען, נור אויף אין דער פראַקטיק. זי האָט זי אָנגערעדט, אַז זי זאָל ניט אַנקומען אויף דער פילאָזאָפישער פאַקולטעט. מיר האָבען צופיעל פרויען פילאָזאָפּען. גענוג געפילאָזאָפירט, מיר דארפּען אָנהויבען טהאָן, נור אויף דער מעדיצינישער פאַקולטעט. אַ דאָקטאָר, אַנ'אָדוואַקאַט, אַנ'אינזשענער, — האָט זי גע'מענה'ט. די פּרנסות, די אינטעליגענטע פּרנסות, רייסט ארויס ביי די מענער. דע-מאָלט, נור דעמאָלט וועט זיך די פרוי' בעפרייען.

מערי האָט זיך מיט אַלע מעגליכקייטען בעמיהט ניט ארויסצו-וויעזן איהר פערדרום. זי האָט געלאַכט און זיך געפרעהט מיט די מייזעל און קאוואלסקי'ן האָט זי בעשאַנדעלט אַרטיג, ווי מען בעי-האַנדעלט אַ פּרעמדען גאַסט.

קאוואלסקי האָט זיך געוואונדערט:

— אידישע טעכטער — האָט ער געזאָגט, האַלב צו מערי'ן, האַלב צו די לעהרערנס — קומען זיך צוזאַמען, דיסקוטירען זיי, ביי ננים, אַז מייזעל קומען זיך צוזאַמען, טאַנצט מען, פּרעהט מען זיך און מען לאַכט.

די, וואָס זיינען דערביי געשטאַנען און האָבען געהערט זיין בעד מערקונג, האָבען איהם אָנגעקוקט פּערוואַונדערט: אין אזאָ ערנסטע צייט טאַנצען! מערי האָט בעמערקט די פּערוואַונדערונג און כדי אבצושוואַכען דעם אַיינדרוק, האָט זי געפרעגט קאַוואַלסקי'ן:

— נו, וואָס איז אייער מיינונג וועגען דער גלייכערעכטיגונג פון דער פרוי?

— יעדענפאַלס, נישט די זעלבע פון דער געהערטער מאַרמאָזעל — האָט קאַוואַלסקי געענטפּערט, צופריערען דערמיט וואָס דער גע- שפּרעך מיט מערי'ן האָט איהם דערצו געבראַכט. — וואָס, איהר זייט ניט איינפּערשטענדיג מיט דער גלייכערעכטיגונג פון דער פרוי? — האָבען איהם די מיידלעך, די לעהרעריןס און די לעהרער אַרומגערינגעלט און איהם אָנגעקוקט, ווי מען קוקט אָן אַ בייז וואַונדער.

— יא, מיט דער גלייכערעכטיגונג פון דער פרוי, — האָט קאַוואַלסקי געענטפּערט און געוואָלט זיך האַלטען אין אַ רוהיגען טאָן. וואָס האָט זיך איהם נישט איינגעגעבען.

מאַרמאָזעל מייזעל האָט די בריילען אָנגעטראָגן, כדי אויסצוהערען זיינע ווערטער, פאַרוואָס ער איז ניט איינפּערשטאַנדען, דאָס געענ- דיגטע פרייליך האָט זיך נעהנטער צוגערוקט און בעטראַכט קאַוואַל- סקי'ן פון דער הויך מיט אַ געוויסער פּעראַכטונג.

— וואָס איז אייער מיינונג? — פרעגט דאָס מאַרמאָזעל זעהר קאַלטבלוטיג, ווינקענדיג מיט דער האַנד צו דער געענדיגטער פרייליך. אז זי זאָל זיך פּערלאַזען אויף איהר.

קאַוואַלסקי האָט זיך אַרומגעקוקט און געזעהען זיך אַ פּערברענטען פון די בייזע בליקען. ער איז געוואַרען נערווען.

— וואָס געהט מיר אָן אַ פרוי אַ דאָקטאר, אַנ'אָדוואָקאַט, אַ איני- זשענער, ווען איך בין געזונד, האָב קיין מענשען ניט גע'הרג'עט און וויל מיר קיין בריק איבער'ן וואַסער ניט בויען. אָבער אַ פרוי, מעג זי אפילו זיין אַ נאַרישע — לאָז זי נאר זיין שעהן. מיר וועלען מיט דער מאַרמאָזעל דאָקטאר זעהר ערנסט פּערבריינגען, בעוואַונדערען איהר חכמה און די נאַרישע וועלען מיר נאָכלויפּען.

— הייסט דאָס, איהר נעהמט דאָס אלץ פון אייער שטאַנדפּונקט:

דאָס וואָס בריינגט אייך נוצען. אַ מאַדנע טעאָריע!

— רופט עס ווי איהר ווילט, — האָט שוין קאָוואַלסקי אויסגערוי-
פּען אויפגערעגט, — אָבער לאָזט מיר אייך זאָגען, איהר לייגט אוועק
א געוועהר, מיט וועלכען איהר ציעלט אזוי גוט, און ווילט דוקא אַנ-
נעהמען דאָס געוועהר פון אייער געגנער, מיט וועלכען איהר קאָנט
נאָך נישט אומגעהן. זאָגען מיר, איהר וועט שוין ווערען דאָקטוירים
און אַרוואַקאָממען; איהר וועט זיין אי שלעכטע דאָקטוירים, אי שלעכטע
אַרוואַקאָממען, ווייל אנשטאט דאָס האַרץ הויבט איהר אָן דעם קאָפּ
צו בענוצען. דאָגעגען האָט איהר א געוועהר, וואָס איז אייך אזוי
פאסענד, וואָס האָט אזא אַלטע טראַדיציע, קלעאַפּאַטראַס קאַליר,
ווענוס'עס ליניע, דזשיאקאנראַס שמייכעל. איהר האָט אַוועלכע מיט-
לען אין האַנד, פאַר וועלכע אַנאַנטאָניוס מיט רוימישע לעגיאָנען
געהן אונטער, פּעלכער ניבען זיך איבער אין אייערע הענד. ניין,
איהר וועט מאַכען ערגערע געשעפטען מיט אייערע נייע פּראָפּעסיעס.
די מאַכט פון דער פּרוי ליעגט נישט אין איהר בעפרייאונג, נאר אין
איהר פּערקנעכטונג; וואָס מעהר זי וועט זיין פּערשקלאַפט ביים מאַן,
אַלץ גרעסער וועט זיין איהר הערשאַפט איבער איהם.

אַלע האָבען איהם אַנגעקוקט פּערוואַונדערט: עס זאָל זיך נאָך ביי
היינטיגען טאָג געפינען א מענש, וואָס זאָל האָבען אזא פּערעלטערטע
מיינונג וועגען דער פּרוי. זיי האָבען געשאַקעלט מיט די קעפּ, און
אין דעם, אז די פּרוי דאַרף זיך בעפרייען, האָבען זיי געמיינט, איז שוין
די גאַנצע וועלט אייניג.

— דאָס האָבען מיר דאָך שוין לאַנג געהערט, גאַנץ לאַנג געהערט,
— האָט מאַדמואַזעל טייזעל געמאַכט מיט דער האַנד.
מערי, אַלס ווירטהיין, האָט געפרוואוּט ראַטעווען די סיטואַציע.

— הער קאָוואַלסקי איז אַ קינסטלער, און קינסטלער האָבען טייל-
מאָל מאַרנע אידעען, נור מען דאַרף זיי מוחל זיין, — האָט זי געזאָגט,
קוקענדיג אויף קאָוואַלסקי'ן מיט אַ שמייכעל, גלייך ווי זי האָט דאָס
געמיינט צוויידייטיג.

און כּדי אַבצושוואַכען דעם איינדרוק, וואָס קאָוואַלסקי'ס רייך
האָבען געמאַכט, האָט זי זיך געזעצט צו דער פּאַרטעפּיאַנאַ און האָט
אַנגעהויבען צו שפּיעלען שאַפּענ'ס אַ נאַקטוירן.

דער עולם איז שטיל געווארען, איינגעהאַרט זיך מיט ערנסט צו

מערי'ם שענהנעם שפיעלען און געלוישט די טענער, וועלכע האָבען זיך ווי וואַלקען רויך געטראַגען אין בעשאַטענטען סאַלאַן.

קאַוואַלסקי איז געווען ביז אויף זיך, פאַרוואָס ער האָט זיך אַרייַן געלאָזט אין אַ געשפּרעך, און מעהר נאָך פאַר זיין אונטאַקמישען אַנטוואָרט מערי'ן. ער האָט געקוקט אויף איהר ווי זי איז איצט געזעסען אין האַלבען שאַטען. איהר פּראַפּיל איז געווען בעלויכטען פון דער ליכט, וואָס איז געשטאַנען אויף דער פאַרטעפּיאַנאַ; איהרע שוואַרצע לאַקען זיינען געפאַלען איבער איהר געזיכט און זיך געפּערלט אין דעם שיין פון ליכט. ער האָט געקוקט אויף איהרע בעוועגונגען און האָט געזעהן, ווי איהרע הענד, ווי יעדע בעוועגונג איהרע שפיעלעט מיט דעם נגון. זי איז טרויעריג געווען. אויף איהרע געטאַקטע פּלייצעס איז געלעגען אַ טרויער, און איהרע האַהר, וואָס זיינען געפאַלען אויף איהר פּולען קאַרס, האָבען אין אַ שטילען ה'עוודיגען שיין געשימערט טרויעריג.

נאָכ'ן שפיעלען איז ער צוגעגאַנגען צו איהר. ער האָט געהאַפּט צו טרעפּען אויף איהר דעם צוויי-דייטיגען שמייכעל פון פּריהער, און האָט איהר געזאָגט:

— זייט מיר מוחל, וואָס איך האָב אייך דעם אַבענד פּערשטערט. אַלע דאַמען זיינען אין כּעס אויף אייך, וואָס איהר האָט מיר דאָ אַרייַנגעפּיהרט.

— ניין, פּערקעהרט, מיר דאַנקען אייך פאַר אייער אויפּריכטיגן קייט, — און זי האָט געשמייכעלט, אַבער ניט צו איהם, נאָר מיט דעם קאַלטען, ערנסטען שמייכעל פון פּרעמדקייט און געלאַסענקייט.

אַז מישאַ איז געבליבען מיט זיך, נאָך קאַוואַלסקי'ס אוועקגעהן, האָט ער פּערשלאָסען די טהיר הינטער זיך און בעהאַלטען ערגעץ-וואו דעם שליסעל, מוראַ האַבענדיג, אַז ער זאָל זיך ניט אויפּכאַפּען און אַהין לויפּען צו מערי'ן. טויזענד מאָל האָט ער זיך געזאָגט אין האַרצען: „אַ געזעלשאַפט פון גימנאַזיסטקעס, דאַס איז גוט פאַר קאַוואַלסקי'ן.“ און דאָך האָט ער געזעהן, ווי קאַוואַלסקי טאַכט פּול מיט זיך דעם זאָל. אַלע הערען איהם אויס, און מערי שמיכעלט צו איהם. צי איז ער אייפּערויכטיג אויף קאַוואַלסקי'ן? ער איז ביז געווארען אויף זיך

און פערשעמט פאר דעם חשד אין זיין געדאנק. קאָוואַלסקי איז איהם געוואָרען אונטערטרענגליך, אונטימפּאַטיש און דאָס אלעס.

ער האָט זיך געפרוּאוּט ווייטער אוועקזעצען צום בוך, אָבער די ווערטער האַבען זיך איהם געמישט פאַר די אויגען. — ער האָט געקלערט וועגען מערין'ן.

זינט קאָוואַלסקי איז געקומען, האָט זיך מערי פאַר איהם אוועק געשטעלט בעזונדער פון אלע פרויען אין דער וועלט. ער האָט אָנ־געהויבען פיהלען צו איהר אַ גאַנץ פרעמד געפיהל. ער האָט נישט געקאָנט דענקען דעם נאָמען, אַז ער זאָל דערביי ניט רויט ווערען, פיהלען זיך פערשעמט און עפעס זעהר שולדיג.

גאַר בעהאַלטען איז זיך האָט ער געזאָגט, אַז דאָס איז „ליעבע“, וועגען וועלכער ער האָט אזוי פיעל געלעזען. נאָר באלד האָט ער זיך אליין אויסגעלאַכט: איד בין אַ אינגעל. דאָס איז ניט „ליעבע“ — דאָס איז אַ נאַרישקייט, אַ קינדהייט און דאָס אלעס.

אַז ער האָט דערפון געקלערט, פלעגט ער זיך שעמען צו קוקען אַ פרוי אין פנים אריין. איהם האָט זיך געדאַכט, אַז אַלע פרויען ווייסען וואָר ער דענקט, און ער האָט געמיינט אַז די פרוי בעזיצט עפעס אזעלכעס, וואָס ווייסט וואָס „ליעבע“ איז. ער האָט ביי זיך געקלעהרט: ער וועט אַמאָל פרעגען זיין שוועסטער סאַניע, אַז זי זאָל איהם זאָגען וואָס זיינען די סמנים פון „ליעבע“: צי דאָס וואָס ער דענקט אזוי פיעל וועגען מערין'ן איז שוין די „ליעבע“, אָדער נישט. נאָר אַז ער האָט זיך דערמאָנט אָן זיין שוועסטער, האָט זי איהם אזוי נאַריש אויסגעזעהן! וואָס וועט ער איהר פרעגען? — ער טראַכט נאַרישקייטען און זיין גאַנץ דענקען וועגען מערין'ן זיינען נאַרישקייטען. ליעבע האָט ער געלעזען ביי טאַלסטאַיען, וואו עס פערליעבט זיך אַן אָפּיצער, אַ געענדיגטער דאַקטאר שוין, אַ גרויסער טשינאַוויניק און אין יענעם פרוי. אָבער נישט ער, מישאַ ראַזענצווייג, וואָס דאַרף ערשט היי־יאָהר אַנקומען אין אַוניווערזיטעט.

אַ סטודענטען־ליעבע — האָט ער פון זיך געלאַכט. און דאָר האָט ער זיך ניט געקאָנט פאַסען. אין דער היים האָט ער שוין ניט געקענט איינזיצען. ער האָט זיך אַנגעטראָגן, אויפגעפענט די טהיר און אַראַב אין גאַס.

צו דאוויד'ן, האָט ער געזאָגט, וועט ער געהן, און די פיס האַבען
 איהם אַוועקגעפיהרט צו זיין פעטער'ס הויז.
 ער האָט ארויפגעקוקט אין דער הויך. פון אַלע פענסטער אויפ'ן
 ערשטען שטאק, וואו דער פעטער וואהנט, גיסט זיך העלעס ליכט
 אראַב. ער האָט זיך נאָך אַ פאַר מאַל ארויף און אראַב געדעהט. פון
 באַלאַן האָט ער געהערט מער'ס שפיעלען. דאָס שפיעלען האָט איהם
 געצויגען, — ער איז שוין גרייט געווען ארויפצוגעהן. ער האָט זיך
 אַבער דערמאָנט אַן קאָוואַלסקי'ן, און אין זיין אייגענער איצטיגער
 לאַגע, ווי ער שטעהט אונטער'ן פענסטער, ווי אַ פערליכעטער שילער
 פון פינפטען קלאַס גימנאַזיום, און ער האָט זיך אין די הענד גענומען.
 — איינמאָל געזאָגט נישט ארויפצוגעהן — איז נישט — האָט ער
 זיך געזאָגט און איז אַוועק פון פענסטער.
 אַבער וואוּהיז? — ער האָט זיך געוואַלט פערגעסען — און ער
 האָט זיך דערמאָנט אַן אַרקאָדיע'ן, וואו עס פלעגען זיך צונויפקומען
 די יונגע לייט פון שטאָדט, און מיט אַ פלאַמענרען נעזיכט און מיט
 קרענקונג פון בעלידיגונג אין האַרץ איז מישאַ אריין אין די „שמאַלע
 גאַס“.

אין דער „שמאַלער גאַס“ ביי אַרקאָדיען פלעגט זיך פערזאַמלען
 די אינטעליגענץ פון שטאָדט. ביי אַרקאָדיען רעם זוהן — די יוֹ-
 גענד, ביי אַרקאָדיען דעם פאַטער — די עלטערע (עפּיס האָט מען
 ביידע, דעם פאַטער און זוהן, גערופען מיט איין נאָמען — אַרקאָדי,
 האָטש ביידע האַבען אזוי ניט געהייסען). דער פאַטער אַרקאָדי איז
 געווען אַן אנטנט פון לעבענס־פּערזיכערונג, אַ פּרעהליך אידעל און
 צו איהם פלעגען קומען די פּרעהליכע וויציגע מענשען. און דער
 זוהן איז געווען אַן אויסגעשלאַסענער סטודענט פון אוניווערסיטעט,
 אַן ערנסטער, קלוגער יונגער־מאַן, און צו איהם פלעגען קומען די
 ערנסטע יונגע מענשען.

אין קאָרדיראַר האָט מישאַ ארויפגעטראַטען אויף קאַלאַשען,
 וועלכע זיינען געווען צושפּרייט איבער'ן גאַנצען קאָרדיראַר ביז דער
 שטוב אריין האָטש עס איז געווען זומער. אויף דער ערד איז געלעך
 גען אַ שטאַם מאַנטלען, מענערשע און ווייבערשע. אַ ווייבערשע
 הוט האָט זיך ארומגעוואַלנערט. פון אינווייניג האָט זיך געהערט

א לאכען און א קול האט נאָכגעמאַכט שלום־עליכם'ס איריש, דער צעהלענדיג עפּים פּון „מנחם־מענדלען“.

ער איז אריין אין צימער. דאָס צימער איז געווען העל בעלויב־טען. דער סאַמאָואַר האָט געזאָדען. ביי אַ ווינקעל פון טיש איז געזעסען אַ רעדעל אידען, שרעקליך פערטיעפט אין קאַרטען שפּיע־לען און האָבען ניט געהערט דאָס לאַכען און שטיפען פון דער קופּקע, וואָס איז געזעסען ביים צווייטען עק טיש, צווישען וועלכע עס זיינען געווען פּיעל ווייבער. איינע אַ דיקע אידענע איז געזעסען פון אויבער־אָן און האָט ברייט און הויך געלאַכט אויפ'ן קול, צושאַקלענדיג מיט איהר געזמבע. ארום איהר זיינען געזעסען יונגע ווייבלעך, יונגע־לייטלעך און האָבען דערצעהלט פעטע וויצען.

דער ווירטה איז אַרומגעגאַנגען און האָט מיט אַ שטיל געלעכטע־רעל גלעזער טהיי דערלאָנגט.

מישאַ האָט גלייך געוואָלט אריין אין צווייטען צימער. עס האָט איהם אויפגעהאַלטען אַ יונגע־מאַן און אַ צווייטער האָט די ווייבער אָנגעוויזען אויף איהם.

— וואָס וויל דער? — האָט די דיקע אידענע געפרעגט.

— אונז אַלע קיין ציון אוועקפּיהרען.

— אויף פרעה'ס רייטוואָגען, — האָט אַ צווייטער צוגעלעגט.

אין צווייטען צימער, אַ קליינס און אַ שמאַלס און טונקעל בע־לויכטען און פול מיט רויך, האָט זיך נור געהאַנדלעט אום אַ קליי־ניגקייט. עס זיינען געזעסען ארום טיש אייניגע יונגע־לייט מיט אַ פּאָר מיידלעך און האָבען „ראַסוּזשאַיעט“ אַלערערשטענס וועגען שאַפען פאַר די אידען, וואָס שפּיעלען דערינען אין קאַרטען, און פאַר די ווייבער, וואָס לאַכען, אַ לאַנד און אַ שפּראַך, און דערנאָך וועגען אויסבעסערען דאָס גאַנצע געזעלשאַפטליכע סיסטעם און איינ־פּיהרען די סאַציאַליסטישע אַרדנונג.

וועגען דעם זיינען אַלע געווען אייניג. עס האָט זיך נור געהאַנד־לעט אום די וועגען, וועלכע דאַרפען פּיהרען צום געווינשטען ציעל.

— וואָס מיר דאַרפען, איז אַט וואָס — האָט זיך געהערט דאָ־

וויד'ס שטים ביי מישאַ'ס אריינקומען — ערד, ערד, ערד...

דער צווייטער יונגע־מאַן האָט זיך אָנגערופּען:

— אַלעקסאַנדער דער צווייטער האָט דעם פּויער בעפּרייט פון

פאנשטמיט. ער האט איהם אָבער פּערשקלאַפּט צום פּריציזישען לאַנד.
צוערשט האָט דער פּויער צום ווינציגסטען אָנגעהערט דעם פּריץ.
ער האָט איהם געשלאָגען, אָבער ער האָט איהם דערפאַר עסען געגען
בען. ער האָט מיט זיינע קינדער געהאַנדעלט, אָבער אז ער איז
קראַנק געוואָרען, האָט ער איהם געהיילט. איצט איז וואָס? דער
פּויער אַרבייט פאַר'ן פּריץ, ווי פּריהער, און שטאַרבט דערביי פון
הונגערי. ער איז קראַנק, זיינע קינדער שטאַרבן פאַר קעלט, קיינער
קוקט זיך אויף איהם ניט אום. פון פּריץ'ס רשות האָט מען איהם
אַרויסגענומען און מען האָט איהם ניט געגעבן דאָס, וואָס דער
פּויער דאַרף צו זיין לעבען, צו זיין ערהאַלטונג. מיר דאַרפֿען ערד,
דער רוסישער פּויער לעכצט נאָך ערד, — האָט די שטים אויסגערופֿען
טראָומפּירטנדיג.

מישאַ האָט איצט אָנגעקוקט דעם יונגען־מאַן, וואָס האָט גערעדט
די ווערטער. עס איז געווען אַ דאַרער, אויסגעמאַגערטער אידישער
יונגער־מאַן מיט אַ טיפּיש אידישען נאָז און טיעפע אויסגעלאָשענע
אויגען. מען האָט בעמערקט, אַז די אויגען האָבען אייגענטליך נאָך
ניט ריכטיג געזעהען, וואָס איז ערד, אז דאָס פנים איז געוואָרען
בלויך און אויסגעצויגען פון די שטעדטישע מויערען און דער אַטעם
האָט קיינמאָל נאָך ניט געטעמט מיט ערדישען ריח.

— און דאָס איז דער עיקר — האָט דער יונגער־מאַן געפינקעלט
מיט זיינע אויגען און דערביי טיעף זיין שטערן געקנייטשט, —
דערביי וואָלט ניט געווען קיין בעזונדערע אידישע פּראַגען. די איי-
דישע לאַגע איז נאָך איין קייטעלע אין גאַנצען אונרעכט, וואָס טהוט
זיך אין לאַנד. גיב דעם פּויער ערד — וועלען אַלע האָבען וואָס צו
עסען; ער וועט מעהר מעגליכע בעדערפנישע האָבען און די פאַבריק
אין שטאַדט וועט האָבען מעהר צו טהאָן און דעם אַרבייטער וועט
בעסער זיין; די גאַנצע פּראַגע איז לאַנד איז נור אַן ערד־פּראַגע.
— און וואָס וועט זיין מיט דער קאַנצענטראַציע פון קאַפיטאַל?
איהר ווילט רוסלאַנד צוברעקלען אין אַ קליין בירגערליכען שטאַט.
גיב די רוסישע פּויערים ערד, וועלען זיי ווערען צופריעדען, האָט אַ
צווייטער יונגער־מאַן דיסקוטירט.

— און וואָס איז געווען בעת דער פּראַנצויזישער דעוואַלוציע?
האָבען דען די קליין־בירגער, וועלכע מען האָט אוועקגעגעבען די

גיטער פון קירכען און גראפען, ניט געשטיצט די נייע אַרדנונג? — האט א „באַרישנע“, וועלכע האט געמראָגען געשורענע האָהר און גע-רויכערט אַ פאַפיראַס, אויסגערעדט פון אַ ווינקעל אַרויס.

דאָס פרייליך האָט עס געזאָגט אין אַזאַ טאָג. ווי די גאַנצע ערד וואַלט שוין געלעגען אויפ'ן טיש פאַר איהר און עס האָנרעלט זיך נור אום דעם, וועמען זי צו פערטיילען.

דאָס נעשפרעך איז באַלד איבערגעגאַנגען צו דער אידישער פראַנצע. אַ הויכער רוסישער סטודענט, וואָס האָט זיך אין שטאַרט אַרומגעדרעהט און קיינער האָט ניט געוואוסט, ווער ער איז און זיין געזונד פנים מיט זיינע שטאַרקע הענד האָבען מעהר געקאַנט דער-צעהלען פון דער ערד, ווי די אלע אַנוועזענדע דאָ, — האָט זיך ביים צוטיילען די ערד גאַרניט אָנגערופען. נאָר אז דער יונגער-מאַן האָט דערמאָהנט די אידען — האָט ער אויסגעשריען:

— און איד בעשטעה ניט אויף דעם.

ער האָט זיך אויפגעשמעלט און דערביי געהאַלטען אַ לאַנגע בעגייסטערטע רעדע וועגען אידען און אידישקייט. איהם איז צו וועניג געווען גלייכערעכטיגונג מיט אלע גוטע זאַכען פאַר אידען. ער האָט זיי יעדען בעזונדער האָטש אַ לאַנד געוואַלט געבען; ער האָט כמעט ווי געפאָדערט פיעל גרעסערע רעכט פאַר אידען, ווי פאַר די רוסען.

— איה סעז דיין סענטימענטאַליטעט, — האָט דאָס פרייליך מיט די נעשורענט האָהר געזאָגט צו דעם סטודענט.

דער יונגער אַרקאַדי, אַ קליינער און אַ דאַרער, איז ברילען. איז אַרומגעגאַנגען און האָט יעדען צוגעשמייכעלט פריינדליך, האָטש קיינער פון די פערזאַמעלטע האָט עס ניט בעמערקט. און פון דער צווייטער טהיר האָט זיך אַלץ אַבגעשלאָגען דאָס אונערטרעגליכע לאַ-בען. מישאַ איז געזעסען אין אַ ווינקעל און האָט זיך צוגעהערט צו אַלעם — ער האָט אויפ'ן וועג אַנגעגרייט אַ גאַנצען רעפעראַט וועגען דער אידישער לאַגע, ווי ער פערשטעהט זי און דעם רעפעראַט האָט ער געוואַלט דאָ אויסבריינגען. ער איז אויף זיך בייז געווען, פאַרוואָס ער האָט דעם מוטה ניט. ער האָט זיך צוריקגעהאַלטען. ער האָט אַלץ געקוקט אויף אַבראַם מיכאַילאָוויטש, וועלכער איז געזעסען גע-

גענאיבער איהם מיט זיין געפוצט בערדעל און האָט יעדען רעדנער געקוקט אין די אויגען אריין, ווי מיט אַ געלעכטערעל.

אַבראַם מיכאַילאָוויטש איז געווען דער עלטסטער פון דער נאַכ-צער געזעלשאַפט. ער האָט אין דער היים געהאַט אַ ווייב מיט פינף קינדער, וועלכע האָבען געלעבט אין אַרימקייט און דחוקות, נור אויף איהם האָט מען עס ניט אָנגעזעהען. ער האָט שטענדיג געטראָגען אַ ריינעם ראָק און די באָרד איז תמיד געווען אויסגעקעמט, און גע-חבר'ט האָט ער זיך נור מיט יונגוואַרג. ער איז געווען אַ רוסישער לעהרער אין שטאָרט, וועלכער האָט פאַרבערייט עקסטערנע צום עק-זאַמען. ער האָט אויך מישא'ן פאַרבערייט אין קלאַס אַריין. און מישאַ האָט געהאַט דאָס געפיהל, גלייך ווי ער דאַרף פאַר זיין לעהרער פאַרזאָגען די לעקציע. ער האָט געוואַלט עפּים זאָגען, און ער האָט געהאַט עפּים צו זאָגען, און ער האָט ניט געוואַגט. ער איז ביזן גע-וואָרען אויף זיין מוטהלאַזיגקייט. ער האָט זיך אפילו איין מאל אויפגעהויבען און האָט אָנגעהויבען צו זאָגען: „גאַספאַראַ“ — און איז רויט געוואָרען, אז אַלץ האָט געפלאַמט אין איהם. און אז ער האָט זיך געזעהען שטעהן צווישען עולם און דער עולם האָט געוואַרט אויף זיין וואָרט, האָט ער געהאַט דאָס געפיהל, ווי ער טרינקט זיך און מוז זיך ארויסראטעווען.

— גאַספאַראַ! — האָט ער אָנגעהויבען צו שטאַמלען. — איך האָב געוואַלט, אז מען זאָל ריידען וועגען דעם, וועגען דעם, — האָט ער געשטאַמעלט — וואָס זיינען מיר? וואָס בין איך? איך מיין אַט וואָס: דער, דער רוס דאָ — ווייזט ער אויפ'ן רוסישען סטודענט — ער איז אַ רוס, צי ער ווייסט עס, צי ער וויל עס, צי ניט, ער איז אַ רוס, אַהן זיין ווילען און אַהן זיין וויסען, — און דערביי איז מישאַ פלוצלינג שטעהן געבליבען אַהן ווערטער.

דער עולם איז געשטאַנען האַלב פּערוואַונדערט.

— מיר פּערשטעהן אייך ניט, — האָבען אייניגע געזאָגט.

— וואָס וויל ער? — האָט געפּרעגט דאָס פּריילין מיט די נעשוין-

רענע האָהר.

מישאַ האָט זיך צוריק אוועקגעזעצט אויף זיין אָרט, פּערשעמט

און רויט.

— וועגנז וואס מיינט איהר דאָס? — האָט צו איהם געזאָגט אַבראַם מיכאלאַוויטש אין אַ פּראָטעקציאָנעלען טאָג, ווי ער וואָלט איהם געוואָלט מוטא געבען.

— אַיך מײן עס וועגען דעם, וואָס מיר, אידען, רײדען וועגען אַלץ. מיר האָבען עפּײס אַ שותפות אין אַלץ און אונזערס איז קײן זאך נײט. אײבער אַלץ, וואָס מיר ווילען, רײדען מיר, גלײך ווי עס וואָלט אונזערס געווען. מען וואָלט אײגענטליך געדאַרפט זײך אַלײן אַנאַלײזירען און זעהן פּון וואָס בעשטעה אײך, וואָס געהט מײך אָן, וואָס איז מײן און פּון דעם אױסקוקען אױף אַלץ, וואָס איז אַרום.

נור קײנער האָט איהם שױן נײט געהערט. דער עולם האָט גערעדט וועגען דער ווירקונג פּון דער רעוואָלוציע אױף דעם קלײן-בירגער. אלע האָבען גערעדט. אײנער האָט דעם אנדערען אײבערגע-שלאָגען די רײד, און די פּנימ'ער און די שטימען זײנען פּערטרונקען געוואָרען אײז רײד פּון די פּאַפּיראַסען, וואָס האָט פּול געמאַכט דאָס צימער, און פּון דער צווייטער שטוב האָט זײך געהערט אַלץ דאָס לאַכען פּון דער דיקער אידענע, וואָס איז געזעסען אױבער אָן צווישען די לוסטיגע וויבער און יונגע-לײט.

אז מישאַ איז אַהיים געגאַנגען, האָט איהם דאַוויד אָנגעיאָגט אױפ'ן וועג. ער האָט איהם חבּר'יש אָנגענומען בײ דער האַנד און געקלאַפט אױף דער פּלײצע:

— וואָס איז מיט דײך? זײנט אַ צײט געהסט דו אַרום אָהן אַ

קאַפּ?

מישאַ האָט אױסמײדענדיג געשמײכעלט:

— ווער, אײך?

ווער, דו? — האָט דאַוויד געלאַכט, — אוראײ נײט אײך. האָסט

דײך נײט וואָס צו בעהאַלטען, אײך ווײס פּון אַלץ.

— וואָס ווײסט דו? — האָט מישאַ געפרעגט מיט האַרץ-קלאַפּען.

— אז דו ביזט נאַרײש פּערלײעבט, ווי אַ גימנאַזיסט. שעם דײך,

אײן אַזאַ צײט, ווען רוסלאַנד וואַכט אױף, געהסט דו אַרום, ווי אַ פּער-

לײעבטער גימנאַזיסט, קומסט אױף פּערזאַמלונגען און רערסט סאַמע

נאַרײשקײטען.

מישאַ האָט שולדיג געשווינען.

— שלאג דיר, ברודער, די געדאנקען פון קאפ ארויס. צו רעד ארבייט נעהם זיך. היינט איז ניט קיין צייט צו ליעבען... און דא געהט איהר ביידע ארום ווי די מלאכים'לעך. זי איז עפויס אנדערש. זי איז א נאָריש מיידעל, אָבער דו?

— וועמען מיינסט דו? — פרעגט מישא.

— וועמען איך מיין? וואָס בעהאַלסט דו זיך? איך וויל נישט פון

אַלץ.

— אָבער ווער?

— זי, דיין געליעבטע. דער „נאר“ האָט מיר אליין פּערטרויט.

אז זי ליעבט דיך.

— ווער? — כאַפט איהם מישא אָן ביי דער האַנד.

— ווער? מיינ נאָרישע שוועסטער ראַחעל.

— אָבער, — שרייט אויף מישא און ווערט דערביי אַנטשוויגען.

נאָך קאָוואַלסקי'ס אוועקגעהן פון טהייר-אבענר האָט מערי די גאַנצע נאַכט ניט געקאָנט שלאָפּען. זי האָט זיך געפיהלט בעליידיגט ביז צו ערנידערונג און האָט זיך ניט געקאָנט מוחל זיין איהרע ווערטער. — ווי ביליג, גאָט מיינער, ווי ביליג איך בין, — האָט זי זיך געזאָגט, — קומט צופאַהרען אַ פרעמדער מענש, איך ווייס ניט ווער ער איז, וואָס ער איז און וואָרפט אַלטע אויסגעדראַשענע פראַזען, און איך פאל צו איהם, ווי די ערשטע נאָרישע גימנאַזיסטקע. זי האָט זיך אויפגעהויבען מיט'ן געדאַנק — אַלץ, וואָס עס איז גע- שעהען, צו פּערגעסען און נעהמען זיך פאַרצוברייטען צו דער רייזע קיין פּעטערבורג.

נור ווי אויף צוילהכעים האָט זי אומעטום, וואו זי איז געווען דעם גאַנצען טאָג, געהערט ריידען נור פון קאָוואַלסקי'ן. אַלץ האָט נור גערעדט וועגען דעם קינסטלער, וואָס איז דאָ אין שטאַדט, און אלע האַבען געוואוסט די מעשה מיט דער שיקסע און קיינער האָט זיך ניט פּערהאַלטען צו איהם גלייכגילטיג. אַ טהייל האָט איהם געריהמט און אַ טהייל האָט איהם געשענרעמט. אומעטום, וואו זי האָט זיך אַ קעהר געטהאָן, האָט זי געפיהלט קאָוואַלסקי'ן ארום זיך. היינט האָט ער געמיטאָגט ביי דער מומע, אויף מאַרגען איז ער פּערבעטען צו די קעניגס. אין פּיעל ערטער האָט זי געהערט ווי אַ געוויסען צוזאַמענ-

האָנג צווישען זיין נאָמען מיט איהרען און דערביי געמערקט אַ שמייכלען אויף די ליפּען. איהר האָט דאָס געקרענקט און זי האָט אייך ניגע מאַל אויסגערופּען: „ווי דער נאָמען לאַנגווייליגט מיך שוין! אַ מענש זאָל אזוי פּול מאַכען מיט זיך אַ שטאַרט!“

פאַרנאַכט האָט זי איהם אָנגעטראָפּען אין שטאַרט־גארטען צוויי שעה די אלעזע. זי איז געגאַנגען מיט סאַניען. ער איז געגאַנגען מיט פּריילין קעניג שפּאַצירען. די מוזיק האָט געשפּילט און דער גאַרטען איז געווען פּול מיט שפּאַצירענדע, אָפיצערען, סטודענטען און דאַמען. צום ערשטען מאַל האָט זי זיי געלאָזט דורכגעהן. אין קאָוואַלסקי'ס אויגען איז געלעגען אַ ווילען צו צוגעהן צו איהר. זי האָט איהם קאַלט געגריסט און פּריינדליך צוגעשמייכלט דער פּריילין קעניג. זי האָט געוואָלט אָבסקעהרען אין די צווייטע אלעע, אַז זי זאָל זיך ניט דארפּען בעגעגענען מיט זיי, נור באַלד, ביים צווייטען מאַל אומקעהרען זיך, האָט זי געזעהן, ווי קאָוואַלסקי, האַלטענדיג דאָס פּריילין קעניג אונטער'ן אַרעם, געהט מיט יענער צו צו איהר. זי האָט זיך צוקושט מיט פּריילין קעניג און צו קאָוואַלסקי'ן זיך אַ נויג געטהאָן. קאַלט בעגריסענדיג זיך מיט סאַניען, האָט ער געזאָגט צו מערי'ן:

— וואָס מאַכט איהר?

אַזא ווארימער טאָן — און זיינע אויען זיינען ווידער גרויס און קלאָר געוואָרען און זיין געזיכט האָט אָנגענומען יענע קינדערשע פּרייד פון נעכטען.

זי האָט איהם פּערוואַנדערט אָנגעקוקט און האָט איהם קאַלט אָבענטפּערט:

— איך דאַנק אייך.

— און איהר האָט מיך אין אַ שעהנע געשיכטע אריינגעצויגען, — זאָגט ווייטער קאָוואַלסקי צו איהר מיט'ן פּריהערדיגען געלעכטערעל.

— איך? פּרעגט מערי פּערוואַנדערט.

— נעכטען אויף דער נאַכט מיט דער מאַדמאָזעל מייעל. איך האָב מיר אלע פּרויען און מיידלעך אין שטאַרט געמאַכט פאַר שונאים מיט מייע ווילדע אויסדריקען, — ווייזט ער אויף פּריילין קעניג, — אבער איך האָב עס גאַרניט געמיינט אזוי ערנסט; מען דאַרף מיך ניט נעהמען אזוי ערנסט, ווי איהר נעהמט מיך. היינט האָב איך אייך אזוי געזאָגט, מאַרגען קאָן איך אייך גאַר עטוואָס אַנדערש

זאגען און, גלויבט מיר, דער יעניגער, וואָס האַלט זיך אָן אַ שטענדיגער
מיינונג, איז נור אַ לאַנגווייליגער מענש.
די מיידלעך האָבען אָנגעהויבען צו לאַכען. מערי האָט אויף ניט
געקאָנט איינהאַלטען דעם שמייכעל, וואָס האָט זיך געוויזען אויף
איהרע ליפּען.

— אפשר דענקען אזוי קינסטלער. מיר, פּראַסטע בשרי-רום'ס,
דענקען ניט אזוי. מיר מוזען האָבען אין לעבען אַ פּרינציפּ, — האָט
זיך אָנגערופּען סאַניע, אונטערשטרייכענדיג דאָס וואָרט „פּרינציפּ“.
— ניין, איד האַב יאָ אַ פּרינציפּ, — האָט זיך קאָוואַלסקי אָנגע-
רופּען, — מיין פּרינציפּ איז שעהנקייט. אַט געהן פאַר מיר מענשען
פאַרביי, איד הער זיי אויף צו פיהלען, אַלס בעזונדערע אינדיווירואַר
מען, וועלכע האָבען אייגענע ווילענס. פאַר מיר זיינען זיי פלעקען.
אויף וויפּיעל דער פלעק איז מיר אָנגענעהם פאַר'ן אויג, אויף אזוי פּיעל
בערעכטיג איד זיין עקזיסטענץ. אויף וויפּיעל דער פלעק שטערט מיר
די האַרמאָניע, דאַרף ער אויסגעמקט ווערען. נור דאָ קום איד
צו דער גרעניץ פון מיין פיזישער מאַכט.

מערי איז געווען שווייגענדיג. אויף איהרע ליפּען האָט זיך
נור פון צייט צו צייט אַ שמייכעל בעוויזען. זיי האָבען זיך אַוועק-
געזעצט אויף דער באַנק און קאָוואַלסקי האָט אין אַ זעהר לוסטיגען טאָן
אָנגעהויבען צו מושטירען די פאַרבייגעהענדע, האָט מיט זיין שווי-
שפּיעלערישען טאַלאַנט אָנגעהויבען אויסצולאַכען יעדענס בעוועגונג
און מינע און געפרובט טרעפען פון וואָס פאַר אַ ספּערע זיי זיינען.
מעהרסטענס זיינען דאָס געווען פרויען פון אָפיצערען און טשינאָוונ-
קעס, געקליידט זעהר גראַב אין שווערען שוואַרצען סאַמעט, מיט רויטע
זיידענע בענדער בעפּוצט. עס זיינען דורכגעגאַנגען אידישע פרויען,
בעציהרט מיט פּיעל גאַלד און פּעריסענע קעפּ; אַן אַלטער פּאַל-
קאָוויק מיט אַ יונגער טאַכטער, צוויי גימנאַזיסטקעס, נאָך וועלכע
עס האָט זיך נאָכגעשלעפט אַ גאַנצע חברה יונגע שילערס. קאָוואַלסקי
האַט געפרובט טרעפּן יעדען מיט וואָס ער בעשעפּטיגט זיך און וואָס
ער דענקט. אַ סוּחאַטישער לעהרער האָט פאַר מער'ן דאָס הוט
אַראַבענומען. קאָוואַלסקי האָט אַלץ גע'טענה'ט אז דער לעהרער
איז פּעלעטעט איז מער'ן און שרייבט איהר אַנאַנימע ליבעס-
בריעף. עס האָט זיך אַבער אַרויסגעוויזען, אז ס'איז ניט אזוי. עס איז

געווען אַ אידישער לעהרער פון דער פּריוואַט־שוהל פון דער מאַדמוֹ-
אזעל מייזעל, וועלכער איז אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער שוהל,
ווייל ער האָט פּראָפּאגאנדירט צווישען די אידישע קינדער קריסטליכע
אידעען. מיט וועלכע מערי האָט גראַד סימפּאַטיזירט.

מען האָט אָנגעהויבען צו ריידען וועגען דער פּרויען־קליידונג,
קאָוואַלסקי איז געווען געגען דער מאַשין־אַרבייט. געגען דעם, וואָס
די מיידלעך טהוען זיך אלע אָן לויט איין סיסטעם; ער האָט גע-
רערט וועגען אינדיוידועלעך קליידונג און וועגען ערהאַלטען די
פּרויען־ליניע אין די קליידער, און אלע זיינע רייד זיינען געווענדעט
געווען צו מערין, גלייך ווי דאָס פּריילין קעניג און סאַניע וואָלטען
גאַרניט געווען דערביי, און האָט זיך דערביי געשטאַרקט איבערצו-
צייגען זי אין זיינע רייד.

מערי האָט זיך שוין געוואָלט אייניגע מאָל אויפהויבען און אוועק-
געהן. איהר איז זיין פּרעהליכער טאָן און זיין דירעקט ווענדען זיך
צו איהר געווען, צו ווידער, זי האָט זיך געשעמט פאר איהרע הבר'טעס
און איז רויט געוואָרען דערביי. נור זי האָט עס ניט געטהאָן, כדי
איהם ניט ארויסווייזען איהר אויפּמערקזאַמקייט אויף זיינע ווערטער.
זי האָט זיך קאַלט, אָבער טאַקטפּאָל צוריקגעהאַלטען און איהם קורץ
געענטפּערט.

פּלוצים איז קאָוואַלסקי געבליבען זיצען, דאָס מויל און די אויגען
אָפּען און האָט געוויזען מיט'ן פינגער:

— און דאָס איז עפּים נייעס, גאָר נייעס.

עס איז געווען אַ רויטליכער, גאָלדענער פּלעק אין דער שיינענ-
דער זון, וועלכער האָט געלויכטען צווישען די בוימער. געגען דעם
רויטליכען גליהענדען פּלעק זיינען גענאנגען צוויי יונגע־לייט.

— דאָס איז אַ קאַליר, דאָס איז אַ ליניע, — האָט קאָוואַלסקי
אויסגעשריען ענטציקט.

— דאָס איז דאָך מישאַ מיט די לייזער־אָוויטשעס, — האָט סאַניע
זיך אָנגערופּען.

אַן אויגענבליק שפּעטער זיינען זיי אַרויסגעקומען פון דעם בריי-
טען זונען־פּלעק, וואָס איז געלעגען איבער'ן וועג אין דער אלעע און
אַריינגעקומען אין דעם שאַטען. דאָס רויטע גאָלדענע טוך איז איצט
מאַטער געוואָרען און עס האָט זיך פון איהם אַרויסגעזעהען ראַחעל'ס

קלאָר געזיכט מיט דעם פליישיגען פול אָבגעברענטען האַלז און איהרע שוואַרצע צעפ האָהר. נעבען איהר זיינען געגאנגען מישאַ און דאוויד. מישאַ האָט זיך פערלעגען פערנויגט און איז רויט געוואָרען. ראַחעל, וועלכע איז געווען בעקאַנט מיט סאַניען און מיט מערין'ן נור פון דער-ווייטענס, האָט מיט איהר שוואַרצען קאַפּ האָהר פריי זיי געגריסט. זיי האָבען געוואַלט דורכגעהן, נור מערי, בעמערקענדיג קאַר וואַלסקי'ס ענטציאָנג איבער ראַחעל'ס טוף, האָט זיי צוגעוואונקען און סאַניע האָט זיך אויפגעהויבען אהער צו רופען זיי צו דער באַנט.

מישאַ מיט ראַחעל'ן זיינען צוגעגאַנגען. דאוויד האָט זיך אָב געשטעלט פון דער-ווייטענס, וואַרטענדיג.

זיי האָבען זיך פאַרגעשטעלט קאַוואַלסקי'ן און זי האָט פריי, חבֿר'ש צוגערופען דאוויד'ן.

דאוויד איז צוגעקומען מיט אַ אונצופריערענער מינע. האָט זיך פערבויגען און זיך אַרומגעקוקט.

קאַוואַלסקי האָט אָבער איצט גאַרניט בעמערקט. ער האָט זיך געפרעהט מיט דעם פערנאַלדעטען טוף אויף ראַחעל'ס אַקסעל, ווי אַ קינד. זיין גאַנץ געזיכט האָט אָנגעהויבען צו לייכטען און די אויגען זיינע זיינען אָפּגענער און קלאָרער געוואָרען. ער האָט בעטראַכט דאָס טוף, וואָס איז אַרויפגעוואָרפען אויף ראַחעל'ס אַקסעל, און האָט גערעדט, ווי האַלב צו זיך:

— אָבער אַן איינפאַל — דאָס גאַלד אויף די טונקעלע האָהר.

פון וואַנען האָט איהר דאָס?

— איך האָב עס פון דער באַבען. דער טאַטע האָט'ס געהאַט בע- האַלטען, דאָס און די אַלטע בראַש (ווייזט זי פריי איהר נאַקעטען האַלז, אויף וועלכען עס איז געהאַנגען אויף אַן אַלט גאַלדען קייטעל, אַן אַלטער, שוואַרצער, קליינער מעדאַליאָן, מיט פּעריל בעזעצט). איך האָב די זאַכען זעהר ליעב. אלע זאַכען פון מיר, — האָט דאָס מינדעל אַרויסגעוואָגט איינפאַך און אזוי אפּען און פריי, ווי זי וואַלט אַ אינגעל געווען און גערעדט מיט איהרע חברים.

קאַוואַלסקי האָט אַלץ בעטראַכט דאָס טוף. עס איז געווען אַן אַלט טונקעל בוכאַריש זיידען טוף, אין גאַלד געוועבט, וואָס די אַלטע אידישע פרויען פלעגען טראַגען צו שוהל-געהן. עס איז געווען שטאַרק און פּעסט אַרומגערינגעלט אַרום דער מיידעל'ס ביוסט ביז

צום אָפּענעם האַלז און האָט אַרויסגעזעהען, ווי אַ גאַלדענער פּאַנצער, אַויסגעגאַסען אַויף אַיהר שטאַרקער ברוסט. קאַוואַלסקי'ס געזיכט האָט אָנגענומען דאָס פּערלעגען געלעכטערעל, וואָס איז מערי'ן אזוי גוט בעקאַנט געווען פון נעכטען. און זי האָט בעמערקט, אז זיין ענטזיקען און זיינע אָפּענע אַויגען און מויל גילטען ניט נור די אלטע שמוקדזאַכען, נור דעם גאַנצען מיידעל, וועלכעס איז דאָ געשטאַנען פּריי, נאַאיוו און שטאַרק.

אַיהר האַלז און ווייסע נאַקעטע הענד זיינען געווען, גלייך ווי זי וואָלט ערשט אַיצט אַרויס פון טייך, און אַיהרע האָהר זיינען נאָס געווען, אַויסגעצוואַגען און אַיהרע רונדיג-אַראַכנגעפּאַלענע אַקסעל האָט בען אַויסגעזעהען ווי זיי שלאַפּען. און דאָס מיידעל איז געשטאַנען און האָט גאָר פון דעם ניט געוואוסט. קאַוואַלסקי איז אזוי ענט-ציקט געוואָרען, אז מערי'ן האָט זיך יעדען אַויגענבליק אַויסגעדוכט, אז אַט וועט קאַוואַלסקי דאָס מיידעל אַרומנעהמען און פאַר אלעמען ראַחעל'ס גרויסע, בלאָהע אָפּענע אַויגען אַויסקושען.

מערי'ס ליפּען האָבען אַ ציטער געטהאָן און זי האָט זיך אָבגע-רופּען צו מישאַ'ן:
— פאַרוואָס ביזט דו ניט געקומען נעכטען? אַיך האָב אַויף דיר געווארט.

קאַוואַלסקי האָט זיך ערשט אַיצט אַויפּגעוואכט פון זיין ענטזיקען און האָט זיך געווענדעט אין מערי'ס זייט.

— די אלטע אַידישע ווייבער האָבען זיך פּיעל שעהנער און אַינדיג ווידועלעך געקליידט פון זייערע טעכטער. אַיהר מיט אַייער אַריענטאַ-ליש געזיכט — האָט ער זיך דירעקט געווענדעט צו מערי'ן — קליידט זיך ווי די ערשטע בעסטע שיקסע פון פּאַריז, און דאָס איז אַייער אַידעאַל; אַיך בין פעסט אַיבערצייגט, אז אַייער מוטער האָט אין דער היים זאַכען, אַויף וועלכע אַיהר קוקט מיט פּעראכטונג און זיי וואָלטען אַיך בעסער געקליידט, ווי די אַלע קליידער פון די שטעדטישע שנייד-דעריןס.

מערי איז ערשטוינט געבליבען. זי איז פּערשעמט געוואָרען פאַר מישאַ'ן און מישאַ איז אַויך ערשטוינט געבליבען. אַ רויטע פּלאַם האָט אָנגעצוינדען זיין געזיכט, ער איז פּערשעמט געוואָרען אַיבער מערי'ן און איז אַיין אַויגענבליק גרייט געווען זיך אַרויפ-

צוואוארפען אויף קאוואלסקי'ן און איהם שלאנגען. זיין סאָלדע, רוהיגע
נאטור האָט איהם נור אַבגעהאַלטען פון אַ סקאַנראַל.

מערי האָט געענטפערט קאוואלסקי'ן האַלב אין שפּאַס.

— גוט, פון היינטאָן וועל איך אָנהויבען נאָכצוקוקען מיין מאמעס
אַלטע אוצרות און וועל זעהן, וואָס דאָרט איז פאראן פאר מיר. מישא,
ווען גרייטסט דו זיך אין וועג אריין? איך בין שוין באַלד פארטיג, —
האָט זי זיך געווענדעט צו מישא'ן, אויפגעהויבען זיך פון אָרט און גע-
נומען מישא'ס אָרעם און געקוקט איהם ליעבליך אין געזיכט אריין.
אז מישא'ן איז ווארים געוואָרען אין אלע גליעדער. נאָך איהר האָט
זיך די גאַנצע געזעלשאַפט אויפגעהויבען און אָנגעהויבען צו שפּאַ-
צירען צווישען די אלעען.

דער גאָרטען איז איצט פול געווען און פון דערצווייטענס האָט
זיך געהערט, ווי די זעלנערשע טראַמפייטען שפיעלען אַ וויענער
וואַלס.

מערי האָט פעסט געהאַלטען מישא'ס אָרעם און האָט איהם אלץ
ליעבליך געקוקט אין די אויגען אריין און גערעדט מיט איהם אזוי
פריינדליך, אזוי גוט, אז מישא האָט ניט געקאָנט קיין וואָרט פון
מויל ארויסברענגען. זיין אינגליש פנים האָט זיך פערקרימט ווי
צום וויינען און ער האָט פערגעסען אַן אלץ, אַן זיינע געדאַנקען וועגען
פארטייען, וועגען „עפּים טהאָן“ — עס איז איהם גוט געוואָרען, גוט
ביז צום שמערץ.

— פארוואָס ניט? — האָט ער זיך געזאָגט — פארוואָס זאָל עס
זיין ניט קיין ליעבע? קאָן איך דען ניט אזוי פיהלען, ווי אַ גאַנצער
פארטיגער מענש, אַ דאָקטאָר, אַ טשינאוויניק? איך בין דאָך שוין אַ
דערוואַקסענער מענש.

אין דעם האָט ער דערפיהלט, אז איהר האַנד ליגט אין זיינער.
ער האָט געקוקט אויף איהר. איהר בליק איז איצט געווען געווענדעט
אויף קאוואלסקי'ן מיט ראַחעל'ן, וועלכע זיינען געגאַנגען פאראויס.
זי האָט אלץ געזעהען קאוואלסקי'ס אַפען מויל און אויגען און זיין
פערלעגענעם שמייכעל, קוקענדיג אויף ראַחעל'ן.

מערי'ס הענד האָבען געצוקט, זי האָט געוואָרפען אַן אונרוהיגען
בליק ארום זיך, האָט פלוצים ארויסגענומען איהר האַנד פון מישא'ס
אָרעם און האָט אין מיטען ריידען אַבגעהאַקט.

מישא האט א ציטער געמחאז מיט זיין גאנצען קערפער און האט קראמפפהאפט די ליפען פערביסען.

דאָס דרייצעהנטע קאפיטעל.

אין א פאָר טעג ארום איז קאוואלסקי פערשוואונדען געוואָרען. ווי אין וואסער אריין. קיינער האט ניט געוואוסט, וואו ער איז אהינד געקומען. מערי איז געגאנגען צו בעקאנטע, וואו קאוואלסקי פלעגט קומען, צו דעם באנקיר קעניג, צום פעטער, האט געלוישט א וואָרט וועגען קאוואלסקי'ן אָבער אלע האַבען זיך נור געוואונדערט איבער זיין פלוצלונג'דיג פערשווינדען. פון קיינעם האט ער ניט גענומען קיין אבשיער. מען האט ביי איהר געפרעגט אויף קאוואלסקי'ן, געמיינט, אז זי מוז עס דאָך צו בעסטען וויסען. איהר האט דאָס פערדראָסען. אָבער אזוי לאַנג ווי זי האט געפיהלט קאוואלסקי'ן ניט ווייט פון זיך, האטש זי איז אויף איהם ברונג געווען, האט זי זיך געפיהלט בערוהיגט. זיין פלוצלונג'דיג פערשווינדען האט זי אויפגערוערט, זי האט זיך קיין אָרט ניט געקאָנט געפינען. ביז און בעלידיגט איז זי געווען אויף זיך אליין.

— „וואָס געהט מיך אָן דער פויליש פראזען־מאָכער?“ ווי זי האט איהם גערופען. דאָך זינט יענער שפאציר אין גארטען, וואו זי האט איהם געזעהען אין געזעלשאַפט מיט ראַהעל'ן, האט זי זיך אונטערגעדעבען. זי האט געפיהלט, אז איהר מלחמה־האַלטען מיט זיך איז אומזיסט, יא, זי איז אייפערזיכטיג אויף קאוואלסקי'ן.

— „אָבער, גאָט, ווער איז ער? ווי קאָן מען אייפערזיכטיג זיין אויף א מענשען, וועלכען מען האט פיינט?“ — אין דעם איז זי דאָך געווען איבערצייגט. ווער ווייסט, אפשר האט ער שוין א ווייב מיט קינדער, אפשר שוין א געליעבטע. נאָר דאָס זיינען אַלץ געווען תירוצים אויך בערפערליכע. אינעווייניג, פאר זיך איז איהר אין דעם אלעם קיין אונטערשיעד ניט געווען. מעג ער האָבען א ווייב מיט קינדער, מעג ער זיין ווער ער איז — זי האט געפיהלט, אז זי בעדארף זיין נאָהנט־שאַפט, און מיט איהם איז איהר גוט, איז איהר גוט, ווי ער איז.

— „אבער ער לייעבט מיך גארניט; ער פערראכט מיך דאך. איך קום צו איהם און בויג מיין קאפ פאר איהם און ער שטויסט מיך אָב פון זיך, ווי אַ הונד, ווי אַ הונד שטויסט ער מיך אָפּ פון זיך.“

איהר גאַנצער שטאַלץ האָט זיך דערוועקט אין איהר. זי האָט זיך געזאָגט: ניין, קאָוואַלסקי איז פאַר מיר אַ טויטער בוכשטאַב. אָבער אינווייניג, טיעף אינווייניג, אין זיך, האָט זי דאָך געפיהלט, אז עס איז גיט אזוי, אז איהר לעבען הויבט זיך ערשט איצט אָן, ערשט איצט — זינט זי האָט דערקענט דעם שלעכטען, פרעמדען מאַנספּער-שוין; אַז אַלץ, וואָס זי האָט געהאַט דורכגעלעבט ביז איצט, איז גאַר גיט, אפילו איהר סענטימענטאַליטעט צום יונגען שוישפּיעלער אין קיעוו. ניין, דאָס איז גאַרניט געווען, איצט ערשט הויבט זיך עס אָן, מיט דעם פרעמדען, וואָס שלאָגט זי מיט דער פּוּיסט אין פּנים ארײַן און יאָגט זי פון זיך. דאָס איז איהר לעבען, דאָס איז איהר גורל.

און זי האָט געזאָגט: — „מיט וועמען האַלט איד מלחמה? צו וואָס צווינג איד מיין האַרץ — איד וועל דאָך סײַ-וויסײַ גיט קאַנען מנצח זײַן! איד וועל אהינגעהן צו איהם און וועל מיך איהם ברענ-גען און וועל איהם זאָגען: „אַט בין איד, איד ווייס גיט, עס איז עפּוּס איז מיין האַרץ רייף געוואָרען פאַר דיר, געהם עס צו און גיב מיר צוריק מיין רוח.“

— „און וואָס געהט עס מיך אָן ווער ער איז און וואָס עס איז מיט איהם? איד טהו עס דאָך פאַר מיר — האָט זי צו זיך גע'מענה'ט — פאַר מיר און גיט פאַר איהם!“

און די נעכט זיינען געוואָרען צו טעג און די טעג צו ווירענדע חלומות.

— „און וואָס וועט זײַן, אז איד וועל קומען צו איהם און איד וועל מיך איהם ברענגען, און ער וועט מיך לאָזען שטעהן, מיט אַ פּעראַכט טענדיג שמייכלע וועט ער קוקען אויף מיר, אָדער ער וועט מיך בעד רוחיגען, ווי מען בערוהיגט אַ קינד: געה אַהיים, שלאָף און פּערנעס אַן אַלץ?“

אַ וואַלמען איז איהר פאַר די אויגען שטעהן געבליבען און איז קאַפּ איז איהר הייס געוואָרען און זי האָט זיך געזאָגט:

— „ניין. טויענדר מאָל שטאַרבען און ניט איין מאָל די שאַנד דורכטראַגען.“

און דאָר האָט זי זיך ניט געקאַנט איינהאַלטען און איז אַהינגע- גאַנגען צו מישאַץ און האָט זיך פאַרבייגעהענדיג געפּרעגט אויף די לייזעראַוויטשעס און איהר צוועק איז געווען — געוואַהר ווערען, צי איז קאוואַלסקי ניט דאָרט ביים דאָקטאָר לייזעראַוויטש.

— „יא, זי מוז זיך עס זאָגען. זי איז געגאַנגען אַהין, נור צוליב דעם און נור צו דעם צוועק האָט זי גערעדט מיט מישאַץ וועגען די לייזעראַוויטשעס.“

אזוי האָט זי מיט זיך מלחמה געהאַלטען אייניגע טעג, אייניגע נעכט, ביז אין איין שעהנעם פּריהמאַרגען האָט זי זיך אויפגעהוי- בען, אַנגעטהאָן זיך און איז אוועק אין דאָרף אריין, וואו זיי זיינען גע- ווען צום ערשטען מאָל.

אויפֿן וועג צום דניעפּר צו, צווישען די בושזאָעס האָט זי איהם געטראַפען. ער איז געשטאַנען אונטער אַ גרויסען שירם אין זיין פּויערשען קאַפּעלוש פאַר אַ מאָלער־שטענדער.

איהר האָט זיך גערוכט, אז ער איז העכער געוואָרען אין דער צייט, וואָס זי האָט איהם ניט געזעהען.

אַ מינוט איז זי פון דערווייטענס געשטאַנען, איהם בעטראַכט ווי ער ארבייט. גיט אַ שמריף און לויפט יעדען אויגענבליק אָב פון דעם בילד און בעטראַכט עס פון דערווייטען; באַלד שטעלט ער זיך אָב דערביי און לעגט צו דעם פענזעל צום בילד, שאַקלענדיג זיך דערביי ערנסט, פערטיעפט, ווי ער וואָלט געדאווענט; איהר איז איין אויגענ- בליק ניט איינגעפאלען זיך צו דערווייטערען, כדי איהם ניט צו שטע- רען. פערקעהרט, עס האָט זי איצט אַ גרויס חשק אַנגענומען צו זעהן זיין געזיכט און צו זיין דערביי, ווי ער ארבייט. זי האָט גע- פיהלט אַ גייסטיג בעדערפניש אין דער מינוט צו איהם נאַהנט צו זיין.

ווי אַ קאָץ האָט זי זיך צוגעשלייכט אין דער שטיף, האָט זיך פון דערווייטענס אוועקגעזעצט און האָט געקוקט אויף זיין געזיכט. עס איז געווען גאר אַנאָנדער קאוואַלסקי, ווי דער, וועמען זי האָט גע- קענט. זיין געזיכט איז אינגער געוואָרען מיט צעהן יאהר און דאָר פול מיט ענערגיע. זיינע אויגען האָבען געגלאַנצט, אויף זיינע ליפּען איז געלעגען דער שמייכעל פון אַ קינד און איבער זיין געזיכט האָט

זיך פערצויגען א וואַלקען פון טרויער, פון א ערנסטער, ליעבער מער
לאנכאליע. גלייך ווי ער וואלט געזעהן א אונזיכטבארע וועלט, דעם
ערנסט האט זי קיינמאל ניט בעמערקט אויף זיין געזיכט און האט
נישט געוואוסט, אז אזא ערנסט קאן געמאלט זיין.

זיין געזיגט האט איהר אין דעם אויגענבליק דערמאהנט נאך
אנ'אנדער געזיכט, וואס זי האט אמאל געזעהן, זי איז א קליין מיידעל
געווען. עס איז געווען דאס געזיכט פון איהר פעטער, דעם רבי'ן פון
גאליציען. וועלכער האט זיך ביי זיי אויפגעהאלטען אמאל א שבת
און האט קידוש געמאכט.

אז ערנסטער, ציטריגער טרויער האט זי ארומגענומען.
דאס אלץ האט אבער נור געדויערט א פאָר מינוט. באַלד האט
זי קאוואַלסקי בעמערקט. ער איז ניט דערשראָקען, ניט פערוואונדערט
געוואָרען. ער האט נור אויסגערופען אויף פויליש: „אַח, איהר
זייט עס!“ — און האט ווייטער געארבייט, גלייך ווי איהר פלוצלינג'דיג
ערשיינען וואַלט גאַנץ נאַטירליך געווען. נור צו זיך האט ער אלץ
גערעדט: „באַלד, אזוי, איהר זייט עס, באַלד, באַלד.“ און מען האט
געזעהען, אז ער ווייסט ניט די בעדייטונג פון די ווערטער און זאגט
דאס גלאַט אזוי, אבי צו ריידען.

זי האט געשוויגען.

— עס האנדעלט זיך אום דעם וואַלקען — האט ווייטער קאָד
וואַלסקי גערעדט. ווי צו זיך, קראַצענדיג זיך אין קאָפּ, ניט אראַבנעהן
מענדיג זיין אויג פון בילד און דעם וואַלקען און ווייטער געטהאָן זיין
ארבייט — אלץ איז אַ וואַלקען. די וואַרימקייט, אַט-אַט די וואַרימ
קייט. און זעהט דעם שטאַלץ, וואָס אַ וואַלקען האָט. יא, אַזא
שטאַלצקייט! איד האב אַ פראַפעסאָר געהאַט, איז ער אַ הויכער גע-
ווען, און אַזאַ דיקען בויך געהאַט און ער האָט געמאַלט בלויז קליינע
בילדלעך: אַ שטיקעל פעלד, אַ שטיקעל הימעל און אַ וואַלקענדעל;
ער פלעגט זאָגען, אז די גאַנצע וועלט איז וואַלקען. יא, יא. און
וואָס זאָגט איהר? האָ? — האָט ער זיך פלוצים געווענדעט צו מערין.
מערי האט געוואוסט, אז די ווערטער זיינען ניט צו איהר גע-
ריכטעט, אז ער זעהט זי ניט און פיהלט זי ניט איצט ביי זיך. זי
האַט געשוויגען און קאוואַלסקי האט ווייטער גערעדט, ווי צו זיך אליין
און געטהאָן זיין ארבייט.

— א וואַלקען איז ניט קיין קלייניגקייט — האָט ער, מיין גראַם
 בער פראַפעסאָר, געזאָגט — דאָס איז ניט קיין קאָפּאַטע, דאָס איז
 אַן אייביגקייט, אַ מיידעלשער קערפּער. יאָ, יאָ מאַדעליזירען, מאַדע
 ליזירען, ווי אַ ווייבערישען אַקט דאַרף מען אַ וואַלקען, און די וואַרימ־
 קייט און דער שטאַלץ, שטאַלץ. צי ווייסט איהר, וואָס הייסט מאַ-
 לען אַ וואַלקען? — האָט ער געזאָגט, דער פראַפעסאָר — עס איז
 אַרויפצוגעהן אין הימעל אריין און זעהן אַ פּרעמדע וועלט, וואָס מיר
 קענען ניט. געהט אזא אידעל מאַלען אַ וואַלקען, אַ הימעל, וויל זעהן
 גאָט און עס צוריקגעבען מיט זיינע אַרימע פאַרבען. אַ חוצפּה, האָ?
 אזאַ קליין אידעל, — האָט ער זיך קינדיש, הערצליך צולאָכט.
 באַלד האָט ער אוועקגעלעגט דעם פענזעל מיט די פאַרבען און
 האָט גענומען בעטראַכטען אַ מינוט דאָס בילד, אַ מינוט די לאַנד-
 שאַפט ארום.

און ער האָט זיך געווענדעט צו מערין אין זעהר אַ פּרעהליכען טאָן.
 זיינע אויגען האָבען געלאָנגט און ער איז אונגעהויער גוט געווען.
 — גוט האָט איהר געטהאָן, וואָס איהר זייט אַרויסגעקומען. גוט,
 גוט. אַח, ווי גוט. איד בין זעהר פּרעהליך, איד בין זעהר פּרעהליך, —
 און ער האָט זי זעהר לייכט בעריהרט די פלייצעס — אַט זעהט וואָס איד
 האָב געמאַכט; עס איז גאַרניט ווערטה, עס פעלט עפעס, (קוקט ער
 נאָכאַמאל אַז זיין בילד). יאָ, ליעבע פעהלט. אַט וואָס, ווי מיין פראַם-
 פעסאָר פלעגט זאָגען, דער, מיט'ן גראַבען בויד. אום צו מאַכען אַ
 שענהעם וואַלקען מוז מען ליעבען. יאָ, יאָ. אזוי האָט ער געזאָגט,
 אום צו מאַכען אַ גוטע זאָך, מוז מיין זיין אַ פּערליעכטער. אַדער ווייסט
 איהר וואָס? גאָר ביי זיך געפאלען צו זיין, עפּיס אַ גרויסע זינד
 אויף דער נשמה צו האַבען. יאָ, יאָ, מיט אַ גרויסער זינד אויף דער
 נשמה קאָן מען גרויסע זאָכען מאַכען, אַז מען איז נידערשלאַגען. און
 אַיף וואָס? ניט איד האָב קיין זינד אויף דער נשמה און ניט איד
 ליעב וועמען. נו, ווי קאָן מען דאָ עפּיס רעכט מאַכען? אַנ'אָנגעגעסע-
 נער בורזשואַ. עסט זיך יעדען טאָג זיין מיטאָג און מאַלט זיך יעדען
 טאָג אַ ביסעל. ניין, ניין. מיט אזא זאָטען מאַגען און ריינעם געוויסען
 קאָן מען גאַרניט מאַכען. מען דאַרף זיך פּערליעבען. יאָ, יאָ, פּערליע-
 בען מוז איד זיך, אַדער אַ מענשען הרג'ענען, אַז ניט וועל איד אונטער-
 געהן, — ווי מיין פריינד גליקסמאַן האָט געטהאָן. איהר ווייסט ניט,

וואס מיינ פריינד גליקסמאן האט געטהאן? ווענרעט ער זיך צו מער ריין און ברעכט אויס אין אזא קינדיש, הערצליך געלעכטער, אז מערי האט געמוזט מיטשטייכלען — הערט-אויס, הערט-אויס, איהר וועט לאכען, מיינ פריינד גליקסמאן...

מערי איז געוועסען און האט איהם גלייך אין די אויגען אריין גע- קוקט. זי האט געזעהען זיין גליק, ווי עס שפיגעלט זיך אויף זיין גע- זיכט, און זיין קינדיש לאכען, ווי עס גיט זיך, ווי אויס - קוואל און איהר איז גוט געווען דערביי. זי האט איהם מיט אונבעגרענצטער ליעבע צוגעזעהט און ניט מיט איין ווארט זיין שטראמענדיגע פרייד געשטערט.

— מיינ פריינד גליקסמאן, הערט-אויס — בעריהרט ער לייכט מע- רי'ס פלייצעס — איז מיט אונז אינאיינעם אין אקארעמיע געווען. אַ ביטערער יונג. ער הייט זיך פריהמארגענס אויפגעכאפט, דעמאלט ווען דער טוי ליעגט אויף די פעלדער, און ארומגעלאפען וואלקען מא- לען. ער האט פלינק, מיט געוואלד, געוואלט ווערען אַ גוטער מאלער. מיט געוואלד געהט עס ניט, ברודערקע. דער פראפעסאר זאגט: „יא, וואָס טויגען מיר דיינע וואַלקענס, אז זיי זיינען אידישע קאפּאָטעס. אידישע קאפּאָטעס האָט ער געזאָגט — אזא פראפעסאר האָבען מיר געהאַט. דיין שניי איז אַהן ליכט, ווי ער וואַלט ניט פון הימעל געפאַ- לען; דיין וואַסער איז אויסגעלאָשען און דיין הימעל איז אַ פּלאַכטע. קאפּאָטעס — ווייסע, נור קאפּאָטעס. קיין ליכט, קיין לעבען, קיין נשמה — אזוי האָט דער פראפעסאר געזאָגט. ליעבע פעהלט, ליעבע, דו מוזט זיך פערליעבען. און וואָס מיינט איהר? ער האָט זיך ניט פערליעבט? אַה, אַה, הערט-אויס אַ געשיכטע. ביינאַכט ליעגן אידן אזוי, וועקט מיד ווער: „מיכאַל, מיכאַל!“ אידן עפען די אויגען, גליקסמאן זיצט ביים ראַנד בעט (מיר האָבען אינאיינעם געוואָהנט). „וואָס ווילסט דו?“ פּרעגן אידן. — „שלעכט איז מיט מיר“ — זאָגט ער. „דער פראפעסאר געפינט, אז אין מיינע בילדער פעהלט ליעבע. אידן פיהל עס אויך. איד וויל, איד מוז מיד פערליעבען“ (אידן האָבן זיך דערמאָהנט. פאַר אַ פאַר טעג האָט מיט מיר גערעדט מיינער אַ בע- קאַנטער פון טראַקווין. האָט זיך געקלאָגט פאַר מיר: ער האָט איינגע- טעכטער און קאַז זיי ניט אויסגעבען. מען דאַרף מיינ בעקאַנטען פון טראַקווין אַ מובת טהאַן, דענקן אידן ביי מיר). „דו ליעבסט שוין“, זאָגן

איך. „איך?“ — פרעגט ער מיך פערוואונדערט. — „יא, דג. דו מיינסט, איך האב נים געזעהען, ווי דו ביזט רויט-טויט געווארען, אז דו האסט דערזעהען דאס פריילין ראַטענבערג אין טהעאטער. יא, דינע אויגען האבען געגלאַנצט און דיין פנים האָט געליכטען, און דיין האַרץ האָט געקלאַפּט. מיך וועסט דו נים אָבנאַרען, דאָס איז די לייעבע, ברודער-קרין. מיך וועסט דו נים אָבנאַרען, דאָס איז די לייעבע.“ — „אַבער וועלכעס פריילין ראַטענבערג?“ — פרעגט ער מיך פערוואונדערט. — „זי, דאָס פריילין מיט די בריילען, וואָס שפיעלט אזוי גלענץ צענד פיאַנאַ. דו געדענקסט, מיר זיינען געווען ביי איהר פאָטער צו גאָסט און דאָס מיידעל האָט אונז געשפיעלט. אַח, דיין גליק דאָן און דינע אויגען דאָן, און דיין ארויף און אַראַבלויפען איבער דער שטוב און רייסען זיך בי די האַהרל. ניין, ניין, דאָס איז די לייעבע, ברודער-קרין. מיך וועסט דו נים אָבנאַרען.“ — „וועלכע ראַטענבערג? דעם פארבעוהענדלעך'ס טאָכטער, די מויד מיט די רויטע האַהר? אַבער אום גאָטעס ווילען, איך קאָן זי דאָך נים אַנקוקען.“ — האָט דער יונג אויסגעשריען. — „אַבער וואָס רעדסט דו, דערמאָהן זיך, ווי דו בלייבסט מיט אַ אויסגעריסען מויל. אַ, ברודער, דאָס איז די לייעבע; דו ביזט ביין. דו ראַנגעלסט זיך מיט דער לייעבע, דערפאַר דאָכט זיך דיר, אַז דו קאָנסט זי נים אַנקוקען. דאָס איז עס, דו האַלסט מלחמה, דו ווילסט דיר נים נאָכגעבען, אַבער די לייעבע איז שטאַרקער פאַר דיר, שטאַרקער. גיב דיר נאָך, ברודערקע, פערפאלען, פערפאלען, גיב דיר נאָך —“

און וואָס מיינט איהר? מיר זיינען נים געפאָהרען דעם צווייטען טאָג נאָך קראַקוי? איך — איבערריידען מיט'ן פאָטער; ער — צום מיידעל? און וואָס מיינט איהר? ער האָט זיך אפּשר נים פערליעבט אין איהר? ביז'ן היינטיגען טאָג — שרייט אויס קאוואַלסקי — ער שטאַרבט פאַר איהרע טרויט און ארבייטען האָט ער אָנגעהויבען בעסער. ער איז פערליעבט. מיט אזעלכע מענשען, ווי מיר וועט איהר נארנישט מאַכען. מיר דארפען נור וועלען און מיר קאָנען זיך איינריידען וואָס מיר ווילען — לאָכט אויס קאוואַלסקי.

מערי איז געבליבען זיצען און האָט איהם אָנגעקוקט פערוואונדערט. „נאָט — האָט זי זיך געטראַכט — וואָס פאַר אַ מענש איז דאָס? ווער איז ער?“

איהר האט ארומגענומען א שרעק פאר איהם און זי האט איהם אנגעקוקט. נור זיין געזיכט איז געבליבען אזוי אונשולדיג, קינדיש פרעהליך, אז איהר האט זיך געוואלט שפיעלען מיט איהם. זי האט זיך אנגערופען האלב־פערשעמט און האלב־לאכענדיג:

— א גאט, וואס פאר א שרעקליכער מענש איהר זייט!

— אזוי איז עס, קינד, האט ער צו איהר געזאגט ליעב און נאאיוו — מיר קאנען זיך אלץ איינריידען, עס הענגט נור אלץ פון אונז אליין אב, — און ער האט זי פלוצלינג ארומגענומען און געקושט זי אין די האהר און די אויגען.

זי האט איהם אנגעקוקט פערוואנדערט. ער האט דערביי אזוי נאאיוו און אונשולדיג אויסגעזעהן, אז עס איז נישט געווען אויף וואס זיך צו בייזערען און איבער וואס זיך צו שעמען.

און זי האט אנגעהויבען ארויסצוגעהען אין דארף אריין יעדען טאג, פון אלעמען זיך אבגעזונדערט, איהרע חבר'טעס וועניג געזעהן, מישא'ן אויסגעמידען און קיינער האט זי מעהר ניט אינטערעסירט, אליין זיך פריהמארגענס ארויסגעהאפט פון שטוב און פערפאלען געווארען אויף גאנצע טעג. די מוטער איז פון גערולד ארויס, דער פאטער האט זיך אין זיין קאבינעט איינגעשלאסען און זי נישט געוואלט זעהן. ארויסגעקומען אין דארף, האט זי שוין קאוואלסקין געטראפען אין פעלד, ביי דער ארבייט. שטיל ווי א קאץ, האט זי זיך צוגעשלייבט, אוועקגעזעצט זיך אין א ווינקעל און צוגעזעהן, ווי ער ארבייט. טיילמאל האט ער זי בעמערקט, האט ער געשמייכעלט צו איהר און גערעדט צו איהר און טיילמאל האט ער גאר פערנעסען אז איהר און איז געווען אינגאנצען איינגעטונקט אין זיין ליכט און איז זיינע פארבעזן.

נור זי איז גליקליך געווען, גליקליך געווען צו זיין דערביי, ווען ער שאפט, צו קוקען איהם געהיים אין פנים אריין, צו לוישען דאס ליכט, וואס שטראהלט פון זיינע אויגען בעת ער ארבייט, דאס עמעמען זיינס און די קינדערשע גרימאסע פען זיינע ליפען.

דאס פערצעהנטיע קאפיטעל

שבת אין דער פריה, ווען מישא איז אריין צו לייוועראוויטש'ן, האט ער דארט געטראפען א קליינע אונאנגענעהמע סצענע. סאכאלין, זייער מיטשילער, וואָס מען האָט איהם פון אכטען קלאַס ארויסגעווארפען איז געשטאנען אין א ווינקעל שטוב. זיין גימל נאזיסטען-הוט אהן דעם שטערענדיל איז געווען ארויפגעווארפען אויף זיין צושיבערטען קאפ האהר און האט גלייך געקוקט זיין פאטער אין די אויגען אריין מיט יענעם ווילדען אויסדרוק, וועלכער ווערט ערנסט און אונבעוועגליך, און אונאויפהערליך געביסען די אויבערשטע ליפ. זיין פאטער, א אונגעוועהנליך הויכער, ברייטביינערדיגער ריען מיט א פאר גרויסע און שטארקע הענד, האט געקלאפט מיט זיין גראבען שטעקען אן דער פאדלאגע, די געלבע האהר פון זיין רויטען, דיקען קארס האבען זיך איהם אויפגעשטעלט און זיין גראבע באס-שטים האט אנגעפילט דאס קליינע שטיבעל.

— צום דירעקטאר זאלסטו מיר געהן, — האט ער געשריען צום יונג, — די האנד זאלסטו איהם קושען, צו די פיס זאלסטו זיך איהם ווארפען און בעטען, אז מען זאל דיך צוריק אין קלאַס צונעהמען. פאר די אויגען זאלסטו זיך מיר ניט ווייזען אהן א גימנאזיסטען-צייכען. אויף טויט וועל איך דיך דערהרג'ענען, — האט ער אויפגע-הויבען זיין גרויסען שטעקען צום יונג, וועלכער איז געשטאנען און קיין פינטעל ניט געגעבען מיט'ן אויג, נור ווי א ווילד טיער געקוקט דעם פאטער גלייך אין פנים אריין. ד"ר לייוועראוויטש, שוין אנגע-טהון דעם ראק, גרייט ארויסצוגעהן, האט מיט זיינע ביינערדיגע לאנגע הענד, קוים צוריקגעהאלטען דעם ריען פון שלאגען דעם יונג. דער איד האט זיך געריסען פונ'ם דאקטאר'ס הענד און געווענדט זיך מיט א וויינענדיג קול צום דאקטאר האלב-רוסיש, האלב-אידיש.

אכט יאהר האב איך דעם יונג אין גימנאזיום געהאלטען. איך האב נישט געגעסען, איך האב נישט געטרונקען, — האט דער איד געחליפעט, האלב איז טרעהרען, — איך האב געוואלט האבען א זוהן אין גימנאזיסטען-קליידער. צו וועמען בין איך נישט געלאפען נאך פראטעקציע! ביים גובערנאטאר אליין בין איך געווען, דעם דירעקטאר

די הענד געקושט. אלץ האָב איך געטהאָן, אז איך זאָל דעם יונג אין גימנאַזיום אַריינבריינגען, אַנ'אָניפאַרם איהם אָנגעטהאָן און ער געחט און וואַרפט דאס אלץ אוועק. אין „פראוויטעלסטווענע“ זאכען געהט ער זיך מישען. די גימנאַזיסטישע אָניפאַרם טחוט מען איהם אויס— זעהט, זעהט:

ראַחעל איז געשטאַנען און מיט גרויס רחמנות געקוקט אויף דעם יונג וועלכער איז די מינוט פערשטיינערט געווארען פון איהרע בליי קען. זי האט געוואלט צוגעהן צו איהם און איהם טרייסטען און האט גארנישט געפיהלט דערביי, אז זי שמערצט איהם מיט איהרע בליקען. מעהר ווי זיין פאטער מיט זיינע רייד. דאוויד וועלכער איז שרעקליך אויפגערעגט געווען, האט זיך געשעמט פאר זיין חבר און האט גע'קוקט אויף ראַחעל'ן ביזן פאר איהר רחמנות'דיגער מינע. ראַחעל האָט דאס פערשטאַנען און האט זיך מיט מורא צוגערוקט געהנטער צו דאוויד'ן.

— אבער עס האט דאך קיין אומגליק נישט געשעהן, בערוהיגט אייך, — געהט איהם דער דאקטאר איין, — און אז ער וועט נישט טראגען קיין גימנאַזיסטען־קליידער וועט ער דען שוין קיין מענש נישט זיין?

— וואס? — שרייט דער איד — דאס אלץ איז איבער דאַנען. איבער אייך. איך האָב שוין געהערט, איהר האָט דעם יונג דעם קאַפּ פערדרעהט, — שרייט דער איד נאך העכער, — פאַרוואס האלט איהר דא אויף דעם יונג? צו פרעסען גיט איהר איהם, נאכטלענער גיט איהר איהם. איך וועל צום פאַליצמייסטער געהן. וואס פאר רע' וואָלוציאָנע „סחאָדקעס“ זיינען עס דאָן — שרייט דער איד און זיין פנים ווערט אנגענאַסען מיט בלוט, — צום פאַליצמייסטער וועל איך געהן. געגען מלוכה בונטעוועט איהר זיך? וואס האט איהר זיך אין „פראוויטעלסטווענע“ זאכען צו מישען? אייך געפעלט גיט די רעג' רונג, און דעם יונג דעם קאַפּ פערדרעהט, פון גימנאַזיום איהם ארויס־ געווארפען — איך וועל צום דירעקטאר געהן. איך וועל איהם אלץ דערצעהלען.

— אָבער בערוהיגט אייך, בערוהיגט אייך, — ווענדעט נאָך אַן דער דאקטאר די לעצטע קרעפטען.

דאוויד, אין ווינקעל איז בלייד געווארען, ווי די וואנד, זיינע נאזלעכער האבען זיך איהם ברייט אויפגעפענט און ער האט שווער געעטעמט. שוין אייניגע מאל האט ער זיך געוואלט ארויפוארפען אויף דעם ריען מיט זיינע פויסטען, ער האט זיך אבער איינגעהאלטען מיט אלע קרעפטען. די לעצטע ווערטער אבער האבען איהם אזוי אויפגעבראכט, אז ער האט זיך געגעבען א לאז צום אידען ווי א טיגער. — די מינוט ארויס פון שטוב, אדער איד שים אייך אונטער ווי א הונד! — האט ער אויסגעשריען, אריינשטעקענדיג די האנד אין קעשענע.

— דאוויד, — האט דער דאקטאר א געשריי געגעבען, — בערזהיג זיך נאריש אינגעל!

דאוויד האט זיך צוריק אבגערוקט אין ווינקעל, בלייד, ווי די וואנד. — אהא, — האט איהר געזעהן צו וואס זיי נעהמען זיך — האט דער איד אויסגעשריען — נאר זיין טאן איז שוין געווען געלעגט, ער איז בלייד געווען, ווי די וואנד און יעדעס מאל אומגעקוקט זיך מיט שרעק צו דאוויד'ן: — פאר אנ'עלטערען מענשען האט דאס שוין קיין דרך ארץ. עס וועט אנדערשיסען ווי א הונד: און פארוואס? — האט ער זיך געווענדעט צום דאקטאר מיט א וויינענדיגער שטים — איהר זענט דאך א פאטער, זאגט אליין, איהר זייט דאך אויף א איד, איהר ווייסט דאך ווי שווער עס קומט אן א אידען א זעהן אין א רעגירונגס-אנשטאלט אריינבריינגען? וויפיעל פראטעקציע האט עס געקאסטן עס איז דאך ביז'ן גובערנאטאר דערגאנגען. און ער געהט און פיהרט אלץ איבער. וואס קען איד טאן? איד קאן דאך פאר'ן דירעקטאר די אויגען ניט ווייזען. איד האב דיין זעהן אין א „פראוויטעל-סטווענע אומשעכנע זאווערעניע“ אויפגענומען, זאגט ער, איד האב איהם א רעגירונגס-אונטער-אונטער, מעשענע קנעפ געגעבען, זאגט ער, און ער געהט און מישט זיך אין „פראוויטעלסטווענע“ זאכען! דו ביזט א איד, אלע מעגען און דו טארסט ניט. דעם קאפ בויען צו דער ערד, צום דירעקטאר געה, די האנד זאלסטו איהם קושען, פאר די פיס זאלסטו זיך לעגען, טויטען וועל איד דיר, טויטען וועל איד דיר!...“

דער יונג איז געשטאנען און האט געקוקט דעם פאטער גלייך אין די אויגען אריין. אויף זיינע גראבע פליישיגע ליפען איז געלעגען א פעראכטענדער שמייכעל און זיינע שטארע, ניט פינקעלדיגע אויגען

האבען דעם פאטער'ס גאנצע אינערליכע דורכגעבויערט און קיין זילבע האט זיך פון איהם נישט געהערט.

אבער דעם אידענ'ס שטים איז שוין געווארען געבראכען; מיט שרעק האט ער זיך יעדעס מאל אומגעקוקט צו דאוויד'ן, און אז דער דאקטאר האט זיך גענומען ארויסצוגעהן, האט ער זיך לאנג נישט גע-אמפערט און זיך געלאזט נאכשלעפען. מען האט געזעהן, אז אהן דעם דאקטאר'ס צוריידען וואלט ער אויך אנטלאפען, מורא האבענדיג פאר דאוויד'ס רעוואלוצער.

אז דער איד איז אוועק זיינען אלע שטיל געבליבען. די יונגען האבען זיך געשעמט צו קוקען איינער דעם צווייטען אין די אויגען אריין. נאך אויף ראחעל'ס געזיכט, אויף וועלכען עס איז געלעגען שרעק און רחמנות צום יונג, האט זיך דאך געוויזען א ליכטיגער שמייכלעך. זי איז געווען די ערשטע, וואס האט זיך אנגערופען צום יונג.

— האט נישט מורא פאר'ן פאטער, געהט נישט מעהר אהיים צו איהם. ביי אונז וועט איהר וואוינען, אט דא — ווייזט זי אויף א ליידן ווינקעל אין שטוב — מיר וועלען א בעט אויפשאנגען פאר אייך. און, ריידענדיג אזוי, האט זי זיך גענעהנטערט צום יונג, וועלכער איז געשטאנען אין דער פריהערדיגער פאזע און זי האט איהם אנהען געוויבען צו גלעמען מיט ביידע נאקעמע הענר איבער'ן פנים.

דעם יונג'ס פנים האט זיך אָנגעצונדען, ווי א פייער. צוויי גרויסע טראַפענס טרעהרען זיינען איהם געבליבען הענגען אויפ'ן אויגען-ראנד און ער האָט אויסגעשריען:

— יא יעווא אוביו! — און איז ארויס האסטיג פון שטוב, ניט קוקענדיג קיינעם אין פנים אריין.

— גלופאַיא! — האָט דאוויד געגעבען א געשריי אויף דער שוועס-

טער.

ראחעל האָט זיך געפונען שולדיג. זי האָט געפיהלט דעם יונג'ס צער און שאנד, וועלכער האט מעהר געליטען פון איהרע רייד, ווי פון זיין פאטער'ס הארטע ווערטער. זי האט דאך דאס אבער גארנישט געוואלט; זי האט דאך איהם נור טרייסטען געוואלט, גוט מאכען און זי האט נישט אויף אזוי פיעל טאקט געהאט, אז זי זאל איצט שווייגען. זי האט דעם ברודער אנגעקוקט מיט א בליק, פול שולד-בעוואוסט און אנטערטעניגקייט, זי איז שטאַלץ געוואָרען אויף איהר ברודער.

וועלכער בעזיצט אזוי פיעל מענשליכעס און זי וואלט גערן גענומען די שטרענגסטע שטראף פון זיין האנד פאר איהרע ווייבערישע רייד. זי האָט געוואָלט צוגעהן צו דאוויד'ן, איהם ביי דער האַנד אנגעהמען און זאָגען: „רו ביזט גוט!“—נור זי האָט איצט מורא געהאַט פאר איהם. זי האָט זיך געפיהלט זעהר נידערשלאָגען און שולדיג פאר איהר נארישקייט. האט זי זיך אוועקגעזעצט רוהיג אויף איהר שטול, האט נור טיילמאל געווארפן א שמייכלדיגען, פערשעמטען בליק אויף דאוויד'ן וועלכער איז געווען ערנסט פערטראכט און זי גארניט בעי מערקט. זי האט זיך געווענדעט מיט איהר בליק צו מישא'ן, דער איז אבער אויך געווען ערנסט געשטימט און האט געשוויגען. זי האט מיט אלע מעגליכקייטען זיך איינגעהאלטען פון וויינען און האט געשמייכלט, האטש איהרע אויגען זיינען נאם געווען פון טרעהרען.

באלד האט זיך אבגערופען דאוויד:

— עם וועט שוין צייט זיין, דו געהסט מיט? — האט ער זיך געווענדעט צו מישא'ן.

— אין וואָלד? — האט מישא געפרעגט מיט אַנ'אראבעלאזטער שטים.

— יא, — האט ער געענטפערט און האט נישט בעאכאכטעט די שוועסטער, וואָס געפינט זיך געבען זיי.
— גוט.

— קום, — האט ער געזאגט.

— דאָ סווידאַניאַ, ראַחעל, האָט מישא געזאָגט צו איהר און האָט איהר געגעבען די האַנד.

זיי האָבען די שטוב פערלאָזט און זי איבערגעלאָזען אַליין מיט איהרע געדאַנקען.

אַ פּאַר מינוט איז ראַחעל געזעסען, האָט זיך געשפּיעלט מיט איהרע לאַנגע צעפּ און איז אַלץ נאַהנט געווען צו וויינען. „גלופּאיאַ, גלופּאיאַ!“ — האָט זי זיך אַליין געזידעלט. ער האָט זעהר רעכט, דאוויד, וואס ער וויל נישט האַבען מיט מיר קיין געשעפטען, נעהמט מיר אין ערגיץ נישט מיט, נישט געוואָלט אין וואָלד נעהמען און פערטרויט מיר גאַרנישט. איד בין אַ נאַריש מיידעל, קאַן נאָך אַלץ אויספּלודערען. איהר האָט איצט אַנ'אונגעהויערער שטאַלץ ארומגענומען אויף

דאוויד'ן. וואָס פאר א מענש דאָס איז. „ארויס פון שטוב! אז ניט וועל אײַך דיך ווי א הונד דערשיסען“. „ווי א הונד דערשיסען“... און ווי דער איד איז דערשראקען געווארען פאר איהם און האָט זיך יעדעס מאָל אומגעקוקט מיט שרעק. אַהא, דער טאָן איז שוין אַנ'אַנדערער. ער בעט זיך שוין. אודאי, האָט ער רעכט. ער רארף מיר גארנישט פערטרויען, אײַך בין דאָך א נאַריש, נאַריש מיידעל.

אין דעם האָט זי פּלוצלונג אין פענסטער דערזעהען א געזיכט. זי האָט'ס באַלד דערקענט. דאָס איז געווען דער יונג סאַכאַליו, וואָס איז פון שטוב ארויסגעלאָפּען. באַלד האָט זיך די טהיר געעפּענט און דער יונג מיט דעם אַבגעריסענעם היטעל איז ווידער אין שטוב אריין. ער איז געווען רויט און דערשראקען, און האָט געווארפען אַן אונרוחניגען בליק ארום זיך, אַבער ער האָט קיין וואָרט נישט אויס- גערעדט.

ראַהעל איז ערשטוינט געבליבען. זי האָט נישט געוואוסט, וואָס צו זאגען, זי האָט זיך געשעמט פאר איהרע פריהערדיגע רייד, איז זי צוגעגאנגען צו איהם און האָט געזאגט מיט א ווייכער שטים:

— זייט מיר מוחל פאר מיינע פריהערדיגע ווערטער!

דער יונג האָט זיך נור אומגעקוקט און פערקרימט דאָס פנים ווי צום וויינען.

— אײַך האב אײַך נישט געוואלט קריינקען. אײַך האב עס געמיינט מיט אַנ'אמת. אבער אײַך בין א נאַריש מיידעל און האב גערעדט נאַרישקייטען

דער יונג האָט זי ווייטער אנגעקוקט און די פינגער זיך געביסען און געשוויגען.

זי האָט געמאכט א טריט געהנטער צו איהם און איהר וויבליך געפיהל האָט זיך איצט אינגאַנצען ערוועקט אין איהר.

— אײַך מוז זיין שלעכט אין דערהיים, געהט נישט אהיים בלייבט ביי אונז. מיר וועלען אײַך שוין איינארדנען.

דער יונג איז בלייב געווארען און האָט ארויסגעשטאַמעלט אייניגע געצעהלטע ווערטער.

— אײַך בין אײַך געקומען דאַנקען. האָט ער געזאגט, די אויגען צו דער ערד.

— אָבער פֿאַרוואָס? — האָט זי געזאָגט, און איז רויט שעמווערדיג געוואָרען.
 דער יונג האט זיך פֿלוצלינג געגעבען א וואַרף צו איהר, ווי א טיער, געחאָפּט איהר האַנד און האָט זי געקושט.
 — איך זעה אייך צום לעצטען מאל, — האָט ער געשטאַמעלט, נישט קוקענדיג איהר אַזוי פֿנים אַרײַן, און איז האַסטיג אַרויס פֿון שטוב.
 ראַחעל איז ערשטוינט געבליבען. זי האָט נישט געוואוסט, וואָס מיט זיך צו טהוון.

דאָס פֿומצעהנמע קאַפּיטעל.

באַלד נאַכ'ן „ראו“ איז געשטאַנען דער וואַלד, אין וועלכען די פֿערזאַמלונג איז פֿאַרנעקומען.
 באַלד ווי דאָוויד און מישאַ זיינען אַרײַנגעקומען צווישען די הויכע סאַסנעס. האָט זיי בענגענט א יונגער בחור מיט א שטעקעל אין האַנד און מיט א פֿאַר פינקעלנדע אויגעלעך און האָט געלאָזט פֿאַלען א וואַרט, ווי ער וואַלט צו זיך גערעדט.
 — ווער עס וויל קירוש הערען, זאל זיך געהען רעכטס, נאַכ'ן שוואַרצען דעמב.
 גענאַנגען א ביסעל ווייטער, האָבען זיי שוין בענגענט קופֿי קעלעך יונגעלייט מיט שטעקלעך אין די הענד, וועלכע זיינען אינגלייט גענאַנגען און גע'סוד'עט זיך און געקוקט אויף זיי מיט חשד.
 א פֿאַר עלטערע אידען מיט בעוואַקסענע בערד האָבען זיך גע'וויעזן פֿון אַנ'אַנדער ווינקעל אַרויס און אַנ'אַנדער יונגער מאַן איז ווידער דורכגעגאַנגען און ווידער געוואַרפען א וואַרט: „ווער עס וויל קירוש הערען, — זאָל געהן צום שוואַרצען דעמב, רעכטס“. אַנגעקומען צום שוואַרצען דעמב, האָבען זיי שוין דאָרט געטראָפען אַ מאַן צוויי הונדערט. מעהרסטען זיינען דאָס געווען איינוואוינער פֿון „ראו“, עלטערע מענשען. אדער קינדער נאָך; קיין מיטעליאַהריגע האָט מען נישט געזעהן. צווישען זיי האָבען זיך געוואַרפען אין די אויגען די „אינטעליגענטען“ פֿון שטאַרט. זיי האָבען זיך אַכגעשיידט פֿון די „ראו מענשען“ נישט בלויז מיט זייער קליידונג, נאָר אויך מיט זייער וואַוס און אויסזעהן. זיי האָבען אויסגעזעהן גענען די „ראַורמענשען“

ווי ריעזען, עפעס גאָר ווי אַן אַנדער ראַסע. די מעהרסטע אַרבייטער פֿון „ראָוו“ זיינען מיט אַ קאָפּ נידעריגער געווען פֿון די געווענהליכע מענשען, קליינע דינע קערפּערלעך מיט קליינע אונ'ענטוויקעלטע הענד און פּיס. אַלטע. בלייבע פּנימ'ער מיט אַראַבנעהאַנגענע ליפּען און אויסגעלאַשענע אויגען. זיי זיינען געשטאַנען און האַבען גלייכגילטיג אויסגעהערט די רייד פֿון דעם יונגען־מאַן, וואָס מישאַ האַט געהאַט בעגענענט ביי ד"ר לייזעראַוויטש.

פּיעל פֿון די פּערוואַמעלטע האַבען זיך אייגענטליך גאַר ניט בעד שעפּטיגט מיט קיין מלאַכה. עס זיינען געווען דאַרפּס־געהער. האַבען זיך אַרומגעדּרעהט אין נאַס צו האַפּען ערגעץ וואו אַ גראַשען, און זיינען אייגענטליך דא אַהער געקומען, געמיינט, „טאַמער וועט עפּיס דערפֿון אַרויסקומען“. אַבער מעהרסטענטייל זיינען געקומען היימישע שניידער, וועלכע זיצען דורך גאַנצע טעג און האַלבע נעכט אין די איינגעפאַלענע הילצערנע לעכער אין „ראָוו“ און נייהען ביי די קליינע נאַפּט־לעמפלעך פּעלצען פאַר די פּויערים. זיי האַט מען גלייך געקאַנט דערקענען אַן די אויסערנגעוועהנליך קליינע געזיכטער, פּעראַפּיעטע אויגען און אַן זייערע וואַסערדיגע גליעדער און קרומע פּיסלעך, וועלכע מען געפּינט ביי מענשען, וואָס זיצען דורך גאַנצע טעג אין פּער־מאַכטע שטיבער און געניסען ניט פֿון דער זון.

פאַר זיי איז דאָס געווען די פּערוואַמלונג און איבער זיי האַבען זיך עס געקריענט צוויי „פאַרטייען“ ביי אידען.

יעדע פֿון די פאַרטייען האַט געוואַלט האַבען דאָס רעכט אויף דעם „ראָוו“ און ביידע פאַרטייען זיינען אַ גאַנצע וואַך אַרומגעלאַפּען אין די וואַרשטאַטען און האַבען צוזאַמענגערופּען די פּערוואַמלונג. די פּערוואַמלונגען פֿון די פאַרטייען האַבען געזאַלט זיין בעזונדער, זיינען אַבער דאָך געווען אינאיינעם — ווייל דער עולם האַט זיך נישט גע־וואַלט צוטיילען און האַט געוואַלט הערען, וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך. נאַר אַנשטאַט די אַרבייטער זיינען געקומען די בעלי־הבתיים אליין, וואַרום קיין „משרתים“ זיינען נישט געווען אין „ראָוו“. עס האַבען גע־אַרבייט מעהרסטענס פאַטערס מיט זיהן צוזאַמען, יונגע־לייט נאָך דער חתונה, וואָס דער שווער האַט אוועקגעגעבען דעם אידעם אַ מאַשינ און דער אידעם האַט זיך געשטעלט ביי איהם צו דער אַרבייט.

דער רעדנער איז געשטאַנען אויף אַנ'אַבנעהאַקטער קלאַץ און האַט

אויסגערעכענט די בעדינגונגען, וואס דער ארבייטער פארדערט: קודם כל א ליכטיגע ברייטע וואוינונג מיט ווענטילאציעס; די ארבייט האט געדארפט זיין איז זומער פארלויפניג ניין שעה, אין ווינטער — צעהן. שפעטער וועט מען דארפן ארבייטן נור אכט שעה אין טאג; קינד דער טארען נישט ארבייטן. עס קאן נאך מעגליך זיין איינצופיהרן אזעלכע מאשינען, וואס מען דארף נישט אליין טרעטן מיט די פיס, נור טרייבען מיט עלעקטריע, און צו דעם אלעם דארף דער ארבייטער פערדיענען צוויי מאל אזוי פיעל, וויפיעל ער פערדיענט היינט און לעד בען אנשטענדיג אין א ריינער וואהנונג און זיינע קינדער לאזען לערנען.

— הע. בעריל, וואס זאגסטו צו דעם? — האט זיך איין איד און גערופען צום צווייטן, וועלכער האט געטרעטן א פאר שווארצע ברילען.

— אדרבה, לאז מען עפעס זעהן, לאז מען, ס'איז שוין צייט, אז מען זאל זיך אנהויבען אומקוקן אויפ'ן ארימען בעל-מלאכה אויך, — האט זיך דער צווייטער אנגערופען.

— אבער ווער וועט דאס אלץ געבען, ווער? — פרעגט דער ערשטער.

— ווי הייסט, ווער? עס קומט פון די הויכע מקומות. דער ברודער ארבייטער האט זיך דערשלאגען צו די הויכע פענסטער, האט דארט א געוואלד געמאכט. וואס מיינסטו, עס איז נישטאָ קיין גערעכט טיגקייט אויף דער וועלט? עס איז דא גערעכטיגקייט. מען איז געקור מען, מען האט זיך דערשלאגען, מען האט געזאגט אין די הויכע מקומות א ראטשילד, א גוכערנאָטאַר. מען האט רחמנות געקראָגען.

— דער ארבייטער דארף נישט קיין רחמנות אויף זיך — דער ארבייטער בעט נישט, נאר פ א ד ע ר ט, — האט זיך אנגערופען א יונגער מאן מיט א שטעקעלע אין האַנר, וואָס איז דערביי געשטאַנען און האט אויסגעמערט דעם געשפרעד — עס איז געקומען א צייט, אז דער ברודער ארבייטער נעהמט זיך דאס אליין, ער בעט נישט ביי קיינעם און נעהמט נישט פון קיינעם.

— נור ווער דען? ווער דען וועט דאָס געבען די גוטע זאכען?

— מ'האַט אייך געזאָגט, אז מען וועט נישט געבען, נאָר מיר וועלען דארפן אליין נעהמען. מיר אליין — האט זיך אנגערופען א צווייטער

יונגער-מאז א נימנאזיסט פון שטאדט מיט א פאר רויטע באקען און א פאר געזונטע הענד.

— אבער ווי אזוי? ווי אזוי וועט מען זיך נעהמען?

— מיט שטרייקען! — האט דער בחור מיט די רויטע באקען אויס-געשריען. כל זמן מען וועט דאס אונז נישט נאכגעבען, וועלען מיר נישט געהן צו דער ארבייט.

— וואס אויך א ברודער-ארבייטער? — האט דער איד מיט די שווארצע ברילען געפרעגט אויפ'ן בחור'ס.

— ע, עס איז דאך זונדעל'ס זוהן פון שטאדט.

— דעם טוד-הענדלערס?

— יא.

— און וואס טהוט ער דא?

— ער איז אויך א מאכער ביים ברודער ארבייטער.

— זאל מיר זיין פאטער דאס טוך ביליגער לאזען, וואלט איד איהם מוחל געווען אלע גוטע זאכען, — זאגט דער איד אין די ברילען.

— אבער ווי אזוי וועט עס דאך זיין? ווי הייסט, מען וועט ניט ארבייטען? און ווער וועט אונז עסען געבען? — ווענדעט זיך צום „אינטעליגענט" פון שטאדט א קליין אידעל מיט א געל בערדעל, וועלכעס זעהט אויס ווי צוגעקלאפט צו זיין איינעפאלען קינדיש פנים'ס.

— מיר מוזען הונגערען, אבי דעם שטרייק געווינען, — רופט זיך אב דער בחור. מיר מוזען דעם שטרייק אנפיהרען און דערפאר, וואס מיר וועלען היינט הונגערען, וועלען מיר דערנאך זאט זיין. דער בעל-הבית וועט מוזען אנקומען צו אונז, ער דארף אונזערע הענד.

— וועלכער בעל-הבית? דער פויער, מיינט איהר, וואס קויפט ביי אונז?

— דער בעל-הבית, דער מייסטער, וואס גיט די ארבייט.

— וואס הייסט, ווער עס גיט די ארבייט? מיר אליין גיבען דאך די ארבייט און מיר אליין ארבייטען די ארבייט און מיר אליין פער-קויפען די ארבייט אויפ'ן מארק, און ווער וועט אונז געבען ליכטיגע שטיבער און געלד אונז בעצאהלען און די אלע גוטע זאכען.

— מיר דארפען אוועקלעגען די ארבייט און צושטעלען די פארערונגען אין קאמיטעט. דער קאמיטעט וועט שוין אליין פאר

אונז אויסארבייטען מיט'ן בעל־הבית. און ביו וואנען מען וועט אונז נישט נאכגעבען די פאדערונגען, וועלען מיר הונגערן און נישט געהן צו דער ארבייט. — רופט דער יונגער־מאן הויף אויפ'ן קול, אז די אנדערע ארום זאלען איהם אויף הערען.

— און ער וועט אויף הונגערן? — פרעגט זיך דער איד מיט די ברילען אויפ'ן יונגע־מאן — אונז הייסט ער הונגערן, זיין פאָטער הייסט אונז אויף הונגערן.

— זיין מאמע האט שוין פאר איהם אָבגעקאכט דעם מיטאג. אז ער וועט אהיים קומען, שטעהט שוין גרייט דאָס געבראָטענע גענוזעל. דער בחור מיט די רויטע באַקען האָט זיך ניט הערענדיג גע־מאכט פון מיטאג און פון גענוזעל און ווייטער גערעדט מיט די אידען. — איד וויל שוין צושטעלען מיינע פאָדערונגען, — האָט זיך אָנגערופען דאָס קליינע קינדישע אידעל מיט'ן רויטען בערדעל צו דעם בחור, האלב אין שפאט, — איד בעשטעה אויף דעם אַלעס, וואָס דער יונגער־מאן האט דא אויסגערעכענט, איד וויל שטרייקען!

— ווער זייט איהר, אַנ'ארבייטער?

— אודאי. א ברודער־ארבייטער.

— איד מיין א בעל־הבית, צי א מענש?

— ווי הייסט א בעל־הבית? אודאי א בעל־הבית. איד ארבייט

מיט מיין עלטסטען זוהן צוזאמען.

— און מענשען האַלט איהר?

— מענשען? ווער האַלט מענשען? אודאי, האַלט איד א לערן־

אינגעל.

— קאז דער קאמיטעט גאָר ניט טהאָן פאר אייך. איהר זייט

דאָך אליין דער בעל־הבית און געגען וועמען ווילט איהר שטרייקען?

זעהט איהר, אייערע מענשען קאנען שטרייקען — געגען אייך.

— אויב אזוי, טאָ קום שוין אהיים, בעריל, — רופט ער צום

זוהן, — אָט וועל איד אייך שיקען מיין לערן־אינגעל. א גוטע־שבת,

האָסט דו געזעהען א קאמיטעט!

נור באלד איז שמיל געוואָרען. אויף דעם אָבגעהאקטען קלאַץ

איז איצט ארויסגעגאנגען שמואל בעריל'ס און ער האָט אָנגעהויבען

ריידען.

דער גאנצער „ראוו“ האָט איהם געקענט. ער איז אליין געווען אַ סינד פון „ראוו“ און אַנאַרבייטער. אַנאַונגעווענהליך אונענטוויי-קעלטער מיט אַנאַרויסגעזעצטען הויקער, נאָר מיט אַ פּאַר גרויסע שוואַרצע בעלעבטע אויגען, איז ער געשטאַנען אויפֿן קלאַץ און האָט גערעדט. ער האָט ניט גערעדט פון שטרייקען, ניט פון בעל־בתים און ניט פון מענשען. ער האָט אין גאַנץ געוועהנליכע ווערטער גע-שילדערט דאָס לעבען פון די איינוואוינער פון „ראוו“. זיין שטים איז געווען הייזעריג און פּערכריפעט און די מענשען פון שטאָדט האָבען איהם שווערליך פּערשטאַנען. דערפאַר האָכע זיך אָבער די מענשען פון „ראוו“ גוט צוגעהערט צו יעדען וואָרט זיינעם און פּער-שטאַנען. וואָס ער רעדט. זיין בילד איז געווען אַ טרויעריגעס. אליין אַ סינד פון „ראוו“, האָט ער געשילדערט דאָס לעבען פון די קינדער פון אירישען בעל־מלאכה פון „ראוו“, ווי זיי וואלגערן זיך ארום אין קרענקליכער היץ איז דער בלאַטע און אטעמען אוי, פון קליינערהייד אַן, די פּערדומפּטע לופט פון די קאַנאַלען. דורכרעם ווערען זייערע ברוסטען שוואַד, זייער אַטעם פּערכאַפט און זייערע שטימען זיינען הייזעריג און שנאפּלעריג.

ער האָט גערעדט וועגען דעם, ווי ארימע מוטערס, אליין פּערדראַט, קראַנק און מיט שוואַכע ברוסטען, זיינען זייערע קינדער און מיט דער מילך נאָנט דאָס סינד אויס דער מוטער'ס קרענק. ער האָט דערצעהלט, ווי די אייביגע נאַסקייט פון די הייזער ציהט אויס יעדען טראַפען בלוט פון די לייבער, פּערבלייכט די געזיכטער און מאַכט די ביינער ווייך. ער האָט דערצעהלט פון פּערלאָזטע אַלטע, וועלכע זיינען ערשט נעכט טען יונגע־לייט געווען, און שלעפען זיך, ווי די ווערים איבער די בלאַטעס פון „ראוו“ ארום. ער האָט געוויזען דאָס לעבען פון זייערע קראַנקע ווייבער, וועלכע מוזען איבערלאָזען זייערע קינדער און מיט די קערב זיך שלעפען איבער די גאַסען; דאָס לעבען פון זייערע קינדער, וועלכע וואלגענען זיך אין די בלאַטעס ארום, דאָס לעבען פון זיי אליין און זייער נאָעהנטע צוקונפט. דער עולם האָט איהם גוט פּערשטאַנען און צוגעהאָרנט. איצט האָט מען שוין ניט געהערט קיין ווערטלעך, נור קרעכצען. ביטערע קרעכצען, וועלכע האָבען זיך אויסגעריסען פון די הייזעריגע און שוואַכע סוכאַטישע ברוסטען, אויסגעמישט מיט הוילע הוסטען. און איינער האָט געזאָגט צום צווייטען:

— אוי, איז עס וואהר, אוי, איז עס וואהר!
צום סוף האָט דער רעדנער פארגעלעגט, אַז דער „ראוו“ זאָל דעמאָנסטרירען. אז עס זאָלען זיך צוזאַמען נעהמען די אלטע מענער, ווייכער און קינדער פון „ראוו“ און זאָלען דעמאָנסטרירען איבער די גאסען פון שטאָרט אַהן געזאנג און אַהן פּאָהנען, נור בלויז מיט זייערע געשמאַלטען.

— ווייזט אייערע לייבער, — האָט ער אויסגעשריען מיט זיין כרייִ פענדיג קול. — דעקט אויף אייערע שמאַטעס, נעהמט אייערע קינדער, ווייזט זייערע קרומע פיסלעך, זייער קרענק, זייערע געשוואַלענע וואַ סערדיגע קעפּ און פערראַפּיעטע אויגען, זאָלען אייערע ווייכער אויפֿ־ דעקען זייערע ברוסטען און ווייזען זייערע סוואַטישע טאַרבעס, פון וועלכע זיי שפּייזען אריין זייער קרענק אין דעם בלוט פון זייערע קינדער. פיהרט אייערע בלינדע אַלטע פאר אייך, רעדט נישט קיין ווארט, זינגט נישט קיין ליעד, ו ו י ז ט אייך נאָר, זאָל די וועלט זעהן דעם „ראוו“ איז זיין פראכט און גלאַנץ, און זאָל זי דערציטערט ווערען. — האָט ער אויסגעשריען.

דעם יונגען־מאַן'ס רייד האָבען געמאַכט אַן אונגעהויערען איינדרוק. דער עולם איז שטיל געוואָרען נאָך זיינע רייד און קיינער האָט ניט געוואגט עטוואַס צו זאָגען. די „אינטעליגענטען“ האָבען פּערגעסען אַן סטרייט און די „גענעראַלען“ פון די פארטייען האָבען זיך אויפֿ־ געהערט צו קריגען און איינצוטיילען צווישען זיך די רעדנער. זיי האָבען געזעהן, אז קיין שום רעדעס וועט איצט דער עולם נישט וועלען אויסהערען. איין „גענעראַל“ האָט אויסגעארבייט א רעזאָלוציע, אין וועלכער עס ווערט ארויסגעזאָגט דער פראטעסט פון „ראוו“ געגען דעם — — — אונרעכט, וואָס מען בעגעהט געגען אלע ארבייטער — — פון „ראוו“ — — און עס ווערט אָנגענומען איינשטימיג דער אכט־שעה־ דיגער ארבייט־סטאַג, און נאָך אייניגע פונקטען פון זייער פארטיי, וואָס דער „גענעראַל“ פון דער צווייטער פארטיי האָט בשום אופן ניט געוואַלט איינגעהן אויף די פונקטען, און צווישען זיי איז צוליעב דעם ארויסגעקומען א גרויסער סכסוך. זיי האָבען זיך אָבער באַלד ארומגעזעהן, אז די רעזאָלוציע וועלען זיי סיי־וויסן נישט קאָנען פאַרלעזען, ווארום דער עולם איז געווען שרעקליך אויפגערעגט און האָט געוואַלט אויספיהרען דעם יונגען מאַנ'ס פראיעקט. דערהויפּט

האָבען זיך די יונגע „אינטעליגענטען“ זעהר געריסען צו דער מאַני פּעסאָאציע. דאוויד איז אזוי בעגייסטערט געווארען פון דער אידעע, אז ער איז באַלד געגאַנגען זי אויספיהרען. ער האָט צוזאַמענגענומען די לייט פון „ראוו“, וואָס ער האָט יעדען פון זיי געקענט פּערזענליך. די מייסטע אינטערעסאַנטע עקזעמפּלאַרען האָט ער אויסגעשטעלט אין סאַמע פּראָנט. איהם איז זעהר געפּעלען געווען דאָס בילד, וואָס דער יונגער מאן האָט געמאַכט, און ער האָט דאָס אליין געוואָלט זעהן. אָבער ער איז ביי איהם נישט געווען בלויז אַ אינגעלשע פּאַנטאַזיע. דאָס לעבען פון „ראוו“, צו וועלכען ער האָט זיך צוגעקוקט דורך זיין גאַנץ לעבען, האָט ער אויך איינגעזויגען אין זיך. ער איז גלייכנאָטיג געווארען צו דער אַרומקייט און לייד, ווייל ער האָט דאָס יעדען טאַג געזעהען. אָבער זייער וועהטאַג איז איהם געלעגען טיעף אין האַרץ. ער האָט זיך געהאַלטען פאַר אַ קינד פון „ראוו“, און האָט מען גערערט פון „ראוו“, האָט מען איהם אויך געמיינט. דאָס האָט איהם איצט אויפגעקאַכט. דער „ראוו“ זאָל זיך אין גאַס ווייזען — דאָ איז ער דאָ, דאָ קען ער זיך אויך ווייזען, ער איז אויך פון „ראוו“. ער האָט ניט געהערט די וואַרונג פון זיין „גענעראַל“, אז עס ליעגט אין די אינטער רעסען פון זייער פאַרטיי איצט נישט איינצואַרדנען די מאַני פּעסאָאציע — ווייל דערביי וועט זיך בעטייליגען די צווייטע פאַרטיי אויך, נאָר זי אַבלעגען אויף אַנאַנדער טאַג, און זיין פאַרטיי אַלליין זאָל זי איינאַרדנען. ער האָט זיי נישט געהערט, ער האָט נאר צוזאַמענגעשלעפּט איין אידען נאָכ'ן אנדערען: „הע, ר' משה, קומט אהער“; „ר' יצחק, מיר וועלען געהן אינאיינעם“; „דו, דו, קום דאָ אהער, מיר וועלען דורך דער „שיראַקאיאַ“ דורכשפּאַצירען, און דורכ'ן „פּראַספּעקט“ זאָלען זיי געהן. קומט, קומט, מיר וועלען זיך פאַר זיי ווייזען!“.

און ער האָט זיי צונויפגעשטעלט און אַרויסגעפיהרט פון וואַלד, נישט אין שטאַדט אַריין, נור אין „ראוו“. זיי האבען אויפ'ן וועג קיין סטראַזניקעס נישט בעגעגענט, און די וואס זיי האבען יא בעגעגענט, האבען געמיינט, אז עס געהט אַ באַנדע אַרימע לייט, אדער עס איז אַ אידישע לוי. אין „ראוו“ איז שטיל געווען. די טהירלעך פון די הייז לעך זיינען געווען פּערמאַכט. דאוויד האָט געוואוסט פון די פּערבאַר גענסטע ערטער אין „ראוו“.

דארט אהין האט ער געפיהרט די „קאמפאניע“. עס האט געקאנט זיין א מאן זעכציג, אכציג, ווארום מעהר ערנסטערע מענשען האבען זיך אבגערוקט און נישט געוואלט מיטנעהן. דאוויד האט ארויסגעשלעפט פון די הייווער א פאָר ארימע קראנקע ווייבער און האט זיי געשטעלט אין פראנט מיט די קינדער אויף די הענד און נאכדעם האט ער אוועק געשטעלט איינעם אויף א פאר קוליעס מיט א בלינדען קראנקען אידען. אז זיי זאלען אנפיהרען די מאניפעסטאציע. צוויי רייהען הויכע סור האטנע ווייבער מיט זייערע קראנקע קינדער אויף די הענד און נאך זיי דער „ראָון“ — בעגלייט פון די שמוציגע קראנקע קינדער מיט געוואל־דען און געשרייען. די „אינטעליגענטען“ האט ער אבגעשטופט, נישט געלאזט מיטנעהן. „איהר קעהרט נישט דא אהער“ — האט ער געשריען; אליין זיך אָנגעטשאַן אַ צוריסענעם ראָק, אָנגענומען אַ בלינדען אידען ביי דער האנד און געשטעלט זיך אין פראנט.

— היידא, נאך מיר!

אז זיי זיינען אנגעקומען אין שטאדט, האבען זיי געטראפען א גער רודער, דער הימעל האָט שוין אָנגעהויבען טונקעל צו ווערען און עס האט זיך געקליבען אויף רענען. א ווינד האט געבלאזען און געהויבען די שטרויען און פאפירען פון גאס און איבער די דעכער. פון פארק איבער די „ברייטע גאס“ איז געווארען א געלאף, מענשען האבען זיך אריינגעחאפט אין פרעמדע שטיבער און געוועלבער אריין און פער מאכט זיך אין זיי. דא און דארט האבען זיך שוין געהערט צוקלאפענ־דיגע טהירלעך פון די געוועלבער. א צושראקענע אידענע אהן א טיכעל, אהן א קאפעליוש, מיט בלויען קאפ לויפט איבער'ן מארק און פרעגט זיך נאך מיט שרעק אויף איהר זוהן, וואס קיינער האט נישט געקענט און נישט געוואוסט; פון א באלקאן אראב פרעגט א הויכער דיקער הערר א פערביילויפענדען: „וואס איז געשעהן?“ — „עס האט זיך אַנ־געוויבען“, — ענטפערט מען אָב פון אונטען און מען פערשווינדט. דער הערר פרעגט א צווייטען פערביילויפענדען: „וואס איז געשעהן?“ — „פערמאכט דאָס פענסטער“, — ענטפערט מען אָב פון אונטען.

דער הערר פון באלקאן האָט ענדליך דערזעהן זשאַנדארמען פיהר רענדיג אַ צובלוטיגטען יונגען־מאן — — — האָט ער פערמאכט די טהיר פון באלקאן און איז פערשוואונדען אין שטוב.

אויף דעם טויט־שרעק אין גאס איז אנגעקומען די מאניפעסטאציע מיט די קינדערשע קולות און געשרייען.
 דערזעהן די קופע ארימע לייט, האבען זיי מיט פּעראכטונג געגעבען אַ מאַך מיט די הענד — — — — —
 — זשידאווסקאיא סוואדבא, — האבען זיי צווישען זיך גערעדט און זיינען ווייטער געריטען.
 אז דאוויד איז שפעטער אהיים געקומען, האט ער שוין געוואוסט פון אלץ.

עס איז געווען סאכאלין (דער יונג, וואס דער פאטער האט איהם היינט געפאטשט ביי לייזאראוויטש'ן אין שטוב פאר ראחעל'ן אין די אויגען). ער האט געשאסען אין דעם דירעקטאָר פון שטאַדטישען גימנאַזיום, ווען דער לעצטער איז געגאַנגען שפּאַצירען אין דעם שטאָר־טישען פּאַרק.

געטראפּען האט ער איהם נישט, און דעם יונג האט מען געחאפּט און מיט א ציבילומינגטען מח געפיהרט אין טורמע.
 דער דאקטאר האט געמענה'ט מיט דאוויד'ן אז ער זאל נישט נעכטיגען אין דער היים — ער איז געווען זיכער אז מען וועט קומען ביי־נאַכט נאַכ'ן יונג — און ער זאל פּערברענען זיינע פּאַפּירען.
 די פּאַפּירען האט ער פּערברענט און פון שטוב האט ער בשום אופן ניט געוואלט געהן.
 — איך האב דאך רעכט איבער מיר, — האט ער גע'טענה'ט צום פאטער.

דער פאטער, וועלכער האט נישט דוקא בלויז פּרינציפּיעל אַנ־ערקענט דאס רעכט, נור דורך דער גאַנצער צייט אלײן עס איינגע־פּלאַנצט אין זיינע קינדער, האט שטיל געשוויגען, געווען זיכער, אז מען וועט דעם יונג ביי־נאַכט ארעסטירען.
 ראחעל איז נור געזעסען אין א ווינקעל. איחרע אויגען האבען היינט מאדנע געגלאנצט און אויף איהר האנד האט געברענט דער קוש פון סאכאלין.

אבער אומזיסט האט זיך דער פאטער געשראקען. גרויס איז גע־ווען זיין פּערוואונדערונג, אז מען איז נאך דאוויד'ן נישט געקומען, קיין רעוויזיע נישט געמאַכט, נישט די נאַכט און נישט די קומענדיגע נאַכט.

דאס זעכצעהנמע קאפיטעל

מישא האָט זיך ארויף און אראָב גערעהט איבער זיין צימער און געטראכט דערפון, וואָס ער האָט דורכגעלעבט די לעצטע טעג. אַודאי, איז עס אַ גרויסע זאַך, — — — — — אַודאי, איז עס אַ לעבענס־אויפגאַבע, אָבער וואָס טהו איך? — האָט ער זיך געזאָגט — איך זיץ ביי מיין פּאָטער אין דער וואַרימער שטוב, איך בין דאָך ווי זונדעל'ס זוהן.

— ווי זיי האָבען געקוקט אויף איהם מיט פּעראַכטונג (מישא האָט געהערט די סצענע אין וואַלד צווישען די בעל־מלאכות מיט זונדעל'ס זוהן). זיי האָבען רעכט, אז זיי קוקען אזוי אויף אונז. איך קום צו זיי און הייס זיי שטרויקען, איך הייס קעמפּפּען, און אליין וואָס טהו איך? ווער בין איך? צי וואָהן איך אין אַזאַ דירה, ווי זיי? נישט. צי האָב איך קראַנקע קינדער און אַ קראַנק ווייב, ווי זיי? נישט. נור וואָס דען? איך האָב אַ רייכען פּאָטער. דער פּאָטער אַרבייט אויף מיר. מיין מיטאָג שטעהט גרייט פאַר מיר, צי איך קום יאָ אַהיים, צי נישט. מיין בעט ווערט געבעט אַהן מיר און איך דרעה זיך אַ גאַנצען טאָג אַרום. וויל איך, אַרבייט איך; וויל איך נישט, אַרבייט איך נישט. און קום צו זיי, — צו מענשען, וואָס איך האָב קיין בעגריעף נישט פון זייער לעבען און וואָס איך קאָן זיך גאָר ניט אפילו פאַרשטעלען זייערע פיזישע ליידען, און געה זיי העלפּען. און מיט וואָס? איך גיב זיי עצות און זאָגן, איך רייד. און ווער וועט מיך נויטען, אַז איך זאָל מאַרגען אויך קומען צו זיי, און מיט זיי ווייטער ריידען, און ווייטער עצות געבען? פאַרוואָס זאָל איך ניט קאָנען מאַרגען אוועק פאַהרען און אינגאַנצען אַן זיי פּערגעסען? אַודאי, האָבען זיי רעכט, אַז זיי קוקען אזוי אויף זונדעל'ס זוהן, און זיי דערצעהלען איהם פון זיין מיטאָג, וואָס וואַרט אויף איהם אין דערהיים, און פון די פּראָ־צענטען, וואָס זיין פּאָטער געהמט פאַר די סחורות ביי זיי. און וואָס בין איך בעסער פון זונדעל'ס זוהן? איך בין דאָך אויך דערזעלבער. ניין, זיי האָבען נישט בלויז זונדעל'ס זוהן געמיינט, זיי האָבען מיך אויך געמיינט. זיי האָבען אונז אלעמען געמיינט. אלע שילער און „אינ־

טעליגענטען", וואָס זיינען דאָרט געווען, און זיי האָבען רעכט. מיר זיינען פרעמדע, מיר מאַכען זיך נור אַ שפּיעל פון זיי, אַנ'ערנסט שפּיעל, אַ שפּיעל מיט אַ „אידעאַל". געוויסן מיר שאַפען זיך פון זייערע ליידען אַ אידעאַל פאַר אונז, כּרי אַנצופיעלען אונזער פּוסט לעבען. עס איז אַ פּערגניגען — אָבער נור פאַר אונז. דער ביפּשטעקס איז אונז פּער'מאָס'ט געוואָרען אין דער-היים, דאָס געוועהנליכע לעבען, מיר ווילען האָבען אויך אַ אידעאַל, אַ גייסטיגע ארבייט, און מאַכען זיך פון זיי, פון זייערע ליידען, אַ גייסטיג אידעאַל, אונזער געוויסען צו בערוהיגען, אונזער ביפּשטעקס צו בערעכטיגען.

אָבער באַלד האָט ער זיך דערמאָהנט אַן די געשטאַלטען פון יענע אינטעליגענטען, וועלכע האָבען געליטען פאַר די ארבייטער, די אלע, וואָס שמאַכטען אין סיביר אין די טורמעס; אַן דער געשטאַלט פון ווענגעראַוו, וועלכער האָט אוועקגעוואָרפען זיין לעינען, זיין היים, זיין גאַנצע צוקונפּט און לעבט נור צווישען די אידישע ארבייטער, קריכט אין אלע פינסטערע לעכער, לערנט זיי שרייבען און לעזען; אַן ד'ר לייזעראַוויטש'ן און טויזענד אידישע העלדען, וועלכע זיינען די לעצטע צייט צוריקגעקומען צום אידישען פּאַלק און האָבען אלץ געאַפּפּערט צוליעב זייער אידעאַל. ניין, ניין, דאָס איז נישט קיין שפּיעל אין „אידעאַל", אין אַ „גייסטיגען ביפּשטעקס", דאָס איז עס פאַר איהם, מישאַ'ן, פאַר זונדעל'ס זוהן און זייער גלייכען, אָבער נישט פאַר זיי, עס זיינען דאָ גרויסע קרבנות און גרויסע העלדען, מען דאַרף טהאַן, ווי דאָקטאָר לייזעראַוויטש, ווי ווענגעראַוו, אַננעהמען אלע פאַרמען פון זייער לעבען, אליין וואַהנען אין זייערע וואַהנונגען, אליין פּערדיען נען פון וואָס זיי פּערדיענען, אליין עסען זייערע שפּייזען און שלאַפּען אויף זייערע געלעגערס. דער, וואָס טהוט דאָס, נור דער האָט דאָס רעכט צו זיי צו קומען, און נור דער קען עפעס אויפּטהאַן. ווי זיי האָבען עס זיך צוגעהערט צו דעם יונגע-מאַן, וואָס האָט דערצעהלט פון זייער לייד! דאָס איז זייערס אַ מענש, אַנ'אייגענער. אָבער, נאַט, — וואָס קען איד אויפּטהאַן מיט מיין שניידעריי? — האָט ער זיך ווידער געזאָגט — וואָס וועט שוין זיין אז איד וועל זיך אוועקזעצען אין איינעם פון די לעכער אין „ראָוו" און אליין ווערען אַ שניידער? וואָס וועלען דערמיט די ארבייטער געהאַלפּען ווערען? אמת, זיי וועלען האָבען צומרוי צו מיר, אָבער וואָס וועט דאן זיין?

אין קאפ האָט זיך איהם געפלאַנטערט אַ געדאַנק, וואָס ער האָט
אמאָל געלעזען:

— נוצען ברענגען הייסט אַלערערשטענס זיך אַליין נוצליך זיין.
איך מוז און דאַרף צוערשט עפעס ווערען.

— — — — — און דאָס אויפוואַכענדע רוסלאַנד?

און ארום און ארום דאָס לעבען?

נור יענע קאָנען אַנטהייל נעהמען אין דער בעוועגונג, וואָס זיינען
צוערשט עפעס, וואָס פּערדיענען פאַר זיך אַליין דאָס שטיקעל ברויט,
וואָס ליידען פאַר זייער עקזיסטענץ. איך האָב נאָך קיינע נישט, איך
בריינג נאָך קיינעם קיין נוצען ניט מיט מיין זיין און קאָן קיינעם נישט
שאַדען מיט מיין אויפהערען צו זיין. צוערשט דאַרף מען עפעס
ווערען, אַז נישט ביזן איך, ווי די בעלי-בתים פון „ראָוו“, וועלכע
זונדעל'ס זוהן רעדט-צו, אַז זיי זאָלען אַליין שטרייקען גענען זיך.
ניין, זאָלען זיי, זאָלען זיי טהאָן, וואָס זיי ווילען, איך פּאַהר קיין
פּעטערבורג (ער האָט שוין געהאַט בעקומען אַנלענטפּער פון פּעטער-
בורג, אַז ער איז אַנגעקומען). און כּדי זיך אינגאַנצען גערעכט צו
מאַכען, האָט ער זיך דערמאַהנט דערין, וואָס ער האָט אין אַ בוך געלע-
זען: „אום צו גרינדען אַ גערעכטליכע געזעלשאַפט, דאַרף זיך יעדער
מיטגליעד צוערשט פּיהלען, אַז ער איז אַ גערעכטליכער מיטגליעד אין
דער געזעלשאַפט.“

און מיט דעם געדאַנק איז ער אין שטוב אַראַב...

אריינקומענדיג, האָט ער געטראָפען דעם פּאַטער זיינעם אין
זיידענעם קאַפּעל, ווי ער פּלעגט טראָגען אין דער-היים, געזעסען
אין זיין פּאַטער-שטוהל און האָט געטרונקען טהיי. און סאַניע, אויפ-
גערעגט, רויט, מיט צושוּיבערטע האָהר, האָט דערצעהלט דעם פּאַ-
טער און דער מוטער וועגען דאָס געשעהעניש אין פאַרק מיט גרויסע
איבערטרייבונגען — ווי זי אַליין האָט געהערט דעם שאַס, און ווי
די קויל איז דורכגעפּלויגען פאַרביי איהר און שיער אויף איין האָהר
האָט מען זי אַליין נישט דערשאַסען, און ווי די זשאַנדאַרמען זיינען
נאָך איהר נאָכגעלאָפען, און ווי שיער-שיער האָט מען זי נישט אַרעס-
טירט און זי געהט פּערברענען אַלע פּאַפּירען, און זי וועט נישט
נעכטיגען אין דער-היים, וואַרום מען וועט געוויס קומען זי אַרעסטיר-

רען ביי נאכט, — ווייל זי האָט געזעהן אַ מענש אין אַ רעגען־מאַנטעל
איז איהר נאָכגעגאַנגען, און דאָס אזי געוויס אַ שפּיאָן.

די מוטער איז געווען האַלב טויט, נישט אזוי פון דער טאַכטער'ס
ערצעהלונג (זי האָט זי געקענט, און געוואוסט, אז זי טרייבט איבער),
נור פון דער מעשה אלײן. סאַכאַלין איז געווען מישא'ס אַ חבר אין
שול און מישא איז דעם גאַנצען טאַג נישטאָ אין דער־היים. אז זי
האָט מישא'ן דערזעהן, האָט זי אויפגעלעבט און האָט זיך אָנגערוד
פען:

— כ'לעבען, איד האָב מורא, מען קאַן זיך אָן דיר אויף משעפען.
איהר זייט דאָך אין איין קלאַס געווען, און דער הויפט דער ליחער־אַ
וויטש.

— עס וואָלט גלייכער געווען, אז דו זאָלסט וואָס פריהער אָב־
פאהרען. צו וואָס זאָלסטו זיך דא ארומדרעהן? — דור'קע, דיין חבר,
איז אַ שעהן בחור'ל, — האָט דער פאטער צוגעשאקעלט מיט'ן קאַפּ.
מישא'ן איז אונאַנגענעהם געוואָרען דאָס געשפרעך פון זיינע
עלטערען. ער האָט נישט געקאָנט און נישט געוואָלט זיי איצט
אויסזאָגען זיין בעשלוס, אָבצופאַהרען ווי צום שנעלסטען קיין פעטער־
בורג. ער האָט ביי זיך איצט אויסגעזעהן, ווי אַ גידעטרעכטיגער
פחדן, עפעס אַ רייכען בורזשואַ'ס אַ קינד, וואָס מען שיקט אוועק
פון דער היים — ווייל די עלטערען ציטערען איבער איהם.

— וואָס האָט איהר אזוי מורא פאר מיר? וועט מען מיך אויף
נעהמען, איז וואָס? אזוי פיעל זיצען, וועל איד אויף זיצען.

די מוטער איז בלייב געוואָרען, איז צוגעגאַנגען צו איהם און האָט
גערעדט צו איהם ליעבליך, ווי זי פלעגט ריידען, ווען ער איז נאָך
אַ קינד געווען.

— מישא, וואָס איז מיט דיר?

דער מוטער'ס צערטליכקייט האָט איצט איהם גערייצט. ער האָט
געמאַכט אַ גרימאַסע און האָט זיך אָבגערופען, ווי שולדיג, ווי ער
וואָלט געגאַנגען טהאָן אַ שענדליכע זאַך:

— איד פאהר קיין פעטערבורג, איד פאהר. פאקט מיר נור די
זאַכען איין־

— אוראי איז גלייכער אזוי, — האָט זיך דער פאטער אבגערופען.

די מוטער האט אבער געגעבען א וואונק מיט דער האנד, אז ער זאל אויפהערען.

מישא איז ארויסגעגאנגען אין גאס און געקלערט, וואוהיין - צו געהן. מערי איז איהם ארויפגעקומען אויף דעם געדאנק. ער האט זיך אנגעכפאט דערין, ווי איינער כאפט זיך אין א שווערער מינוט צו דער פלאש. עס איז אידם טרויעריג געווען, און ער איז נישט צו פריעדען געווען מיט זיך. ער האט אליין נישט געוואוסט פארוואס און איז אהין געגאנגען צו מערי'ן, אנצושכור'ן זיך, כדי אן עפעס צו פערנעסען.

אין עס צימער האט ער געטראפען דעם פעטער, וועלכער האט זיך ארויף און אראב געדריעהט אין זיידענעם שלאף-ראקס און האט גערוי-כערט א סיגאר.

— א, מישא, דו זוכסט אורדי מערי'ן? זיי זיינען אין סאלאן, געה אריין, — האט געזאגט די מומע, וועלכע איז געזעסען ביים טיש און געשטריקט עפעס.

אין סאלאן, האלב אין טונקעל, ביי דעם רויטען שיין פון דער לאמפ, וואס איז מיט זיידענס בעהאנגען געווען, האט ער דערזעהן מערי'ן און קאוואלסקי'ן. ארום זיינען געלעגען טייערע אלטע אידישע זיידענע טיכער און שטיקער בעהאפטענע סאמעט פון אלטע פרוכט'ן. זי האט דאס געוויזען קאוואלסקי'ן, וועלכער איז געשטאנען ענטציקט פון דעם טייערען שטאף. מערי האט זיך געמאסטען איין זיידען שטיק נאכ'ן צווייטען, געהילט זיך אין די זיידענע טיכער און זי איז געווען אזוי פערטהאן אין דעם, אז זי האט נישט געזעהן מישא'ן. מישא האט שוין געוואלט ארויסגעהן אונבעמערקט. ערשט, איינגעהילט אין אנ'אלטען בוכאריש זיידענס טוך, ביי וועלכען קאוואלסקי האט אויף איהר גלייך געמאכט די פאלדען — האט זי זיך אומגעקוקט און דער-זעהן מישא'ן. זי האט זיך מיט איהם זעהר דערפרעהט און איז האלב ארויפגעפאלען אויף איהם מיט א לאכענדיג געזיכט און מיט אויגען פול פרייד. זי האט איהם אנגענומען ביי ביידע הענד:

— אה, מישענקא, דאראגאין! לאנג האב איך דיר שוין נישט גע-זעהן. וואו ביזט דו געווען דורך דער גאנצער צייט? אתה האב איך געבענקט נאך דיר! זעה, קאוואלסקי ראטה מיד, אז איך זאל מיר פון דעם מאכען א קלייד. זעה איך נישט אויס אין דעם, ווי אנ'אלטע

באבע? זעה, מישענקא, איך פערלאז מיך אויף דיר, — האט זי זיך געשמעלט פאר איהם, אָנגעטהאָן אין טוך, און איהרע אויגען האָבען געלויכטען און איהרע האהר האבען געגלאַנצט, אַ שוואַרצער ליכטיגער שרעק האָט זיך פון זיי געוואָרפען, ווי שטראַהלען פון שוואַרצע פּעריל — ער וויל מיר דוקא מאַכען פאר אַן אלטע באַבע, — ווייזט זי אויף קאוואַלסקי'ן, — איך ווייס ניט, וואָס איז אייך אזוי געלעגען אין דעם? ווענדעט זי זיך צו איהם.

— אָבער די שטאַפּען קליידען דאָך אייך פּיעל שעהנער. אייער געזיכט נעהמט דאָך אַן אַ גאַנץ אַנדער קאַליר, אייערע אויגען ווערען ליכטיגער און אפילו אייערע האָהר קריגען גאַר אַ גאַנץ אַנדער שטראַהל. יא, איהר זייט בעשאַפּען צו דעם אַז איהר זאַלט זיך הילען אין שוואַרץ־זיידענס, אין גאַלד שטאַף, נישט אין גראַבע וואַל. ווער איז שולדיג, אַז אידישע טעכטער האָבען אַזעלכע געזיכטער און אַזעלכע ביינער, דאַס קומט נאָך פון ירושלים אהער, — ווענדעט ער זיך פּלוצלינג צו מישאַ'ן, — יא, פון ירושלים נאָך.

— און דאַס איז אלץ, פון זינט ער האָט געזעהן דאַס מיידעל, דאָקטאָר לייזעראַוויטש'עס טאָכטער; דאַס האָט זי איהם אזוי גע־שטימט, פון דעמאָלט אָן וויל ער אלע אידישע מיידלעך אין אַזעלכע טיכער אויסציהרען — ווענדעט זי זיך צו מישאַ'ן, ווייזענדיג אויף קאוואַלסקי'ן — דאַס מיידעל געהט איהם גארנישט פון זין אַרויס.

— דאַס איז וואָהר — זאָגט קאוואַלסקי — איך וואָלט זי זעהר גערן געוואָלט נאָך איין מאָל זעהן פאר מיין אַבפּאַהרען. — דאַס קאָן אייך מישאַ טהאָן. מישאַ, פיהר איהם אַמאָל אַהין צו די לייזעראַוויטש'עס. ער חלש'ט זי זעהן נאָכאַמאָל, — ווענדעט זי זיך צו מישאַ'ן.

מישאַ האָט מאַדנע די ליפּען פּערקרימט און האָט געענטפּערט אונפּערשטענדליכעס.

— ס'וואָהר, וועסט איהם מיטנעהמען, מישאַ? — ווענדעט זיך מערי צו איהם נאָכאַמאָל. זי האָט נישט פּערשטאַנען זיין מרוק.

— אבער געוויס, אבער געוויס, — לאַכט מישאַ פּערלעגען.

— האַטש מאַרנען — זאָגט מערי צו קאוואַלסקי'ן פאר מישאַ'ן —

נישט וואָהר? געהט נור אַהין צו מישאַ'ן, וועט ער אייך שוין אַהין פיהרען. נישט וואָהר, מישאַ? נו, זעהט איהר, אַט האָט איהר שוין,

וואָס איהר האָט געוואָלט. וועט איהר זיך שוין בערוהיגען? — פרעגט זי, לאַכענדיג, קאוואַלסקי'ן.

— און איך בין געקומען מיט אייך זיך צו זעגענען. — האָט זיך פֿלוצלינג מישאָ אַבגערופען פון דער העלער הויט.

— וואו אהין דאָס? — פרעגט מערי מיט אַ דערשראָקענער מינע.

— קיין פעטערבורג.

— שוין?

— איך רייז מאַרגען אַבענד אָב. און מערי? — האָט ער גע-
פרעגט, בענוצענדיג זיך מיט'ן וואָרט „מערי“, כדי נישט צו געברוי-
כען דאָס וואָרט „דו“.

— אַוראָי, אַוראָי, באַלד נאָך יום טוב. און איהר? — האָט זי
זיך פֿלוצלינג געווענדעט צו קאוואַלסקי'ן, צו מישאָ'ס גרויסער ער-
שטוינונג — איהר קומט דאָך אויף אויף ווינטער קיין פעטערבורג,
איהר האָט דאָך פּערשפּראַכען.

— אזוי ווי מיר האָבען אַבגערעדט, — האָט קאוואַלסקי געענט-
פּערט, בעציהענדיג זיך אויף זייער'ס אַ פּריהערדיגען געשפּרעך —
אז איך וועל עס ווערטה זיין, וועל איך דעם ווינטער אין פעטערבורג
זיין.

— וואָס מיינט איהר דערמיט?

— אַ, דאָס איז מיין סוד — אז איך וועל עס ווערטה זיין, וועט
איהר וויסען דערפון. דאָס קאן איך אייך זאגען, אויב נישט — וועט
איהר נישט וויסען, וואו מיין געביין איז אהינגעקומען. — האָט ער
גערעדט, לאַכענדיג.

— אַבער וואָס מיינט איהר דאָך דערמיט?

— לאַזען מיר דאָס צום ווינטער, אין פעטערבורג, — האָט קאוואַל-
סקי געענטפּערט.

מערי האָט איהם אנגעקוקט, געוואַלט עפעס אַרויסלעזען פון זיין
געזיכט און האָט די מינוט אינגאנצען פּערגעסען, אז מישאָ געפינט
זיך נעבען זיי. מישאָ האָט זיך געוואַלט אויפהויבען און אַרויסגעהן.
איז דעם איז אַריינגעקומען ר' חיים. ער האָט געהאַלטען אין
האַנד אַ בשמים־ביקסעל און אַנ'אַלט קאַפּקע, געהאַפּטען פון פּעריל.
— זעהט איהר דאָס בשמים־ביקסעל? דאָס קומט נאָך אַרויס פון
אַלטען הויף, פון זיידען, זכרוננו לברכה. ער האָט'ס געבראַכט פון

קאנטאטאנטינאפאל — ווייזט ער עס קאוואלסקי'ן — און די קאפקע איז געהאפטען פון ריינע פעריל. אין דעם פלעגט די באבע, די טשארטקאווער רב'צין, די ליכט בענשען פרייטאג צונאכט. די פעריל זיינען אויסגעהאפטען אין געשטאלט פון א טויב, — ווייזט ער דאס קאוואלסקי'ן מיט א בעזונדער שטיל שמייכלע.

קאוואלסקי האט בעקוקט די זאכען, איז געווארען זעהר ענט-ציקט פון זייער ארבייט, ווארום עס זיינען טאקי געווען קונסטווערק, איבערהויפט דאס בשמים-ביקסעל פון אלט-דמשק'ער. מיט גרויסע רויטע רובינען אריינגעזעצט, און דאס גאלד איז געווען נישט געקריצט נור אויסגעלעכערט אין קליינע לעכעלעך, טויבען און הירשען, די אויגעלעך אין פעריל בעזעצט.

— מיר ריידען וועגען דעם, — האט קאוואלסקי געזאגט ביי ר' חיים'ס אריינקומען, — אז דאס, וואס מען געפינט ביי אידישע פרויען א נויגונג צו פוצען זיך אין זיידענס און אין סאמעט, אין גאלד און זילבער, איז נישט אן'אויפאלענד-אידישע הויפה, ווי אונזערע שונאים מיינען, איז נישט בלויז א ליידגע פרויען-ליידענשאפט. ניין, עס האט א פיעל טיעפערע סבה; עס ליעגט אין אידישען בלוט, עס קומט נאך פון ווייטען אריענט אהער. די אידישע פרוי מוז זיך קלייד דען אין זיידענס. די סאמע ארימסטע אפילו אין שוהל אריין מוז זי א סאמעטען קאפטענדרעל האבען. צוריען זאל עס זיין, אבער פון זיידען-שטאף מוז עס זיין. דאס איז א נויגונג פון אן'אלטער פער-ארימטער ראסע, וואס קאן נישט פערטראגען אויף איהר לייב דעם גראבען וואלען שטאף, און דאס, וואס אונזערע באבעס און מאמעס האבען אזוי פילן געפיהלט, פערשטעהען דאס אזוי שלעכט זייערע טעכ-טער. זיי ווילען זיך דוקא קליידען נאך דער מאדע.

נור מישא האט שוין נישט געהערט די לעצטע ווערטער, ער האט דעם סאלאן פערלאזט, ארויס פון הויז, פון קיינעם קיין אכשיעד נישט גענומען.

דאס זיעבענצעהנמע קאפיטעל.

צו מארגען אבענדס, מיט'ן עלפער צוג, איז מישא אבגעפאהרען קיין פעטערבורג. מיט דאוויד'ן האָט ער זיך נישט געזעגענט — ער האָט זיך געשמט פאר איהם זיך צו וויזען און נישט געוואָלט איהם קוקען אין די אויגען אריין. דאס געפיהל פון שולד-בעוואוסטזיין האט איהם נישט פערלאָזט, האָט ער האָט זיך געפרובט צו פערענטפער רען פאר זיך זעלבסט מיט אלע מעגליכע תירוצים. פון וועג אויס האט ער געדענקט איהם צו שרייבען א גרויסען ברעף, אין וועלכען ער זאל איהם קלאָר ארויסזאָגען, פארוואָס ער האָט אָנגענומען אזא בעשלוס. שוין זיצענדיג אין וואגאָן, נאָכדעם ווי ער האָט זיך שוין אָבגעזעגענט מיט דער מוטער, האט ער געהערט דער מוטער'ס שטים: מישינקא, מישינקא, זעה, ווער איז עס דאָ! — מישא האָט ארויסגעקוקט פון פענסטער און דערזעהן מערי'ן מיט קאָוואלסקי'ן. ער האָט געהאַלטען א גרויס בילד אונטער'ן אָרעם און נאָך איהם איז נאָכגעגאַנגען א טרעגער מיט זיינע זאכען, פון וועלכע עס האָט ארויסגעשטעקט זיין הויכער שטענדער. זיי זיינען צוגעגאַנגען צום וואגאָן און מערי האָט געזאָגט צו איהם פריינדליך.

— „אח, מישינקא, דאָראַגאָי, אוזשע! — האָט זי איהם די האַנד אויסגעשטרעקט — „אין פעטערבורג, אין פעטערבורג“, — האָט זי נאכגעשריען נאך דעם אבגעהענדען צוג און האט נאך קוים צייט געהאט אַבצורייסען א פאַר בלומען פון בוקעט, וואָס זי האָט געהאַלטען אין האַנד, און אריינווארפען איהם אין וואגאָן אריין דורך דאס אפענע פענסטער.

די איבעריגע בלומען זיינען געווען בעשטימט פאר קאָוואלסקי'ן. וועלכער איז מיט א האָלב שעה שפעטער אָבגעפאהרען איז א גענער-געזעצטער ריכטונג.

— און מיט אייך וועל איך זיך נאָך אַמאָל ווען זעהן, — האָט זי געזאָגט מעהר צו זיך, ווי צו קאָוואלסקי'ן.

קאָוואלסקי האָט אין דער מינוט געקלערט, ווי זאָל ער אָנרופען זיין ניי בילד, וואָס ער פיהרט מיט אהיים אונטער'ן אָרעם: „א זומער-טאָג“, אדער „אין דער אוקראינא“.

ער האט האלב פערשטאנען איהרע ווערטער און האט געשמיי-
בעלט:

— אז איך וועל עס ווערטה זיין, — האט ער געענטפערט.
— ניין, אז מיר וועלען עס, ביידע ווערטה זיין, — האט זי געענט-
פערט און געוויזען אויפ'ן בילד.
ער האט א מינוט געשוויגען.
— איך האב דאך אויך אנ'אנטייל דערין, — ווייזט זי אויפ'ן בילד,
קוקענדיג איהם מיט א שמייכעל אין פנים אריין.
קאוואלסקי האט זי די מינוט געדריקט ביי דער האַנד.
— מען איז מיט אייך אזוי ניט זיכער, גאט מיינער! — האט זי
ווייטער געזאגט מעהר צו זיך, ווי צו קאוואלסקי'ן — איבעריגענס,
אלץ איינס, — האט זי פלוצים געשמייכעלט קאוואלסקי'ן אין פנים
אריין.
אין דעם זיינען זיי צוגעגאנגען צום וואנאן.

אהיים געקומען, האט מערי געטראפען איהר פאטער אין זיידע-
אלטען הויף, פון זיידען, זכרונג לברכה. ער האָט'ס געבראכט פון
ער האט געשריבען א בריעף. זיין געווענהייט איז געווען, יעדע
וויכטיגע זאך, וואס האט זיך פערלאפען אין דער משפחה, מיטצור-
טיילען דעם חסיד'ישען הויף אין גאליציען, וואס איז זיין פאטער גע-
ווען, און זיין ברודער, וואס ער האט אין ירושלים געהאט, — האט ער
זיי איצט מודיע געווען, אז זיין טאכטער מרים שתחיה איז מיט'ן
רבנו של עולם'ס הילף דערוואקסען געווארען און שטעהט אין שדוכים,
בענוצענדיג זיך מיט'ן אויסדרוק פון שיר השירים „כיום שידבר בה“.

ענדע ערשטער טהייל.

צווייטער מהייל

ראם ערשטע קאפיטעל.

צום אנהויב ווינטער האט מערי פערלאזט איהרע עלטערען און איז אוועקגעפאהרען קיין פעטערבורג צו שטודירען אויף די העכערע קורסען.

עס האט נישט געהאלפֿען דער מוטער'ס וויינען, ניט דעם פאָר מער'ס שטיל־שווייגענדער ברוגז. מיט טרעהרען אין די אויגען האט דער מוטער די וועש אריינגעזעהלט אין קאסטען און איינגעפאקט, און שטיל־שווייגענד ברוגז האט דער פאטער געלד פון דער קאסע ארויס־גענומען, איהר אויף דער רייזע געגעבען. זי האט זיך קוים געזעגענט מיט זיי און איז קיין פעטערבורג אבגעפֿאהרען.

עס האָט זיך אבער ארויסגעוויזען, אז די פעטערבורגער לופט האט איהר נישט געדעננט; די פייכטע נעבלען, וואס האבען זיך אין אנפאנג ווינטער געלעגט אויף די פעטערבורגער קאנאלען, האט אבגעשוואכט איהר הארץ, וועלכעס איז שוין אזוי אויף געווען אנגעריהרט צוליבע איהר פאמיליען פעהלער. די דאקטוירים האבען איהר געהייסען פעטערבורג פערלאזען. אבער צוריק אהיים פאהרען האט זי נישט געוואלט, א ביסעל ווייל זי האט זיך געשעמט פאר די עלטערן און א ביסעל דערפאר — ווייל ס'איז לאנגווייליג געווען צו פערבריינגען. אין דעם קליינעם שטעטל. האט זי זיך אין פעטערבורג ארומגעדרעהט און זיך דערנעהנטערט צו מישא'ן.

מישא איז געווען אנגעקומען אין אוניווערסיטעט, נאר די לעקציעס האבען זיך נאך נישט געהאט אנגעהויבען. עס האט אויסגעבראכען דער שטרייק. אויף די פעטערבורגער גאסען האט זיך שוין שטארקער דערפיהלט די לופט פון דער רעוואלוציע. געהיימע שטימען האבען זיך געלאזט הערען: „מען גרייט זיך אויף זונטאג צו א גרויסער דע־מאנסטראציע פאר'ן ווינטער פאלאץ און א פאפ מיט א הייליגען בילד אין דער האנד זאל די דעמאנסטראציע אנפיהרען“. דא און דארט האבען זיך שוין געהערט פעראיינזאמטע רעוואלוער־שאסען, זענען ווי שווארצע פויגעל אין דער לופט אדורכגעפֿלויגען און האבען א שרעק

אנגעווארפען איבער די קינפטיגע טעג. נור מישא האט קיין צייט נישט געהאט זיך צו פערנעהמען דערמיט, וואס איז אין גאס און אין אוניווערסיטעט פארגעקומען. ער איז אינגאנצען געווען בעשעפטיגט מיט מער'ן. גאנצע טעג איז ער מיט איהר ארומגעגאנגען, געזארגט פאר איהר, מעהר זיך פערנומען מיט איהר הארץ־קראנקהייט, ווי זי אליין. ער איז ביים דאקטאר געווען, מיט איהר קיין פינלאנד געפאהי רען, איהר א דירה געדונגען — פעטערבורג פערלאזען האט זי נישט געוואלט.

דא, אין פעטערבורג, וואו קיינער קען זיי נישט און זיי קענען קיינעם נישט — האבען זיי זיך איינער צום צווייטען דערנעהנטערט. פון איהם, פון קאוואלסקי'ן הערט מען נישט. פון דעמאלט אן איז ער ווי אין וואסער אריינגעפאלען. קיין ווארט נישט געלאזט פון זיך הערען און קיינמאל, קיינמאל ווערט זיין נאמען נישט דערמאהנט.

צי געדענקט זי אן איהם? — עפּים איז זי ווי איינגעהילט אין א סוד. אלע טויערען פון איהר הארצען האט זי פאר מישא'ן געעפענט, נור איין טויער איז געבליבען פערשלאסען.

אפשר קלערט זי פון קאוואלסקי'ן אט דעמאלט, ווען זי שווייגט אזוי, אז מישא פיהלט זיך איבעריג נעבען איהר און שפירט, אז ער שטערט אידר, און וויל זיך אויפהויבען און אוועקגעהן? נור אין אזוינע פעלען קוקט זי באלד אויף איהם מיט יענעם שמייכעל, וואס איז אזוי טרויעריג און אזוי שטיל, אז עס פערציטערט איהם און ער פיהלט דערביי, אז ווען נישט דער שמייכעל, ווען נישט די אויגען, וואלט ניט געווען צו וואס צו לעבען אויף דער וועלט.

גאנצע טעג איז ער מיט איהר ארומגעגאנגען איבער די מוזע־אומס. זי האט ליעב געהאט צו פערברענגען אין רעמבראנדט'ס סאלאן אין „ערמיטאזש“. טאגטעגליך פלעגט זי שעה'ן לאנג אבשמעהן פאר די קעפ פון די אלטע רביים, מיט ליעבע בעטראכטען די ציטערנדיגע הענר זייערע, די קלענסטע גראוירען בעטראכטען, יעדע ליניע און דערביי שווייגען, שווייגען דורך גאנצע שעה'ן. נאר איהרע אויגען האבען דעמאלט אזא גלאנץ און שיינ אנגענומען וועלכע מישא האט נישט געקענט.

מישא'ן פלעגט עס לאנגוויילען. אויף קיין קונסט־זאכען איז ער נישט געווען קיין גרויסער מבין. ער האט שוין זיין גאנץ פערמענען

ענטציקען אויסגעבראכט איבער רעמבראנדט'ן. זי האט איהם בעת מעשה צוגעקוקט און פיעל מאל פלעגט ער אבהאקען און אנט-שוויגען ווערען, פערלעגען אויף - און אבטהאן זיך די ברילען, רויט ווערען און איינקוקען זיך אין א ווינקעל, און אבווארטען ביז עס וועט איהר פאסען צו צוגעהן צו איהם, און איהם מיט א טיעפען קרעכץ און מיט א שמייכעל אנגעהמען ביי דער האנד און זאגען: קום, מישא! גאנצע שעה'ן, האלבע טעג, פלעגט זי געהן ביי זיין זייט, ביי דעם ברעג פון דער נעווא שפאצירען און קיין ווארט נישט אויסרידען. — גלייך ווי ער וואלט נישט געווען נעבען איהר. ער האט איהר נישט געשטערט מיט קיין ווארט, ער האט נור געקוקט אין איהר געזיכט אריין, ווען זי האט צוגעזעהן, ווי די לייכטע וועלען קלאפען אן ברעג. און א שמייכעל האט געלייכט איבער איהר, ווי זי וואלט זיך אן וואס דערמאהנט.

איז אבער אנגעקומען דער טרויעריגער ווינטער אין פעטערבורג — יענע טעג, ווען רי זון געהט אוועק פון פעטערבורג נישט אויף א נאכט, נור אויף א וואך און א חודש; ווען דער טאג ווערט געבוירען אין פינסטערניס, ווען דאס ביסעל גרויע טאגלייכט, וואס וואלגערט זיך ווי א שמאמע אין די גאסען ארום, שטערט דעם עלעקטרישען ליכט. די מענשען האלטען א גאנצען טאג די ראלעטען אראבגעלאזט איבער די פענסטער, כדי דער גרויער טאג זאל צו זיי נישט אריינדרינגען; יענע טעג, ווען איבער פעטערבורג ליעגט א נעבעל און דריקט אלץ צו דער ערד און א טונקעלער יאוש נאגט דאס הארץ און פערלעשט יעדעס שטיקעל האפנונג — דעמאלט איז א אונענדליכער יאוש בעד פאלען מערי'ן און איהר הארץ איז שוואך געווארען. די דאקטוירים האבען איהר געהייסען ווי צום געשווינדסטען פערלאזען פעטערבורג און מישא איז נישט אבגעטרעטען ביז זיי האבען די זאכען געפאקט און האלב מיט נעוואלד האט ער זי ארויסגעבראכט אין דעם האטעל אריין, וואס ער האט גערונגען פאר איהר אין א פינלענדישען דארף. דא האבען זיי שוין געטראפען דעם שניי און די זון. די וועלט ארום איז ווייס געווען, צוגעדעקט אינגאנצען מיט דיקען שניי. פעלדער און וועלדער האבען זיך ווייס געלויכטען אין דער זון. דער פינלענדי-שער ים-אויסגוס, וואס האט אריינגעקוקט דורך די פענסטער אין זייער שטיבעל אריין, האט זיך אנגעהויבען צו שטעלען און הילען זיך אין

ווייסען. די זון איז ליכטיג אויפגעגאנגען איבער'ן הימעל און האט געהאט גענוג ארט ברייט און ווייט זיך אויסצוגיסען מיט איהר ליכטיגקייט, ווי אויפ'ן הימעל, אזוי אויף דער ערד. עס האבען ארוםגע' בלאנדזשעט אין פרייען די ליכטיגע זונען-שטראלען איבער די ווייסע פעלדער, איבער די ווייסע דעכער פון די הייזער, איבער די ווייסע בויער, איבער דער גאנצער ווייסער וועלט און אלץ האט צו איהר אנטקעגען געלויכטען. א טיעפע יום-טוב'דיגע פרעהליכקייט איז געלע- גען איבער אלץ אויסגעגאסען, ווי די ערד וואלט זיך אויף הויכע געסט געריכט, וואס זאלען אראכשטייגען צו אונז פון הימעל אראב. דא האט זיך מערי געענדערט. זי איז פיעל אויפגעלעגטער גע- ווארען און פרעהליכער און איז זעהר גוט געווארען צו מישא'ן. אין איהר לעכעלן, אין איהר שטיל פערטרויטען ריידען צו איהם האט מישא געפונען א פערגיטונג פאר אלעס. ער איז אין דער שטיל גליקליך געווען איבער איהר און געלאכט און געפרעהט זיך ווי א קינד. און אז זי האט איהם ביי דער האנד אנגענומען: „קום, מישא!“ און געלאזט זיך לויפען מיט איהם איבער דעם ווייס-דעקטען וועג— איז מישא נישט רויט געווארען, נישט דערשראקען, אפילו נישט דאן ווען זי האט איהם מיט קוילען שניי בעשאטען, ווען, שפילענדיג זיך מיט איהם האט זי זיך אריינגעווארפען אין זיינע ארעמס, ער האט זי אויפגעהויבען און איז גארנישט רויט געווארען.. און גארנישט פערלעגען..

קיום פלעגט די נאכט צופאלען, האט ער זי דערמאהנט, אז זי דארף זיך שלאפען לעגען און ער האט קיין זאך נישט געוואלט אונטערנעהמען, ביז זי וועט זיך ניט אין בעט לעגען און האט זי גע- שראקען, אז ער וועט מארגען ניט שפיעלען מיט איהר, און וועט זי אויף דער גאס ניט ארויסלאזען, אויב זי וועט נישט די צוויי גלעזער מילך אויסטרינקען, וואס די גוילע האט פאר איהר אנגעגרייט. זי פלעגט איהם צוליעב טהון און מישא האט זיך פערשעמט ארויס- גערקט פון שטיבעל, עפיים געברומט אונטער דער נאז, ווי ער וואלט זיך פערענטפערען געוואלט, פארוואס ער איז א מאנספערשוין און קאז נישט זיין איז שטוב, וואו זי טהוט זיך אויס, און איהר צו העלפען... דערנאך, אז זי האט זיך שוין אין בעט געהאט געלעגט (אין קאפטענדעל און צוגעדעקט מיט דער קאלדרע ביז צום האלז), האט

זי אנגעקלאפט אן דער וואנד, נעבען וועלכער איהר בעמעל איז גערשטאנען — „מאזשא“, און מישא פלעגט דאן אריינקומען מיט דער זעלבער שעמעווידגער רויטליכקייט אין די באקען און זיך אוועק זעצען ביי איהר בעט, נעהמען א בוך און איהר פארלעזען, מעהרסטען געדיכטע. און געלעזען האט ער זיי עקסטרא אין א נודעם טאן, כדי זי זאל איינשלאפען. אלע מאל האט ער געווארפען א בליק פון בוך ארויס, אויב זי שלאפט שוין און קוים האט ער געהערט איהר עמעמען און דאס שוואכע הארץ ארבייטען. — האט ער אויפגעהערט צו לעזען, א מינוט זיך פערנוגען צו געבען נאך א קוק אויף איהר, אויף איהרע דינע ליפען, וועלכע זיינען נישט גאנץ צוגעגאנגען און געוויזען איהרע צייהן; אויף איהרע פערמאכטע אויגען, איבער וועלכע די הייטלעך האבען זיך זעהר שוואך איבער'ן אויגאפעל אראבגעלאזט; איבער איהר שווארצען פעריל-גלאנצענדיגען קאפ האאר, בעטראכט זי נור איין מינוט, איין מינוט, מעהר האט ער זיך נישט ערלויבט, פערלאשען דאס ליכט און אויף די שפיץ נעגיל ארויסגעשלייכט זיך. ער האט איהר נאך קיין איין מאל אין לעבען קיין קוש נישט געגעבען, האטש דערנאך ווען ער איז אין זיין שטיבעל אריינגעקומען. דאט ער זיך אוועקגעזעצט אויף א שטוהל נעבען דער וואנד, ביי וועלכער זי שלאפט, און האט שעה'ן, שעה'ן לאנג איינגעהערט זיך צו איהר עמעמען, האט אין דער שטיל צוגערוקט זיין בעמעל צו דער וואנד, ביי וועלכער זי שלאפט, און פלעגט זיך צובויגען צו דער וואנד, קושען די וואנד אין דער שטיל און צום סוף איינשלאפען, אין דער פאנטאזיע, אז ער שלאפט איין אויף איהרע האאר, און פריהמארגענס צוריק אברוקען דאס בעמעל צו דער צווייטער זייט וואנד, אז עס זאל קיינער, קיינער נישט אהנען, וועגען וואס ער קלערט..

דאס צווייטע קאפיטעל.

זיי זיינען געגאנגען בירע האנד אין האנד אין ווינטערדיגען פאר- נאכט. אין דער לופט האט מלחמה געהאלטען דאס זונען-ליכט, וואס איז נוסס'דיג אויסגעגאנגען אין עק האריוואנט, מיט דעם לבנה-ליכט, וואס האט זיך ווי א שטערען רעגען געגאסען פון הימעל אראב. דאס

ליכט האט זיך צונויפגעמישט און בוים און פעלד האבען זיך געהילט אין א ציטערנדיגען נאכטליכען, לויכטענדען וואלקען-שאטען. דער ליכט-טאן איז אזוי מוזיקאליש געווען, ווי דאס איידעלסטע ציטערנדע ברומען פון א זייטען-הארפע, וואס געהט אויס אין א לאנגער זיסער גסיסה..

אזוי זיינען זיי גענאנגען אין דעם ציטערענדען ליכט האנד אין האנד און זיי האָבען ניט געוואוסט דערפון, אז זיי האַלטען זיך ביי די הענד. זיי האָבען געשוויגען. זי האָט נור געקוקט פון צייט צו צייט אין זיינע אויגען אריין און איהר בליק איז גאר אנ'אנדערער געווען. עס איז איהם געווען, ווי זי וואָלט אויפגעפענט איהר הארץ און וואָלט איהר געהיימנים דורך איהר בליק אויסגעזאָגט — יענע געהיימנים, וואָס זי פערבאָרגט אין זיך דורך איהר שוויגען אזוי לאַנג, אזוי לאַנג. פון מינוט צו מינוט האט זי פערבויגען איהרע ליפען אין א שרעקליכער גרימאסע פון צער און זיך אבגערופען:

— קינד, וואָס ווילסטו?

און איהם געקוקט אין די אויגען אריין, און די ווערטער האָט זי דוקא אויף אידיש געזאָגט, און איהר טאן איז אזוי זיס געווען, אז מישא האָט געמיינט, אז דאָס הארץ געהט איהם אויס; איהר גאַנצע ווייבערישע שוואַכקייט האָט זי אריינגעלעגט אין איהר שטים, איהר גאַנצע פערבאָרגענע תאור. יענער סוד, וואָס גראַבט אזוי אין איהר דורך די גאַנצע טעג שווייגען, איז געווען אין איהר שטים. און מישא האָט עפעס געזאָגט גלאַט אזוי אין דער וועלט אריין:

— מאַכט אייך צו דעם האַלז מיט'ן טיכעל.

און דוקא אויף רוסיש האָט ער גערעדט צו איהר, און „איהר“ גע-זאָגט און זי האָט איהם אַנגעקוקט און וויעדער געזאָגט אין יענעם טאָן, אז מישא'ן האָט זיך געדאַכט, אז ער האָט איינגעזאָפּט אין זיך איהר גאַנצע נשמה:

— קינד, קינד, וואָס ווילסטו? וואָס ווילסטו?

און זיי זיינען ביידע שוין שווייגענדיג געווען דעם גאַנצען וועג, און זיי האָבען פּלוצלים בעמערקט, אז זיי האַלטען זיך ביי דער האַנד, און זיינען ביידע דערשראָקען געווארען און דאָס הארץ האָט זיי גע-קלאַפּט. איין האַלבע סעקונדע האָבען זיי זיך נאָך בעוואוסטזיניג גע-האַלטען ביי די הענד און אַכגעלאָזט זיך פּלוצלים, ווי זיי וואָלטען ביידע

מורא געהאט, אז קיין אומגליק זאל ניט געשעהן, און זיינען פלינק אהיים געגאנגען.

אהיים געקומען, האט מישא געוואלט אריין צו זיך אין שטוב. זי האט איהם אהן ווערטער ביי דער האנד אנגענומען און ער איז מיט איהר אריין צו איהר אין צימער. אין שטיבעל איז טונקעל געווען און זיי האבען קיין ליכט ניט אנגעצונדען, האבען געלאזט דורך דעם פענסטער אריינשווימען יענע אויסגעמישטע פערשלייערטע טענער פון לבנה-ליכט, נאכט און שניי, וואס זיינען אויסגעגאנגען אין א גסיסה'דיגען קוש... איבער דער שטוב האבען געבלאנדזשעט זייערע שאטענס, ווי ברואים פון אנ'אנדער וועלט. זי האט זיך אהינגעלעגט אויפ'ן בעט און האט שוואך אבגעטעמט, ווי זי וואלט געווינט. מישא האט געוואוסט אז זי האט בעקומען הארץ-קלאפען, האט זיך געוואלט אויפהויבען, צו געהן, דערלאנגען איהר א נאסען קאמפרעס, ער האט זיך אבער נישט געקאנט ריהרען פון ארט און איז געבליבען זיצען און איינגעהארכט און איינגעטרונקען אין זיך יעדע בעוועגונג איהרע, יעדען אטעם איהרען און יעדען טאן, וואס איז אהער געקומען צושווימען אין דער זינגענדי-גער דעמערונג פון איהר בעטעל. וואס ווייטער, האט זי זיך אלץ מעהר בערוהיגט, איז שטילער געווארען. זי האט זיך אויפגעזעצט און ארומ געקוקט זיך אין שטוב, איז געבליבען זיצען מיט איהרע גרויסע, אפענע אויגען און האט געשוויגען. מישא האט געוואלט עפּים זאגען. ער האט געוואוסט, אז ער מוז איצט ריידען, פרעגען זי, פאדערען פון איהר, וואס אזעלכעס בעהאלט זי אין זיך, וועגען וואס קלערט זי, ווען זי געהט ביי זיין זייט שעה'ן, לאנג און רעדט קיין ווארט נישט אויס, און אפשר איז איצט די פאסענדע מינוט צו ריידען, אפשר איצט און קיינ מאל נישט מעהר? זי זיצט דאך און זי ווארט, אז ער זאל ריידען. קיין איינציג ווארט קאן ער נישט פון זיך ארויסבריינגען. ער זיצט און בייסט זיך די נעגעל. דאס הארץ קלאפט אין איהם, ער האט געווארט, אז עס זאל עפּים געשעהן.

פלוצים האט זיך געהערט א בעוועגונג אין קארידאר, א מענער-שטים רעדט: „מערי, מערי ראזענצווייג.“ מערי'ס אויגען האבען א גלאנץ געגעבען. א שימער האט זיך געווארפען, ווי א שמראהל אין דער דעמערונג פון שטוב. מען קלאפט אין טהיר, מערי רופט מיט א שטארקער שטים: אריין! מישא'ן איז מערי'ס איצטיגע שטים פרעמד געווען.

צום ערשטען מאל הערט ער ביי איהר די פולע מענליכע שטים. און איידער ער האט נאך צייט געהאט זיינע געדאנקען צונויפגעהמען — האָט זיך אין דער טהיר געוויזען ווי אַנ'ערשיינונג מיכאל קאָד וואלסקי.

— אַח, איך האב אייך איבערגעשראקען, פּערצייהט, — האט קאָד וואלסקי געזאגט אין יענעם טאָן, ווי ער וואלט ערשט דא פאר א פערטיל שעה געווען און איז נור וואס געהאט ארויסגעגאנגען און, בע- מערקט מישא'ן אין דער דעמערונג, זאגט ער מיט יענעם לייכטען זשעסט, ווי עס וואלט גאר קיין וואונדער ניט געווען זיין פלוצליכעם ערשיינען.

— און איהר זייט אייך דא! אַח, זדראוסטוואויטע! מערי האט איהם אנגעקוקט. אין איהרע אויגען איז ניט געווארען פּערלאשען יענער גלאַנץ, וואס מישא האט צוערשט בעמערקט, אין איהר געזיכט איז ניט געלעגען קיין אויסדרוק פון פּערוואונדערונג פאר זיין פּלוצליכעם ערשיינען, נור פרייד, פרייד אהן א גרעניץ.

— איהר וואונדערט זיך, ווי אזוי איך קום דא אהער? צוויי וואכען בין איך שוין אין פעטערבורג, איהר ווייסט עס נישט? וואס, ווי הייסט? גאנץ פעטערבורג רעדט דאך פון מיין אויסשטעלונג, — זאגט ער האלב אין שפּאַט, — א בעריהמטער מאן היינט, נור אהן א געלעכטער. מען האט מיך אויסגעשריבען, איך האב דארט אייערע בעקאנטע פריילינס עהרליך בעגעגענט. ביי וועמען? ביים פריסיאזשני פאווערעני סעמיאן סעמיאנאוויטש גליצענשטיין. געלויבט צו גאט, — דעם גאנצען נאמען געדענקט, פון זיי בין איך דאס טאקע געוואהר געווארן, אז איהר זייט דא.

— אבער, ווי קומט איהר דארט אהין?

— גאט, ווער קומט נישט דארט אהין, איך בין דאך שוין מיט האלב פעטערבורג בעקאנט, מיט'ן שוישפיעלער ביקאווי, מיט'ן מאלער אנדרע און מיט מאקסימאוויטש'ן. יא, דער רעזשיסער, ווי הייסט ער? דער, וואס איז איצט אזוי אין מאדע אין פעטערבורג. דער, וואס פיהרט גאנץ פעטערבורג ביי דער נאז ארום. אלע דאמען טהוען זיך אן לויט זיין געשמאק. די סאלאנען ריכטעט מען איוו, ווי ער שטעלט אים די ביהנע — מיט אלערליי ווערים, עקדעשען און היישעריקען. האט ער זיי דאס א ביסעל דעם קאפ פערדרעהט.

— זייט איהר שוין מיט לעסער'ן אויך בעקאנט? — וואונדערט זיך מערי.

— יא, טאקע לעסער און איהר וועט די זכיה האכען איהם צו זעהן און אפשר מיט איהם ריידען — איך בין בעפאלמעכטיגט אייך דארט אהין צו בריינגען. — זאגט קאוואלסקי אין א אפיציעלען לעכעלנדען טאן, — פון נאטאליא מיכאילאוונא אליין. זי האט אזוי פיעל געהערט פון אייך פון די פריילינגס עהרליך — דאכט זיך, זי איז דאך מיט די פריילינגס פון איין שטאדט.

— יא, פון קיעוו, — רופט מערי אויס — אבער ווי קומט איהר דארט אהין? איהר אין דער מיט אריין!

— זעהר אנ'איינפאכע געשיכטע. איהר האט דאך געזעהן די בילד-דער, וואס איך האב געמאלט ביי אייך אין שטאדט. איך האב זיי געבראכט קיין ווארשוי, געוויזען די קאלעגען און שמעלט זיך פאר, אז דאסמאל זיינען זיי מיינע בילדער דוקא געפעלען, א קאלעגע, וועלכער האט אויסגעשמעלט זיינע בילדער אין פעטערבורג אין דעם אלגעמיינעם רוסישען סאלאן, האט מיך צוגערעדט, מיינע בילדער אויך צו צושרי קען קיין פעטערבורג. „וועסט פערקויפען — זאגט ער — פעטערבורג קויפט“ — און ער האט רעכט געהאט. אוועקגעשיקט דאס בילד און נאך א פאר און שמעלט אייך פאר, אז אין פעטערבורג געפעלט עס. אויפזעהן האבען מיינע בילדער געמאכט. די צייטונגען שרייבען דער-פון. א צווייטער לעוויטאן, — זאגט מען. ווי געפעלט אייך דער טיטעל, וואס מען גיט מיר? אהא! אבער געלד גיבען זיי! אין טעלעגראמע, נאך איינע געקראגען, קום, מען וויל קויפען! און שמעלט אייך פאר, אז מען יאגט אין די טויזענדער אריין פאר מיינע בילדער. איך בין א מאלער אין דער מאדע, און קיין זאך איז ניט אזוי לייכט ווי אין פעטער-בורג אין דער מאדע צו ווערען, דערהויפט נאך אין אזא שטורמישע צייט — אין דער פראווינץ — — — און אין פעטערבורגער טעאטער און אין די סאלאנען הערשט לעסער, וואס קלעפט זיי אויס די הייזער מיט טשערעפאכעס, טהוט אן די ווייבער, ווי די משוגע'נע מכשפות, און מען טרינקט קאפע אויס פארצעלאן, וואס איז נעמאכט אין דער פארם פון „זשאבעס“ — אין אזא צייט, אין אזא מיליע קאן קאוואלסקי ווערען א בעריהמטער מאהלער. יא, יא! און היינט קאנט איהר זיך דען פארשטעלען צו זיין אין פעטערבורג א בערימהייט און

נישט צו פערקערען אין סאלאן פון נאטאליא מיכאילאוונא? נור עס איז פיקאנט, ווי אזוי איך בין בעקאנט געווארען מיט איהר. אה, א וואוילע אידענע, די מיכאילאוונא, נאר דעם מאן איהרען, דעם פריי-סיאזשני פאווערעני סעמיאן סעמיאנאוויטש, איהם איז מיר א שאד. מען זאגט — א בעגאכטער מענש און מוז נעביך אויך מיטשפיעלען די קאמעדיע.

— אבער ווי קומט איהר אהער? — פונקט ווי מערין וואלט ערשט איצט אויפגעפאלען קאוואלסקי'ס פלוצלונג'דיגע ערשיינונג.

— איך האב קיין וואוינרעכט נישט אין פעטערבורג, — האט קאד וואלסקי געזאגט מיט א לעכעלן אין דער שטיל — מען האט מיר גע-וואלט יעדען טאג ארויסשיקען. איין נאכט האב איך גענעכטיגט ביי דעם, א צווייטע — ערגניץ אנדערס-וואו. וואו מען בעמיהט זיך דארט פאר מיר, האבען זיי מיר געהייסען דערווייל ארויספאהרען קיין פינ-לאנד. די פריילינגס עהרליך האבען מיר געגעבען אייער אדרעס. יא, וועט זיך נאך געפינען אין דעם האטעל א נומער פאר מיר? אין אייניגע טעג ארום דארף די ערלויבניש זיין. אבער פארוואס זיצען מיר אייגענטליך אין דער פינסטער? — האט ער אהן זיין ווילען געגעבען א בליק אויף מערין, דערנאך אויף מישא'ן, וועלכער איז די גאנצע צייט געזעסען אין א ווינקעל און מיט קיין איינציג ווארט דאס געשפרעך נישט גע-שטערט. און מערין, גליד ווי זי וואלט זיך ערשט איצט דערמאהנט אן מישא'ן האט זיך אנגערופען.

— געוויס וועט זיין א נומער, נישט וואהר, מישא? מען דארף אנט-פרעגען ביים ווירטה.

— געוויס, געוויס, — האט מישא אבגעענטפערט אונפערשטענדי-ליכע ווערטער און האט אנגעריבען א צינד-העלצעל און די לאמפ אנגעצונדען.

דאס ליכט האט אלעמען געשטערט.

— אבער א שניי איז דא, א לאנדשאפט, א ליכט — גאט! איהר וועט מיר דא מוזען ווייזען דעם אומגעגענדר — ווענדט זיך קאוואלסקי צו מערין, — איך בין אהער געפאהרען פון דער סטאנציע אין לבנהד-ליכט. א געגענדר! עס זעהט דאך אינגאנצען אויס, ווי אין די „טאטערן“, נור א שאד, וואס קיין בערג זיינען נישטא.

— געוויס וועט מען אייך ווייזען געוויס, נישט וואהר, מישא? —
האט מערי געענטפערט — און, ווייסט איהר, וואס? די לבנה שיינט
היינט אזוי שעהן, קומט נאָר, איך וועל אייך ווייזען ווי איך פאָרד אויף
מיינע סקיס. איהר פאהרט אויף סקיס? דא וועט איהר זיך אויסלערנען.
קומט, מיר וועלען דערווייל אריין צום בעל־הבית.

— אבער, מערי, איך מיינ, אז פאר אייך איז איצט קיין צייט נישט
ארויסצוגעהן. עם קאן אייך שארען, — האט מישא געשטאמעלט.

— אבער, קינד, איך פיהל זיך גאנץ גוט, גאנץ גוט. זעה, ווי די
לבנה שיינט! קום, מישא, דאראנאן. קום, קום! — און, אנהאפענדיג
מישא'ן ביי דער האנד, ניט זי א ווארף צו קאוואלסקי'ן אונטען־ארום
דעם קאפ — נו, וועלען מיר זעהן, ווי איהר פאהרט אויף סקיס.
מישא האט זיך אבער זעהר קאלט פון איהר האנד ארויסגעמאכט
און געזאגט טרוקען:

— יעדענפאלס, ווען איהר דענקט צו פערבלייבען אין דארף, מוז
מען מיט'ן ווירטה ריידען.

מערי האט איצט נישט בעמערקט זיין קאלטען טאן, געהאפט
פלינג איהר ווייסען ספארט־פעלי, איהר קאפ האט ווי א קראנקע בלום
ארויסגעקוקט פון די ווייסע קאראקולען און זי איז ארויס פון הויז,
מישא און קאוואלסקי — נאך איהר.

אין קארידאר האבען זיי זיך מיט'ן ווירטה געטראפען. עם האט זיך
ארויסגעוויזען, אז עם איז דא אפצוגעבען דאס צווייטע צימער ביי
מערי'ס. מישא איז איצט זעהר בלייד געווארען. קיינער האט עם ניט
בעמערקט, און עם האט איהם הענד און פיס ווי אבגענומען. ער האט
זיך געוואלט ווארפען אויף קאוואלסקי'ן מיט די פויסטען. ער איז
געווען פעסט איבערצייגט, אז דאס איז עפּיס א געהימער אבמאך.
וואס, ווען — האט ער נאך זיך אליין קיין רעכנונג נישט געקאנט אב־
געבען.

— אבער דאס קאן דאך נישט זיין! האט ער זיך פלוצלינג אנגע־
רופען.

זיי האבען איהם אנגעקוקט פערוואונדערט.

— וואס מיינסטו? — האט מערי געפרעגט.

מישא האט זיך געפונען אין א שרעקליכער פערלעגענהייט:

וואס האט ער געוואלט זאגען, וואס האט ער געוואלט זאגען, וואס האט ער געוואלט זאגען? און ער האט אנגעהויבען צו שטאמלען:
— איך מיינ עם וועגען דעם, איהר דארפט דאך ניט ארויסגעהן, דער דאקטאר, איך מיינ—

— אבער עם איז דאך גאר נישט אזוי שלעכט מיט מיר, אז מען זאל דארפען אזוי ציטערען איבער מיר, — האט מערי געענטפערט און איז איהר טאן איז געלעגען פערדרוס.
מישא האט שוין געשוויגען.

מערי האט גענומען די סקיס, וועלכע זיינען געשטאנען אין קארי-דאר, אנגעטהון זיי אויף די פיס, און ווייט געלאזט זיך מיט זיי אויפ'ן וועג. מישא און קאוואלסקי זיינען א שטיק הינטער איהר געבליבען. און א נאכט איז געווען — צו בעוואונדערן. א לבנה נאכט איבער א שניי-וואלד. די וועלט איז רוהיג געווען. א שטילקייט האט גע-הערשט ארום. קיין הויך, קיין בעוועגונג, נור וואס דער שניי סקריפעט הינטער די טריט און גלאנצט ארויף צום שטערן-ליכט. די נאדעל-בוימער, בעלאדען מיט שניי, שטעהען, ווי אלטע, ווייסע זקנים ביי די וועגען און זייערע נאכט-שאטענס ארום זיי, ווי דאס וואלט נישט גע-ווען נאטור און בעשעפעניש, נור א פער'כשוף'טע וועלט. וואס שטעהט אזוי פון קדמונים אן.

פון דערווייטענס האט זיך בעוויזען מערי'ס שאמען מיט די לאנגע סקיס. ווי א געהיימע ערשיינונג האט זיך גערוקט דער שאמען איבער דעם ווייסען שניי-וועג, און די אלטע בוימער זיינען געשטאנען און האבען איהר שטום נאכגעקוקט.

קאוואלסקי און מישא זיינען ביידע איהר נאכגעגאנגען. זיי האבען ביידע געשוויגען, ביידע געווען פערקלערט און ערנסט. איינער האט זיך נישט געקימערט אום דעם צווייטען. אזוי זיינען זיי אנגעקומען צו מערי'ן וועלכע איז איצט געזעסען אויף א ווייס-בעשנייטען פעלד אונטער א בוימ, קוילען פון שניי זיך געמאכט און געווארט אויף זייער אנקומען. איצט האט זי אנגעהויבען זיי צו בעשימען מיט די קוילען שניי און נישט צוגעלאזט צו זיך. אבער אנשטאמט טרעפען קאוואלסקי'ן אין יענער הייטערער שטימונג, איז וועלכער זי האט איהם איינגעטליך געלאזט — האט זי איהם געפונען ערנסט און שווייגענדיג. קאוואלסקי האט נור פערלעגען געשמייכלעלט און עפעס געזאגט.

נור זי האָט נישט געקאָנט פּערשטעהן, וואָס ער זאָגט, און מישאָ האָט זיך אָבגערוּפּען.

— איך בעט אייך, הויבט אייך אויף פון שניי, עס וועט אייך שאַרען.

ער האָט געוואוסט, ווי לעכערליך ער איז איצט אין דער ראַליע פון איהר פּערזאָנער, און עס האָט איהם באַנג געטהאָן די ווערטער, וואָס ער האָט געהאַט געזאָגט.

— אַה, זייט איהר היינט לאַנגווייליג, און אזעלכע ערנסטע געזיכטער! קומט, קומט צוריק, מיט אזעלכע לאַנגווייליגע לייט לאַזט זיך לייעבער אין דער היים זיצען, נישט אין אַזאָ הערליכער לבנהנאַכט און שניי־פּעלד, — האָט מערי געזאָגט.

דערביי האט זי זיך אויפגעהויבען און אנגעהויבען צו געהן טריט ביי טריט און אויך געשוויגען.

— וואָס שווייגט איהר אזוי? צו די נאַכט ברענגט אייך אריין אין אַזאָ שטימונג? אָבער דערצעהלט נור, האָט זי אייך בעגעגענט. נאַטאַליע מיכאַילאָוונאַ? אַלץ מוז זי בעגעגענען, אָבער ווי קומט איהר צו איהר? — האָט זי אַנגעהויבען אריינצוציהען קאָוואַלסקי'ן אין אַ געשפּרעך.

— עס איז געווען זעהר פיקאַנט, זעהר פיקאַנט, — האָט ער געזאָגט, אַבי עפעס צו ענטפּערען און האָט דאָס איבעריגע פּערשוויגען מיט אַ פּערלעגען געלעכטערעל, אויף וועלכען מערי איז אויף שטיל געבליבן בען די גאַנצע צייט, ביז זיי זיינען געקומען אַהיים.

אין קאַרידאַר האָט דער ווירטה שוין אַנגעוויזען קאָוואַלסקי'ן זיין נומער פּאַרטיג. עס איז טאַקע געווען דאָס צווייטע צימער נאָך מערי'ס. מישאָ האָט זיך פּערענטפּערט, אַז ער האָט נאָך אַ נויטיגע ארבייט צו טהאָן און איז אריין צו זיך אין שטוב. קאָוואַלסקי איז זיך אויך געזעגענען.

— וואָס, איהר האָט אויך אַ נויטיגע ארבייט? — האָט איהם מערי געפּרעגט און געקוקט גלייך אין די אויגען אריין.

— ניין, איך מיין אַז איהר זייט מיעד. איבעריגענס, אַז איהר פּערלאַנגט, קאָן מען נאָך אַ ביסעל צוזאַמען פּערברענגען.

מערי האט איהם אנגעקוקט, זיין אנטווארט צו דער זאך האט זי זעהר פּערזאָנלעך און זיין ערנסט האָט אויף איהר אַ שרעק אַנגעוואַרט

פען. זי האָט געעפענט די טהיר. קאָוואַלסקי איז אַרױן. די לאַמפּ
האָט זיך נאָך געלויכטען פֿון פֿריהער. מערי האָט די לאַמפּ אַרױפֿגע-
רעהט און, אױך מיט אַנ'ערנסטער מינע, געבעטען קאָוואַלסקי'ן זיצען.
דער ערנסט האָט איהר קאָוואַלסקי'ן פֿערפֿערמדט און זי האָט זיך
אַיצט געפֿיהלט זעהד פֿערלעגען אַינאַיינעם מיט אַ פֿרעמדען מאַנס-
פֿערשוין צו זיצען. דאָס געשפּרעך האָט זיך נישט געקלעפּט — האַבען
זיי געשוויגען, נור דאָס שווייגען איז אַיצט געווען שרעקליך. פֿונ'ם
צווייטען צימער האַבען זיך געהערט מישאַ'ס טריט אַרויף און אַראַב-
נעהן אַיבער'ן שטוב. פֿלוצלינג האָט זי געגעבען אַ קוק אױף קאָוואַל-
סקי'ס געזיכט און זי האָט עס נישט דערקענט. עס איז בלייב געווען,
בלייב און גאַנץ אַנדערש און פֿרעמד, ווי זי האָט דאָס געקענט. אַז
ערנסט איז געלעגען דערויף, ווי דעמאָלט ביים מאַלען, נור דער שמויז
כעל איז געווען פֿערשוואַונדען. די אױגען און די ליפֿען האַבען אױס-
געדריקט אַנ'אונבעהאַלפֿיגע פֿערלעגענהייט.

איהר האָט אַ ציטער אַרומגענומען. זי האָט זיך אָנגעהויבען צו טרייס-
לען ווי אַ בלאַט, די הענד זיינען איהר בלייב געוואָרען, דאָס פֿנים בלייב
און איהר האַרץ האַט הויך אַבגעקלאַפּט.
נור כּרי זיך צו כּעפּרייען פֿון דער לאַגע, צו צושטערען דאָס אַונער-
טרעגליכע שווייגען, האַט זי ווידער אַיבערגע'חזרט די זינלאַזע
ווערטער.

— האָט זי אַיך געפֿונען, די נאַטאַליאַ מיכאַילאָוונאַ? אַנ'אַינטע-
רעסאַנטע פֿרוי?

— אַיך וויל אַיצט נישט ריידען דערפֿון, — האָט קאָוואַלסקי אָב-
געענטפֿערט קורץ.

די ווערטער האַבען איהר נאָך מעהר דערציטערט. זי האָט זיך אַנ-
געהויבען אַינגאַנצען צו טרייסלען. עס איז איהר קאַלט געוואָרען. זי
איז געבליבען זיצען אױף איהר אַרט, אַיינגעקאַרטשעט אַין איהר
ווינטער טוך און האָט געוואָרט.

פֿון דער צווייטער שטוב האַבען זיך אַלץ געהערט מישאַ'ס פֿעסטע
טריט אַרויף און אַראַב אַיבער דער שטוב.

— אַיבעריגענס, בין אַיך דאָס אַליין געקומען צו איהר, צו נאָ-
טאַליע מיכאַילאָוונאַ. ניין, צו די פֿרוילינס עהרליך. אַיך האָב געוואַלט
געוואָהר ווערען פֿון זיי אַייער אַדרעס, און אַיך בין גאַרנישט אַהער גע-

קומען צוליעב וואָהנרעכט. איד בין געקומען צוליעב אייד, — האָט קאָד וואַלסקי געזאָגט הויך און ענערגיש, ווי ער וואַלט געוואַלט מיט זיינע ווערטער פערשרייען מישאַ'ס טריט פון דעם צווייטען צימער. מערי איז געבליבען זיצען, ווי פריהער, אין דערזעלבער פּאָזע. זיין צאהן האָט איהר געקלאַפּט אָן צווייטען און זי האָט געשוויגען. — און געטהאָן דאָב איד דאָס, ווייל איד האָב אייד ליעב, ווייל איד וויל מיט איד אינאיינעם זיין, ווייל מיט איד איז מיר גוט, און איד האָב געבענקט נאָך אייד, און איד האָב געוואַלט זיך זעהן מיט אייד.

מערי איז געזעסען ווי פריהער. קאָוואַלסקי איז אנטשוויגען געוואָרען, בלייד. מערי האָט געקוקט אויף זיינע ליפען. און זי האָט דער זעהן, אז זיי זיינען בלייד און ציטערען. און אַ אונגעשרייבליך גע- פיהל פון גליק האָט זי ארומגענומען צו קוקען אויף זיינע ציטערנדע ליפען.

זי האָט שוין נישט געהערט איצט מישאַ'ס טריט פון דער צוויי-טער שטוב. איהר גאַנץ ביסעל בלוט, וואָס זי האָט געהאַט אין זיך, האָט זיך אָנגעצונדען. זי האָט אַראַבגעוואָרפען פון זיך דאָס טוד, דעם מאַנטעל, אַ וואָרף געגעבען מיט איהר שוואַרצען-פּעריל קאַפּ און געגעדען אַ קוק פריי אויף דער וועלט.

— איהר קענט מיר נישט, און ווייסט נישט, ווער איד בין, — האָט ער ווייטער געזאָגט שאַרף און קורץ, — איד ווייס נישט, אויב איהר וועט מיר פערשטעהן, וואָרום איד אליין פערשטעה זיך אויך נישט. איד טהו, וואָס מיין האַרץ זאָגט מיר און ווי איד פיהל. איד ווייס נישט, וואָס וועט זיין מאָרגען מיט מיר, איד בין נישט פּערזאָנט-וואַרטליך פאר קיין מינוט פון מיין לעבען — ווייל איד קאָן עס מיר אליין נישט געהען, נור עס געהמט מיר. איד ווייס נישט צו איד האָב עס איד בעדארפט זאָגען. איד ווייס נור, אז זינט איד האָב איד אויפגעהערט צו זעהן, זייט איהר אויסגעוואַקסען ביי מיר טויזענד מאָל שעהנער, ווי איהר זייט אין דער ווירקליכקייט; איד האָב מיר מיין פאַנטאַזיע פרייגעלאָזט און איד האָב מיר איד אויסגעמאַלט, אזוי ווי איד האָב געוואַלט. איד האָב געזעהן יעדע בעוועגונג אייערע, איד האָב געהערט יעדעס וואָרט, יעדעס וואָרט און טאָן אייער'ן, און דאָס געזאָגט פון אייערע בעוועגונגען, און דעם גאַנג אייער'ן האָב איד

געזעהן, און עס האָט זיך מיר אזוי אויסגעוועכט אייער געשטאַלט, ווי
 אײַך האָב געוואָלט. אײַך בין געגאַנגען מיט אײַך שפּאַצירען, אײַך האָב
 מיט אײַך גערעדט, אײַך האָב געהערט אײַער אַנטוואָרט, און וואָס אײַך
 האָב געזעהן שעהנעם — האָב אײַך אײַך דערמיט אויסגעציהרט. אײַך
 בין אײַגענטליך דאָ אהער געקומען מיין פּאַנטאַזיע צו צושטערען, צו
 מאַכען צורײַנען אײַן מיר דאָס בילד מיט דער ווירקליכקייט. אַבער,
 נײַן, יעדעס אײַער לעבעדיג וואָרט איז מיר טױזענד מאל מעהר ווערטה,
 ווי מיין פּאַנטאַזיע, יעדע אײַער בעוועגונג אײַן דער ווירקליכקייט...
 נײַן, אײַך האָב נישט געקאַנט אַנדערש... זײַט מיר מוחל! — האָט ער
 אַכגעהאַקט אײַן מיטען און געבליבען זיצען, געגעבען אַ מאַך מיט די
 הענר, ווי אַ מענטש, וואָס ווײַסט נישט, וואָס ווײַטער צו טהאָן.

קאַוואַלסכײַם קינדערשע אונבעהאַלפּענקייט האָט מערײַן מעהר
 געריהרט, ווי זײַנע ווערטער. דאָס ציטערען מיט די ליפּען און די אומ־
 געלומפּערטע בעוועגונג מיט די הענר האָט זי געגעבען אַ ציה ביים
 האַרץ. האָט זי זיך אויפּגעהויבען אַהן אַ וואָרט צו רײַדען, איז צוגע־
 גאַנגען צו איהם, האָרט צו איהם, דעם קאַפּ אַנגעכויגען צו דר'ערד,
 און איז געבליבען שטעהן, צוטולענדיג זיך אונטער זײַן האַנד, און
 האָט געוואָרט.

פון דער צווייטער שטוב האָבען זיך געהערט מישאַ'ס שווערע
 טריט, געהענדיג ארויף און אראָב איבער זײַן צימער.

דאס דריטע קאפיטעל

צומאָרגענס שפעט אין גרויען טאָג איז מישאַ געלענען אײַן אַ
 שווערען האַרטען שלאָפּ. עס האָט איהם אויפגעוועקט מערײַס פרעה־
 ליבע שטים, וועלכע האָט איהם געוועקט דירך דער וואַנד: "שעם זיך,
 אזוי שפעט שלאָפּט מען! מישאַ, מישאַ, וואָס איז מיט דיר?" ער
 האָט זיך אויפגעכאַפּט, אַרומגעקוקט זיך, וואו ער געפינט זיך און מיט
 אײַן מאל איז איהם אלץ ווידער קלאָר געוואָרען און דער שרעקליכער
 צער פון דער נעכטיגער גאַנצער נאַכט האָט ווידער זײַן האַרץ געדריקט:
 יאָ, עס איז וואָהר, עס איז וואָהר, ער איז געקומען, ער איז דאָ, און
 זו געהט צו איהם, ווי אַ נאַריש קלײַן מיידעל און אײַן אײַן מינוט איז

דורך זיין זין אדורכגעגאנגען די גאנצע שרעקליכע נאכט — זייערע שטילע רייד, זייער שעפטשען, זייערע בעוועגונגען. און ווידער אמאל האָט ער זיך געזאָגט דאָס אייגענע, וואָס ער האָט זיך אזוי פּיעל מאַל געזאָגט און מיט וואָס ער האָט זיך די גאנצע נאכט געטרייסט, אז זי איז נישט אַנדערש ווערטה; אז ער האָט זיך אין איהר טועה געווען. געמיינט, אז זי איז טיעפער, צום סוף איז זי איינע פון טויזענד, פון די קלענסטע, וואָס לויפט נאָך יעדע ביסעל נאַרישער בעריהמטהייט און „קינסטלער“, אַ גימנאַזיסטקע. אָבער ווידער האָבען די בעלידיגענדע ווערטער, מיט וועלכע ער האָט זי געזידעלט אין זיך, דורך דער שרעק ליכער נאכט זיין הארץ נישט געשטילט, נישט זיין וועהטאָג געמינערט. דערווייל האט ער זיך אנגעטהאן, און אהן צו וויסען האט ער געזעהן היינט אויסצוזעהן לייטישער, ווי אַנ'אַנדערסמאל, לענגער בעטראכט זיך אין שפיגעל, גוט בעקוקט זיך און געהאַט פּערדרוס פון זיין געזיכט, געפונען אין זיך צופיעל עהנליכקייט מיט זיין שוועסטער סאניע, וואָס דאָס האט איהם אויסגעוויזען זעהר נאַריש און העסליך. ער האט אבי געמאַכט ביי זיך — גאַרנישט צו לאָזען מערקען אויף זיין געזיכט. אדרבה, אַ גלייכנילטיגקייט אזוי צו קאַוואַלסקי'ן, ווי צו מערי'ן. אַ גלייכנילטיגקייט און אַ רוהיגע טאַקטישקייט — האָט ער זיך געזאָגט — פריינדליך צו זיין, ווי אַלמע בעקאַנטע, אָבער נישט מעהר. און נעה מענדיג זיך אין די הענד, איז ער אריין צו מערי'ן.

אריינגעקומען איז ער מיט אַ ביסעל האַרץ-קלאַפּען: דער „גוט מאַרגען“ איז נישט אויסגעקומען גענוג קלאָר און די אויגען האָבען צו פּיעל געפּינקעלט. דאָס ליכט האָט איהם פון די בריילען-גלעזער געלויכטען, האָט ער אַראַבגענומען די בריילען, אויסגעווישט די גלעזער, אומגעקוקט זיך בעפּרעמדט. דאָס שטיבעל איז אינגאנצען געווען מיט אַ יום-טוב'דיגער פּרעהליכער מאַרגען-זון איינגענומען.

— גוט, וואָס מען זעהט איינעם, — האָט זיך מערי אָנגערופּען (ער האָט זי נאָך נישט געהאַט געזעהן, ווארום די זון האָט איהם די אוי גען צוגעשלאָסען, נור ער האָט געהערט איהר שטים, און איהר שטים איז היינט קלאָר געווען און אַ גוטסקייט איז געלעגען אין איהר, אַ גוטסקייט אהן אַ שיעור, אז דאָס האט מישא'ן דאָס הארץ צונויפגעפּרעסט) — האָב איך צוויי קאוואַלערען, האָבען זיי מיך געלאָזט אליין: איינער — אויף דער זייט וואַנד, דער צווייטער — אויף דער זייט

וואנד. און איד זיך דאָ פון פריה־מאָרגענס אָן און לאַנגווייל זיך, און לאַנגווייל זיך, נור די זון, וואָס האָט אויף מיר רחמנות געהאַט, איז אין מיין צימערלי אריינגעקומען.

מישאַ האָט געענטפערט עפעס אונפערשטענדליכעס, וואָס האָט זיך אויסגעדריקט אין אַ וואָרט, וואָס איז אָבגעשטאַרבען אין אַ שמייר כעל. ער האט זיך געפונען אַ טונקעל ווינקעל — אַ בעהעלטעניש פאר דער זון, אוועקגעזעצט זיך און ווידער עפעס געזאָגט.

— דער גאַסט שלאָפט. אָהן איהם וועט זיך גאַרניט לאָזען טהאָן. ער האָט געגעבען אַ קוק אויף מער'ן און האָט זי נישט דערקענט. אַנ'אָנדער מערי — די, וועלכע ער זעהט אַמאָל אין זיין פאַנטאַזיע. פערשוואַנדען איז דאָס בלייבקיט פון איהרע באַקען, און ווי גלענצען איהרע אויגען, און וואָס פאר אַ חן איז אויסגעגאַסען אויף איהר גע־זיכט! זעהר אַ גרויס גליק ליגעט אויסגעגאַסען אין די ווינקעלעך פון איהרע ליפען, וואָס מאַכט איהר געזיכט אינגאַנצען צו אַ קינד צוריק. אַ גרויס קינד איז עס מיט אַזעלכע דינע געטאַקטע גליעדער. יעדעס גליעד איהרס קושט זיך ארויס פון איהר זיידענעם שוואַרצען קלייד, און אָננעטהאַן איז זי היינט אַנדערש, ווי אַנ'אָנדערס מאָל. אָננעטהאַן אין שוואַרצען זיידענעם קלייד, אין וועלכען זי פלעגט געהן אין טהע־אַטער און געהאַט אויף זיך דאס ברוינע זיידענע טוך מיט די גרויסע גאַלדענע בלומען—פון דער אַלטער טשערטקאווער רבי'צין און אויף איהר האַלז די שנור פּעריל, דער אַלטער טשארטקאווער רבי'צין'ס פע־ריל, די איינציגע ירושה און מתנה, וואָס איהר פאטער, דאס אייניקעל פון טשארטקאווער הויף האט געשענקט איהר מוטער, דעם רייכען גוט־בעזיצער'ס טאָכטער פאר כלה־מתנות, און די מוטער האָט זיי איהר אין די געדיים מיטגעגעבען קיין פעטערבורג — זיצט זי אויסגעציהרט אין די זאַכען אויף דער פאטער־שטוהל און אַ גרויס גליק שיינט ארויס פון איהר אינערליכען, ווארפט אַ גלאַנץ אויף איהר און מאַכט זי צו דעם, פון וועלכען מישאַ האט גע'חלומ'ט פון איהר — פאר'ן אַלטען טשארטקאווער רבי'נס אַנ'אייניקעל.

מישאַ האָט שטיל־שווייגענדיג געקוקט אויף איהר און זי האָט זיך איבערגעגעבען אונטער מישאַ'ס בליקען. זי האָט זיך געלאָזט בעטראַכטען, אויפגעסען פון זיי, און איז דערביי געווען קאַלט, מיט דעם נאַנצען שטאַלץ פון איהר יחוס אויסגעגאַסען אויף איהר, מיט

זיעבען שלעסער פערשלאסען פאר מישא'ן, נור אינגאנצען אפען פאר יעדעם, וועלכען זי האט אויסגעקליבען און זי האט אראבגערעדט צו איהם פון איהר הויבקיט און איהר שטים האט געקלונגען ריין און רוהיג:

— זעה, וואס פאר א הערליכער טאג עס איז היינט; זעה, ווי די זון בעניסט אלץ מיט ליכט! דוכט זיך, אז אזוי ווי זי שיינט היינט, האט זי נאך קיינמאל ניט געשיינט, זי איז היינט פולער און ליכטיגער גלייך ווי זי וואלט איהר גאנצען גלאנץ צוריקגעקראגען.

מישא האט געשמייכלט.

— עס איז נישט אזוי די זון, ווי די אויגען, וואס זעהען זי.

זי האט איהם אָנגעקוקט האלב פּערוואונדערט.

— אלץ איז אזוי ווי מיר זעהען עס.

און אויף דעם איז זי שטיל געוואָרען. איהר געזיכט האט אָנגענומען אזא רעהיגקייט, אז קיין מוסקעל האט אין איהר נישט געצויטערט, זי איז געווען אינגאנצען ווי אויסגעהאקט פון טונקלען מאַר-מאַר, און איז געבליבען זיצען מיט איהר שטאלץ, מיט אַ אונגענדליכער פרייד און מיט אַ לייכטענדער רעהיגקייט אויסגעגאָסען אויף אלע איהרע אברים.

— און איך האָב בעשטימט אַהיים צו פאַהרען, — האָט זיך פּלוצלינג מישאַ אָנגערופען און געגעבען אַ וואָרף מיט די הענד, גלייך ווי ער וואָלט נישט געוואוסט, וואו זיי אַהינצוטהאָן.
— פארוואָס? — האָט מערי געפרעגט קאלט און מיט פּער-וואונדערונג.

ער איז איצט גרייט געווען אלץ איהר ארויסזאָגען — אז ער האָט אלץ געהערט, אז ער ווייס פון אלץ... נאָר געזאָגט האָט ער עפּעס אַנדערש:

— די לעקציעס אין אוניווערסיטעט הויבען זיך נישט אַן און וועלען זיך וואַהרשיינליך אזוי גיך נישט אָנהויבען. קיין גרויסער מאַכער ביז איך נישט, איך זאָל קאָנען דאָ צורניץ קומען ביים שטרייק-פּיליכט וועל איך אין דער היים גיכער נוצליך זיין.
— דאָס איז אַ שאַד, — האָט זי געזאָגט קאלט, — פּעטערבורג ווערט איצט אזוי אינטערעסאַנט, ווירקליך אַ שאַד!

אויף דעם איז אנגעקומען קאוואלסקי. מען האט געזעהן, אז ער האט זיך געאייילט אין אנטהאלן. דער קראוואט איז איהם ניט גוט געזעסען, די קאנטען פון זיינע האהר און בארד זיינען נאך נאם גע-ווען.

— א, פערצייהט מיר! גרויסער טאג און איך בין געשלאפען, — מאכט ער צו די אויגען, ווייל די זון האָט איהם געברענגט, — און מיר האבען זיך דאך געזאלט פריהמארגענס אויפהויבען און צום וואסער-פאל פאָהרען. און איהר זייט שוין לאַנג אויף? עפעס ווי אַ חלום, איך געדענק שוין גאַרנישט, נור ווייסע טויבען-פּעדערען זיינען מיר אין זכרון געבליבען; איך ליעג אין ווייסע טויבען-פּעדערען.

מערי האָט קיין וואָרט נישט אויסגערערט, דאָס נור געקוקט אויף איהם, און איהרע אויגען האָבען געשמייכעלט, און איהרע ליפען האָבען געשמייכעלט, אבער אזוי שטיל און מיט אזא שעהנע פרייד, וואס קומט פון אינערליכען גליק.

— אָבער זייט איהר נאָם, זייט איהר נאָם, — האָט זי איהם צו געוואָרפען איהר טיכעל, — ווישט אייך אָב די באַרד. אַה, אַה, איהר מאַכט אייער קראגען נאָם.

— אַ, פערצייהט! — האָט קאוואלסקי געזאָגט און געכאַפט זיך די באַרד אָבווישען און דעם קראוואט צו רעכט מאַכען.

מישאַ האָט זיי נישט אָבגעלאָזט אויף איין מינוט. ווען מערי האָט גערערט צו קאוואלסקי'ן, האָט ער געקוקט אויף איהר. ער האָט גע-זעהן דאָס לעכעלן, נור נאָך מעהר דאָס ריידען, דעם טאָן. דאָס איז יע-נער בעקאנטער טאָן, וועלכען ער האָט אזוי גוט געקענט... און כדי זיך אליין צו פייניגען, האָט ער זיך בעמיהט יעדען בליק איהרען, יעדען שמייכעל, וואס זי האט געגעבען צו איהם, צו פערנעהמען, גלייך ווי ער וואָלט אַ פרייד געהאַט אין דער פּיין.

— אָבער צו דער „אימאַטראַ“ פאָהרען מיר, עס איז דאָך נישט צו-שפעט? — האט געפרעגט קאוואלסקי — נישט וואהר? — האט ער זיך געווענדעט צו מישאַ'ן, וועלכען ער וואָלט ערשט איצט, ווי צום ערשטען מאָל בעמערקט.

— מישאַ וויל דאָך מיט אונז נישט פאָהרען, איך ווייס נישט פאר-וואָס, — האָט מערי געענטפערט.

— יא? — פרעגט אידם קאוואלסקי, — פארוואס? איך האָב זיך דאָך אזוי געפרעהט אויף דער רייזע, — האָט ער זיך אָנגערופען מיט אמת'ן צער.

מישא האָט איהם נור אָנגעקוקט און געשוויגען.
— ער זאָגט, ער וויל אַהיים פאָהרען. אַ, מישא איז זעהר נישט גוט צו מיר היינט, זעהר נישט גוט, — האָט זי געזאגט, ווי מיט טרעהרען איז די אויגען.

מישא האָט זי אָנגעקוקט, ער איז ווי צומישט געוואָרען. איז דעם אייגענבליק האָט ער איהר אַלץ מוחל געווען און איז גרייט געווען פאר איהר אויף די קניה צו פאלען. נישט ליבע, נור אַ גרויס, גרויס רחמנות האָט איהם ארומגענומען אויף איהר.

— אָבער עס איז דאָך גאַרנישט אזוי, גאַרנישט אזוי, — האָט ער געזאגט מיט אַ געשריי און געווייזן, — איך מוז דאָך אַהיים פאָהרען, איך מוז דאָך — און איז בלייב געוואָרען און האָט אָבגעשאַקט איז מיטען.

קאוואלסקי האָט איצט אבגעווענדעט דאס געשפרעך אויף עפעס אַנדערש. ער האָט בעמערקט מערי'ס קליידונג.

— אַה, אַט דאָס האָב איך נאָך גאַרנישט געזעהען, — האָט ער געזאָגט מיט בעגייסטערונג, — און דאָס טוד, און די בלימלעך, — דאָס איז גוט, דאָס איז גוט, — און דאָס גאַנצע פנים האָט אין איהם געלייכטען — נור אין דעם וועט איהר נישט קאָנען פאָהרען צו דער „אימאַטראַ“ — נישט וואהר? — ווענדעט ער זיך צו מישא'ן.

— איך וועל דאָ פאר איך דעם שליטען בעזאָרגען, איהר וועט נישט וויסען וואו, — האָט מישא זיך גענומען ארויסצוגעהן.

— אָבער פאָהרט מיט, ווירקליך, קומט מיט, — האָט זיך קאָ-וואלסקי אָנגערופען און מען האָט געזעהן, אז ער מיינט עס מיט אן אמת.

— עס איז מיר אונגעגליך. כ'האָב נאָך פיעל צו בעזאָרגען, — און איז פון שטוב ארויס.

אז מישא איז ארויס האבען זיי זיך ביידע אָנגעקוקט און אַ וויילע געשוויגען. מערי האָט דעם קאפ אראַבעבויגען צו דער ערד און איז אזוי אַ וויילע געשטאנען. קאוואלסקי האָט זי בעטראַכט און זיין פנים האָט געלייכטען פאר גליק.

— פאר וועמען האסט דו זיך אויסגעציהרט? פאר מיר?
 מערי האט געשאקעלט מיט'ן קאפ אויף ניין.
 — פאר אונזער גליק, פאר אונזער, מיין גליק, מיין כלה, — האט
 ער אויסגעשריען.

מערי האט געשאקעלט מיט'ן קאפ אויף ניין.
 — פאר וועמען דען?

מערי האט געוויזען אויף די וואנד פון מישא'ס צימער:
 — פאר מישא'ן. — און דערביי האט זי פערלאזט דאס צימער
 און האט זיך פאמעליך ארויסגעשלייכט צו מישא'ן אין שטוב. זי האט
 געפיהלט, אז ער איז צו זיך אין צימער אריין. זי האט איהם געפונען
 ליעגענדיג אויף זיין בעט, פערשטעלט דאס געזיכט מיט ביידע הענדר.
 זי איז פאמעליך צוגעגאנגען צו איהם. ער האט זי ניט געהערט און
 זי האט ארומגענומען זיין קאפ און האט איהם בערעקט מיט קושען.
 מישא האט זי אנגעקוקט מיט בליקען פון א משוגע'נעם. ער האט
 זיך ארויסגעריסען פון איהרע הענדר און איז ארויס פון שטוב.
 מערי איז דאן אריין צו זיך אין צימער און האט אָנגענומען דעם
 פערוואונדערטען קאוואלסקי'ן ביי דער האַנד און האט איהם פראסט
 און רוהיג געקוקט אין די אויגען אריין:

— קום, ליעבער, מיר וועלען צו דער „אימאטרא“ פאַהרען.
 אין איהר געזיכט און אין איהר וועזען איז געלעגען אזוי פיעל
 איבערגעבענהייט, אז איהם האט זיך געדוכט אז עס איז אויפ'
 געשטאנען איינע פון יענע אידישע טעכטער פון דעם אלטען ירושלים,
 וועגען וועלכע עס ווערט דערצעהלט, אז זיי פלעגען קראנק ווערען, ווען
 זיי האָבען געליעבט.

דאָס פיערטע קאפיטעל.

אין אַ שעה ארום האט זיי שוין אַ פינלענדישער שליטען געפיהרט
 צום וואסער־פאל „אימאטרא“. דער טאָג איז געווען דער הערליכסטער
 ווינטער־טאָג אין שניי־לאַנד פינלאַנד. דער וועג האט זיי געפיהרט
 דורך אַנְאַלטען, טיעפען ווייסען שניי־וואַלד. ווי זקנים פון אַנְאַנדער
 וועלט און אנדערע בעשעפנישען, זיינען געשטאנען די גרייז־גראַה
 אלטע, דיקע בוימער, „פון קאָפּ ביז די פיס“ אינגעהילט אין גראַבע

שטיקער שניי, און האָבען נאָכגעקוקט מיט פּערוואַנדרונג דעם צוויי-שפּאַניגען שליטען, וועלכער האָט זיך, ווי אַ פּרעמדער גייסט, געשלייכט דורך זייער טיעפקייט. די זון האָט זיך אַריינגעריסען דורך די ברייטע לעכער פון וואַלד און האָט יעדען שטיקעל שניי בעלויכטען און עס האָט אָבגעשטראַהלט געגען דער זון מיט די רייכסטע ליכט-פלאַמען. די זון מיט'ן שניי האָבען זיך ביידע צונויפגעמישט און האָבען אַ שאַלענ-דעם ליעד געזונגען אין דעם ליכטיגען טאָג אַריין וואָס איז ווי אַ יונגער חתן אַויפגעגאַנגען איבער דעם יונגפּרויליכען וואַלד-וויסטע-ניש.

אוינגעהילט אין זייערע פּוטערס זיינען זיי געזעסען, מערי און קאַוואַלסקי, האַנד אין האַנד און האָבען זיך אַיינס דאָס צווייטע גע-קוקט אין די אַויגען אַריין. קיין זאך האָט פאַר זיי ניט עקזיסטירט, קיין זאך איז זיי אַיצט ניט אָנגעגאַנגען, נור זיי און דער הערליכער שניי-וואַלד אַרום. ער האָט איהר דערצעהלט פון זיינע פּלענער אין פעטערבורג, פון זיינע קאַלענען, פון די נייע בעקאַנטע וואָס ער האָט ערוואַרבען אין פעטערבורג. ער האָט איהר דערצעהלט פון זייער קינפטיג לעבען, פון זייער צוואַמען-זיין. און זי האָט געהערט און האָט געטרונקען זיינע ווערטער, זיינע בליקען, זיינע בעוועגונגען. עס איז איהר גאַנץ גלייך געווען וועגען וואָס ער רעדט. יעדע מינע זיינע האָט אַרויסגערופען אין איהר נייע קוואַלען פון ענטציקען און גליק. און דאָך איז זי שטיל געווען, קיין וואָרט האָט מען ניט געהערט פון איהר; נאָר אַלץ, וואָס האָט געלעבט אין איהר, האָט זיך אַרויסגעריסען און אַרויסגעקוקט פון איהרע אַויגען, דורך איהרע ליפען, דורך דאָס ליכט פון איהר געזיכט, דורך די בעוועגונג און קאַכען פון איהר בלוט. און קאַוואַלסקי האָט דאָס אַלץ געהערט, און געפיהלט און גע-זעהן האָט ער, ווי דאָס אַלץ שלאַגט צו איהם, צו איהם.

און זי האָט צו איהם געזאָגט:

— איד ווייס דאָך צומאַל נישט, ווער דו ביזט, איד קען דיר נאָר נישט, און טיילמאַל דאַכט זיך מיר אַויס, אַז דו ביזט אַ פּרעמדער, און קומסט פון ערגעץ, וואו דו ביזט אַויסגעוואַקסען און אַיינגעקניפט און באַלד וועסט דו צוריקגעהן דאַרט אַהין, פון וואַנען דו קומסט און וואוהין דו געהערסט. נור עס איז מיר נישט קיין אַנטערשיעד, אַ, לאַנג האָסט דו מיך אַויסגעהונגערט און געלאָזט וואַרטען אַויף

דיר און דו האַסט מיר קיין וואַרט, קיין וואַרט נישט געשריבען און נישט געזאָגט. און דו האַסט מיר גאַרנישט איבערגעלאָזט, אפילו קיין וואַרט האַסט דו מיר נישט איבערגעלאָזט, מיט וועלכען איד זאל זיך קאָנען טרייסטען, וואַרטען. און איד בין אַרומגעגאַנגען און דיין עראַיינערונג איז געשלאָפען אין מיר, און איד בין געשלאָפען, און דיר האָב איד געהאַט אין מיר, און גערערט צו דיר. אַ, מען טאָר נישט אויפֿ-וועקען אין אַ מיידעל איהר הייליגסטען געפיהל און שטעהן לאָזען און אוועקגעהן. דאָס געפיהל קאָכט, קלערט און מאַכט רייף. יאָ, דאָס גע-פיהל, וואָס דו האַסט אין מיר ערוועקט, האָט מיך רייף געמאַכט. און פיעל האָב איד געקלערט, פיעל, פיעל. בין עס איז אלץ אין מיר רייף געוואָרען און דאָן ביזט דו געקומען. אַ, עס איז מיר אלץ איינס, אלץ איינס, טהו, טהו, וואָס דו ווילסט, וואָס דו קאַנסט, — איד בין אינגאַנצען דיין, דיין, — און זי האָט אַראָבגעלאָזט דעם קאַפּ אויף איהר ברוסט און איז ענטשוויגען געוואָרען.

און ער האָט צו איהר געזאָגט:

— דו פּרעגסט מיר ווער איד בין? ווייס איד דען? טיילמאַל דאָכט זיך מיר, אז איד בין אַ פיעדעל און איהר שפיעלט אויף מיר אויס יעדע דעם נגון, וואָס זי איז אימשטאַנד אַרויסצושפיעלען. איד קאַן זיין זעהר שעהן, אָדער זעהר מאַוס, — דאָס ווענדט זיך אַז איד, איהר זייט דאָס אימשטאַנד פון מיר אויסצוזינגען. טיילמאַל האָב איד דאָס געפיהל, אז איד געה אויף אַ וועג, אויף אַ לאַנגען וועג. דאָס ציעל פון מיין וועג איז די בת־מלכה, זי זיצט דאָרט אין אַ גאַלדענעם פאַלאַץ, זי זיצט דאָרט איינע אליין און וואַרט אלעס אויף מיר. זי איז דאָס ענד פון מיין ציעל, דאָרט איז מיין רוה. נור אויף דעם וועג אויף וועלכען איד געה, שטעהען הייזלעך, שטעהען רעסטאַראַנען, האַטעלען. און איד שטעל זיך אַב אונטער יעדען הייזעל מיין הונד גער צו שטיצען, אין יעדען האַטעל מיין נאָכט־לענגער צו זוכען. אין דעם נאָכט־לענגער האָב איד זיך לענגער אָבגעשטעלט, אין דעם — קירצער, נור איד געה, איד געה אויף דעם וועג צו מיין ציעל, וואו עס הערשט מיין גורל און מיין אייביגע רוה.

מערי האָט איהם אָנגעקוקט. אין איהרע אויגען איז געלעגען אַ ווילדער גלאַנץ און איהר געזיכט איז מאַרדע פערענדערט געוואָרען. זי האָט איהם אין די אויגען אַריינגעקוקט און געפרעגט:

— און דאס בין איך דיר?

קאוואלסקי האט זי אנגעהאפט ביי דער האנד:

— א, זיי מיין ציעל, זיי מיר, זיי מיר, איך בין מיעד פון וואנ־
דערן און פון אויפהאלטען זיך אין נאכט־לעגערס. זיי דאס גרויסע
ציעל, נאָד וועלכען מיין נשמה בענקט אזוי, וואו עס רוהט מיין
אייביגע רוה, מיין גורל און מיין גליק. זיי דאס, וואס מיינע אוי־
גען האבען מיט בענקעניש געזוכט. זיי דאס, זיי דאס!

— א, פארוואס ביזטו נישט אנגעקומען צו די טהירען פון דיין
ציעל א מיעדער און א הונגעריגער פון דיין לאנגען וועג? — האט
זיך מערי אנגערופען ווי אין זיך. — אה, האב איך דערויף געווארט.
— איך האב שטענדיג מיין נשמה איבערגעלאזט פאר דער
טהיר אויף דעם וועג צו דיר, ווען איך האב מיין קערפער צו דעם
נאכט־לעגער אריינגעשלעפט...

אויף דעם זיינען זיי ביידע שטיל געווארען דעם רעשט וועג,
ביז זיי זיינען אנגעקומען פאר דער „אימאטרא“.

באלד האבען זיי געהערט פון דערווייטענס דאס קלאפען פון
וואסער, זיי זיינען אראב פון שליטען, אריבערגעהאפט זיך איבער א
פעלד און פאר זייערע אויגען האט זיך אויפגעעפענט, א בילד,
וועלכעס האט זיי דערשראקען און קליין געמאכט.

איבער אַנ־אונענדיק ברייט, ווייס־בעשנייט פעלד איז אנגע־
קומען צוליפֿען א ברייטער שטראמעדיגער טייך. דאס וואסער האט
זיך וועניג־וואס געענדערט פון דעם בלישטשענדען ווייסען שניי־
פעלד, עס איז געלאפען מיט א אונגעהויער שטראמיגקייט און פלוצ־
לינג, ווי אין מיטען, האט זיך דער גאנצער ברייטער טייך איבער־
געריסען און איז — אזוי ברייט און לאנג, ווי ער איז געווען —
אראב אין א הונדערט־פוס־גען טיעפען טהאל, איבער וועלכען עס
זיינען געלעגען קאלאסאלע גרויסע פעלזען און שטיינער, נור מיט
אזא אימפעט און מיט אזא געשריי, אז פאלענדיג אויף די שטייגער,
איז עס צוריקגעשפרונגען און צושפריצט געווארען אין א בלישט־
שענדען רעגען־וואלֿקען, וועלכער האט זיך געטראגען איבער דער
גאנצער לענג און ברייט פון פעלד. די זון איז אריין אין דעם וואסער
און געלאזט זיך אינאיינעם מיט'ן שטראם אראב איבער די פעלזען.

איבער די שטיינער און צושפריצט געווארען אינאיינעם מיט'ן וואס סער און זון אין איין בלישטשענדרען זיעבען-קאלירטען רעגענבויען. וועלכער האט זיך געטראגען איבער'ן גאנצען ברייטען ווייס-בעשניי-טען פעלד.

זיי זיינען ביידע געשטאנען, ווי צומישט. ווי קליין, ווי אונז ענדליך קליין האבען זיי ביידע אויסגעזעהן דא, ביי דער גרויסער נאטור-ערשיינונג. געגען דעם גרויסען, ברייטען טייך, וואס קומט אן יעדע רגע מיט נייע וועלען און ווארפט זיך מיט'ן קאפ אריין אין דעם קאבענדיגען, ברייטען ים, וועלכער צושפרינגט און געהט אויף אין א בלישטשענדרען וואלקען! און עס האט זיך געדאכט, אז די גאנצע וועלט, אלץ קומט אהער אן צושווימען אין דעם טייך אריין און ווארפט זיך מיט דער גאנצער פרייך און גאנצען ווילען אין דעם תהום אריין. זיי האבען זיך ביידע אויסגעזעהן ווי צוויי שפענדעלעך, און ווי לייכט איז זיי געווען די מינוט אלץ איבערצולאזען הינטער זיך און אריינארפען זיך אין דער גרויסער וועלט-חתונה, — דארט אונטען, וואו אלץ קאכט זיך צונויף אין איין גרויס געשריי און שלאגט זיך צוריק אויף אין א טוי, אין א וואלקען, וואס גלאנצט און פינקעלט מיט זיין טויזענד-קאלירטען ליכט.

זיי האבען זיך אָנגענומען ביי די הענד און געהאלטען זיך אינ-איינעם, ווי זיי וואַלטען מורא געהאַט, אז דער כּשׁף, אז דאָס גרויסע וועלט-צונויפמישעניש זאָל זיי נישט מיטשלעפען, ווארום עס האָט זיי אהין געצויגען, דאָרט אַהין, צו דער וועלט-חתונה מיט כּשׁף.

זיי האבען ניט געפיהלט די קעלט, דעם פראסט, וואס האט זיי ארומגענומען און דורכגענומען זייערע ביינער. זיי זיינען געשטאנען, ווי צוגעקלעפט צום אָרט, צוגעצויגען צו דעם בילד און האָבען זיך איינס צום אנדער'ן געטולעט, ווי עס וואַלט קיינער נישט אויף דער וועלט געווען, קיינער נישט אויסער זיי ביידע.

די זון האָט זיך געזעצט. דאָס ליכטיגע וואַלקען-וואסער האָט זיך אָנגעהויבען צו היילען אין טונקעלהייט. דארט הינטער דעם וואסער-קעסעל איז עס פּערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ שרעקליך געהיימניס, אין וועלכען עס האט זיך געהערט זיין מורא'דיג ברומען; זיי האבען זיך ביידע ביי די הענד אָנגענומען און זיינען צוריק צו דעם שליטען אַוועק, וואו דער גוי האָט געווארט אויף זיי פאר דער קרעטשמע.

זיי האָבען אָבגעגעסען און עס איז נאָכט געוואָרען, און זיינען צוריק געפאָהרען דורך דעם ווייסען שניי, וואָלד און לבנה־ליכט.

און אז זיי זיינען געווען אין טיעפען וואָלד, און עס האָט זיי קיין נער נישט געהערט, נור די ווייסע, געהיימניספול־שטעהענדע בוימער, האָבען זיי זיך ביידע איינגעטולעט, ווי צוויי פערלאָזטע יתומים.

ווען זיי זיינען אהיים געקומען, האָט דער ווירטה מער'ן אבגעגעבען אַ בריעה פון מישא'ן. מישאַ איז שוין נישט געווען. אין דעם בריעה איז געווען אַ רעכנונג און איהר געלד, וואָס ער האָט געהאָט געהאַלטען, נור ווער האָט איצט געקוקט דערויף, ווער האָט אין זינען געהאַט מישאַ'ן? זיי זיינען געווען דאָ מיט זיך, דער שניי ארום, מעהר קיינער נישט — קיינער נישט, אויסער זיי ביידע.

די לאַמפּ האָט געברענט. זיי זיינען געזעסען אין צווייען אין איהר קליין, קליין צימער'ל, איינגעהילט אין דעמזעלבען ברוינעם זיידענעם טוך מיט די גרויסע גאַלדענע בלומען. פון דרויסען האָט דער שניי און די לבנה אריינגעשיינט.

אין צימער האָט געשמעקט מיט אַ לייכטען נאַרציסען־דופט, מיט וועלכען זי האָט דאָס גאַנצען צימער אויסגעגאַסען. דער געשמאַק האָט זיך צונויפגעמישט מיט'ן געזונטען געשמאַק פונ'ם האַלץ, וואָס האָט געברענט אין אייווען, ביי וועלכען זיי זיינען ביידע געזעסען און זיך די הענד געווארימט.

אזוי זיינען זיי ביידע געווען איינגעשלאָסען אין דעם קליינעם צימער'ל דריי טעג און דריי נעכט. זיי האָבען קיין מענשען נישט געזעהען, אויף דער גאס נישט ארויס, נור וואס דער ווירטה האָט זיי עסען דערלאנגט, האַלב נאַקעט געלעגען אויף זייערע פעלצען, פער־שפרייט אויף דער פאָדלאַגע ביים אייווען, און האָבען זיך ביים ברע־נענדיגען פייער געווארימט...

דאס פינפטע קאפיטעל.

אין אַ פאַר טעג ארום האָבען זיי שוין געוואָהנט אין פעמערבורג. קאָוואַלסקי האָט ערפאַלג געהאַט.

די קריטיק האָט זיינע בילדער גלענצענד בעשפראַכען און ער האָט זיי גוט פערקויפט. ער איז געוואָרען אין דער מאַדע אזוי שנעל, ווי נור

פעטערברוג קאָן איינעם הויבען אָדער איינעם ווארפען. ער האָט זיך באלד בעקענט מיט דער גאנצער פעטערברוגער קינסטלערישער וועלט און זיי האָבען פאר איהם אויסגעזאָרגט וואָהנרעכט אַזאַ אַ געדויערנדיגער צייט.

ער האָט פאר זיך מיט מערין געדונגען אַ קליינע, נור גלענד צענדע וואהנונג אין אַנאַלט רוסיש הויז אויף איינעם פון די „אסט־ראַוואַ“ און האָט זיך דאָרט איינגעריכטעט אַ קינסטלעריש אַמעליע; דאָרט האט ער אויך עמפּפּאָנגען די פעטערברוגער קינסטלערישע וועלט פון מאַקסימאָוויטש'עם קרייז, מיט וועלכען זיי האָבען זיך זעהר נאָהנט בעקענט.

אַסיפּ גרינאַריעוויטש מאַקסימאָוויטש איז געווען איינער פון די בעדייטענדסטע רוסישע עסטעטיקער און דענקער, אַ פאַרלויפער פון די רוסישע מיסטיקער און אינדיווידואליסטען. דיקע ביכער האָט ער געשריבען און האט פאר דער רעוואָלוציע געשפּיעלט אין דער רוסישער וועלט אַ בעדייטענדע ראָליע. ער איז בעריהמט געווען מיט זיין מלחמה געגען די פאַרשטעהער פון די ליבעראַלען, איז אָבער אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע — ווען אַ בעדייטענדער טהייל פון רוסי לאַנד איז געווען סאַציאַל־דעמאָקראַטיש געשטימט, ווען די ברויזענדע כּוואַליעס פון דער רוסישער רעוואָלוציע האָבען הונדערטער נייע מענער געהויבען און הונדערטער אלטע מענשען געווארפען — מיט זיין אינדיווידואליזם און מיסטיציזם האַלב פּערגעסען געווארען. צור אייטעל און שטאַלין, כּדי מיטצושווימען מיט'ן שטראָם, האָט ער זיך געפרובט אוועקצושטעלען געגען איהם, אויסצולאָכען די געטער, וואָס דאָס רעוואָלוציאָנערע רוסלאַנד האָט זיך געשאַפּען. דאָס האָט איהם אינפּיילער געמאַכט און אונבעליעבט, וואָס האָט געקערענקט זיין אייגענ־ליעבע. האט ער געפרובט צו שפּיעלען אַ צוויי־דייטיג שפּיעל. בעהאַלטען, דיפּלאָמאַטיש, האָט ער מעהר געהערט ווי גערעדט, נור מיט אַ פּעראַכטענדען צוויי־דייטענדען שמייכעל אויף זיינע ליפּען — און דאָס איז אזוי פּרעמד און צוויי־דער געווען דעם רוסישען אפּענ־הערציגען כאַראַקטער. אליין האָט ער געשטאַמט פון אידישען תּחום, האָט בדעה געהאַט זיך צו שמד'ן און אַנצונעהמען דעם פּראַוואַסלאָו־נעם גלויבען, האָט אָבער פּעראַנגט אַ קלייניגקייט, אַז די אַרטאָדאָקסישע קירך זאָל זיך אָכזאָגען פון אַ דאָנמע איהרער, וועלכע ער, מאַק־

סימאָוויטש, קאָן נישט אָננעהמען. ער האָט וועגען דעם פּער-
עפענטליכט אַ בריעף אין די צייטונגען צום מיטראָפּאָליט. נור אזוי
ווי די הונדערט פּופציג מיליאָן אַרטאָדאָקסען האָבען זיך נישט גע-
וואָלט אַבזאָגען פון דער דאָנמע פון זייער קירד צוקיעב מאַקסימאָ-
וויטש'ן, איז ער איבערגעבליבען אַ איד. אַרום איהם האט זיך גע-
זאַמעלט די יוגענד, די, וואָס האַלטען אין ווערען אָדער האַלב שוין
געוואָרענע בערימיהייטען, וועלכע האָבען נישט געקאָנט, אָדער האָבען
נישט געוואָלט אַריינדרינגען אין דער אָפיציעלער, רוסישער קינסטלער-
וועלט, וועלכע איז דאָן, אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע, געווען
אינגאנצען פּערכאַפט מיט דעם מאַרקסיזם.

ווארום דער גרויסער מאַקסימאָוויטש, דער מיסטיקער און דענקער,
דער קאַפּ פון דער רוסישער פּריידענקענדער אָפּאָזיציע, האָט געהאַט
אַ שוואַכקייט צו אַכטצעהן-יעהריגע מיידלעך, געהאַלטען זיך פאַר אַ
יונגען בחור; ער האָט אין די סאַלאָנען רעדעס געהאַלטען, כדי צו
געפּעלען די מיידלעך, — האָט זיך געקליידט מיט אַ געוויסער קאַקער-
טערי — געשלאָסענע, שוואַרצע סאַמעט-וועסט, קורצען סמאָקינג.
צו דער יוגענד האָט ער געהאַט אַ סימפּאַטישע נויגונג. אין דער
געזעלשאַפט פון די מיידלעך האָט ער געשפּיעלט די ראַליע פון דעם
עלעגאַנטען קאַוואַלער פון פּערגאַנגענעם דור, אַ געוויסע סענטימענט-
טאָליטעט איז געלעגען אין זיין בעציהונג צו זיי, ווי אַנ'ערפּאהרענער
קלוגער פּעטער פּערהאַלט זיך צו זיין ניכטע...

אין זיין קרייז האט עס דורכדעם גערוישט פון זיידענס, פון שוואַר-
צע פּעריל-קעפּ, פון קלינגענדען ריינעם מיידעל-לאַכען.

די נויגונג צו דער יוגענד האָט איהם אויף געבראַכט צו נאָהנט-
שאַפט מיט קאַוואַלסקי'ן. מערי מיט איהר אַריענטאַליש געזיכט,
מיט איהר ריטמישער בעוועגונג האָט אויף איהם געמאַכט אַנ'איינדרוק
און ער האט זיך דערנעהנטערט צו זיי, געקומען צו זיי אפּט און זיי
אַריינגעפיהרט אין זיין קרייז אַריין.

די נשמה פון דעם קרייז איז געווען נאַטאַליאַ מיכאַילאָוואַ. דעם
יוריסט גליצענשטיינ'ס פּרוי. ביי איהר אין סאַלאָן, וועלכער איז
געווען איינגעריכטעט נאָך דעם רעזשיסער לעסער'ס געשמאַק, איז זיך
צוזאַמענגעקומען דער קרייז און צו איהר „זשור פּיקס“, ביי וועלכען

מערי האָט זיך געזאָלט געפינען צום ערשטען מאל, האָט זיך איצט קאָוואַלסקי מיט מערין געקליבען צו געהן.

אין צימער איז געווען אַנגעוואָרפען פּערשיעדענע זיידענע טיכער, מיט בוכאַרישע שאַלען, אַלט־פּראַנצויזישע ברוקאָט. מערי איז געווען אַנגעטהאַן אין אַ גריכיש קלייד און געקעמט די האָהר גריכיש, וואָס עס איז איצט זעהר מאַדיש געווען אין פּעטערבורג, דערהויפּט צווישען דעם פּובליקום פון דעם מאָדערנעם טהעאַטער „נעראַסלאָוסקאָיאַ“, וואו לעסער איז געווען רעזשיסער. קאָוואַלסקי האָט זי אונבעדינגט אַבגעראַטהען פון דעם, וואָרום דער טונקעלער קאַליר פון איהר הויט האָט זיך נישט געאייגענט צו די העלע פּאַרבען. ער האָט איהר איר בערהויפּט געראַטהען זיך האַלטען אָן טונקעלען אין רעמבראַנדישען סטייל, עטוואָס גענויגט צום אַריענטאַלישען, וועלכעס איז צו איהר טיפּיש־איריש געזיכט גוט געגאַנגען. ער איז דוקא בעשטאַנען דערויף, אַז זי זאָל זיין אין דעם טונקעל־ברוינעם טויף מיט די גאַלדענע גרויסע בלומען, האָטש מערי האָט געפונען, אַז דאָס מאַכט זי אַלט — די האָהר פּערקעמט שייטעל־גלאַט, הינטען פּערלעגט, אַהן יעדע בעפּוּצונג, ווי אונזערע אַלטע מומעס האָבען געטראָגען; אויפ'ן האַלז די פּעריל און די גרויסע אַלטע גאַלדענע בראַש, וואָס קאָוואַלסקי האָט איהר געקויפּט ביי אַ פּעטערבורגער אַנטיקוואַריער. „דו ווילסט אַז איד זאָל דוקא אויסזעהן, ווי אַנ'אַלטע דאַמע, וואָס האָט אַ אינטערעסאַנטע פּער־גאַנגענהייט הינטער זיך“, — האָט מערי געלאַכט, און דאָך געטהאָן, וואָס קאָוואַלסקי האָט איהר געראַטהען. זי האָט געוואוסט, אַז זי קאַן זיך אויף איהם פּערלאַזען, און ער טהוט זי אַז איז דעם, וואָס איז איהר גוט און שען. זיי האָבען אַנגעוואָרפען אויף זיך די מאַנטלען, דער שווייצאַר האָט צוגערופּען דעם איזוואַשטישק, און זיי האָבען זיך געלאָזט אין שליסטען איבער דער טראָאִיצקער בריק צו נעווסקי־צו.

אין פּעטערבורג האָט זיך שוין געהאַט דאָס וועטער געשמעלט. איינגעהילט אין שניי, האָט „פיטער“ ארויסגעקוקט צו דער נעווא מיט איהרע טויזענדער עלעקטרישע לאַמטערנס און ליכטער און האָט אויסגעזעהען. ווי אַ לעגענדאַרישער סלאַווישער „גראַד“ מיט בעשנייטע קופּאַלען. די נעווא איז שוין געשטאַנען בעשנייט, אין ווייסען בעדעקט און ביי איהרע ברעגעס צוויי רייהען ליכט. די שליסטענס זיינען געפּלויגען איבער די פּעטערבורגער נאַסען, די נלעקלעך אויף די העל־

זער פון די פערד האָבען געקלונגען, די איאואַשטשיקעס האָבען אַריבערגעשלאָסען איינער דעם צווייטען און געיאָגט זיך איינער נאָכ'ן אַנדער'ן, ווי די ווינדען אין דער וויסטע. דאָס עלעקטרישע ליכט האָט געשפּריצט אין דער ווייסער נאַכט אַרײַן מיט פייער, און איבער דעם עולם איז געהאַנגען אַ דורכזיכטיגער וואַלקען, וואָס האָט זיך געדאַכט. אז עס איז נאָך אַ חלום פון דעם פּערגאַנגענעם טאַג-שיין. דער וואַלקען האָט אַרײַנגענומען אין זיך די ווייסע קופּאַלען און דעכער און בעשיי מערט זיי מיט אַ ציטערנדען שטערן-ליכט.

אין דעם רעש איז זייער שליטען געלאָפּען און דורכגעלעגט זיך אַ וועג און מערי און קאַוואַלסקי האָבען גערעדט:

— און סאַוואַרין וועט זיין?

— יא, מאַקסימאָוויטש האָט געזאָגט, אַז סאַוואַרין האָט זיך פּלוצלינג געפונען.

— סאַוואַרין, דער בעריהמטער רוסישער שריפטשטעלער?

— יא, ער קומט אַהין מיט ביקאַוו'ן.

— וואָס? קענטסטו דו זיך שוין מיט דעם שוישפּיעלער ביקאַוו'ן אויף?

— יא, — האָט קאַוואַלסקי געזאָגט, — ער האָט מיך שטאַרק גע- בעמען צו זיך; ער האָט געזאָגט, אַז אַלץ איז פּעטערבורג קומט צו איהם. אַ פּרעהליכער יונג דער ביקאַוו. ער בעדאַרף נישט מעהר נור זיין גיטאַרע און זינגט תּמיד איין ליעד: „מאַלטיש פּאַניבאַל“ און איז גאַנץ גליקליך איבער אַלץ, וואָס איז דאָ. מיט אַלע איז ער פּריינד, אַלע ליעבען איהם און ער ליעבט אַלעמען. אַ קוריאָז, ווי ער האָט זיך מיט מיר בעקענט. נאָך צוויי-דריי ווערטער, קומט ער צו מיר און שטרעקט מיר אויס די האַנד: — „יאַ ביקאַוו“, — זאָגט ער. אַיף האָב געזעהען דיין בילד און עס געפּעלט מיר, אַיף האָב דיד גע- זערט ריידען און דו געפּעלסט מיר זעהר, גיב די האַנד און מיר ווע- אַען זיין פּריינד“ — און דערביי נעהמט ער מיך אַרום און צוקושט זיך מיט מיר, און מיר זייען שוין אויף „דו“. אָבער גאַנץ אויפריכטיג, קיין האַאר נישט פאַלש.

— א, ביי ביקאַוו איז דאָס נאַכט-אויף, דאַרט קומען זיך צונויף זאַלע שריפטשטעלער, שוישפּיעלער, מאַלער און טרינקען גאַנצע נעכט; דאַרט זאָל זיך עפעס שרעקליכעס אַבטהאַן — דערצעהלט ווייטער

קאָוואַלסקי — ער זאל האָבען אַ גרויסע וואָהנונג, און ביי איהם
 וואהנט אויך מאַקסימאָוויטש, ביי איהם זאל זיך אויך אויפהאַלטען
 דער בעריהמטער רוסישער שריפטשמעלער סאַוואַרין. ער ווערט פּער-
 פאלען אויף עטליכע טעג, האַלט זיך אויף אין שענקען, צווישען איד
 וואַשמשיקעס, דאן קומט ער צו ביקאַוו'ן און לעגט זיך אוועק און
 שלאָפט אייניגע טעג דורכאַנאַנד. אַה, איז דאָס אַ וואַרגונג ביקאַוו'ס,
 טווען זיך דאָרט זאכען אַב!

מערי האָט דערביי געוואָרפֿען אַ בליק איבער נעווסקי, איבער
 וועלכער זיי זיינען איצט געפּאָהרען. דאָס ענדע פון דער גאס איז גע-
 ווען פּערהוילען אין אַ לייכטענדען געבעל, פון וועלכען עס האָבען
 זיך טויזענדער און איבער טויזענדער ליכטער געטוקט. און עס האָט
 זיך פּערנומען פון דאָרט אַנ'עמעמען, ווי עס וואַלט אַבגעקערעכצט די
 נשמה פון גרויסען פּעמערבורג. אין די גאסען האָבען זיך געלאָזט
 די שליטענס אַהין און צוריק, אַהין און צוריק, און די ברייטע טראַג-
 טראַרען זיינען פול געווען מיט מענשען — דאָס האָט זיך פּעמערבורג
 געלאָזט אין די טהעאָטערען אַרין. פון די אָפּענע געוועלכער האָט
 זיך אַרויסגעגאַסען דאָס ליכט און בעגאַסען אַלץ מיט אַ גאַלדענעם
 ברוינעם שיין און די נאַכט איז געקומען און האָט עס פּערהוילען אין
 איהר טונקעלהייט און אַלץ האָט זיך צונויפגעמישט: דאָס ליכט,
 די פּערר, די מענשען, פּערהוילען אַלץ אין דעם וואַלקען און מערי'ן
 האָט זיך געדאַכט, אז „פיטער“ איז דער גרויסער, גרויסער קעסעל,
 וואָס האָט אַלץ צונויפגעקאַכט און זי האָט זיך געפונען אויך אין
 מיטען אין דעם קעסעל און זי איז אויך איין טראַפּען פון דעם גרויסען.
 גרויסען לעבען, וואָס הייסט „פיטער“; און ווי גליקליך איז זי געווען
 דעריבער.

באַלד האָט זיך זייער שליטען אַבגעשטעלט אויף דער סאַדאַוואַ;
 זיי זיינען געשטאַנען פאַר'ן פּריסיאַזשי פּאַווערעני סעמיאַן סעמיאַד
 נאָוויטש'עס הויז.

דער שוויצאַר מיט די צוויי גרויסע באַקענבערד האט זיי גע-
 האַלפּען פון שליטען אויסשטייגען. זיי זיינען אַרין אין דעם גרויסען
 ליכטיגען פּעמערבורגער קאַרידאָר. אין אַ מינוט אַרום וועט זי די
 אלע זעהן, סאַוואַרין'ען אַליין. נאַט, ווי גליקליך זי איז געווען!

דאס זעקסטע קאפיטעל.

די טהיר האָט זיך געעפענט. זיי זיינען אריין אין אַ רויט־טונקעל בעלויכטענעם קאָרידאָר. די ווענד זיינען געווען בעהאַנגען מיט בינעזישע געמעלדען. אַ מיידעל האָט זיי געהאַלפֿען די פּומערס אויסטהאַן. דער קאָרידאָר איז פּול געווען מיט פעלצען, פּון די אָפּענע טהירען פּון דעם סאַלאַן שלאַנט אַנטקעגען אַ בעלעכטעס בעד וועגען. די מאַדאַם אליין, נאַטאַליאַ מיכאַלאָוונאַ, ווייזט זיך אין דער טהיר.

— אַר, דאָס איז שעהן פּון אייך, — דריקט זי די האַנד קאָ-וואַלסקי'ן.

— און דאָס איז געוויס פּריילין ראָזענצווייג, — דאָט די מאַדאַם פּון הייז דורכגעלעכערט מערי'ן מיט אַ טיעפען בליק, — אייך דאַנק אייך זעהר. אַל פּיעל האָב אייך פּון אייך געהערט פּון די פּריילינס עהרליך און פּון מיכאַאיל אַבראַמאָוויטש, — ווייזט זי אויף קאָ-וואַלסקי'ן.

קאָוואַלסקי האָט פּערלעגען געשמייכעלט, מערי האָט זיך באַלד געפונען און האָט צוגעניקט דער מאַדאַם. פאַר איהר איז געשטאַנען אַ טונקעלע, שאַרפע ברונעטקע, גענוג יונג, גענוג שעהן, מיט שוואַרצע שטאַרק געצייכענטע ברעמען און גרויסע בעלעכטע אויגען, אַנגעהאַנגן אזוי, אַז מערי האָט די ערשטע מינוט נישט געקאָנט רעכט כאַפּען. וואָס דאָס איז אייגענטליך: אין אַ דורכזיכטיגען, אָפּען גריכישען קלייד, וואָס האָט נישט בלויז אַרויסגעוויזען די איידעלע ליניען פּון איהר קערפּער, נור אויך אָפּען געלאָזט און געצייגט איהר פּראַכטפּאַל לען ברויז־הויטיגען טיעפען דעקאַלטע. דערביי זיינען איהרע געדיכטע שוואַרצע האָהר געווען אַראַבגעלאָזט אין לאַקען איבער איהר האַלב־נאַקעטען קערפּער און אַ שטאַרקער אַרבעדיען־דופּט האָט זיך געטראָגן פּון איהר.

זי האָט מערי'ן אַריינגעפיהרט אין אַ וואַונדערליך בעלויכטענעם סאַלאַן; פּון די פּיעל ווענד־ווינקלען האָבען אַרויסגעקוקט פּיער שלאַנט גען קעפּ און פּון זייערע גרויסע גרויע אויגען האָט זיך אַרויסגעגאַסען אַ געלבעס ליכט, וועלכעס האָט בלייך געמאַכט די געזיכטער פּון אַלע

געסט — אזוי אז עס האָט זיך געדראַכט, ווי טויטע וואָלטען אַרום געזע-
סען. דאָס ליכט האָט געשטערט מער'ן, און דעם ערשטען אויגענבליק
האָט זי קיינעם נישט געקאָנט דערקענען, האָט זי האָט געזעהן מענ-
שען אין סאַלאַן זיצען און געהערט, אַז מען פיהרט אַ געשפרעך. דאָס
מין ליכט האָט צום ערשטען מאל לעסער איינגעפיהרט אין געדאַס-
לאָוסקאָ'ס טהעאַטער צו אַ סימבאָליש שטיק און פון דעמאָלט אַז אין
עס אין געוויסע פעטערבורגער קרייזען זעהר מאַדיש געוואָרען.

קאָוואַלסקי און מערי האָבען זיך אוועקגעזעצט אין אַ ווינקעל,
זיינען צוגעוואָהנט געוואָרען צום ליכט און האָבען זיך אָנגעהויבען
אָרמקוקען, וואו זיי געפינען זיך דאָ.

דער סאַלאַן איז געווען אַ געמיש פון סטילען: דאָס מעכעל איז
געווען אלט פעטערבורגער אמפיר, דערביי האָט אָבער נישט געפעהלט
אַ ראַקאָקאָגאָרניטור, טיש און ביינקלעך מיט פיינעם זיידען-ברוקאט
אין אַ ווינקעל אויפגעשטעלט; איבער דער פּאָדלאַגע אַ גרויסער פּראַנ-
צוויזשער טעפּיד, די ווענר בעהאַנגען מיט יאַפּאַנישע געהאַפטענע
שטאַפען און אין די ווינקלען אַלטע אַריענטאַלישע אָרנאַמענטען,
עניפטישע אייל-לאַמפען. איבער די קליינע אַמפּיר-פּאַלצעס זיינען
געווען אָנגעשטעלט כינעזישע בודיסטען, אַלט-זאַקסישער פּאַרצעלאַן,
ווענעציאַנישע קלערען און דערביי האָט אויך נישט געפעהלט קיין
פּאַמפּיאַנישע מאַלערייען אינאַיינעם מיט סלאָווישע קירכען-בילדער,
קליין-רוסישע שטיקעריי מיט אירישע סאַמעט-פרוכט'ן. מען האָט גע-
זעהען, אַז דאָ האָט געאַרבייט ניט נור געשמאַק-לאַזיגקייט, נור דאָ איז
אַלץ אויך נור צופעליג געווען. עס האָט אויסגעזעהען, ווי דער סאַ-
לאַן וואָלט געווען אַ סקלאַד פון פּערשיעדענע אַנטיקען און אלטע זאַ-
כען. עס האָט זיך געפּיהלט שטויב און עס האָט געפּעהלט דופּט...

מערי האָט געזוכט מיט די אויגען מאַקסימאַוויטש'ן. ער איז גע-
זעסען אין אַ ווינקעל שטוב, איין פּוס פּערלעגט אויפ'ן צווייטען און
אויף זיינע גלאַט-ראַזירטע ליפּען האָט געשוועבט אַ קלוג, קלוג שמי-
כעלע. ער האָט ווי געוואָלט זיך גוט איינהערען צום געשפרעך, וואָס
ווערט אין סאַלאַן געפּיהרט. ער האָט די גאַנצע צייט זיין הויכען
פּריסטער-שטערן געקנייטשט, נאָר זיינע קליינע פינקעלענדע אויגע-
לעך האָבען אריבערגעבליקט צו מערי'ן און קאָוואַלסקי'ן. ער האָט
ליכט צו זיי מיט'ן קאַפּ גענויגט, איינגעהערט זיך צום געשפרעך

און זיין טראנישער שמויכעל איז איהם ניט אראָב פון די ליפען, ווי עס וואָלט געהייסען — ווי איד בין, נעביד, דאָ אריינגעפאלען איז אַ חברה אריין.

— און איד ווייס נור איינס — האָט זיך געהערט ווי אַ פויערשע שטים ביי זייער אריינקומען, עס איז געווען דער שריפטשטעלער אַקימאָוו. ער האָט זיך געווענדעט צו מאַקסימאָוויטש'ן אין זיין געדוועהנליכע, פויערישע רוסישע שפראך, מיט זיינע פויערישע מאַדערען; אַליין איז ער ארויסגעקומען פון פויערים און מיט זיי האָט ער תמיד געקאָקעטירט אין דער געזעלשאַפט — איד בין נישט אזוי געבילדעט, ווי דו, איד בין נישט אזוי קלוג ווי דו, איד בין נור אַ געוועהנליכער רוסישער פויער, און ווי אַ געוועהנליכער רוסישער פויער לאָז מיר דיר זאָגען, אז די מיליע-שיכדערונגען זיינען נישט אָבגעשטאַרבען און וועלען נישט אָבשטאַרבען, און וואָס עס איז דאָ שערגעס אין דער ליטעראַטור, דאָס האָט אַלץ זיין וואַרצל אין דער ערד, פון וואַנען עס קומט ארויס. איז דען האָמער נישט מיליע? יא, אַדיסעי איז גרוי כישע מיליע! איז דען שעקספיר און זיינע קעניגדראמען נישט מיליע? אויך מיליע! און אונזער גרויסער פושקין? און אונזערע דריי: גאַנאַל, דאָסטאָיעווסקי און טאַלסטאָי — וואָס עס איז דאָ גרויסעס, איז אַלץ מיליע.

— און עדנאר פאַ, און מעטערלינק, און אנדרוי בעלי און איד — האָט זיך אָבגערופען דער שריפטשטעלער כאַמאַוו, וועלכער האָט געדויעלט דעם ליץ אין דער געזעלשאַפט און וועמענס אויפגאבע איז געווען אויסצולאכען יעדעס ערנסטע געשפרעך, און זיין הויפט-ציעל איז שמענדיג געווען אַקימאָוו מיט זיינע פויערישע מאַנערען.

— אמת, אמת, — האָט געזאָגט מאַקסימאָוויטש, און האָט דערביי פעהאַלטען זיין געלעכטער מיט זיין דארער ביינערדיגער האַנד און מען האָט נישט געוואוסט, צי מיינט ער דאָס ערנסט, צי אויף געלעכער, און צו וועמען ער זאָגט „אמת“, צי אַקימאָוו'ן, צי כאַמאַוו'ן. דערביי האָט ער זיך אויפגעהויבען און געזאָגט עפעס אַנגענעהמעס דער מאַדאָס פון הויז, דעם פריסיאָזשני פאַווערעני, וועלכער איז געווען פערנומען ביי זיך אין קאַבינעט מיט זעהר וויכטיגע זאכען, און איז נור אַלע מאָל אריינגעקומען צו דער געזעלשאַפט מיט דעם צושיבערטען קאַפּ האַהר און די פּעדער הינטער דעם אויער, און אונטערגעהאַלטען

זיך מיט דעם א וואָרט, מיט יענעם א וואָרט, אבי יוצא זיין פאר זיין ווייב, פאר די ליטעראטען און פאר דעם סאַלאָן, און צוריק ווידער אין זיין קאַבינעט אריין, וואו ער איז ווירקליך געווען פערנומען מיט זערה וויכטיגע עסקים — ער איז געווען איינער פון די בעקאנטעסטע אדוואָקאטען אין רוסלאַנד.

נור אין דעם מאָמענט איז אין קאַרידאָר אַ גערודער געוואָרען, ווי עס וואָלט זיך אַ שטורם־ווינד אריינגעריסען. אין אַ מינוט ארום איז אין סאַלאָן אריין אַ קליין ריהרעוודיג אידעל מיט געקרייזטע הערלעך, ווי אַ שעפּס, און מיט אַ קוויטשענדיג קול'כעל, וואָס מאַכט אַן אַ גערודער, און געהאַלטען אין איין קושען נאַטאַליאַ מיכאַילאָוונאַ די האַנד. ער האָט אָבגעקרבצט, פּערגלאַנצט די אויגען און, לער גענדיג זיך די האַנד אויפ'ן האַרץ, האָט ער געזאָגט צו דער געזעלשאַפט:

— ער איז דער צווייטער משה רבינו!

— ווער דאָס, פעאַדיום? — האַבען געפרעגט שטימען, וועלכע האַבען געוואוסט, אז פעאַדיום קומט נאָרוואָס פון רעדאַקציע און האָט געבראַכט נייעס.

— אונזער לעוו ניקאָלאָיעוויטש! — אַה, די העררען האַבען נאָר נישט געלייענט דעם בריעף, וואָס אונזער הייליגער מאָלסטאָי האָט אָבגעדרוקט אין די ענגלישע צייטונגען געגען דער רעגירונג. ניין, ער איז אַ צווייטער משה, אַ אידישער רבי! נור מיט משה'ן, וואָס האָט געפיהרט דאָס אידישע פאַלק אין דער מדבר פּערציג יאָהר, קאָן מען איהם פּערגלייכען, און מעהר מיט קיינעם נישט, — זאָגט פעאַדיום, פּערגלאַנצענדיג די אויגען.

— אָבער, הייליגער פעאַדיום, וואָס איז געשעהען? — זאָגט צו איהם כאַמאָוו, נאָכמאַכענדיג פעאַדיום'ס טאָן און זיין קוויטשענדיג קול'כעל און אויך פּערגלאַנצענדיג די אויגען.

— אַה, דאָס ביזט דו, כאַמאָוו, מיין לייעבער, מיין טייערער — און פאַלט ארויף אויף איהם און קושט איהם — איך האָב אַ נאַנצען טאַג געקלערט וועגען דיר, אזוי זאָל משיח קומען — לעגט ער צו אויף אידיש — געקלערט וועגען דיר, איך ווייס נישט פאָרוואָס, דאָס האַרץ האָט מיר נישט גוטס געזאָגט אויף דיר; איז דיר גאַרנישט געשעהן? זיי פאַרזיכטיג, וואָרום איך גלויב שטענדיג מיין האַרץ, ווען עס זאָגט מיר עפעס אָן.

— אַת, אָסיפּ גריגאַריעוויטש, — געהט ער איבער צו מאַקסימאָ—
וויטש'ן, — ווי פרעהט זיך מיין האַרץ דיר צו זעהן! ווי זעהסט דו
אויס? וואַרט, לאָז מיר דיך צוערשט קושען, איך האָב דאָס בע-
דערפניש דיך צו קושען. דער מענש איז אזוי עלענד, אז מען איז איבער-
גליקליך ווען מען זעהט אַ מאָל אַ פריינד. אַת, זעהסט, און אַקימאָוו איז
דאָ, — געהט ער צו אַקימאָוו'ן און קושט זיך אויך מיט איהם—טייערער,
איך קאָן דיר אָבגעבען אַ הערצליכען גרום פון דיין פראַכטפאָלער ווייב. זי
איז נישט דאָ?—קוקט ער זיך אַרום—ניין, די טייערע איז נישט דאָ, איך
האָב זי נעכטען שפיעלען געזעהען. וואָס פאר אַ פראַכט, וואָס פאר אַ
ענטציקונג! — האָט ער געזאָגט צו אַקימאָוו'ן, וואָס ער האָט געד-
וואוסט, אז ער וועט איהם גרויס פערנגיגען אָנטהאַן מיט דעם, וואָס
ער וועט ריהמען זיין ווייב אלס שוישפיעלערין. אין אַ מינוט אַרום איז
ער שוין געווען ביי דער מאַדאַם פון הויז, געקושט איהר די האַנד
און גערעדט עפעס מיט איהר.

קאָוואַלסקי האָט גאַנץ גוט געוואוסט, ווער דאָס איז, כאַטש ער
האָט איהם געזעהן צום ערשטען מאָל אין דער געזעלשאַפט. ער
האָט איהם געקענט פון די פיעל אַנעקדאָטען, וואָס מען האָט דער-
צעהלט פון פעאַדיוס'ן און פון זיין קאַמיש ריידען און שמייכלעך
רייען, וועלכע דער שריפטשטעלער כאַמאָוו האָט איהם רייענענדיג נאָכ-
געמאַכט און געוויילט דערמיט די געזעלשאַפט. ער האָט געוואוסט,
אז אַט דער גע'שמד'טער אירעל, וועלכער האָט זיך גע'שמד'ט, כרי ער
זאָל קאָנען בלייבען וואָהנען אין פעטערבורג, בענקט אין האַרצען נאָך
דער אירישקייט און דערצעהלט יעדען דערפון, אז ער וועט פאָהרען קיין
ירושלים און צוריק זיך מגייר זיין, און יעדען יום-כּהור, דערצעהלט ער,
פאָהרט ער קיין ווילנאַ אין אַ אירישע שותף אריין דאוונען, נור קיין
נער גלויבט איהם דאָס נישט.

אין דעם האָט קאָוואַלסקי געזעהן, ווי נאַטאַליאַ מיכאַילאָוונאַ
פיהרט פעאַדיוס'ן צו זיי און איידער ער האָט צייט געהאַט זיך
צו וואונדערן דערפון, האָט ער שוין געהערט פעאַדיוס'ס שטים און
געפיהלט זיין האַנד:

— איך האָב געבעטען נאַטאַליאַ מיכאַילאָוונאַ אז זי זאָל מיך מיט
אייד בעקענען; איך האָב באלד געוואוסט, אז איהר זייט דאָס. איך
האָב אייך באלד דערקענט, דאָס זייט איהר דאָך, קאָוואַלסקי. אַ.

איך האָב געזעהן אייערע בילדער, איהר זייט אונזער לויב. די שונאים אונזערע זאָגען, אז אידען זיינען נישט אימשטאַנד צו פיהלען די שעהנע נאַטור, — לאַזען זיי זעהן, די גוים! דאָך האָבען מיר געהאַט אַ לעוויטאַן און איצט אייך (קאָוואַלסקי האָט זיך גערויטעלט איבער די אויערן). יאָ, יאָ, מיין ליעבער, ווערט נישט פערשעמט, דאָס איז אזוי, עס איז שוין קיין סוד נישט, גאנץ פעטערברונג זאָגט עס, נישט וואהר, נאַטאַליאַ מיכאַילאָוונאַ? — מען האָט מיר געזאָגט, אז מען לאָזט אייך דאָ נישט וואָהנען, דאָס, זעהט איהר, איז רוסלאַנד. אַ וואויל פאַלק, די רוסען, איך האָב זיי ליעב, זיי זיינען מיינע בריר דער, האָטש זיי שלאָגען אונז. אַ וואויל פאַלק, נור אַ שטן שטעקט אין זיי. אָבער איהר קאָנט וואָהנען ביי מיר, אויב איהר ווילט. איך האָב אַ בעקוועמע וואָהנונג, ביטע זעהר, דער גרעסטער כבוד וועט עס פאר מיר זיין, אייך צו האָבען ביי מיר.

— און ווער איז דאָס? — ווענדעט ער זיך פלוצים צו מערין, וועלכע איז ביז איצט געזעסען און געשוויגען — איך וואָלט געשוואָר רען — אַ כלה, ווען ניט אַ פרוי, — און אפשר בין איך זיך מועה. קאָוואַלסקי איז געקומען אין אַ אונאנגענעהמע פערלעגענהייט. וואָס זאָל ער זאָגען? מערי האָט זיך ניט געענדערט, זי האָט נור לייכט געשמייכעלט. נאַטאַליאַ מיכאַילאָוונאַ, וועלכע איז אין זיך געדויערן זעהר צופריעדען פון דעם אויספאל, האָט לאַכענדיג געזאָגט: — פעאָדיום אַסיפּאָוויטש, ווי קאָן מען זיין אזוי אינדיסקרעט? דאָס איז דאָך פריילין —

נור איז סאלאַן איז פלוצים שטיל געוואָרען און איז דער טהיר האָט זיך געוויזען לעסער. מאַקסימאָוויטש האָט זיך אויפגעהויבען פון זיין אָרט, איז בלייב געוואָרען און דער שמייכעל איז איהם נישט אראָב פון די ליפען. מען האָט געוואוסט אז די צוויי — לעסער און מאַקסימאָוויטש — זיינען זיך די גרעסטע שונאים.

דאס זיעבעטע קאפיטעל.

עס איז געווען א הויכער מאנספערשוי, א דארער מיט א שפי ציגען קאפ, פול געקרייזעלטע האהר אויף א דינעם האלז ארויפ געשטעקט: אן איינגעפאלענע ברוסט, אן איינגעפאלענעם בויך און די פיס הינטער זיך; א שלאנגען-קאפ האט ארויסגעשטארט פון זיין גרויסען ברייטען קראוואט און ארומגעקוקט זיך, גלייך ווי ער וואלט מיט זיינע גרינע אויגען געשוועבט איבער'ן צימער... ער האט זיך מאדנע געגריסט, זיך אוועקגעזעצט אויף דעם ערשטען-בעסטען שטוהל, דעם קאפ ארונטערגעווארפען, די פיס הינטער זיך און האט זיך נער-ווען די שפיץ נעגעל געביסען. די פינגער זיינען געווען בעדעקט מיט פיעל עקזאטישע רינגען אין געשטאלטען פון שלאנגען, עקדעשען און פערשיעדענע ווערים; ער האט זיך געקליידט אין זייער קאליר, האט די שטיקער, וועלכע ער האט אויסגעפיהרט אין זיין טהעאטער, אויס-געשטאמעט מיט גאנצע מענאזשעריען פון ווערים און עקדעשען, און דעם סטיל האבען פעטערבורגער רייכע אידישע פרויען באַלד איינגעפיהרט ביי זיך אין דער היים — אויסגעקלעפט די ווענד מיט טא פּעטען פון טשערעפּאַכען-קאליר און ליכט זיך געמאַכט פון שלאנגען-אויגען. און אזוי זיצט ער איצט אין סאַלאַן ביי נאַטאַליאַ מיכאַילאָוונאַ, אויך אין געשטאַלט פון אַ שלאַנג, אויסשטרעקענדיג זיין צושיבערטען קאפּ פּאַראַויס, זיין דינער האַלז בויגט זיך הינטער איהם און ער מיט'ן שלאנגען קעפעל פון קראוואט ארויסקוקט זיך ארום אויף די אַנוועזענדע. אין סאַלאַן איז געווען שטיל. אַ מינוט האַבען אלע פּערוואַונדערט אַנגעקוקט דעם מאַדישעסטען מענשען אין פּעטערבורג, וועלכער האַט דעם גרעסטען איינפלוס אויף די דאַמען און אין די סאַלאַנען.

באַלד האַט מען טהיי דערלאַנגט אין מאַרישע פּאַרצעלאַן-טאַסען, די טאַסען געמאַכט אין דער פּאַרם פון פּערשיעדענע חיה'לעך, זשאַבעס און טשערעפּאַכעס. לעסער'ס געשמאַק איז שוין אזוי פּיעל געווען פּערשפּרייט אין פּעטערבורג, אז פּאַרצעלאַן-פּאַבריקען האַבען אַנגעד-הויכען צו פּאַבריצירען געפּעס אין זיין סטיל און עס האַבען זיך געפונען בעלנים דערויף.

נאָכ'ן טהיי האָט מען אָנגעהויבען לעזען אַ דראַמע. דער מחבר פון דער דראַמע איז געווען אַ צוועלף־יעהריגע קינד. לעסער האָט געדערעכט אויפצופיהרען אַ שטיק פון אַ קינד, וואָס זאָל זיין געשריבען מיט דער גאנצער קינדישער נאַאיוויטעט, אזוי ווי עס הלומ'ט אליין, אַהן יעדען אויסערליכען איינפלוס. „דעם ריכטיגען ראַמאַנטיזם קאָן מען נאָך געפינען נור ביי קינדער“ — האָט ער געזאָגט — „היינטיגע ראַמאַנטיקער קאָנען זיין נור קינדער“. און דאָס האָט איהם נאַטאַליאַ מיכאַילאָוונאַ אויסגעפונען אַ צוועלף־יעהריג מיידעל, וואָס האָט אַנדערשריבען — לויט איהר מיינונג — אַ געניאַלע דראַמע. און דאָ האָט מען עס דעם עולם צוזאמענגעבעטען אויסצוהערען די דראַמע. דער מחבר פון דער דראַמע איז דערביי נישט געווען. די מוטער האָט עס נישט ערלויבט — ווייל עס איז געווען די צייט, ווען דאָס קינד מוז שלאָפען געהן. האָט זי נאַטאַליאַ מיכאַילאָוונאַ אליין פאַרנעלע־זען.

עס האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזען אז דאָס קינד איז שוין געווען אָנגעלייגענט מיט איבסען, געוואוסט פון מעטערליניק'ן, און די דראַמע איז געווען אַ פּילאָזאָפּיש שטיק אין אַנדרייעו'ס סטיל. מען האָט זי געמוזט אויפהערען צו לייענען אין מיטען.

אין דעם האָט זיך די טהיר פון קאַרידאַר אויפגעפּענט און עס איז אַריין דער שווישפּיעלער ביקאַוו, שלעפענדיג נאָך זיך וועמען און האָט גערופּען צו דער געזעלשאַפט:

— „איך האָב איהם אַרויסגעשלעפּט“. און נאָך איהם האָט זיך האַלב אַריינגעקוילערט אַ דיקליכער מאַנספּערשוין, מיט אַ גראָב אַנדערשוואַלען געזיכט און פּער'שכור'טע אויגען — עס איז געווען דער בעריהמטער שווישפּיעלער סאַוואַרין.

— וואו פיהרסט דו מיד, אין אַ טייוועלשער הייל אַריין? איך זעה נישט קיינעם! — האָט געשריען סאַוואַרין טרעטענדיג אין סאַלאַן אַריין, און פּערשטעלט זיך מיט די הענד די אויגען פאר דעם ליכט, וואָס האָט איהם די אויגען געשטאַכען.

אין די ווינקעלעך אַרום האָט זיך געהערט אַ פּערשטיקט לאַכען. — ערלויבט מיר, געזעלשאַפט, ליכט אַנצוצינדען, איך וויל זעהן, ווער ס'איז דא, — האָט אויסגערופּען סאַוואַרין, אַנגעצונדען אַ צינד העלצעל און איז דערמיט אומגעגאַנגען אַרום דער געזעלשאַפט און

יערען געקוקט אין די אויגען אריין און אויסגערופען: „דעם קען איד. — דעם קען איד ניט!“ עד האט זיך אָבעשטעלט ביי קאַ וואַלסקי'ן — „וואָס ביזטו? אַ קינסטלער, צי אַ גנב? וואַרום נור מיט דיר בין איד גוטע פריינד — קיין אנדערע וויל איד ניט האַכען פאַר קיין בעקאַנטע.“

— ער איז ביידע, — האָט זיך אָנגערופען דער שווישפיעלער ביקאַוו.

— זעהר אנגענעהם, — האָט זיך סאַוואַרין פערבויגען.

— אַהא, מיין נידריגסטע אונטערטעניגקייט דער קעניגין סאַלאַ — האָט ער זיך טיעף פערבויגען פאַר מערי'ן, האַלב קניהענדיג, — דינע אויגען זיינען שוואַרץ ווי רובינען און דיין ליבע איז בעסער פון וויין, — האָט ער געענדיגט מיט'ן פּסוק פון שיר השירים.

מערי האָט זיך ניט געפיהלט בעלידיגט. פערקעהרט, זי איז געווען צופריעדען צו זעהן נעבען זיך סאַוואַרינ'ען, און זיין אויפֿ־ריכטיגקייט האָט זי אַריינגעבראַכט אין אַ פּרעהליכע שטימונג, און זי האָט זיך אָבערופען אויף אין זיין טאַן, אַרויפלעגענדיג אידרע הענד אויף זיין קאַפּ, וועלכער האָט דערגרייכט צו איהר שוים:

— אויב איד בין די קעניגין סאַלאַמעאַ, בענש איד דיר און קוש דיין קלוגען ליכטיגען קאַפּ, — האָט זי געזאָגט און בעריהרט מיט איהרע ליפען זיינע האָהר.

סאַוואַרין איז בעריהרט געוואָרען פון איהרע ווערטער ביז צום רוים ווערען, האָט אָנגענומען איהר האַנד און זי געקושט: — „אזוי האַנדעלט די פּרינצעסין פון יהודה“, — און זי פערלאָזט מיט אַ טיעפער פערנויגונג.

קאַוואַלסקי האָט געשמייכלט צו איהר און געדריקט אין געהיים איהר האַנד, אויסדריקענדיג דערמיט זיין צופרידענהייט מיט איהר טהאַט.

דער סאַלאַן איז געווען בעלעכט. זיי ביידע, די ניי געקומענע געסט, האַבען אַריינגעבראַכט לעבען. ביקאַוו איז שוין אריין אין אַ גרויסען דיספּוט מיט אַקימאָוו'ן וועגען די נייע וועגען פון דער קונסט; כאַמאָוו געהט נאָך פּעאַרויס'ן און מאַכט נאָך זיינע בעוועגונגען; לעסער, אַ אָנגעבלאָזענער, זיצט מיט דער מאַראַס, נור דער איינער

מאָסמיאָוויטש, וועלכער זיצט אַליץ אין אַ ווינקל פון שטוב בעוועגט זיך ניט, בעקוקט דורכבויערנדיג מיט זיינע בליקען אלעמען, און דאָס קלונע שמייכלע געהט ניט אראָב פון זיין געגאָלטען פנים. סאָוואַרין איז צו צו דער מאַדאָם פון הויז, פערבוניגען זיך אויף רוסישער אַרט און געזאָגט:

— בעל־הבית'טע פון הויז! ערלויב אונז אריינצוגעהן אין אַ צווייטען צימער, דאָס ליכט ברענט מיר אויס די אויגען, און איד וויל נישט זעהן קיין טויטע מאַסקעס ארום מיר. אין נעראַסלאָווסקאָ'ס טהעאַטער בין איד איצט נישט און אויך אַהין געה איד נור מיט פער־בונדענע אויגען, כדי ניט צו זעהן די נאַרושקייט, וואָס טהוט זיך אויף דער ביהנע, נור אום צו הערען די געמליכע זיסע שטים פון נעראַסלאָו־סקאָ'ן, וועלכע איז איצט, צום אונגליק פון רוסלאַנד, בעזעסען מיט אַ שלעכטען נייסט אין געשטאַלט פון לעסער'ן. גאָט זאָל געבען, אז איהרע אויגען זאָלען זיך עפענען! — האָט ער געזאָגט און דריי מאָל זיך איבערגע'צלמ'ט.

לעסער דאָט קיין וואָרט נישט געענטפערט. ער האָט נור פער־לעגען געשמייכלעט, עס האָט געהייסען: סאָוואַרין'ען איז אַליץ ער לויבט צו ריידען און קיינער פיהלט זיך נישט פון איהם בעלידיגט. דער גרויסער וכוח האָט זיך ערשט אָנגעהויבען אין עס־צימער ביים טיש. דער שווישפיעלער ביקאָוו האָט זיך געריסען צום וכוח, האָט גערערט הויך מיט זיין דראַמאַטישען טענאָר, דעקלאַמירענדיג: — וואָס זאָגט איהר, גאַספאַדאַ, צו די נייע וועגען, וואָס מיר זוכען אין דער קונסט? די נייע וועגען זיינען נישט די וועגען, אין וועלכע עס זיינען גענאָנגען אוינזערע גרויסע, די שטערען פון דער רוסישער ליטעראַטור, אַ דאַסטאַיעווסקי, אַ גאַגאַל, — און אויסגעלאָזט האָט ער זיין רעדע, ווי תמיד, אויף דער גיטאַרע, מיט'ן ליעד: „מאַלטישק פּאַגיבאַל“, מיט טרעהרען אין די אויגען און מיט אַ מע־לאַנכאַליש זיסער שטים, וואָס איז אלעמען בעסער געפעלען, ווי זיין רעדע.

נור די נייע וועגען אין דער קונסט, וואָס ביקאָוו האָט אריינגעד־וואָרפען אין דער געזעלשאַפט האָט צופלאַמט דעם עולם. עס רעדט שוין אַקומאָוו אין דעם טאָן פון אַ רוסישען פויער, מיט די מיינונגען פון רוסישען פויער; עס מאַכט איהם שוין נאָך כאַמאָוו און טאַקסי־

מאָוויטש זיצט און קיין איינציג וואָרט הערט מען נישט פון זיין מויל, ער קוקט נור אלעמען אָן, נעהמט נור אלעמען אדורך, און דאָס קלוגע, קלוגע לעכעלן שוועבט אויף זיינע דארע געגאָלטע ליפעלעך.

דער רעזשיסער לעסער, וועלכער האָט די גאנצע צייט געשוויגען, געקוקט אין די אויגען אריין מאַקסימאָוויטש'ן — ווי ער וואָלט אַ ביילעג מורא געדאַט פאר איהם, נעהמט זיך צום סוף צונויף צו ענטפער רען אויף אלע שטעכווערטלעך, וואָס מען האָט געלאָזט פאלען אויף זיין אדרעס.

— איהר לאַכט, גאַספאַראַ, איבער דעם, וואָס די רוסישע נשמה איז נישט רוהיג, און וויל זיך נישט בענוגענען מיט דעם, וואָס זי האָט שוין און ווייסט שוין, און האַלט אין איין זוכען. יאָ, דאָס זוכען האָט קיינמאל נישט אויפגעהערט אין דער רוסישער נשמה. צי ביים רוסי'שען פויער, צי ביים רוסישען אינטעליגענט, צי דאָס האָט זיך אויסגע'דריקט אין גאָט-זוכעניש, צי אין די וועגען פון דער קונסט — אָבער שטענדיג האָט אָט די נשמה געזוכט. ווער ווייס, צי דעם אייביגען זוכעניש, דעם אייביגען אונרוה האָבען מיר ניט צו פערדאנקען יענע גייסטער פון דער רוסישער קולטור, וואָס האָבען נייע פאַרמען אריינגעבראַכט אין דעם אינטעלעקטועלען שאַפען. די ליידען פון אַ דאָס טאָיעווסקי, די לעצטע טעג פון אַ גאַנאל און „יאַסנאַיאַ פּאַליאַנאַ“ — דאָס איז די רוסישע אונרוהיגקייט. דאָס זוכעניש טרייבט ארויס יאָהר-יעהרליך טויזענדער און טויזענדער פויערים פון רוסישען דאָרף איבער די ברייטע ווילדע סטעפּעס אַ גאָט צו זוכען. אמת, גאַספאַראַ, די נייע וועגען פון דער נייער רוסישער קונסט זיינען אויף אזוי פיעל נאָך נישט קלאָר, אז זיי זאָלען געזעהען ווערען פאר די, וואָס ווילען זיי נישט זעהן, — האָט ער זיך געווענדעט אין מאַקסימאָוויטש'עם זייט, — נור מיר וועלען זיך נישט אַבשטעלען פאר אייער געלעכטער, איהר וועט אונז נישט אַבשרעקען, ס'וועט קיין נייעס נישט זיין, גאַנאל'ן האָט איהר אויף נישט פערטריבען...

מאַקסימאָוויטש, וואָס צו איהם זיינען לעסער'ס ווערטער איי-גענטליך געווען געווענדעט, איז דערווייל געשטאַנען אין אַ ווינקעל און גערעדט מיט אַקימאָוו'ן און געמאַכט זיך, גלייך ווי ער הערט זיך נישט איין דערצו, וואָס מען רעדט ביים טיש, און אין דער שטיב

צוגעוואונקען צו כאמאוו'ן און איהם איבערגעגעבען אין א פאר ווער
טער, וואס ער זאל אבענטפערן לעסער'ן.

— דאס זוכעניש — האט ער געזאגט צו כאמאוו'ן — פון א
דאסמאייעווסקי, א גאנאל, א טאלסטאי איז געקומען פון אינערליכער
אונרוהיגקייט, פון אינערליכען דראנג, און דאס זוכעניש פון א לעסער
איז פאזע, קאקעטעריע. ער פערגלייכט זיך מיט דאסמאייעווסקי,
גאנאל, טאלסטאי! וואס פאר א נאכאלסטוואל! יענע האבען געפונען
א נייעם גאט, א אירעאל, דעם רוסישען געני, און זיי וואס? — האט
מאקסימאווויטש געזאגט, ווי ער וואלט עס פון ארבעל ארויסגעשיקט,
ווי עס וואלט איהם גארנישט געווען פערמיטערעסירט אין דעם,
וואס מען רעדט ביים טיש.

— יא, דאס איז וואהר, — האט דער יונגער שריפטשמעלער איי-
בערגעגעבען מאקסימאווויטש'עס ווערטער אין זיין אייגענעם ארט —
נישט אין דעם זוכעניש געהט עס, נור אין דעם געפינען. דאס געפיר
נענע פון זיי, פון א גאנאל, טאלסטאי, פון דעם געני האט געבראכט
צו עסטעטישען פערגינגען, צו די ערהאבענסטע געפיהלען, און אייער
געפינעניש צו וואס? אז די אויגען זאלען קאליע ווערען און די בירנע
נאטאליא מיכאילאוונא זאל זיך פערקיהלען — ווייזט ער אויף דער
מאדאם, — זעהט זי הוסט דאך שוין.

דער עולם האט געלאכט. מאקסימאווויטש האט זיך ביי כאמאוו'ס
ווערטער רוהיג אוועקגעזעצט ביים טיש און איינגעהערט זיך, און ארומ-
גענומען די גאנצע געזעלשאפט מיט זיין בליק, געקנייטשט דעם הויכען
שטערן און געשמייכעלט מיט די דארע ליפעלעך.

ער האט געוואוסט, אז דער עולם וועט איהם בעטען, אז ער זאל
ריידען, און האט געווארט דערויף. און באלד האט מען איהם טאקע
אנגעהויבען צו בעטען. מאקסימאווויטש האט אויפגעצויגען די אקסעל
און געמאכט א פערוואונדערטע מינע, גע'חרושת זיך דערויף און אב-
געשאקעלט זיך דערפון, און האט ווייטער גענומען דעם עולם מוסטערן
מיט זיין כיטרע געלעכטערעל.

סאווארין, וועלכער איז די גאנצע צייט געזעסען אין א ווינקעל
און אלע האבען געמינט, אז ער איז פערטהאן אין טרינקען — האט
זיך אבער צוגעהערט צו אלעס און גוט בעאכאכטעט מאקסימאווויטש'עס
קלוג שמייכעלע אין זיינע כיטרע אייגעלעך. סאווארין'ס געזיכט האט

איצט אָנגענומען אזא אומגליקליכע מינע, אזא טראַגזום האָט זיך אויפֿ געהאַלטען אין די קנייטשען פון זיין מויל, גלייך ווי ער וואָלט געוויינט. זיינע אויגען זיינען וואָס אַמאָל קלענער געוואָרען און גלענצענדער און גוט בעטראַכט מאַקסימאַוויטש'ן, גוט בעטראַכט אלע זיינע בעוועגונגען. זיין קנייטשען מיט'ן שטערן, זיין שמייכעל, זיין לאַזען זיך בעטען און זיין אַבשאַקלען זיך פון ריידען.

און סאַוואַרין האָט זיך פּלוצלינג אַבגערוּפּען צו מאַקסימאַוויטש'ן

הויך פאר אלעמען ביים טיש:

— אָסיפּ גרינאַריעוויטש — הויבט ער אָן אין זיין ערנסטען רו־ סישען טאָן — וואָס בלאַזט דו זיך? וואַרף אַראָב פון דיר דינע פע־ דערן, טהו אויס דיין מאַסקע, דו ביזט דאָך אזא אומגליקליכער מענש, ווי מיר אלע זיינען און איד קען דאָך דיר, און ווייס דאָך, אז ביי דיר אין האַרץ איז אויך נישט אינגאנצען מיט אלעמען. דו ביזט דאָך אויך אונטערגעוואָרפּען צו שוואַכקייטען, ווי מיר אלע, און האַסט ליעב כבוד, ווי מיר, און דו האַסט נישט קיין געלד, ווי מיר, און עס זיינען דאָ פּראַגען, וואָס דו קאַנסט אויך נישט פּערענטפּערן, און דו בענקסט אזוי ווי מיר אלע, און דו ביזט זיך טהיילמאַל אויך טועה, ווי מיר אלע, וואָס האַסט דו זיך אָנגעטהאַן אין פּעדערן, אָסיפּ גרינאַריעוויטש, טהו אויס דאָס שמייכעלע פון דינע ליפּען און זיי, ווי מיר אלע, דו ביזט דאָך אזוי אומגליקליך ווי מיר אלע.

מאַקסימאַוויטש האָט געשוויגען, האָט געפרובט מיט אלע מעג־ ליכקייטען צו דערהאַלטען דאָס שמייכעלע אויף די ליפּען, וואָס האָט זיך איהם אויך איינגעגעבען, נור ער איז בלייך געוואָרען. דער עולם ביים טיש איז שטיל געבליבען, אין דער שטיל הנאה געהאַט פון סאַ־ וואַרינ'ס ווערטער, נור קיינער האָט נישט געוואַגט צו שמייכלען — האָבען זיך איבערגעבליקט איינער צום צווייטען און אָנגעהויבען צו ריידען פון גלייכגילטיגע זאַכען. דער עולם האָט געבעטען ביקאָוו'ן, ער זאָל זינגען — וואָס ער האָט אויך מיט פּערגניגען געטהאַן. אין זאל האָט געקלונגען ביקאָוו'ס מעלאַנכאָלישע סענטימענטאַלע שטים. דער עולם האָט זיך אויפּגעהויבען פון טיש.

מאַקסימאַוויטש איז צו צו קאָוואַלסקי'ן און מערי'ן, וועלכע זיי־ נען די גאַנצע צייט געזעסען צוריקגעהאַטען און צוגעזעהן אַלץ. אין אַ שמייכלענדען טאָן האָט מאַקסימאַוויטש זיי געפרעגט ווי עס גע־

פעלט זיי דער סאלאן, און זיי האָבען נישט געוואוסט: צי מיינט ער עם ערנסט, צי אין אַ געלעכטער? ער האָט אָנגעהויבען צו ריידען פון מאַרגענדיגען צוזאמענטרעפּען זיך. פּלוצים איז ער ערנסט געוואָרן רען, אויף איין סעקונדע איז דער שמייכל פּערשוואַנדען פון זיינע ליפּען און ער האָט געזאָגט מיט צער:

— דאָס איז נישט קיין סאלאן, דאָס איז אַ קאַכאַק, שכור'ע מענר שען. פּערשטאַנען? — האָט ער געוויזען אויף דער געזעלשאַפּט, אין וועלכע ער אליין האָט זיי אַריינגעפּיהרט.

דאָס אכטע קאפיטעל.

ווען די איינוואַהנער פון ביקאָוו'ס וואָהנונג — ביקאָוו, סאַוואַרין און מאַקסימאָוויטש — זיינען אַהיים געקומען פון דעם אכענד ביי נאַטאַליאַ מיכאַילאָווא, האָבען זיי געטראפּען אַ גאַנצע חברה שוין שפּיעלער, זשורנאַליסטען, צירק־קאָמעדיאַנטען און גלאַט פּרעמדע מענר שעה, וועלכע האָבען פּול געמאַכט די צימערן מיט שכור'ע געשרייען. די טישען זיינען אָנגעשטעלט מיט פּלאשען שנאַפּס. איינער האָט גע־שפּיעלט אויף דער פּיאַנאָ, און סאַשא, דער קליינער, דארער רעפּאָר־טער סאַשא, האָט אין זאַקען געטאַנצט אַ וואַלס אויף דער פּיאַנאָ; אַן אַקראַבאַט פון אַ צירק האָט געוויזען קונצען; ווער עם האָט גע־פּיפּט, ווער עם האָט אין דעם רעש דיספּוטירט איבער גאָט און שטן, ווער עם האָט געשריען און דיסקוטירט וועגען דער רעוואָלוציע און פּאַרטייען, אָדער געשפּיעלט אויף אַ גיטאַרע און געזונגען אַ ליעד. און דאָס לעבען האָט זיך צוגאַסען איבער דער גאַנצער וואָהנונג — אין סאַ־לאָן, אין דער גרויסער ביבליאָטעק, וואָס ביקאָוו האָט געהאַט, ביז אין שלאָף־צימער אַריין.

זיי זיינען ניט פּערוואַנדערט געווען צו טרעפּען דאָ די חברה. עם איז קיין נייעס נישט געווען, אַז חברה, טרינקענדיג אין אַ רעס־טאַראָן, האָט זיך דערנאָך אוועקגעלאָזט צו ביקאָוו'ן און דאַרט פּאַרט געזעצט זייער נאַכט־לעבען. עם איז קיין חלוק נישט געווען, צי ביקאָוו איז יאָ דאָ אין דער היים, צי ניט. פּיאַטער, דער דיענער, האָט זיי אַריינגעלאָזט, ער האָט געוואוסט, אַז דער בעל־הבית ליעבט

עס, און דערלאנגט אויפ'ן טיש אליין, וואָס עס האָט זיך געפונען אין שטוב.

ביקאָוו און סאוואַרין זיינען אויפגענומען געוואָרען פון דעם פרעהליכען עולם מיט אַ דונערדיגען „הוראָ“. זיי האָבען זיך באַלד אריינגעלאָזט אין דעם טומעל. שוין האָט ביקאָוו געכאַפט די גיטאַרע און איבער דעם סאַלאַן האָט זיך צוגאַסען זיין וויינענדיג לייער „מאַלטיק פּאַגיבאַל“. סאוואַרין נעהמט זיך ראַנגלען מיט דעם בער ריהמטען אַטלעט, דעם טשעמפּיאָן פון ציריך און דער עולם, מיט אַ רוישענדיגן „הוראָ“ ארום זיי, פאַטשט בראַוואָ. מאַקסימאַוויטש האָט זיך ארויסגעמאַכט פון דער חברה, איז אנטרוגען געוואָרען אין זיין קליין צימערל, וואָס האָט זיך געפונען אין אַ ווינקעל פון דער גרויסער וואָהנונג.

אַז ער איז געווען ביי זיך, האָט ער אויסגעטהאָן זיין מאַסקע פון פנים. עס איז אראָב פון זיינע ליפען דאָס גלאַטע פּעראַכטענדיג שמייך כעלע; זיינע אויגען האָבען אויפגעהערט צו פינקלען און זיין נאַנץ געזיכט איז פול געוואָרען מיט קנייטשען; ארום זיינע ליפען האָבען זיך צוזאַמענגעקליבען גרימאַסען פון צער, זיין רוקען האָט זיך געהויבן קערט אונטער דעם לאַסט פון צרות און וואָס העכער עס האָט זיך גע-הערט דאָס גערודער פון די שכורים אין יענעם צימער, אַליץ פינסטער-רער איז געוואָרען זיין פנים, אַליץ איינגעפאלענער די אויגען.

ער האָט זיך אין דער שטוב ארויף און אראב געדרעהט און האָט געקערעכט מיט אמת'ע אירישע ביטערע קרעכצען.

ער האָט זיך אומגעקוקט אין זיין קליין צימעריל. זיין קליין צימעריל איז געווען דאָס בעהעלטעניש פאר איהם אין דעם גיהנום, ער האָט זיך איינגעקוקט אין דעם קאַפּ פון אַפּאַלאַ, ער האָט דער-זעהן דעם קאַפּ פון עראָס, וואָס איז געהאַנגען פאר זיין בעט. און ער האָט זיך דערמאַהנט אַן דעם מאַהליצייט ביי אַגאַטאַן, פון וועלכען פּלאַטאַן דערצעהלט: „זיי האָבען געטרונקען נישט שכור צו זיין, נור אום פרעהליך צו זיין“, און די יונגלינגען אין זייערע ארעמס. און האָבען גערעדט ווענען עראָס — דעם נאַט פון דער לייעכע, וואָס איז געשטאַנען פאר זיי.

פון דער צווייטער שטוב האָט זיך געהערט דאָס אונערטרעגליכע

געשריי פון די שכורים. דער איד מאַקסימאָוויטש האָט זיך אָבגעשאַ-
קעלט און ביטער אָבגעקערעכצט.

ער האָט זיך אַרומגעקוקט אויף די פּאַליצעס מיט די ביכער פון
זיין קלאַסיקער ביבליאָטעק, וואָס איז איהם איבערגעבליבען פון זיין
גרויסער קלאַסישער ביכער־זאַמלונג פון די גוטע צייטען און האָט זיי
מיטגעשלעפט אהער אין דעם גיהנום אַרײַן; אויף די שטיקלעך אַנטיקען
מאַרמאַר, וואָס ער האָט מיט זיך מיטגעבראַכט פון זיינע רײזעס אין
גריכענלאַנד און איטאַליען, האָט ער דערזעהן דאָס בילד פון אַ אונ־
בעקאַנטען פּראַנצויזישען מאַלער, וואָס ער האָט אַמאָל געקויפט ביי
אַנאָאָנטיקוואַר — דאָס בילד שטעלט פאַר אַ שעפּער־סצענע פון מאַריאַ
אַנטוואַנעט'ס צײַטען. דאָס בילד איז נישט געווען קיין בעדייטענרעם,
נור ער האָט זיך אײַנגערעדט, אז הינטער דעם בילד געפינט זיך
אַנ־עכטער טיציאַן. ער האָט געקוקט אויף זיינע זאַכען, וואָס ער האָט
מיטגעשלעפט אהער אין דעם נאַכט־אַזיל, אין דעם נעץ פון שכורים,
בעהאַלטען ביי זיך, און זיי געפינען זיך מיט איהם אינאיינעם אין
נלות, דאָ, ביי די גוים, און האָט ביטער, ביטער אָבגעקערעכצט.

שלאָפען האָט ער נישט געקאַנט, האָט ער זיך אוועקגעזעצט
ביים טיש, דערזעהן די אָפענע גריכישע ביבעל, וואָס איז שטענדיג
געלעגען אָפען אויף זיין טיש. ער האָט עס איצט אָבערוקט, געכאַפט
אַ בוך און געוואַלט פּערשדייען די שכור'ע קולות פון דער צווייטער
שטוב מיט פּלאַטאַן'ס פּראַזע. ער האָט אָבער נישט געקאַנט. די גע-
וואַרען זיינען געוואַרען דערין אַלץ העפטיגער און רעש'דיגער, —
האָט ער זיך אוועקגעלעגט אויף זיין בעט און גענומען אײַנקוקען זיך
צו די לעדי־בילדער, וואָס זיינען געהאַנגען אויף דער וואַנד פאר זיין
בעט. און געטראַכט וועגען מער'ן...

אָבער לאַנג ליעגען אין זיינע אָנגענעהמע געדאַנקען האָט מען איהם
נישט געלאָזט. מען האָט אָנגעהויבען קלאַפען אין זיין טהיר. ער
האָט זיך צוערשט געמאַכט נישט הערענדיג, אָבער דאָס קלאַפען איז גע-
וואַרען וואָס אַמאָל העפטיגער, און סאַוואַרין'ס שטים האָט זיך דער-
הערט פון הינטער דער טהיר:

— אַסיפּ גריגאָריעוויטש, עפען אויף, איד בעט דיר! איד וועל דיר
עפעס זאָגען. איד האָב געזינדיגט געגען דיר, איד וויל דיר איבער-
בעטען. אַסיפּ גריגאָריעוויטש! איד בעט דיר! —

און נאך איהם האָט זיך געהערט ביקאוּ'ס שטים:
 — אָסיפּ גרינגאַריעוויטש, נור אויף איין מינוט, יעי באַגו, מיר
 ווילען דיר נור זעהן, מיר ווילען דיר נור כבוד אָכנעבען, אָסיפּ גריי-
 גאַריעוויטש!

ער האָט זיי געעפענט און האָט צוריק אָנגעטהאָן אויפ'ן פנים
 די מאַסקע מיט'ן שטייכעלע. סאַוואַרין איז אריין מיט אַ גלאַז וויין
 אין דער האַנד און איז צו צו איהם און האָט זיך פערבויען טיעף פאר
 איהם אויפ'ן רויסשען אָרט:

— אָסיפּ גרינגאַריעוויטש, איך האָב דיר היינט פערשעמט אין גע-
 גענווארט פון מענשען — האָט ער געזאָגט אין אַ טיעף־דיהרענדר
 שטים און מען האָט אָנגעזעהן, אז ער מיינט עס ערנסט, — איך האָב
 דיר בעליידיגט. איך בעט דיר, זיי מיר מוחל. איך פערשטעה דיר,
 איך פיהל דיר גאַנץ גוט. דו ביזט אויך אזוי אונוויסענד ווי מיר און
 פול מיט ספקות, נור דו ווילסט עס נישט ארויסווייזן פאר מענשען.
 מענשען זיינען געמיין. יא, דו האַסט רעכט. פאר מענשען מוז מען
 אַ מאַסקע טראָגען, מוז מען אין אַ ראַק געהן אָנגעטאָן, אז זיי זאלען דיר
 נישט זעהן. יא, דו האַסט רעכט. אָבער דאָ ביי דיר, אין דעם שטייכעל,
 ביי דיר אין האַרץ ביזט דו אזוי, ווי מיר. יא, אָסיפּ גרינגאַריעוויטש,
 איך אנערקען מיין שולד, איך קום צו דיר און בויג זיך טיעף פאר דיר:
 זיי מיר מוחל, ברודער...

מאַקסימאָוויטש האָט ווידער געשמייכעלט און איהם בערוהיגט,
 נור פלוצלינג האָט ער אָנגענומען אַנאָדער מינע, דער שמערן האָט
 זיך איהם געקנייטשט און די ליפען פערקרימט, און ער האָט אָנגע-
 הויבען צו ריידען, ווארפענדיג מיט ווערטער, ווי זיין שטייגער איז
 געווען:

— און די גריכען האָבען געלעבט, און די אלטע רוימער האָבען
 געלעבט, גענאָסען פון די פערנגיגענס פון דער וועלט מעהר פאר אייך,
 טויזענד מאַהל מעהר פאר אייך. אָבער לעזט, לעזט, ווי האָבען זיי גע-
 לעבט, אַ פלאַטאָן, אַ סאַקראַטעס, אַ אַריסטאָפּאָנעס! צירמאַרגענס,
 ווען אַריסטיד האָט בעגעגענט סאַקראַטעס'ן, געהענדיג צו מאַהלצייט
 צו אַנאַטאָן, האָט ער אָנגעהויבען איבערצוזאָגען פלאַטאָן'ס דיאַלאָג
 „די ליעבע“ — זיי האָבען געטרונקען נאָר אזוי פיעל, אז זיי זאלען
 פּרעהליך ווערען, אָבער נישט שבור געוואָרען. בעפּוצט די קעפּ מיט

בלומען-קרעניץ, זיינען זיי געלעגען האלב אויף זייערע בעטען אין די ארעם זייערע געליעבטע יונגלינגען... און זיי האבען גערעדט וועגען עראם, וועגען דעם גאט פון דער ליעבע. סאקראמעס האט זיי דער-צעהלט, ווי דיאטימע פערשטעהט עראס'ן — אבער ביי אייך וואס איז? אייערע הענד און פיס זיינען נישט געוואשען; אָנגעוויפען, מיט געשוואַלענע פנים'ער, וואלגערט איהר זיך ארום אין שמוץ מיט אונבע-קאנטע מענשען, קיין פרוי איז דאך ס'מאָל נישטאָ מיט אייך, נור שכורים, ווי די פוהרמאנעס. ווי לעבט איהר? אומגליקליכע!

סאוואַרין האָט איהם אַ מינוט אָנגעקוקט, געבראַכען זיך אונטער די פיס פון שכרות, די אויגען זיינען איהם קליין געוואָרען, איינגע-טונקען אין זיין געשוואַלענעם געזיכט און די ליפען האָבען זיך איהם געקרימט און ער האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ. נאָך אַ מינוט שוויי-נען האָט ער געזאָגט:

— און איך זאָג דיר, אַז דייע גריבען מיט דייע רוימער זיינען געווען געמיינע מענשען, פאָדלעצעס, זיי האָבען געטרונקען, ווייל זיי האָבען געזוכט וואוילטאָג... דער, וואָס טרינקט פאר פערנגיגען, דער, וואָס זוכט וואוילטאָג, דער איז געמיינ, קליין און לעער. מיר טרינקען, ווייל עס איז שלעכט, פאר לאַנגווייליגקייט, פאר ביטערקייט, און ווייל עס בענקט זיך אונז, פערטרינקען מיר אונזער וואַרים, אַנטלוי-פען מיר צום גלעזעל, — ווייל דאָס איז אונזער רעטונג. נישט פאר וואוילטאָג טרינקען מיר. ווייל דאָ (ווייזט ער אויף זיין האַרץ) איז אונז שלעכט, ביטער. — קום, — ווענדעט ער זיך צו ביקאָוו'ן, — דו זעהסט דאָך, ער ליידיט!

און זיי האָבען פערלאָזט זיין צימער.

— חברה! צו „מערוועד'ן“, — האָט ער אויסגערופען, אז ער איז אריין צו די שכורים, — מען דארף די צימערן דוימען. דאָרט — ווייזט ער אויף מאַקסימאָוויטש'עס טהיר — טהוען מיר לייך אָן. מיט מיר! —

די חברה האָט אָנגעהויבען אויסצורוימען די צימערן. דער רעי פאָרטער סאשא וואָס האָט געטאַנצט אויף דער פּיאַנאָ האָט זיך אונטערנענומען צו ברענגען שלאַנגען, וואָס איינעם פון די אַטהייל-נעהמער אין דער „חתונה“ האָט זיך פּלוצלינג פּערגלוסט, און געוועט זיך מיט סאשא'ן, אז ער זאָל איהם איצט, דריי בירנאַכט, ברענגען עכטע

גיפטיגע שלאנגען. סאשא האָט געכאַפּט אַ איזוואַשטיק און איז גע-
פּאָהרען און געבראַכט די צירק־דאַמע, וואָס טרעט אין צירק מיט איהרע
שלאַנגען ארויס, און זי, אַ האַלב נאַקעטע, אוועקגעשטעלט אויפ'ן
טיש, פאַר וועלכען ער האָט געקראַגען אַ וואַרימען „הוראַ“ פון דער
חברה.

— סאַשא, נעהם מיט דייענע שלאַנגען און קום, — רופט סאַוואַרין
צום רעפּאָרטער, — און דו, ביקאָוו — דייענע קאַסטומען, דו וועסט
פאַר די איזוואַשטיקעס טהעאַטער שפּיעלען, — רופט ער צום
שווישפּיעלער.

— וואָס: „האַמלעט“, צי „דאָן־קאַרלאָס“? — פּערגט ביקאָוו.
— ניין, „האַמלעט“, זיי וועלען „האַמלעט“ גיכער פּערשטעהן;
איידער „דאָן־קאַרלאָס“.

פּיאַטער, ביקאָוו'ס משרת, האָט מיטגענומען די קאַסטומען, סאַשא—
די דאַמע מיט די שלאַנגען און זיי האָבען זיך אראַבגעלאָזט איבער די
טרעפּען, אויפּוועקענדיג אלע איינוואַהנער. פאַר דער טהיר האָבען
געוואַרט איזוואַשטיקעס. און מיט אַ געזאַנג און פּייפּעריי האָבען זיי
זיך געלאָזט איבער די פּעטערבורגער גאַסען. אין דער גאַס האָט זיך
קיינער אויף זיי נישט אומגעקוקט, וואַרום עס איז שוין געווען שפּעט,
און די, וואָס זיינען געגאַנגען אין די גאַסען, זיינען אלע שכור געווען,
נישט אויסגענומען די סטראַזשניקעס און די סטרוזשעס פאַר די
טהירען.

דער רעסטאָראַן „מעדווער“ איז געלעגען אין אַ פּערוואַרפּענער
גאַס. עס איז געווען אַ טראַקטיר פון דריטען סאָרט אין וועלכען עס
האָבען זיך אויפּגעהאַלטען מעהרסטען איזוואַשטיקעס, וואָס האָבען
דאַרט אין הויף זייערע פּערד עסען געגעבען און אין דעם רעסטאָראַן
זיינען סאַוואַרין'ס חברה געווען בעשטענדיגע געסט. דאָ האָט סאַוואַ-
רין ס'רוב אויסגעגעבען זיינע גרויסע האַנאָראַרען, וואָס ער האָט בע-
קומען פון די פּערלענגער פאַר זיינע ווערק. וואַרום ווער עס האָט זיך
געפונען אין רעסטאָראַן, האָט געטרונקען אויף זיין חשבון; ער האָט
פאַר אלעמען געצאָהלט.

אַז זיי זיינען אריינגעקומען, האָט זיך דער ווירטה מיט אלע קעל-
נערס אויסגעצויגען אויף דער ערד פאַר סאַוואַרין'ען און געשלאַגען
מיט'ן שטערען אין דער פּאָדלאַגע און געשריען „אַללאַ!“ (אַ פּאַנטאַזיע

הָאָט סאַוואַרין געהאַט, אז ער זאָל שפּיעלען אין דעם רעסטאָראַן די ראַליע פֿון אַ טאַטערישען פּרינץ). דאָן האָבען זיי זיך אויסגעמישט מיט די איזוואַשטשיקעס, פֿון וועלכע עס האָט זיך געטראָגען דער פּערדיגעשטאַנק מיט בראַנפֿען און קאַלכאַס. דער עולם איז געווען איינס. מען האָט זיך צוזאַמען אוועקגעוועזט אַרום די טישען, סאַוואַרין אויבערזאָן. אויף אַן אויסגעשפּרייטען דיוואַן איז ער געזעסען, די פּיס אונטער זיך, ווי אַ מאַכמעדראַנישער פּאַשאַ, און אַרום איהם זיין סוויטע. דער ווירטה מיט די קעלנער האָבען דערלאַנגט אויף די טישען. דאָן איז ביקאַוו אַריין אין אַ בעזונדער צימער און זיך גרימירט ווי „האַמלעט“. פֿאַר סאַוואַרינ'ען איז געוואָרען אויסגעשטעלט די ביהנע און דער שווישפּיעלער האָט אַבגעשפּיעלט פֿאַר די איזוואַשטשיקעס „האַמלעט“ אין אַזאַ טראַגיש-איידעלען טאָן און מיט אַזאַ בענייסטע-רונג, וואָס איז איהם נור זעלטען געלונגען אין טהעאַטער פֿאַר'ן פּובליקום.. סאַוואַרין האָט איהם נאָך מעהר מוטד צוגעגעבען:

— דו שפּיעל מיט געפּיהל, נור מיט געפּיהל, וואַרום דו האָסט פֿאַר דיר דאָס איידעלסטע פּובליקום, זיי וועסט דו נור מיט האַרץ נעהמען, נישט מיט קאָפּ.

דערנאָך, אז ביקאַוו האָט געהאַט אַבגעשפּיעלט „האַמלעט“, האָט סאַוואַרין פֿאַרגעלעזען פֿאַר די איזוואַשטשיקעס זיין ערצעהלונג אין מאַנסקריפּט, און האָט זיך צוגעקוקט צו זיי, וואָס פֿאַר אַנ'איינדרוק עס מאַכט אויף זיי, און איז זעהר גליקליך געווען, ווען די איזוואַשטשיקעס האָבען געלאַכט ביי זיין ערצעהלונג. וואַרום ער האָט זיי געהאַלטען פֿאַר די בעסטע מבינים פֿון ליטעראַטור און קונסט: אַלץ, וואָס ער האָט געשריבען, האָט ער צוערשט פֿאַרגעלעזען אין רעסטאָראַן „מערווער“. איז עס געפּעלען געוואָרען אין „מערווער“, האָט ער געדרוקט, אז נישט — האָט ער צוריסען. — „וואַרום איך שרייב נור פֿאַר זיי, — האָט ער געזאָגט, — פֿון יענע, דאָרט — ער האָט געמיינט דאָס גרויסע פּובליקום — נעהם איך געלד“.

אויף דעם צווייטען טאָג אין דער פּריה זיינען זיי אוועק אין אַ באַד, וואו זיי האָבען זיך געלאָזט נוט אויספֿאַרען אין דער העכסטער טעמפּעראַטור, אַבגעשלאַפען אַ גאַנצען טאָג און ערשט אויף דער נאַכט איז יעדער אַ ניכטערער אוועק צו זיך אַהיים.

דאס ניינטע קאפיטעל.

דערווייל איז די בעוועגונג ארויס פון די בעהאלטענע קעלערס,
פון די פערבארגענע לעכער, אויף די ברייטע גאסען ארויס. — —

— — — — —
— — — — —
— — — — —

מישא איז נישט אהיים געפאָהרען ווי ער האָט געשריבען אין זיין
בריעף צו מערין. אַנ'איינזאַמער אַרומגעדריעהט זיך איבער די פעטער
בורגער גאסען אין דעם רעש — — — — —

געוואָרען מיטגעשלעפט מיט דעם שטראָם און טיילמאָל
זיך געפיהלט, ווי אויף אַ פּרעמדער חתונה. פיעל מאל האָט ער זיך
געוואָלט אין דעם רעש אריינווארפען אינגאנצען, זיך פּערגעסען, גע-
לאָפען זוכען ארבייט, מיטגעהן אין יעדער דעמאָנסטראַציע, אָבער אין
מיטען האָט ער זיך אָבעשטעלט, שטעהן געבליבען, אַרום זיך געהערט
די בעגייסטערטע ליעדער זינגען — און האָט זיך געפיהלט, ווי אַ
ניכטערער צווישען שכורים. אַ בעקאַנטער סטודענט האָט איהם מיט
געשלעפט אין אַ קיך אריין וואָס די ארבייטער האָבען געהאַט איינ-
געאַרדענט פאַר זיך אין די טעג פון שטרייק. דאָס האָט איהם פּער-
אינטערעסירט. די ארבייטער האָבען זיך אַליין ברויט געבאַקען,
געקאַכט אַליין, און דעמאָלט, ווען אין די רייכע הייזער פון פעטער-
בורג איז קיין ברויט נישט געווען, האָבען זיי אויסגעטהיילט מיטאַגען
פאַר די זייעריגע. ער איז מיטגעגאַנגען מיט אַ גרופּע ארבייטער אין
אַ רייכע שטוב אריין און האָט געפאַדערט, אין נאָמען פון דער פאַרטיי,
אַז מען זאָל איהם דאָס געפעס ארויסגעבען, וואָס געפינט זיך אין
שטוב, פאַר דער ארבייטער קיך. קיין הייצונג איז אין שטאַדט נישט
געווען, — האָט ער געהאַלפען, צוזאַמען מיט אנדערע, פּלוימען איינ-
לעגען, ברעטער אראַברייסען פון די הייזער, אָדער פון אַ רייכער
שטוב, וואו מען איז געוואהר געוואָרען, אַז עס איז דאָרט דאָ אין
קעלער קויהלען, מיט געוואָלד פאַר דער „קיך“ זיי אוועקנעהמען. ער
איז אין שירץ אַרומגעגאַנגען, מיטאַגען צוטהיילט די הונגעריגע אַר-
בייטער, וועלכע זיינען געשטאַנען אין רייהען, איינער נאָכ'ן אַנדערן. —

און פלוצים איז ער אפט שטעהן געבליבען און געזאגט: „וואס טהו
איך דא? ווי קום איך אהער?“ ער איז אין די גאסען געגאנגען,
געווען איז דער מענגע פון דעמאנסטראנטען, — — — — —

— — — — — און מיט דער מענגע אנטלאפען. און עס האט
אויסגעזעהן ביי איהם, ווי ער וואלט אין א שווערען שלאף אריינגע-
פאלען און גע'חלומ'ט, גע'חלומ'ט.

טיילמאל האט ער זיך גאר אויף א גאנצען טאג אין זיין שטיבעל
איינגעשלאפען און אויף דער גאס ניט ארויס — — — — —
און ער איז געזעסען אויף זיין בעט און וועגען מערין געקלערט, זיך
דערמאנהט אלע אירע בעוועגונגען, אלע איהרע מינעס, איהר לאכען,
ריידען און געהן און געפייניגט זיך דערמיט און פרייד געפונען אין
דער פין... — — — — —

מענשען זיינען איבער דער גאס געלאפען, עס האט פון גאס א געלאף
ווי א ווינד זיך געטראגען — ער האט עס נישט געהערט, נישט געזעהן,
ער האט וועגען מערין געקלערט. און געדאכט האט זיך איהם טייל
מאל, אז זי איז געשטארבען און טיילמאל — אז זי האט גאר קיינמאל
נישט עקזיסטירט, אז זי איז נור א שעפונג פון זיין פאנטאזיע. און
טיילמאל האט ער זיך איינגערעדט, אז זי איז גאר נישט דא, אז זי איז
ערגיץ ווייט, ווייט, אוועקגעפאָהרען נאָך אמעריקא און לעבט דארט אין
א גאנץ אנדער אומגעבונג, מיט גאנץ אנדערע מענשען, וואס ער וועט
זיי קיינמאל, קיינמאל נישט זעהן...

נאָך א פאָר טעג איז ער אויף דער גאס ארויס. אין א טונקעל
ווינקעל אין גאס איז א געשמעל געווען, ער איז צוגעגאנגען. אַנלאַג-
טאטאָר איז געשטאנען און האט א רעדע געהאלטען, ער האט זיך אייני-
געהערט: — — — — — „גאראנטיעס“.

„מיט דער קאנסטיטוציע אליין איז מען נאָך נישט געהאלפען“, „מען
דארף גאראנטיעס“ — און פלוצים — — — — — קאזאקען

— — — — — מען איז אנטלאפען, מען האט זיך אין א הויז
אריינגעכאפט. ער איז אויך מיט און האט דורך דער שפארע פון דער
טהיר אויף דער גאס ארויסגעקומט. די גאס איז לעער געווען און

טונקעל, איבער די שטיינער האָט זיך געהערט טריט — — — — —

טונקעלע שאַמענס אין דער נאַכט. קיינער איז צו זיי נישט צוגעגאנגען, אלע זיינען אַנטלאָפּען. אַ וויינענדע פרוי איז איבער דעם טראַטואר געגאנגען, האָט אויף איהר זוהן געפרעגט,

און געזוכט איהר זוהן — — — — — פון דער־ווייטענס האָט זיך ווידער אַנלעבן געוווּזען, מען האָט אין דער טונקעלער נאַכט אַ ליעד געזונגען, שטולקאצען האָבען געברענט. מישאַ איז אין די מענגע אריין.

נון, האָט זיך פעטערבורג אין אַ פריהמאָרגען אויפגעכאַפּט אין יום־טוב־דיגע קליידער. יום־טוב איז געווען אין גאַס, די זון האָט געשיינט, אלע געוועלבער זיינען געווען פערמאַכט און מענשען האָבען פריי און פראַנק איבער די ברייטע גאַסען שפּאַצירט, אלע אין יום־טוב־דיגע קליידער אָנגעטהאָן. די דאַמען האָבען רויטע בענדער אויף זייערע ברוסטען געטראָגען און אַ נצהוּן־ליעד געזונגען. די מענער האָבן בען פעסט געדריקט די הענד פון די גאַראַדאווייע. — — — — —

און דאַמען און מיידלעך, אין רויטען אויסגעציהרט, געהען פאַראויס און פאַטשען „בראַוואַ“. פון אלע באלאָקנען פלאַטערן פאַהנען אראָב, שטראַהלען מענשען־גע־זיכטער, מען קוישט זיך איינער מיט'ן צווייטען און פון יעדענס אויגען קוקט ארויס גליק און האָפּנונג. אוועק די טויטע אימה פון די פּנימלעך, פריי איז די ברוסט געוואָרען און דאָס געזאַנג רייסט זיך אליין פון די העלזער ארויס — דער גרויסער מאַניפעסט איז ארויס!

נאָך שאַלט דאָס ליעד, נאָך פלאַטערט די פאַהן, נאָך איז ליכטיג דער טאַג און אין דער ליכטיגער מענגע שלייכען זיך שאַמענס אריין, ווי עס וואָלט זיך פּלוצלים צווישען זיי דער מלאַך חמות בעוווּזען אין דעם הערליכסטען טאַג. מענשען סוד'ען זיך אין די ווינקעלעך, בעד האַלטען עפעס איינס פאַר דעם צווייטען און אַ מורא־דיגער ברום געהט אדרור. די מענגע ווייס עס נאָך נישט, די גאַסען זיינען נאָך פול מיט אויסגעציהרטע מענשען. מען זינגט, מען פרעהט זיך, מען קוישט

זיך, און אין דער חתונה איז ווער עס איז געשטאָרבען, און מען שאַרט דעם טויטען אוועק אין אַ ווינקעל, אז ער זאָל די חתונה נישט שטערן... אין דעם הערליכסטען טאָג צווישען די פרייע שאַלענדע ליעדער האָט אָפגעקלונגען אין אַן אנדער גערויש — — — מישאַ איז אויפגעוואַכט געוואָרען ווי נאָך אַ שווערען, שווערען שלאָף, ביי די ערשטע ידיעות פון די פּאַנראַמען האָט ער זיך אויפֿ־ געהויבען און איז אַהיים געפּאָהרען.

דאס צעהנטע קאפיטעל.

אַהיים געקומען, נאָך אַ פּאַר חדשים, האָט ער דאָס שטעדטליך כמעט נישט דערקענט. אַ טרויעריגער וואַלקען איז דעריבער געהאנגען און די מענשען זיינען אַרומגעגאנגען מיט טויט־שרעק אין דארצען. ווי ער האָט נור אַריבערגעטראטען דעם שוועל פון זיין עלטערנ'ס שטוב, איז די מוטער מיט'ן פאטער און די שוועסטער סאניע ארויפֿ־ געפאלען אויף איהם מיט טרעהרען אין די אויגען און מיט קושען: „געלויבט צו גאט, וואס מען זעהט זיך!“ און אזוי מאַדנע זיך געהאַל־ טען, גלייך ווי מען וואַלט געווארט אויף עפּים... אַן אינגעוואוסטע שרעק האָט אַרויסגעקוקט פון זייערע אויגען. די מוטער האָט גערעדט וועגען אוועקפּאָהרען קיין אויסלאַנד, סאַניע האָט דערצעהלט, אַז אַ האַלבע שטאָרט איז שוין אַרויסגעפּאָהרען, און דער פעטער פּאָהרט אויך באַלד, נור זיי ווארטען אויף מערי'ן. „יא, און וואו איז מערי? —“ האָבען איהם אַלע געפרעגט.

מישאַ איז בלייך געווארען און דערציטערט. ער האָט זיך דער־ מאַהנט אַן די אַלע טעלעגראמעס, וואָס ער האָט די לעצטע צייט ערהאַלטען פון מערי'ס עלטערען פאַר מערי'ן און ער האָט זיי איהר ניט אַבגעשיקט. ער האָט אין דעם ערשטען אויגענבליק געמיינט, אַז אין דערהיים ווייסט מען שוין אַלץ וועגען מערי'ס צוואַמען־זיין מיט קאַוואַלסקי'ן.

— אָבער וואָס איז געשעהן, וואָס?

— האָסטו עס דען נישט געהערט? עס האָט זיך דאָך שוין אַנ־ געהויבען.

— און דאָ ריידען שוין די פויערים דערפון.
 — אין דער נאָנצער פראווינץ ארום זיינען אלע אַנטלאָפּען. מיר האָבען נור געווארט אויף דיר.

מישאַן איז ערשט איצט קלאָר געוואָרען, וואָס עס איז געשעהן — דאָס האָבען די פאגראמען אזא שרעק ארויפגעווארפען אויף דער פראָ-ווינץ. אין פעטערבורג הייסט עס די „קאָנטר-רעוואָלוציע“, וועלכע וועט זיך נישט איינגעבען, און אלע מאַכען זיך גארנישט דעראויס.

אַבער דאָך נישט דאָ! די גאַנצע שטאַדט איז אין איין פלאַם. באַלד זיינען געקומען דער פעטער מיט דער מוהמע, מערי'ס עלטערן. דער פעטער איז געווען א זעלטענער גאסט, אז מישאַם מוטער האָט פּערגעסען אָן די שרעק פאר די פאגראמען און איהם אויפגענומען מיט פאראד. זיי זיינען געקומען זיך נאָכפּרעגען ביי מישאַן אויף מערי'ן.

מישאַ איז געקומען אין א פערלעגענהייט און נישט געוואוסט וואָס צו זאָגען. ליגען זאָגען האָט ער נישט געוואָלט און עהיס לאָזען פאלען אַ וואָרט וועגען קאָוואַלסקי'ן וואָלט עס געהייסען, אז ער רעדט אויף איהר רבילות.

— איך האָב זי געלאָזט אין פינלאַנד, — האָט ער געפונען אַן אויסוועג.

— אבער אליין וואָס מאַכט זי? פארוואָס קומט זי נישט צור פּאָהרען? אין אזא צייט! — האָט זיך די מוטער די הענד געבראכען.

— איך האָב זי געלאָזט אין פינלאַנד, — האָט מישאַ ווייטער איבערנע'חזר'ט.

— פארוואָס ענטפּערסטו אונז נישט? געוואלד, מישאַ, מיר געהען דאָך אויס! וואָס איז מיט איהר? ווי לאָזט מען זי אליין? זי איז דאָך אַ שוואַך, ארים קינד. פארוואָס איז זי נישט מיטגעקומען? — וויינט אַלץ די מוטער.

— איך האָב זי אין פינלאַנד געלאָזט, — ענטפּערט מישאַ אַלץ דאָס אייגענע און ווערט בלייך און רויט, און דאָס האַרץ קלאַפט איהם, און עס איז פון איהם מעהר קיין וואָרט נישט ארויסצוקריגען.

ר' חיים האָט זיך דערווייל איבער דעם סאלאן ארויף און אראב געדערהט, געצויגען דעם שטערן, אויסגעצויגען זיך די באַרד און נישט

צוגעהערט וואָס דאָס ווייב זאָגט. ער האָט נור אַ וואַרט אַרייַן געוואַרפֿען :

— און וואָס איז מיט איהר האַרץ?

— איז פינלאַנד איז איהר בעסער געוואַרען.

כדי אַרויסצוקריגען זיך פֿון דער אונאַנענעהמער פּערלעגענהייט, האָט ער זיך דורך אַנ'אויסרייך אַרויסגעמאַכט פֿון שטוב אַרויף צו זיך, איבערגעטהאַן זיך און אין גאס אַרויס.

צי האָט זיך נאָר מישאַ'ן אזוי געדאַכט, צי איז עס אין אַמת'ן אזוי געווען, — נור די שרעק פֿאַר'ן טויט איז איבער דער נאכ גע־האַנגען. שטיל איז אין גאס געווען, די געוועלכעך האַלב געשלאָסען. דאָ און דאַרט איז אין דער טהיר פֿון אַ געוועלכעל אַ אידענע געזעסען, אַדער אַנ'אַלטער איד האָט תהילים געזאָגט און די וויינענדיגע שטים האָט זיך אין גאס אַרויסגעריסען. איז אַ איד געגאַנגען אין גאס — איז ער געגאַנגען דעם קאַפּ אַראַבגעלאָזען, נידערגעשלאָגען און האָט ער אַ גוי בעגעגענט, האָט ער איהם דעם וועג צעהן טריט פֿון דער ווייטענס אַבגעטרעטען, אַראַב פֿון טראַטואַר פֿון זיינעטוועגען. צוויי ווייבער, אין שוואַרצע שליערס געהילט, זיינען מיט אַראַבגעהאַנגענע קעפּ געגאַנגען געוועלכ־אויס, געוועלכ־אויס. דאָס האַבען זיי געמוזט אומגען אַ נרבה צוניפּנעהמען. פֿון אַנ'עק גאס האָט זיך געהערט דאָס שרייען פֿון אַ שכור'ן גוי. צוויי אינגלעך זיינען געלאָפֿען — האָט מען שוין דאָ און דאַרט אַ טהירעל איבער'ן געוועלכעל פּערהאַקט, און צושראַקענע, בלייבע פּנימ'ער, אין טיכלעך געהילט, האַבען זיך אין די פענסטער און אין די טהירען געוווּזען און האַבען געפרעגט די פֿאַרבייגעהענדע מיט האַרץ־קלאַפּעניש: „וואָס איז?“..

מישאַ איז ווייטער געגאַנגען, בעגעגענט אין גאס אַ פֿאַר יונגע לייטלעך, זיינע בעקאַנטע, אַרקאָדיען מיט דעם לעהרער מענרעלע־וויטש. זיי האַבען געהאַלטען גראַבע שטעקענס אין האַנד. בעגעגענט איהם, נישט קיין צייט געהאַט „שלוֹם־עליכם“ אַבצוגעבען, — האַבען זיי איהם געפרעגט:

— צו וועלכען ראיאן געהערט איהר?

— צו אַ ראיאן? ! איד ווייס נאָך פֿון נאָרנישט. איד בין ערשט

נאָר־וואָס געקומען. וואָס איז?

— ביי אבראהם מענדעלעוויטש אין דער „צענטראל“. געהט אהין און שרייבט אייך איין אין וועלכען ראיאן. א „שפייער“ האָט איהר?

— איך האָב נישט — — — — —
 — וועט איהר בעקומען. שא, זעה נור, וואָס עס טהוט זיך דאָרט? —
 האָט איינער געוויזען אויף דעם שכור'ן גוי אין גאס.
 זיי זיינען בלייד געווארען און געקוקט.
 — ווער האַלט דאָרט וואָד? — האָט מענדעלעוויטש געפרעגט.
 — עס איז דער זעקסטער „ראיאן“, — האָט יענער געענטפערט.
 — זיי שטעהען דארט?
 — יא.
 — אָבער וואָס האָט זיך דאָ געמאַכט? וואָס? — האָט מישא גע-
 פרעגט.

— איהר זעהט אַז די שטאָדט איז אין געפאהר און איהר פרעגט קשיות! געהט אין „צענטראל“, — האָט איהם מענדעלעוויטש אָנגע-
 ענטפערט און איז אריבער צו דעם געלאַף, וואָס איז געוואָרען איבער
 דעם שכור'ן גוי.

מישא איז געבליבען שטעהן, ווי א פערשטיינערטער. גאָט, וואָס
 טהוט זיך דאָ! די שטאָדט איז אין געפאהר, יונגע לייט האַבען זיך
 ארגאָניזירט — — — די שטאָרט איינגעטהיילט אין ראיאָן
 נען, אַלע האַבען זיך אין קאָמפּף געשטעלט, קינדער אפילו, און ער?
 וואו איז ער? מיט וואָס האָט ער זיך ארומגעטראָגען? געווען א משרת
 ביי אַ מיידעל, אויסגעשטאַנען איהרע קאַפּריווען און וואָס זי האָט
 געוואָלט פון איהם מאַכען, האָט זי געמאַכט, ביז זי האָט איהם שטעהן
 געלאָזט. ניין, ווי קליין, ווי קליין האָט ער איצט ביי זיך אויסגעזעהן,
 און די גאַנצע מערי מיט איהר קאָוואַלסקי'ן, און פעטערבורג! ער האָט
 מיט שנעלע טריט געשפּאַנט אין „צענטראַל“ צו דעם לעהרער מענ-
 דעלעוויטש.

ביי מענדעלעוויטש'ן אין שול האָט ער געטראָפּען א פּאַר יונגע
 לייט מיט מיידלעך. זיי זיינען געזעסען אויף האַלב צובראָכענע ביינק
 לעך, אויף די פענסטער, און אַלע האַבען גערעדט, געשריען, און אַלע
 זיינען הייזעריג געווען פון די געשרייען. יעדעס מאָל איז אריינגעקור

מען צולויפען אנ'אנדער יונגער־מאן אדער א מיידעל, אוועקגעשלעפט איינעם פון די „גענעראלען“ אין א ווינקעל אריין, עפּים איהם איינ־ גערוימט און צוריק ארויס. א פּאָר ארבייטער האָבען זיך ארומגע־ דרעהט מיט גרויסע גראָבע שטעקענס אין די הענד און האָבען געקוקט אויף מישאַן מיט חשד. איין מיידעל האָט זיך אויפּגעהויבען, צוגע־ גאַנגען צו איהם, געקוקט איהם אין די אויגען אריין און דער עולם האָט אויפּגעהערט צו ריידען און אויך איהם אָנגעקוקט. ער האָט ניט גע־ וואוסט, צו וועמען זיך צו ווענדען, ווער עס איז דאָ דער עלטסטער. עפּים אַלץ אונבעקאַנטע געזיכטער. מישאַ האָט נישט געקאַנט איבער־ טראַגען די חשד־בליקען, וואָס זיינען אָנגעשטעלט געוואָרען אויף איהם. האָט ער זיך אָנגערופּען הויך, צו אלע:

— דאָ איז דער צענטראַל — — — — — ?

— וואָס ווילט איהר?

דער עולם האָט נאָך אַלץ געקוקט אויף איהם מיט חשד און פּער־ וואונדערונג.

— וואָס קוקט איהר מיך אזוי אָן? איך בין אַ איד און וויל אויך געהערען צו די, וואָס ווילען פּערטיידיגען אונזערע פון פּאַנאַמען.

דער עולם האָט נאָך אַלץ געהאַלטען אין איין אָנקוקען איהם און געשוויגען. מישאַ האָט בעמערקט צווישען די לייט דעם יונגען מאן, וואָס ער האָט בעגעגענט ביי לייזעראוויטש'ן, וועלכער האָט געמאַכט די פּערזאָנלונג אין וואַלד.

— איהר קענט דאָך מיך, מיר האָבען זיך דאָך געטראפּען ביי דאקטאר לייזעראוויטש, — האָט ער זיך געווענדעט צו דעם יונגען־מאן. דער יונגע־מאן, וועלכער איז איצט געווען אַהן וואנסען און אנדערש געשוירען, און הייזעריג, קיין ווארט פון מויל ניט ארויס־ צובריינגען, האָט איהם די האַנד געגעבען שטיל.

— ווער איז'ס? — האָבען די בליקען פון דעם עולם געפרעגט דעם יונגען־מאן אויף מישאַן.

— דוכט זיך אַ ציוניסט! — האָט ער אַכגעענטפּערט, קוים צו פּערנעהמען זיין שטים פון הייזעריגקייט.

— דאָס איז דער קאריעריסט, וואָס פּאַהרט קיין פּעטערבורג אין אוניווערזיטעט אריין אין דער צייט פון דער רעוואַלוציע, — האָט

זונדעל'ס זוהן, וואָס איז מיט איהם אינאיינעם אין גימנאזיום אין איין קלאַס געווען, ארויסגעשריען פון א ווינקעל.

— וועט איהר געהן, וואו איהר זייט געווען בין איצט.

— צו הערצלען געהט, צו הערצלען, — — — — —
— — — — — האָט ווער ארויסגערופען פון א צווייטען ווינקעל.

מישא איז געשטאַנען א פערואאונדערטער, אין דער ערשטער מינוט ניט געוואוסט, וואָס דאָס בעדייט.

— ווי הייסט, מען האָט צו מיר קיין צוטרוי ניט? איך בין דאָך מישא ראזענצווייג, די גאַנצע שטאָדט קען דאָך מיר! — האָט ער כמעט ווי אויסגעשריען.

דער יונגערמאַן, וואָס האָט זיך מיט איהם בעקענט ביי לייזער־אָוויטש'ן, איז צוגעגאַנגען צו איהם און האָט איהם געוואָלט געבען צו פערשטעהן אז דער פראַלעטאריער קאָן נישט אנפערטרויען — — — — — דער בורזשואזיע. זיי וועלען אליין פעהימען זייערע אינטערעסען און כאַשט ער קען איהם, אָבער זייער קאַמיטעט האָט בעשטימט, אז די „סאַמאָאבאַראַנע“ זאָל זיין פארטייאיש.

מישא האָט איצט ניט געהערט זיינע ווערטער. ער איז געשטאַנען ווי א צומישטער. וואס טהוט זיך דאָ? ער האט געהאט דאס געפיהל ווי ער וואָלט פלוצלונג אין אַנ'אָנדער וועלט אראבגעפאלען, און די אַנדער וועלט איז דאָס בעשאפען געווארען דורך די פאר חדשים, וואָס ער איז נישט געווען אין דער־היים, האָט ער ניט געוואָלט אויסהערען יענעם טעאריע.

— און דאוויד איז ביי איך? — האָט ער געפרעגט.

— יא, דאוויד איז א פארטיי־מענש, — האָט יענער איהם אבגע־ענטפערט, וועלענדיג זיין העפליך.

— אויב אזוי, וועל איך געהן צו דאוויד'ן. דאוויד וועט מיר צונעהמען אין זיין ראיאן, כאַטש איך בין א ציוניסט.

— דאוויד איז ארעסטירט.

— וואָס? און דאקטאר לייזער־אָוויטש?

— אויך ארעסטירט.

— און וואָס איז מיט ראַחעל?

— דאָס ווייסען מיר נישט.

— וואָס איז מיט דער מיידעל? ווי האָט איהר זי געלאָזט אליין?
 — מיר אינטערעסירען זיך ניט מיט פאמיליען־אַנגעלעגנהייטען.
 מישאַ האָט ניט געהערט דעם לעצטען זאץ. ער איז ווי אַ פּייל
 אראב פון די טרעפּ.

דאָס עלפּטע קאָפיטעל.

— דאָחעל איז אליין, דאוויד ארעסטירט, דער דאָקטאָר ארעס־
 טירט, אַ פּאַנראַם אויף אידען, יונגע לייט ארגאניזירען זיך — —

און איד זיך אין פינלאַנד און בין פּערליעבט, פּערליעבט, אה, אה,
 פּערליעבט.

ער האָט געהאַט דאָס געפּיהל, ווי אַ טייוועלש געלעכטער לויפט
 איהם נאך, די מענשען, וואָס ער טרעפט אַן אויפ'ן וועג ווייסען פון
 אַלץ און פון זיין אומגעלומפּערטער, שלים־מול'דיגער לייעבע און לאַכען
 איהם אויס. און ער איז געלאָפּען, ווי ער וואָלט געוואָלט אַנטלויפּען
 פון זיך אליין. ער איז אַריינגעקומען אין „ראָוו“ אַריין. דער „ראָוו“
 איז געווען פּערשלאָסען, פּערהאַקט טהיר און טויער, און עס האָט זיך
 געדאַכט ווי אויסגעשטאַרבען. ער איז געגאַנגען נישט וויסענדיג
 וואוהין און געקומען צו דאָקטאָר לייזעראַוויטש'עס הייזעל.

די טהיר איז פּערמאַכט, די לאַדען פון די פּאַדערשטע פּענסטער
 זיינען צוגעמאַכט. ער זוכט ווייטער און געפינט, אַז די לאַדען פון
 דער צווייטער שטוב זיינען אָפּען. ער קוקט אַריין דורכ'ן פּענסטער —
 עס זיצט ווער דרינען. ער קלאַפט לייכט אַן. ראַחעל'ס ליכטיגע אויגען
 האַכען זיך בעוויזען און אַ פּערוואַנדערט שמיכעלע איז אויף איהרע
 ליפּען געלעגען. זי האָט געוואונקען צו איהם מיט'ן פינגער. ער איז
 אַריין אין שטוב.

ער האָט זי געטראָפּען זיצענדיג ביי אַן אָפּענעם אייווען, איהרע
 האָר זיינען געווען צולאַזען און נאָס און זי האָט זיי געטריקענט ביים
 פּייער. אַרום איהר אין שטוב זיינען געשטאַנען קאַסטענס, פּול מיט
 יונגע פּלאַנצונגען, וועלכע דאָקטאָר לייזעראַוויטש האָט געהאַט אין
 שטוב דעם גאַנצען ווינטער. זי איז אזוי געזעסען אַרום די קאַסטענס

בליהעכץ מיט איהרע נאסע לאַקען, געפלאַכטענע צעפ און זיך געפרעהט
מיט מישאַן :

— אוי, ווי גוט וואָס איהר זייט געקומען! איך האָב אזוי געווארט
אויף אייך! עם קומט קיינער נישט צו אונז.

— שוין לאַנג זיינען דאוויד מיט'ן פאטער ארעסטירט?

— שוין דעם דריטען חודש. מען האָט זיי ביידע ביינאכט צו
גענומען. איך האָב געוואלט מיטגעהן מיט זיי, נור זיי האָבען מיר
נישט געוואַלט מיטגעהען. איך האָב אזוי געוויינט.

— און איהר זייט די גאַנצע צייט אַליין?

— ביי וועמען זאָל איך דען זיין? איך קאך זיי יעדען טאָג אב
עסען און טראַג זיי אהין אין וואך אריין. די אידענע דא, געגענאיבער
וואָס דער פאפא פלעגט איהר קינד היילען העלפט מיר צו.

— אָבער געדענקט אָן גאט. אַליין! ווי זייט איהר געווען די גאַנצע
צייט אַליין? פארוואס האט איהר קיינעם נישט צו וויסען געגעבען?
מיין שוועסטער, אנדערע חבר'טעס. איהר האָט דאָך פריינד!

— וועמען האָב איך געזאָלט זאָגען? איך האָב מיר געקאָנט אַליין
אַנ'עצה געבען. נאר איך ווייס נישט וואָס דאָס איז. שוין די צווייטע
וואָך, ווי פאפא שיקט מיר ארויס די כלים פון טורמע און אין די כלים
געפינט זיך אַ האַלבע עסען צוריק. אָבער פונקט די העלפט. א האַלבער
בוניגעל, א האַלבע פארציע. יענע וואָך האָב איך זיי אריינגעשיקט די
ערשטע בלעטלעך פון אונזערע פלאַנצונגען — האָט מען מיר אַ העלפט
צוריק ארויסגעשיקט.

— האָט איהר זיך מיט פאפא נישט געזעהן?

— מיט פאפא יא, אָבער מיט דאוויד'ן האָט מען מיר נישט גע-
לאזען זיך זעהן. די גאַנצע צייט נישט. פאפא האב איך פאר צוויי-
וואכען געזעהן.

— עם מוז ווער פערלען פון זיי, אָדער פאפא, אָדער דאוויד, מען
האָט זיי וואהרשיינליך צושיידט.

— איך האָב אויך אזוי גערעכענט, איך בין מיר געגאַנגען נאָכ-
פרעגען אין דער „אכראנקע“. האָב איך פון דער צווייטער שטוב
געהערט אזא געוואַלד, אזא אונמענשליכען שרייען, מען האָט וועמען
דערינען געשלאָגען, איך בין צוגעלאָפען צו דער טהיר און אנגעהויבען
רייסען די טהיר און קלאַפען: „עפענט אויף, עפענט אויף!“ די טהיר

האָט זיך מיט רעש אויפגעריסען און עס איז ארויס א יונגער אָפּיצער מיט אזא כעס, מיט אזא געבייזער. נור אז ער האָט מיך דרעזעהן, האָט ער אנגעהויבען די שווארצע וואנסלעך זיינע צו דרעהען, און האָט מיך מיט א פריינדליכען שמייכל געפרעגט וואָס איך וויל. איך האָב איהם גארנישט געענטפערט, איך האָב איהם אָנגעקוקט און ער האָט געשמייכלט, און איך בין פלינק ארויסגעלאָפּען. איך וויל נישט מעהר אהין געהן.

מישא האָט געקוקט אויף איהר די גאנצע צייט וואָס זי האָט גערעדט. דער קינדערשער שמייכל איז נישט אראב פון איהר פרייט געבליבענעם געזיכט. איהר אונשולדיג געזיכט האָט קיין אהונג נישט געהאט פון די גרויליכקייטען, וועגען וועלכע זי האָט דערצעהלט, און א אונבעשרייבליך רחמנות־געפיהל צו איהר האָט מישא'ן ארומגענומען, — א רחמנות־געפיהל נישט בלויז ווי צו א בעלידיגטער געבורענער שוועסטער, נור ווי צו א שוועסטער פון גאנצען פאָלק. ער האָט איצט געפיהלט די פערבארגענע פעדים, וואָס קניפען איהם מיט איהר צוזאמען נישט בלויז ווי א מענש מיט א מענשען, נור ווי א איד מיט א אידען.

ער האָט אין איהר געזעהען די בעלידיגטע אידישע שוועסטער, וואָס מוז שוין אזוי יונג און אונשולדיג בעלידיגונגען ליידען. עס איז איהם געקומען אויפ'ן זין יהודה ליב גארדאנ'ס געדיכט, וואָס ער האָט אמאָל אין דער יוגענד אויסוועניג געקענט — „אחותי רחמה“:

„מה תתפחי, אחותי רחמה“!

ער האָט לאַנג געקוקט אויף איהר. זיין האַרץ האָט אין איהם געקרעמפּט, די ליפען האָט ער פון אהנמאכט געביסען און זיינע אויגען האבען מיט ליעבע געשלונגען איהר פנים, איהרע האאר, איהרע בעוועגונגען, איהר גאנצע נשמה. לאַנג האָט ער קיין ווארט פון מויל נישט געקענט ארויסבריינגען. אין שטיבעל האָט אנגעהויבען צו טונקלען און ער איז אליץ געזעסען און בעטראכט דאָס ליכט פון איהר פנים וואָס איז איצט בעלויכטען געווען פון דעם פלאם פון פייער, און ער האָט געשוויגען.

— נור איצט וועט גוט זיין. איהר זייט צוריקגעקומען, — האָט זי זיך פּלוצלינג אָנגערופּען.

מישא איז נישט רויט געוואָרען, ווי עס וואָלט אַנ'אָנדערס מאָל געשעהן. ער האט זיך נישט דערשראקען, ער האט פלוצלינג זיין לשון געפונען און אָנגעהויבען צו ריידען, ווי אויס שכרות:

— אודאי, וועט גוט זיין. איד וועל אייך נישט לאָזען קיין שלעכטס טהאָן, נישט לאָזען, דאָס לעבען איינשמעלען, אלץ איינשמעלען, אלץ, אלץ, — און ער איז פלוצלינג שטיל געבליבען.

— און איהר האָט געבענקט נאָך מיר? — האָט זי געפרעגט נאָאווו. קוקענדיג איהם אין די אויגען אריין.

— אודאי האָב איד געבענקט נאָך אייך. אודאי האָב איד געבענקט נאָך דיר, נור נאָך דיר, נור נאָך דיר; איד האָב קיינעם נישט, אַחוץ דיר, קיינעם נישט!

ער האט זיך פלוצלינג דערמאהנט וואס ער רעדט. ער איז געבליבן בען שטעהן ווי אויף קויהלען געבראמען, איז בלוט-רויט געוואָרען. די צונג האָט זיך איהם געדרעהט, מיט די הענד האָט ער געוואָרפען און ניט געוואוסט ווי אזוי ער קומט פון שטוב ארויס.

אַבער ראהעל האָט זיך דערווייל אויפגעהויבען, איז צוגעגאַנגען צו איהם און איהם אָנגעהויבען צו גלעמען מיט איהרע גלאמע קליינע הענטעלעך. איהרע שעהנע שווארצע אויגען זיינען שטעהן געבליבען אויף איין אָרט און געקוקט איהם אין פנים אריין מיט איהר גאנצער קינדישקייט.

— אָ, ווי גוט איהר זייט מישא! — האָט זי זיך געפרעהט, — אָ, ווי גוט דו ביזט, און דא איז אזוי שלעכט, אזוי איינזאם, אזוי טרויעריג.

— אָבער, וואָס וועט איצט זיין? איהר קאַנט דאָך דאָ ניט לענדער בלייבען, איהר מוזט געהן צו אונז אהיים, — האט זיך מישא דער-מאָהנט.

— פארוואָס? — האָט זי געפרעגט פערוואונדערט.

— די שטאָרט איז אין אַ סכנה, מען ריכט זיך אויף פאַגראַמען!

— אויף פאַגראַמען? וואָס איז עס? — האָט זי געפרעגט קינדיש.

— זיי ווילען אונז שלאָגען, אונז אלע — אייד, מיד, אייער

פאַטער — אונז אלעמען!

— ווער וויל אונז שלאָגען? — האָט דאָס מיידעל געפרעגט פער-

וואונדערט.

— קריסטען, רוסען, פויערים, — אלען — האט מישא אויסגע-
שריען, ווי ער וואלט ערשטוינט געוואָרען פון איהרע פראגען.
— אָבער פארוואָס? — האָט דאָס מיידעל אויסגעשטעלט אַ פאַר
אויגען, וואונדערנדיג זיך אין איהר גאנצער נאַאיוויטעט.
— פארוואָס? פארוואָס? פארוואָס? — האָט זיך מישא היסטע-
ריש צולאכט — ווייל מיר זיינען אידען!
— ע, עס איז נישט וואהר, מיר זיינען גאנץ גוט מיט קריסטען.
היילט דאָך דער פאטער די פויערים, און זיי ברענגען אונז איער,
פוטער דערפאר, און ד'ר שימאָנאָוסקי קומט יעדען טאָג אריין, נאָכ-
פרעגען זיך אויף דעם טאַטען, און זיין זעהן געהט מיט מיר יעדען
טאָג דאָס עסען טראָגען אין דער וואך, און ער גיט מיר אַב דאָס געלד,
וואָס דער טאַטע האָט ביי איהם אוועקגעלעגט. ניין, עס איז נישט
וואהר, זיי ווילען אונז נישט שלאָגען.
— אָבער דאָ קאָנט איהר דאָך נישט זיין אליין, איהר מוזט צו
אונז מיטגעהן.
— איך האָב נישט קיין מורא פאר גוים, זאָלען זיי קומען. מיך
וועלען זיי נישט שלאָגען. איך האָב זיי קיינמאָל קיין שלעכטס נישט
געטהאָן, קיינמאָל!
אויף דעם איז פינסטער געוואָרען און ראַחעל האָט אָנגעצונדען
דעם לאַמפּ. זיי זיינען ביידע געזעסען און האָבען זיך איינס דאָס אנ-
דערע אָנגעקוקט.
— און ווי האָט איהר געלעבט אין פעטערבורג? וואָס, אין פע-
טערבורג איז פרעהליך?
מישא האָט געשוויגען.
— יאָ, און מערי, דאכט זיך, זי איז מיט איך אינאיינעם מיטגע-
פאָהרען? — זי האָט אין מיטען אָבגעהאַקט און האָט אָנגעקוקט מי-
שא'ן און האט זעהר טרויעריג געזאגט:
— איך ווייס, איהר האָט מערי'ן לייעב, איך ווייס, — האָט זי
געזאגט, און דאָס ערשטע מאָל, זינט מישא האָט זי געקענט, האָט זי
זיין בליק אויסגעמידען און איהר געזיכט איז פערענדרעט געוואָרען.
דאן האָבען זיי ביידע לאַנג געשוויגען.

דאס צוועלפטע קאפיטעל

אז מישא איז דערנאך אהיים געגאנגען, איז שוין פינסטער גע׳ווען איז „ראוו“. ער איז געגאנגען פאמעליך, דעם קאפ אראבגעלא׳צט זען און געקלערט וועגען ראחעל, וועגען דער לאגע פון די אידען, וועגען דעם אומגליק, וואס שטעהט פאר אלעמען, וועגען דער אלטער, אלטער אידישער טראגעדיע. נור איז די אלע געדאנקען איז איהם אדורכגעגאנגען ווי אַ בליץ מערי. און ווי ער האָט זיך אויף געוואָלט בעפרייען פון איהר, און וויפיעל ער האט זיך אויף פארווירפע געמאכט, האָט ער דאָך געמוט קלעהרען וועגען איהר. וואו איז זי איצט? מיט קאָוואַלסקי׳ן, מיט קאָוואַלסקי׳ן אליין. ער האָט פיעל, פיעל זאכען געזעהן... פֿלוצים האָט ער דערהערט שטימען, וואָס דאוונען. ער האט זיך אומגעקוקט: פון אַ קליינעם שוהל׳פענסטערעל האבען ארויס־געשיינט שטראַהלען פון אָנגעצונדענע ליכטלעך און עם האָט זיך ארויסגעריסען דער געהילף פון תפלות. ער איז אריין אין שוהל׳. דאָס שוהל׳כעל איז געווען טיעף ווי איז אַ קעלער איינגעפאלען, עם איז געווען אַנ׳אַרים, קליין שוהל׳כעל. אויף טרעפלעך איז מען אַהין אַראַבגעגאנגען, האַלב איז אַ קעלער איז עם געלעגען — דאָס בית־המקדש פאר די ארימע אידישע בעלי־מלאכות, פאר די איינוואהנער פון „ראָוו“. נאָקטע זיינען געשטאַנען די ווענדטלעך, און אַנ׳אַרום, מיט אַ שטיק ארימען לייווענד פערשטעלט. פאר דעם צובראכענעם עמוד איז געשטאַנען אַן אַרימאן, אַ איד אין אַ צוריסענעם טלית איינ־געהילט, און האָט פאר די קליינע גראַשענדיגע ליכטלעך זיין תפלה געזאגט. און פול איז דאס שוהל׳כעל אַנגעשטאַפט געווען מיט די אַרימע־לייט פון „ראָוו“. און דאָס דאוונען איז דאָ געווען אַ ווארימס און פול מיט קרעכצען און געשרייען, וואָס זיינען געקומען פון די צובראכענע הערצער—פון צער און צרות, וואס האבען דאס שוהל׳כעל פול געמאַכט... עם האָט זיך געדאַכט, אז אלע אונערפילטע וואונשען, אז אלע ליידען פון די דאוונער גיסען זיך אויס אין זייערע תפילות און לעגען זיך ווי אַ וואַלקען אונטער דעם באַלקען פון דעם ארימען שוהל׳כעל.

מישא האט אנגעקוקט די דאוונער. ער איז אריין ווי א פרעמדער צווישען זיי. נישט זיין ארט איז דא, נישט ער האט דאס רעכט צו דאוונען אין דעם בית התפילה און צווישען זיי דאָ. ער קאָן נישט אזוי דאוונען ווי זיי און איז ניט אזוי זאָט מיט צרות ווי זיי. נאר ער האָט געקוקט אויף די דאוונער מיט אויגען פול קנאה. זיי האָבען פאר וועמען צו בעטען. זיי גלויבען און האַפען. ער האָט געהאַט דאָס געפיהל, ווי ער געפינט זיך אויף אַ חתונה און ער זעהט טאַנצען און פרעהען זיך, און קאָן זיך ניט מיטפרעהען. ער האט דא בעגריפען דעם סוד פון זיין נאציאָן, דעם סוד פון גלות, דעם סוד, וואס אידען קאנען אלץ איבערטראגען. ער האט געזעהן זיין פאלק אדורכשלאפענדיג זיינע ביינער דורך דעם לאַנגען ברענענדיגען קאלף־איווען פון דער וועלט־געשיכטע ביז'ן היינטיגען טאָג. ער האָט דאָס געזעהן אין די אַרימע נאַקעטע ווענד פון שוהל, פון דעם בעלעמער, פון דעם אַבגעריי־סענעם אַרימען עולם, פון דעם טרויעריגען נגון פון דער תפלה, וואָס איז מעהר עהנליך צו א ווילד שרייען, ווי צו דאוונען, און אינ'ם ווילדען שאַקלען זיך פון דעם עולם. ער האָט דאָרט אלץ געזעהן, עס איז אַבער נישט געווען אין איהם. ער האָט געוואַלט אינווייניג זיין, צונעדעקט מיט'ן שליער פונ'ם סוד, נור ער האָט נישט געקאָנט. זיין רעכענונג מיט גאָט האָט ער שוין לאַנג געהאַט אַבגעשלאָסען. ער איז ניט געווען רעליגיעז: ער האָט שוין נישט געדאווענט און נישט געגלויבט זינט ער איז געווען אין פיערטען קלאָס. איצט מיט־דאוונען מיט זיי האָט עס אויסגעזעהן ווי אַ צבוע'יאַטשעסטווע, ווי ער וואַלט גענאָרט זיך אליין. נור די מינוט האָט ער פון גאַרניט געוואַלט קלערען, וויסען. ער האָט זיך אריינגעבויען אין אַ סדור אריין ביי אַנ'אָרימען אבגעריסענעם אידען און האט אנגעהויבען מיטצו־דאוונען, הויך, הויך, אויפ'ן קול, אין זייער טאָן אריין, אין זייערע שטימען — ווי ער וואַלט זיך געוואַלט אריינווארפען אין זייער געבעט, אין זייער סוד און זיין מיט זיי אינאיינעם, הינטער איין וואַלקען, הינטער איין צודעק...

אז ער איז אהיים געגאַנגען, זיינען איהם פיעל זאכען קלעהרער געווארען. די קינפטיגע טעג האבען איהם שוין נישט אזוי שרעקליך אויסגעזעהן. נישט דער בטחון אויף גאָט איהם בערוהיגט (ער האָט זיך געשעמט פאר דעם געדאַנק), נור ער האָט געהאַט דאָס געפיהל

ווי ער פֿאָהרט אויף אַ גרויסען שיף, דאָס גאַנצע אידישע פּאָלק פּאָהרט אויף דעם שיף, און דאָס שיף איז אַרויסגעפּאָהרען אין דעם ערשטען טאָג יואָם די וועלט איז בעשאַפּען געוואָרען, און פּאָהרט ביז צום היינטיגען טאָג, און יעדעס מאָל בלייבט עס שמעהן ביי אַנאַנדער פּאָרט — מצרים, ארץ ישראל, בבל, אראביען, שפּאַניען, טערקיי, האַלאַנד, רוסלאַנד — די גאַנצע אידישע געשיכטע איז איהם פאר די אויגען פּערבייגעגאַנגען. און היינט איז איין טאָג פון דער אידישער געשיכטע: נעכטען איז די זאך געשעהן אין אלעקסאַנדריא, אין קסריה. אין רום, אין מאדריד, אין פראנקפורט, אין קראקוי, — היינט געשעהט עס אין קישינעוו, אין קיעוו — און עס האט איהם שוין נישט גע־שראקען. עס וועט אדורכגעהן, אדורכגעהן — אַלץ וועט אדורכגעהן. און דאָס שיף וועט ווייטער שווימען, ווייטער שווימען, ווייטער שוויי־מען, ביי אַנדערע פּארטען זיך אבשטעלען, ביז צום לעצטען טאָג פון דער וועלט.

מיט די געדאַנקען איז ער נעקומען אהיים. אין דער שטוב ביי זיי האָט ער געטראפּען אַ גרויסע אונאַרדנונג: אלע שרענק און קאַ־מאַדען זיינען געווען אַפּען געשטאַנען, אין סאַלאַן — גרויסע קערב, און די מוטער, סאַניע און אלע דיענסטען שמעהען און פאַקען די זאַכען.

די מוטער האָט איהם בעגריסט מיט אַ געבייזער:
— מישא, וואו ביזטו אַ גאַנצען טאָג? דא פאַקט מען די זאַכען,
איד האָב געוואַלט איינפאַקען דייע זאַכען אויך. דיין שראַנק איז
צו און דו ביזט ניטאָ, גיב דעם שליסעל.

— אָבער וואוהין פּאָהרט איד? וואָס איז דען?
— מיר פּאָהרען דאָך מאַרגען אב נאָך בערלין. אַ האַלבע שטאַדט
איז שוין דאָך אַרויסגעפּאָהרען!
— אָבער צו וואָס? וואָס טהוט זיך דאָ? — האָט ער געפּרעגט
פּערוואונדערט.

— וואָס רעדסטו? ווער עס קאן נור, אנטלויפט. אין אזא סכנה!
מישאַן איז מיט אַמאָל אַלץ קלאַהר געווארען. אין ערשטען אוי־
גענבליק האָט זיך איהם פאַרגעשטעלט אַ בילד פון מיטעל־אַטער,
ווי אידען ציהען אב פון אַ שטאַדט, פון וועלכער מען טרייבט זיי אַרויס.
זייערע קאַסטענס אויף די רעדלעך שמעהען שמענדיג גרייט יעדע

מינוט אבצוציהען. ער האט זיך דערמאהנט אן קאסטען מיט די רעדלעך, וואָס שמעהט ביים פעטער, א ירושה פון עלטער-עלטער-זיידען. ער האָט זיך געפיהלט, ווי ער איז נאָך אין מיטעל-אַלטער, אין שפּאַניען, א נאכט פאר'ן גירוש, אלע אידען פאקען די זאכען איין און ציהען אָב... אָבער באלד האָט ער זיך דערמאָהנט אַן "ראו". אַהן די שוהל, אַן יענע אידען, אַן גאַנצען אידישען פּאַלק, וואָס בלייבט איבער און מיט אמאל דערפיהלט די גאַנצע געמיינהייט, פחדנות און בעל-הבתי'שען ענאָאיום, וואָס ליעגט אין דעם אַנטלויפען, און עס האט איהם אנגענומען א שרעק און אנ'עקעל פאר זיינע עלטערן און ער האָט אויסגעשריען מיט אַן אונמענשליכען קול:

— אָבער וואָס טהוט איהר? וואוהין אנטלויפט איהר? אומ-גליקליכע! וואוהין אנטלויפט איהר?

— אָבער קינד, וואָס טהוט זיך מיט דיר? — איז די מוטער צו-געאנגען צו איהם און האט איהם אנגענומען ביי דער האנד און געפרוואווט צו בעריהרען זיין קאַפּ. מישא האָט זיך ארויסגעריסען פון איהר.

— און וואָס זאָלען טהאָן די, וואָס האָבען נישט קיין געלד צו אַנטלויפען? וואָס לאַזט איהר זיי איבער? איהר פערשמעהט, וואָס איהר טהוט, איהר פערשמעהט, ווי איהר האַנדעלט? איהר פערשמעהט? — האָט ער געשריען, ווי אַ טיער, וואָס איז פּערוואונדעט געוואָרען.

— אָבער, קינד, וואָס זאָלען מיר טהאָן? מיר מוזען זיך ראטעווען. ווער עס קאָן, דער ראטעוועט זיך — אָבער בערוהיג דיר, בערוהיג דיר, גיב דאָך דעם שליסעל, מיר וועלען דיינע זאָכען איינפאַקען. — וואָס! און מיר ווילט איהר אויך מיטנעהמען מיט זיך? ניין, ניין! פאַהרט, אַנטלויפט, — איד געה נישט מיט איד. זאָלען זיי קומען, איד בין גרייט צו די פאגראמען, איד בין גרייט.

דער פאָטער איז אריינגעקומען צולויפען פון דער צווייטער שטוב אין קאפּעל, האַלטענדיג אין דער האַנד אַ פאַק פאַפיערען, געלד און צירונג, וואָס ער האָט געהאַלטען אין איינפאַקען, און געפרעגט מיט פּערוואונדערונג:

— וואָס איז געשעהן?

— אָבער, קינד, וואו וועסטו בלייבען? בערוהיג דיר, בעדענק דיר, יעדער ראטעוועט זיך, ווער עס קאָן נור. בעדענק דיר, וואו

וועסטו בלייבען, וואו וועלען מיר דיד לאזען? בערענק דיד, וואס רעדסטו? — האָט זיך די מוטער געבעטען אין טרעהרען.

מישע האָט געקוקט מיט פּעראַכטונג אויפ'ן פּאָטער מיט די צירונג אין דער האַנד, און האָט געשריען צו איהם:

— אה, ווי פּעראַכט איד אייד! גאַנץ גוט אזוי, גאַנץ גוט איז אלץ וואָס עס קומט אויף אייד, און וואָלט איד נישט געגלויבט אין דעם נייעם דור, וואָס וועט קומען נאָך אייד, אין דעם נייעם דור, וואָס וועט בעסער זיין פון אייד, וואָלט איד מיט ליבע אָן ענדע געמאַכט צו מיין טרויעריג לעבען, — און ער איז האַסטונג ארויס פון שטוב.

די מוטער האָט זיך אויפגעכאַפּט, גענומען אַ טויף:

— דאָס קינד איז קראַנק. מישע, מישע! — איז זי איהם נאָכגעלאָפּען אין קארידאר ביז פון הויז ארויס, — מישע, מישע, וואוהין געהסטו! מישע, מישע!

מישע איז געלאָפּען, ווי עס וואָלט איהם ווער נאָכגעיאַגט, אב' געשמעלט זיך אין מיטען גאס, ארומגעקוקט זיך. די גאס איז שוין פינסטער געווען, אלע געוועלבען פּערמאַכט, די לאַמטערנס פּערלאַט שען, און עס האָבען זיך געהערט די טריט פון די זעלנער, וואָס זיינען געגאַנגען מיט די ביקסען אין גאס. ער האָט מיט אַמאָל דערפיהלט זיין גאַנץ עלענדקייט. וואוהין געהט מען? וואוהין געהט מען? ער האָט זיך אָן עפּים דערמאַהנט און האָט אָנגעהויבען צו געהן מיט פלינקע טריט אריין אין „ראוו“ און אנגעקומען פאר דאקטאר לייזער ראויטש'עס הויז. דער לאָדען איז שוין צו געווען, נור אינווייניג האָט די לאַמפּ נאָך געלויכטען. ער האָט אריינגעקוקט דורך אַ שפּאַלט פון לאָדען. ראַהעל איז געווען איינע אליין ביים טיש און האָט איבערגעזעצט דאָס בליהעכץ פון איין קאַסטען אין צווייטען אריין. ער האָט אָנגעקלאָפּט:

— איד בין עס, מישע.

— אה, מישע, ווי גוט איז, וואָס איהר זייט געקומען, — האָט זי מיט פרייד אויסגערופען, אָבער באַלד איבערגעריסען און געקוקט איהם אין די אויגען אריין: פארוואָס זייט איהר אזוי טרויעריג?

מישע האָט זיך קוים איינגעהאַלטען פון טרעהרען. ער האָט גע'רעדט ערנסט:

— לאָזט מיך דאָ זיין מיט אייך, איך האָב נישט קיינעם, — האָט
 ער נישט געענדיגט זיין זאָץ. ער האָט דערפיהלט ראחעל'ס קאלטע
 הענר אויף זיין קאָפּ, אויף זיין פנים, אויף זיין האַלז.
 — אבער, מישא, מישא, טייערינקער מישא, — האָט זי אויסגע-
 רופען אויף אידיש.

דאָס דרייצעהנטע קאַפיטעל.

מאקסימאוויטש איז געווארען א בעשטענדיגער גאסט ביי קאוואל-
 סקי'ן און האָט זיך זעהר דערנעהענטערט צו מערי'ן.
 מערי איז פיר איהם געווארען איינע פון יענע נשמות ביי וועלכע
 ער האָט דערווארימט און אויפגעפרישט זיין ביסעל צראַלט געמיטה.
 ער האָט ליעב געהאַט יוגענד, און דאָס יונגע פאָר, וואָס האָט אַלץ
 אוועקגעווארפען און וואוינט זיך בעזונדער דאָ, אויף דעם „אַסטראוו“.
 האָט איהם ענטציקט. ער פלעגט זיך דאָרט געפינען יעדען פארנאכט
 צום קאפע, און האָט זיך צוגעוועהנט צו זיי, אז עס איז געווארען זיין
 געליעבט היים. ער האָט געפיהרט מערי'ן איבער פעטערבורג, אין
 „ערמיטאזש“, שעה'ן אבגעשטאנען פאר די רעמבראנדישע קעפ און
 איהר דערצעהלט די געשיכטע פון יעדען בעדייטענדען בילד, ווי אזוי
 עס איז אָנגעקומען אין „ערמיטאזש“. ער איז געקראכען אין די
 פארצעלאַן-אַבטהיילונג, מיט ליעבע בעטראכט יעדען טעלער בעזונדער
 און מיט מערי'ן געטהיילט זיינע אנשוואַצען. פאר איהר איז ער
 געווען אויפריכטיג, האט אויפגעפענט זיין גאנץ הארץ, אויסגעגאסען
 זיין כעס אויף דעם סיסטעם פון רוסישען ביוראקראטיזם, וואָס האָט
 אריינגעבראכט אין „ערמיטאזש“ א סך אונעכטע בילדער, און האָט
 זיך אָבערעכענט מיט זיי פאר דער אכטצעהן-דיעהריגער מיידעל.
 — געקומען פיאטער אין א רינשטאק, צווישען זומפען, און האָט
 געזאָגט: „דאָ, וויל איך, זאָל זיין דער פונקט פון דער וועלט“ — און
 עס איז געווארען און הונדערט מיט דרייסיג מיליאן מענשען, צו-
 ווארפען אויף א זעקסטעל פון דער ערד, ארכייטען אויף דעם פיתום
 ורעמסס, וואָס פיאטער האָט געגרינדעט, יאגען פון זיך ארויס זייערע
 קרעפטען און שפייזען דעם רינשטאק, וואָס הייסט פעטערבורג. פון

די פוילישע סאלאנען און שלעסער האָט מען די בילדער ארויסגע-
שלעפט, צושטערט א קולטור פון הונדערטער יאהרען און צוזאמען-
געשלעפט זיי אויף איין ארט, אהן טעם און אהן סיסטעם, קיין מענש
זעהט זיי נישט, קיין רעכטע פאטאגראפיע איז דאָך ס'מאָל נישטאָ פון
זיי. האָט איהר שוין געזעהן א ריכטיגע אבבילדונג פון די בילדער אין
„ערמיטאזש“? ווייסט דען די וועלט פון רעמבראנדט'ס בעסטע בילד:
„דער צוריקגעקומענער ווהן“? נא, קוקט דארויף, זעהט דאָס פנים
פון דעם יונג, וואס דרעהט זיך איין אין פאטער'ס שויס. איז ער
נישט ווי א קאלב, וואָס בעהאַלט זיין קאַפּ אונטער דער קוה'ס ברוסט?
דאָס איז דאָך דאָס פרימיטיווע געפיהל, דאָס נאטור־געזעץ, וואָס
שמעקט אין יעדען שטאנג פון א בלוט, קען עס די וועלט? זיי זיינען
אין די מעטשטען פון קאווקאז אריינגעקומען, האָבען די טייערסטע
קרוגען ארויסגענומען, וועלכע ענטהאַלטען אין זיך טרעהרען פון פעל-
קער; געטער, צו וועלכע נאַציאָנען האָבען געבעטען, און האָבען זיי
אין דעם פינסטערען קעלער פון „ערמיטאזש“ איינגעגראבען. די
געהיימניספּאָלע געטער פון די מדבריות, וועלכע זיינען דורכגע-
בריהט מיט זונגען־שטראהלען פון פיער טויזענד יאהר, האָט מען דאָ,
ביי די רינשטאָקען פון פעטערבורג אויפגעשטעלט. די זון שיינט
דאָך קיינמאָל ניט איבער זיי, זיי זיינען פּערהילט אין פינסטערע
חמאָרעס. קוקט אויף די צוויי ספינקסען, וואָס שטעהען ביי דער
נעוואל! זיי בענקען דאָך צוריק אין דער מדבר אריין, נאָך די זון,
וואו די מענשען זיינען געקומען געבלאנדזשעט צו זיי, עולה רגל זיין,
האָבען געשלאָגען די שטערנס צו דר'ערד און געפרעגט ביי זיי בעשייד
אויף דאָס רעטעניש פון לעבען. און דאָ, צו וואָס דיענען זיי? ווער
קוקט זיך אויף זיי ארום? די איזוואזשיקעס בינדען אָן די פּערד ביי
זייערע העלזער. איך בין אמאל אדורכגעגאנגען, האָב איך געזעהן,
ווי אַ שכור'ער גוי שטעהט און פארעט זיך ארום די ספינקסען — האָב
איך אין דעם געזעהן דעם סימוואל פון רוסלאַנד. אויף דעם רינשטאָק,
וואו מען האָט דעם שטענדיגען קאַטאַר, אויף דער פייכטיקייט, וואו
דער מענש איז שטענדיג פּעקיהלעט, ארבייט גאַנץ רוסלאַנד. עקסטראַ-
צוגען געהען אב פון ניצא מיט די שעהנסטע בלומען פון דער רעווערא,
און ווי זיי פיהלען נור די לופט פון פעטערבורג, ווערען זיין פּער-
שמאכט. איז דען א וואונדער, וואס אויף דעם זומפ האָט געפּאָנט

אויסוואקסען אזא ווילדע שרעקענדע פרוכט, ווי דאָס טאָיעווסקי. יעדער צווייטער מענש אין פעטערבורג אין דאָך דאָס טאָיעווסקי'ס אַ טיפּ — דאָס איז די לופט שולדיג, די פייכטקייט און די טונקלע חמארע, וואָס הענגט ווי אַ קללה איבער פעטערבורג.

געשמעקט האָט ער מיט'ן קאָפּ אין דער רוסישער קולטור, אין געווען אַ טרעגער פון איהר און אַ שעפּפער פון איהר, און אַ טיעפע שנאה אין געלעגען פּערהוילען אין די ביינער פון דעם אידען צו אַלץ, וואָס איז רוסיש.

— געהען מאַכען אַ רעוואָלוציע — ווער? דער רוסישער פּויער — האָט ער געשימפּט איבער דער רעוואָלוציע פאר מער'ן, — זייער לופט איז דאָך אָנגעשטעקט מיט פראַוואַקאַציע, אָהן צו וויסען און אָהן צו וועלען. ווייסטו דען, וואָס דער רוסישער פּויער וועט וועלען אין צוויי שעה אַרום? עס איז דאָך אַ מאַטעריאַל וואָס האַלט אין קאַכען. זיי שטעהען דאָך נאָך אין דער פאַר-היסטאָרישער צייט. מען האָט זיי מיט געוואַלד אַ קריסטליכע רעליגיאַן אָנגעוואַרפּען, און זיי האָבען נאָך אַ נטיה צו די ווילדע געטער, צום אַנטלויפען פון די דערפער, געהן אין די סטעפּעס און פּערברענען זייערע קינדער. און מיט דעם זאל איד שוּחַתּוּת מאַכען, מיין גורל פּערבינדען מיט זיינעם! ניין, דאָס מוז מען נאָך מיט דער רוט שלאָגען. איד וועל ליבערער האָבען צו טהאַן מיט דעם וואָס שלאָגט זיי; ער האָט דאָך מעהר מענשליכע בעדערפּנישען.

אזוי פלעגט ער זיין כעס אויסניסען אויף דער שטאָרט, אויף פעטערבורג, אויף די מענשען, וועלכע זיינען איינגעטונקט אין דער רעוואָלוציע און האָבען אָן איהם פּערגעסען. אזוי פלעגט ער זיך שטעלען פאר דער אַכטצהן-יעהריגער מיידעל, פאר וועלכע ער האָט אַנגעהויבען צו פראַנטעווען, זיינע גרויע האָהר אַביסעל אונטערגע-פארבט און נייע שוואַרצע וועסטען זיך גענייהט.

און מענשען האָבען געקוקט דערויף, וואָס ער טראַגט זיך אין דער ערנסטער צייט מיט אַן אַכצהן-יעהריגע מיידעל און האָבען געלאַכט אין די פּוּיסטען: „אַהא, מאַקסימאָוויטש האָט שוין וויעדער עפּים געפונען“.

מער'ן האָט זעהר אַימפּאַנירט, וואָס אזא געבילדעטער און בער וואַוסטער מענש געהט מיט איהר אַרום. זי האָט איהם ליבעליך יעדען

פריהמארגען צוגעשמייכעלט און געקומען פינקטליך צו די „ראנדע-וואוס“ אין די מוזעאומס, הערצליך געפלוידערט מיט איהם אין די פאר-נאכטען אין דעם טונקעלען קליינעם סאלאן, ביי דעם זידענרען טערקישען קאפע-קאן. אמאל, אזוי גאר, ווי אונבעמערקט, האט זי זיינע האאר געגלעט, איהם איבערראשט מיט א קראוואטע אדער מיט אנ'אלטער גראוויורע. עס איז נישט בלויז געווען א בעציהונג ווי צו א פעטער, ניין, נור עפּים א רחמנות, אויסגעמישט מיט א מאַדנעם געפיהל, וואָס זי ווייסט עס נישט ווי אַנצורופען, האָט זי אַרומגענומען צו דעם שטאַלציען, ליידענדען קונסט-קענער.

מאקסימאָוויטש פלעגט דאן טהיילמאל פאר איהר אויסטהאן זיין מאסקע און זיין געזיכט פלעגט אננעהמען זיין נאטירליך טרויעריג אויסזעהן, נור בעגאסען זיך מיט'ן שמייעל פון גליק און אמת'ן נחת.

דאס פערצעהנטע קאפיטעל.

קאָוואַלסקי האָט געקוקט אויף מאַקסימאָוויטש'עם בעציהונג צו מערין זעהר גלייכגילטיג און אפילו מיט סימפאטיע. ער האָט גע-וואוסט, אז מערי קאן פון דעם אלטען קונסט-קענער זעהר פיעל לער-נען. ער האָט בעמערקט אַ שמייעל ביים עולם צו מאַקסימאָוויטש'עם אַרומטראַגען זיך מיט דער „אַכטצעהן-יעהריגער“ (מאַקסימאָוויטש'עם שוואַכקייט אין געווען איבעראַל בעקאַנט). קאָוואַלסקי'ן איז געגאנגען אום מער'ס כבוד, ער האָט זי געוואָלט מאַכען אויפּמערקזאַם — נור עס איז ניט געווען אויף וואָס. מאַקסימאָוויטש'עם בעציהונגען צו מערין האָבען איהם אויסגעזעהן אזוי נאאויב, אונשולדיג און אויסער קאַנקורענץ, אז עס האָט איהם אַ רחמנות אַרומגענומען צו דעם אלטען פּעראַיינזאַמטען קונסט-קענער. האָט ער נאָך אַליין מערין צוגערעדט צו דער פריינדשאַפט.

— זיי גוט צו מאַקסימאָוויטש'ן, זיי גוט, קינד, עס איז אַ רחמנות אויף איהם, און ער האָט דאָך דיך אזוי לייעב.

דערצו איז קאָוואַלסקי געווען די לעצטע צייט זעהר פּערטראַגען. ביז און אויפּגערעגט. דערצו האָט איהם געבראַכט נאַטאַליאַ מיכאַי-לאָוונאַ — די דאַמע פון דעם בעקאַנטען סאַלאָן. פון דער ערשטער

צייט אָן, ווען קאָוואַלסקי איז נור קיין פעטערבורג געקומען און מען האָט פון איהם אָנגעהויבען צו ריידען אין די קינסטלערישע קרייזען. איז איהר געגאנגען אום דעם, אז ער — ווי יעדעס שטיקעל „בעריהמט“ הייט“ אין פעטערבורג, — זאָל פערליעבט זיין אין איהר. נור זינט מערי האָט זיך בעוויזען, אלע האָבען אָנגעהויבען ריידען פון איהר און זי האָט ביי איהר גאָר אינגאנצען צוגענומען מאַקסימאָוויטש'ן. וועלכער זיצט ביי איהר גאנצע טעג, איז עס פשוט געגאנגען אין איהר ווייבערשער עהרע, אָבצוגעהמען קאָוואַלסקי'ן פון מערי'ן. זי האָט געזעהן אין איהר אַ קאָנקרענט און האָט איהר געוואָלט ווייזען איהר מאַכט. און זי האָט אָנגעהויבען צו פייניגען קאָוואַלסקי'ן מיט איהר צודרינגליכקייט. זי האָט געזעהן מיט אלע מעגליכקייטען זיך צו טרעפען מיט איהם אליין, געוואָרפען צו איהם אַ צוויידייטיג וואָרט, אַ בליק, אַ קרעכץ, אָנגעטהאָן זיך פאר איהם, און וויפיעל ער האָט מיט זיך נישט מלחמה געהאלטען, און וויפיעל ער האָט זיך נישט בעמיהט זי אויסצומיידען, דאָך האָט ער זיך מיט איהר בעגעגענט. צי איז דאָס געוויס אַ צופאל, צי האָט זיך דער יצר הרע פאר זיי גענומען — זי האָט איהם כמעט געזעהן יעדען טאג אין זי האָט איהם אלץ מעהר זיינע נערווען גערייצט מיט איהר ווייבליכען שעהנעם קערפער.

קאָוואַלסקי האָט בעקומען אַנ'איינלאַדונג צו עפענען די „אויס־שטעלונג פון די פרייע רוסישע קינסטלער“. מאַקסימאָוויטש האָט זיי אָבגערעדט דאָרט אַהין צו געהן. מאַקסימאָוויטש איז איבערהויפט מעהר נישט געגאנגען נישט אויף קיין היינטיגע אויסשטעלונגען, נישט אין טהעאַטער אריין און נישט געלעזען קיין בוך פון אַ היינטיגען אויטאָר. „סאָציאַל־דעמאָקראַטען“ — האָט ער געשימפּט. מערי האָט אויך נישט געוואָלט געהן. זיי האָבען איבערהויפט געזעהן אויס־צומיידען מענשליכע געריידעריי, און מערי און קאָוואַלסקי האָבען זיך אלץ זעלטענער צוזאמען געוויזען. קאָוואַלסקי האָט דער יצר הרע געצויגען — צי ער האָט יאָ געוואוסט דערפון, צי נישט. ער האָט באַלד דאָרט געטראָפען אויף דער ערעפּנונג נאַטאַליאַ מיכאַי־לאָוונאַ. זי איז געווען אָנגעטהאָן אין אַ בלוי סאַמעט קלייד מיט פוטער בענייהט אין אַ טיעפען דעקלאַטע, פון וועלכען עס האָט זיך איהר רונדיגע פולע ברוינליכע ברוסט ארויסגעגאַסען, ווי אַ רייפע קאַרש מיט טוי בעדעקט... זי האָט זיך באַלד דערנעהנטערט צו איהם

מיט דעם בעקאנטען פערבענקטען שמייכעל אויף איהרע פרישע רויטע ליפען, פון וועלכע עס האָבען זיך ווי פּער'חלש'ט אַרויסגעוויזען איהרע ווייסע עלפאנט־ביינערנע צייהן.

די ערעפנונג איז געווען גוט בעזוכט פון דעם עלעגאַנטעסטען פּער־טערבורגער פּובליקום, האָלב עקזאַטיש אָנגעטהאַן אין לעסער'ס סטיל, וואָס איז דעמאָלט געווען די מאָדע אין פעטערבורג. אַטהענישע אפּראָ־דיטען האָבען זיך דאָ געוויזען מיט נעשפּאַלמענע העלע קליידער, פון וועלכע עס האָבען זיך אַרויסגעוויזען די ראָזען־לייבעריגע פּיס פון די זיידענע לאַנגע שטרימף. עס האָט גערוישט דאָס זיידענס און די שפיצען האָבען געשוימט, ווי דער שוים פון ים. עס האָבען גע־בלאַנקט די שוואַרצע אויגען־ברעמען און די זיידענע האַהר־טואַלעמען. זיי האָבען זיך דערווייטערט אין אַנ'אַבגעלעגטען קליינעם סאַלאַן און אָבגעשטעלט זיך פאַר אַ נאַקעטער מיידעל מיט שרעקליכע דינע גע־טאַקטע הענד און פּיס און האָבען בעטראַכט שווייגענדיג דאָס בילד. — און איהר דענקט, אז דאָס ווייבליכע, וואָס די פּרוי גיט איבער

דעם קינסטלער האָט ניט קיין דויערנדען איינפלוס אויף זיין קונסט? — האָט נאַטאַליאַ מיכאַילאָוונאַ איהם געפרעגט, קוקענדיג איהם גלייך אין די אויגען אַרײַן, וועלכע זיינען שטעהן געבליבען אויף איין אַרט, און געוויזען איהרע פּער'חלש'טע ווייסע צייהן פון איהרע ליפען אַרויס.

קאַוואַלסקי האָט נישט געפרובט די אויגען אַראַבצונעהמען. מיט אַ פּער'חלומ'טען ברומען האָט ער איהר בליק אַנטקעגען גענומען און האָט געענטפּערט:

— ניין, איך קען מיינע קאַלעגען צו־גוט.

פון די ווייטערדיגע סאַלאַנען האָט זיך פּערנומען דאָס גערויש פון די זיידענע טואַלעמען איבער די טעפּיכער און אַ שטיל פּליסטערן פון די הערען.

— ווי מיינט איהר דאָס? — האָט נאַטאַליאַ איהם געפרעגט, האָט הויך אָבגעעטעמט האַרט נעבען איהם, און איהר ברוינליכער דע־קאַלטע האָט זיך געהויבען פון די אַרומגענייהטע שפיצען ביי איהר קלייד, און אַ הויך, מעהר פון איהר לייב, ווי פון דעם אַרכידעאָוס־פּערפּום, וואָס האָט זיך געטראָגען פון איהר דעקאַלטע, האָט אַרומגע־כאַפט זיין אַטעם און איהם פּער'שכּור'ט.

— א, איד קען מיינע קאלעגען צירנוט, — האָט קאוואַלסקי וויר דערהאַלט זיינע ווערטער אַ ביסעל ביין, — ווען מיר וואָלטען אויפֿ-גענומען דאָס אַלץ, וואָס יעדע וויל פֿון איהר אייגענעם ביי אונז לאָזען, וואָלט שוין גאַרניט איבערגעבליבען פֿאַר ס'אייגענע.

— און דאָס אַלץ — געמאַסטען מיט דער אַיינענער מאַס, — האָט זי געזאָגט מעהר מיט איהרע אויגען, ווי מיט איהרע ליפען.

— איינע מעהר, די צווייטע וועניגער. נור עס איז אינטערע-סאַנט. יעדע פֿרוי, מיט וועלכען קינסטלער זי קומט צוזאַמען, זוכט מיט אלע מעגליכקייטען איהם צו בעאיינפֿלוסען מיט איהר אינדי-ווירדאָליטעט. עס איז זיי וועניג דאָס לייב, זיי מוזען אויף נאָך אַ חלק האָבען אין דער נשמה. און דאָס איז יעדע. מיט אַנאַמת, — האָט ער זיך מיט אַ פֿערלעגען שמייכל געווענדעט צו איהר, ווי ער וואָלט איהר געוואָלט פֿערגעלטען פֿאַר דעם רויטען בלוט־פֿלעק, וואָס זיינע ווערטער האָבען אַרויסגערופֿען אויף איהר געזיכט, — מיט אַנאַמת, האָט איהר נישט בעמערקט, אַ פֿרוי געהט נאָנץ אנדערש צו צו אַ קינסטלער, ווי צו יעדען אנדערן מאַנספֿערשויף? און דאָס יעדע, אפילו אזעלכע, וועלכע ער טרעפט צופֿעליג, דורכגעהענדיג, קוים ווערט זי געוואהר, אז יענער איז אויסער מאַן נאָך אַ קינסטלער, לאָזט זי באַלד פֿאַלען דאָס, וואָס האָט זיי אייגענטליך צוזאַמענגעפֿיהרט, און הויבט באַלד אָן צו צרווינקען צו זיין קונסט, ווי זיי וואָלטען אזוי אַרום געוואָלט ווייזען זייער אונפֿעהיגקייט צו זיין אליין פֿראַדוקטיוו, נור צו ווירקען אויפֿ'ן צווייטען.

זי האָט איהם אָנגעקוקט און האָט ווידער לייכט געשמייכלעט.

— גלויבט איהר נישט אַז קינסטלער זיינען ווי די ביהנען, וועלכע פֿליהען אַרום איבער די בלומען, און די בלומען — דאָס זיינען מיר, פֿרויען, פֿון יעדער פֿון אונז נאָגט איהר אויס דעם זאַפט, — האָט נאָ-טאַליאַ געזאָגט, געוואָרפען אויף איהם אַ פֿערשעמט שמייכלעלע און אַראַבגעלאָזט די אויגען צו דר'ער.

אין דעם קליינעם סאַלאַן האָבען זיך אָנגעהויבען ווייזען די געסט פֿון דער אויסשטעלונג. אייניגע דאַמען אין פֿאַנטאַסטישע קליידער. געפֿיהרט פֿון אַ יונגען מאַלער מיט לאַנגע צושויערטע האַהר, אין אַ קורץ דעקעל, פֿון וועלכען עס האָבען זיך אַרויסגעוועהן זיינע צרלאַנגע הענד, זיינען אַריין אין דעם סאַלאַן, וואו דער יונגער מאַלער האָט

צונעפיהרט די דאמען צו זיינע סקיצען, וועלכע זיינען געהאנגען אויף דערזעלכער וואנד, וואו נאטאליא און קאוואלסקי זיינען געשטאנען. און האט אָנגעהויבען די דאמען צו ערקלערען דאָס נייערפונדענע ליכט פון זיינע סקיצען. נאטאליא און קאוואלסקי האָבען אָבגעהאקט זייער געשפרעך און אָנגעהויבען ריידען פון עטוואָס אַנדערש.

— האָט איהר שוין געזעהן די נייע טעפיכער, וואָס דער אגענט פון מיין פאָטער'ס פאָבריק האָט מיר מיטגעבראכט פון פּערסיען?
— ניין.

— דאָס מוזט איהר זעהן, עס וועט אייך זיין זעהר אינטערע-
סאַנט.

— ביי אַ געלעגענהייט.

— האָט איהר איצט עפעס וואָס בעסערס צו טהאָן? ווילט איהר דען נישט געהן? איך גלויב, מיר האָבען שוין אַלץ געזעהן.
— איך בין גרייט.

זיי האָבען דעם סאַלאַן פּערלאָזט. אין קאָרידאָר פּרעגט נאָ-
טאליאָ:

— וואו איז מער? פארוואָס האָט איהר זי נישט מיטגעבראכט?
— זי האָט נישט געוואָלט געהן. זי האָט בעזוך. איך גלויב אז מאַקסימאָוויטש וועט היינט זיין ביי אונז, מיר זאָלען אינאיינעם געהן צו דעם אכענד צו סאַפּיאַ אַנדרייעוונאַ.

— וואָס, איז ער אָפט ביי אייך? אַח, דער מאַקסימאָוויטש! זינט ער האָט געזעהן אייער מער, ווייזט ער זיך נישט מעהר, זייט איהר נישט אייפּערזיכטיג? — האָט זי זיך געווענדעט צו קאוואלסקי'ן.

קאוואלסקין איז שרעקליך אונאַנגענעם געווען דאָס געשפרעך. ער האָט'ס איבערגעריסען מיט שווייגען.

— ווילט איהר דען נישט מיך אַהיים בעגלייטען? איהר וואָלט באלד די טעפיכער געזעהן.

— איזוואָשטשיק! — רופט דער שווייצאר צו אַ שליטען.

— מען דאַרף נישט, — ווינקט זי מיט דער האַנד צום שווייצאר, — איך האָב לייעב דעם פעטערבורגער פאַרנאַכט. אזוי זעלמען האָבען מיר דאָ די זון, דאָס לעצטע ביסעל, — זאָגט זי צו קאוואלסקי'ן, — וועלען מיר נישט צורפּוס געהן?

— ווי איהר ווילט.

אין פעטערבורג קומט זעלטען ווען אריין די זון אין ווינטער-צייט. נאָר קוים קומט זי שוין אמאָל אריין, שטעהט זי אַ גאַנצען טאָג מיט אַזאַ הערליכקייט, מיט אַזאַ פראַכט, אַז עס דאַכט זיך, אַז זי וואָלט גע- וואָלט אָבנעהמען פאַר דער גאַנצער צייט, וואָס זי איז נישט געווען. לאַנגזאַם, גאַנץ לאַנגזאַם איז זי אויסגעגאַנגען אונטער דעם גאָלדענעם נאָדעל-שפיץ פון פעטראָפּאָולאָווסקי. דער גאָלדענער נאָדעל-טורם, האָט זיך געדאַכט, צוגעהט זיך אין דעם ברענענדיגען ליכט. די הייזער זיינען געוואָרען בעגאַסען מיט אַזאַ פאַנטאַסטישער בע- ליכטונג, אַז עס האָט זיך געדאַכט, ווי דאָס קומט אַרויס אויס אַ לעגענדע; ווי ליכטיגע זונען וואָלטען אַרומגעבלאָנדישעט איבער די בעשנייטע גאַסען, כאַטש די קאַנאַלען האָבען זיך שוין געהילט אין טונקעלן אַבער.

אַ קליינע צייט זיינען זיי געגאַנגען אַהן אַ וואָרט צו ריידען. איינגעהילט אין איהר לאַנגען פאַקענעם זשאַקעט, האָט זי אַרויסגע- וויזען איהר פולען קאַרשען-קאַפּ. איהר פנים האָט געברענט, און מען האָט געהערט, אַז איהר האַרץ שלאָגט אין דעם נאַקעטען דעקאַלטע הינטער דעם ווייסען פוטער פּעליץ. זי האָט אונבעהאַלפּען-קינדיש אייניגע מאָל איבערגעוואָרפען איהרע ברענענדיגע אויגען אויף קאַ- וואַלסקי'ן, וועלכער איז געגאַנגען נעבען איהר עפעס ביז און דעם קאַפּ אַראַבגעלאָזט צו דר'ערד. זי האָט אייניגע מאָל הויך אָבגעקערעכצט און דער וואַרימער רופט, וואָס האָט געשלאָגען פון איהר, האָט ווידער געהויכט אויף קאַוואַלסקי'ן און ער האָט זיך נישט אומגעקוקט, ווי ער וואָלט מוראַ געהאַט אַ וואָרט אַרויסצוריידען.

זי איז פּלוצלים שטעהן געבליבען, ווי אונבעהאַלפּען. איהר טיעפער קאַלאַש איז אַראַבגעפאלען פון איהר פּוס, און דער קליינער געטאַקטער לאַק-שוה מיט איהר זיידענעם שוואַרצען שטרומפּף איז געבליבען הענ- גען אין דער לופטען, איבער דער פעטערבורגער בלאַטע. קאַוואַלסקי האָט איהר דעם קאַלאַש דערלאָנגט. זי האָט צו איהם אפיר געקוקט פון איהר טיעפען הוט און געוויזען איהם דעם איידעלען אויסגעטאַקטען פּוס.

— פאַרוואָס זייט איהר אזוי שלעכט צו מיר היינט? — האָט זי פּלוצלינג געזאָגט און געקוקט איהם ווידער אין די אויגען אריין.

— איך בין שלעכט? איך ווייס עם גארנישט! — האָט קאָוואַלסקי ווידער געשמייכלט און ווידער ניט געקאָנט איבערטראַגען דעם ברען פון איהרע אויגען.

— יאָ, איהר זייט צו מיר זעהר שלעכט היינט, זעהר שלעכט, — האָט זי געזאָגט און געביסען איהר אויבערשטע ליפ מיט איהרע ווייסע אַלכאַסטער-צייהן.

— פֿיליכט וועלען מיר פֿאַהרען, צו אייד איז נאָך אזוי ווייט — האָט ער געזאָגט אויפגערעגט.

— איז איהר ווילט, וועלען מיר פֿאַהרען.

זיי האָבען צוגערופען אַנ'איזוואַשטיק און געזאָגט דעם אדרעס. לאַנג זיינען זיי געפֿאַהרען און האָבען צווישען זיך קיין וואָרט נישט גערעדט, יעדער אין זיין זייט געקוקט. פֿלוצים האָט זיך קאָוואַלסקי אומגעקערט און געקוקט איהר אין די אויגען אריין.

זי האָט זיין פנים נישט דערקענט, עם האָט געפֿלאַמט און די אוי-גען זיינען איהם אנדערש געוואָרען, גרעסער און געלויכטען אין זיין פנים; ער איז געווען ערנסט, נור צורודערט און איהר געקוקט גלייד, גלייד אין די אויגען אריין.

זי האָט פון איהם איהר בליק נישט אוועקגענומען. דאָגעגען, זי האָט זיך געלאָזט בעטראַכטען פון איהם, אויסגעשטעלט דעם פֿלאַם פון איהר אויג געגענאיבער זיינעם און געלאָזט אָפען איהרע חלש'דיגע ווייסע צייהן. פון אונטער איהר פֿעלץ האָט זיך געטראָגען דער וואַ-רימער אטהעם פון איהר קערפער אינאיינעם אויסגעמישט מיט ארכי-דען-געשמאַק. קאָוואַלסקי האָט געטרונקען דעם געשמאַק מיט אַן אָפען מויל. אזוי האָבען זיי זיך אָנגעקוקט, ווי צוויי טיער אַ לאַנגע מינוט.

זי האָט געוואוסט, אז זי זיענט איצט און האָט שוין קיין וואָרט נישט גערעדט, נור מיט דעם טריאומפֿירענדען שמייכל, וואָס איז אזוי אייגען דער ארט פרויען, האָט זי געשמייכלט און געלאָזט זיך אויפֿ-עסען פון קאָוואַלסקי'ס דורשטיגע בליקען.

אז זיי זיינען אָנגעקומען ביים קאָרידאָר, האָט זי שוין געפרעגט גאנץ גלייכילטיג:

— איהר נעהט מיט ארויף?

— נעוויס, איך בין דאך נייגערין צו זעהן די טעפיכער, — האָט
ער פערקרימט די צייהן.
זי האָט אין זיך געשמייכעלט און, טריאומפירענדיג, פריהער ארויף
אויף די טרעפּ.

אז זיי זיינען אין צימער אריין און די דיענסט האָט פון איהר דעם
מאָנטעל און הוט אַראָבגענומען, האָט זי איהם אין סאַלאַן אריינגע-
פיהרט און געוויזען איהם די טעפיכער, וועלכע זיינען געלעגען אויס-
געלעגט אזוי נור, זיי צו בעטראכטען.

— נישט וואהר, שעהן, בעזעהט, מיכאַיל, האָט זי געשמיר
כעלט, — פערצייהט, איך קום באלד אריין.
זי איז ארויס פון צימער מיט קליינע רוהיגע טריט, צוריקוואַר-
פענדיג דעם קאַפּ הינטער זיך.

ער האָט נאָכגעקוקט איהרע שעהנע, געמאַקטע פיס, איהרע טריט,
וואָס זיינען געווען ריטמיש און גלייך, ווי זי וואָלט געזונגען מיט איהר
נאנצען שווארצע, חנ'עוודיגען קערפער, וואָס האָט זיך איצט ווי אַ
פולע פרוכט ארויסגעגאַסען פון איהר זיידען קלייד, און אויפגעגעסען
יערע בעוועגונג איהרע.

אז זי איז פערשוואונדען, האָט ער זיך ארומגעקוקט אין דעם
האַלב־טונקעלן צימער, און אַ גרויס געלעכטער, אויסגעמישט מיט פער-
דרום, האָט איהם ארומגענומען אויף זיך. „שעהנע ציימען“, — האָט
ער צו זיך געזאָגט, — „מען האָט דיך געפאנגען, קאַוואַלסקי, — מיט
וואָס מען נעהמט דיך? ... אַה, איך קען דאך די שטיקל מיד וועסטו
נישט נעהמען, וועסטו נישט נעהמען“, — האָט ער צו זיך געזאָגט,
אַנגעהויבען ארויף און אַראָב צו געהן איבער'ן צימער. „אַבער, וואָס
טהו איך דאָ?“ — האָט ער צו זיך געזאָגט. — „אריינגעפיהרט מיד אין
סאַלאַן און איבערגעלאָזט מיד דאָ אין טונקעלהייט. און וואָס וואָלט
געווען ווען איך געה אזוי אוועק איצט און לאָז זי איבער? נא, מידנעהמט
מען נישט מיט אזעלכע זאַכען; אַה, וואָלט דאָס געווען אַ שטיקעל,
וואָלט דאָס געווען אַ שטיקעל“. אַבער ער איז דאך געבליבען און איז
צוגעגאַנגען צו די טעפיכער, זיי בעטראכטען ביי דער קאַרגער שייך
פון דער טאַגליכט.

— נישט וואהר, דאס איז דאך רייצענד, — האט איהם אין פנים געגעבען א שלאג פלוצלינג דער דופט פון איהר דעקאלטע. ער האט געגעבען א קוק אום — זי שטעהט הארט נעבען איהם, אבער אזוי הארט, אז איהר ברוסט דערנרייכט די זייניגע, און איהרע לאנגע נאקעטע הענד האלט זי ארום איהרע געקרייזעלטע לאקען און קוקט איהם גלייך אין די אויגען אריין מיט יענעם פער'חלש'טען שמייכעל אויף די ליפען און אַבגעפרישט אינגאנצען מיט יונגען היי-פערפום, וואס דופטעט ווי א צויבער פון איהרע האאר און הארץ.

== נישט וואהר זיי זיינען שעהן, — ווייזט זי גלייכנילטיג אויף די טעפיכער.

קאוואלסקי האט זי פלוצלינג געגעבען א שליס-אין אין זיינע ארעמס און האט זי אנגעהויבען צו בעדעקען מיט קושען, וויא א משוגע'נער.

— אבער געדענקט אין גאט — מיין מאן איז דא, — האט זי געפליסטערס אין דער שטיל און געריסען זיך פון איהם — מיין מאן, מיין מאן.

— טויענד מענער איז מיר נישט קיין חלוק, — האָט קאוואל-סקי גערעדט הויך — זאל ער זיין, איך האב קיין מורא ניט, און האט ליידענשאפטליך געקושט איהרע אויגען, איהרע האאר.

זי האט איהם פערשטעלט מיט דער האנד דאס געזיכט און געלאכט צו איהם מיט די אויגען.

— אבער נישט אזוי הויך, משוגע'נער, מיין מאן וועט הערען, ער איז דארט, — ווייזט זי אויפ'ן קאכינעט.

— געהט מיך נישט אז, — האט ער גערעדט ביין, ווי אויף זיך אליין, — זאל ער זיין, איך וויל אליין, אלץ.

זי איז בלייב געווארען, געשיקט זיך ארויסגערעדעהט פון איהם און בעגאסען איהם מיט איהר ביסעל פערפום און גערעדט מיט א געהימען פליסטערן:

— אבער בערוהיג דיך, משוגע'נער, בערוהיג דיך, מיין מאן איז אין דער היים.

ער האָט זי אַנגענומען שטאַרק ביי די הענד און זי האָט געציטערט.

— מיט מיר שפיעלט מען זיך ניט! איך האב לאנג מלחמה גע-
האלטען. האסטו דוקא געוואלט זיך מיט פייער שפיעלען, טא ביז
אין לעצטען אריון, — האט ער אויסגעשריען און זי ארומגעהאפט
מיט ביידע הענד, ברוטאל זי אויפ'ן דיוואן געווארפען און אנגע-
הויבען איהרע ליפען צו בייסען.

— אבער מיין מאן איז אין דער היים, געדענק איז גאט, —
האט זי זיך געבעטען.

— זאל ער זיין, — האט ער איהרע ליפען צוגעשלאסען מיט
זיינע ציינער.

זי האט מורא געהאט פאר איהם, נאר זי האט שרעקליך ליבע
געהאט איצט צו קוקען אין זיינע גרויסע אויגען אריין. זי האט זיך
געטרייסעלט און מורא געהאט, אז די טהיר זאל זיך נישט עפענען,
און אונטערגעגעבען זיך ווי א קעצעל אונטער א רעגען.

— וועסט געהערען צו מיר?

— יא.

— ווען זאל איך קומען?

— קום מארגען, פיער; איך וועל ארויסהענגען א רויט טיכעל
אין ליפטשיק, וועסטו זעהן.

זי האט נאך אויסגעשמרעקט איהרע קארשען-ליפען צו איהם,
איהרע פולע הענד, ער האט זיך ארויסגעמאכט פון איהרע הענד,
ברוטאל זי אבגעשטופט, און איז האסטיג ארויס פון שטוב, גע-
חאפט דעם פעלי, און אהן א ווארט צו ריידען האט ער די טהיר
צוגעהאקט הינטער זיך.

קאוואלסקי איז אויפ'ן גאס ארויס. ער האט זיך געפיהלט פרייער
און בעסער. עס איז שוין נאכט געווען. פון אומעטום האט זיך גע-
גאסען דאס ליכט, די בעוועגונג איז געווען זעהר בעלעכט, און ער
האט זיך אין מיטען דער מענגע געפיהלט ווי אין א נייער וועלט:
ער האט געוואלט פלינק אנטלויפען פון דעם ארט, געהאפט א איד
וואשטשיק און געהייסען פאהרען. וואוהין — האט ער נישט געזאגט,
און מיט דעם יאגען פון שליטען זיינען זיינע געדאנקען געלאפען.
ער האט אנגעהויבען אליין זיך צו בעמראכטען, און מיט אמאל איז

איהם פאר די אויגען שטעהן געבליבען די גאנצע פעטערבורגער געזעלשאפט, אין וועלכער ער געפינט זיך איצט, און די ראליע, וואס ער שפיעלט אין איהר — דער דאן-זשואן, וואס פערפיהרט די ווייבליך פון דער געזעלשאפט.

— וואס טהו איך דא? וואס דרעה איך זיך אין פעטערבורג ארום? — איך האב געמאלט א בילד און עס איז מיר איין מאל אין מיין לעבען געראטען צו נעהמען דערפאר טויזענד רובל, און שוין, און איך האב שוין גענוג. קיין פאריז נישט געפאהרען, קיין איי טאליען נישט געפאהרען, נור זייץ אין פעטערבורג און שפיעל די ראליע פון גרויסען מאלער און פערפיהר מיידלעך און ווייבלעך, און לעב א גוטען טאג, א גוטען טאג. ער האט געפיהלט אז ער מוז אוועקפאהרען פון פעטערבורג, ווי צום גיכסטען, פלוצים פערשווינד דען, ארויסרייסען זיך, אז ניט — וועט ער דא זיין גאנץ לעבען שטעקען בלייבען. עס איז איהם מיאוס געווארען פעטערבורג, און ער האט זיך פערבענקט צו זיך אליין, אליין נור מיט זיין פענזעל, דאָרט הינטער'ן טיעפען וואלד אין די בערג און בעטראכטען יעדען טאג די זון און די בערג, דאס וואסער, וואס ברעכט זיך אין איין, די שאַמענס, ווי זיי לעגען זיך איבער'ן שניי. און וואָהנען דאָרט אויפ'ן בוידעם-שטיבעל מיט זיין קאַלעגע, דעם רוטענישען פויער בויטשוק, מיט וועלכען ער איז צוזאמען אין אקאדעמיע געווען. קיין געלד זאָל נישט זיין, נור ברױט, ברױט א סך און אַ טונכעל מיט האַניג, וואס בויטשוק'ס פאטער, דער פויער פון דארף, האט דעם זוהן פון דער היים געשיקט, און זיצען און טונקען דאָס ברױט אין האַניג און עסען, און ליעגען א גאנצען טאג אין די וועלדער אויף די בערגער און האפען וואלכען, וואלכען.

אח, האָט זיך איצט איהם פערבענקט נאָך וואלכען, נאָך הימעל, נאָך דער לופט, נאָך די ריינע דורכזיכטיגע לופט, נאָך דעם ריה פון דער ערד, נאָך דעם שניי, וואס לעגט זיך איבער די בערגער, און נאָך דעם אלטען הויכען „געקאנט“, און נאָך די פרישע טוי, וואָס פאלט פון הימעל יעדען טאָג און דעקט אלץ צו ער וואָלט צומאָרגענס געגעבען אַ געה ארויס און אריינגענומען אין זיך דעם ריינעם דורכ-זיכטיגען דופט (עס איז איהם עפעס אריינגעפאלען אין קאפ און ער האט געמאפט זיין קעשענע). הונדערט און פופציג האב איך נאָר,

און וואס וואלט געווען, ווען איד האפ זיך אזוי אויף, ווי איד שמעה און געה, און אוועק, היידא, אוועק, אוועק...
 ער איז שוין געפאָהרען, ער האָט שוין געזעהן, געפיהלט די לופט פון דער ריזע פון אויף יענער זייט פעטערבורג. אין האַרץ האָט געגען בען אַ טרייסעל — מערי.

ער איז פערשעמט געוואָרען ביי דעם געדאנק. מערי — ער האָט זי אין דעם אויגענבליק געזעהן אין אלע איהרע געשמאַלטען, איהר גאנצע נשמה און וועזען האָט ער געפיהלט. אזוי ווי ער האָט זי געקענט, — און ער האָט זי געקושט אין זיך. זיין פנים איז בעלויכטען געוואָרען פאר גליק, אז זי געהערט צו איהם און פלינק האָט ער געהייסען דעם איזוואָשטיק, אז ער זאָל אַהיים פאָהרען. ער האָט זי געוואָלט די מינוט זעהן, זעהן זי, הערען זי, פיהלען זי און קושען זי, קושען זי — איהר גאנצע נשמה אויסקושען.

ער דאָט געבענקט נאָך אַ גרויסען ליבעס געפיהל, וואָס זאָל איהם אינגאנצען אריינגעהמען, ער זאָל זיך קאָנען אינגאנצען אוועק געבען דעם געפיהל, דיענען דערצו. און ווי האָט ער איצט מקנא געווען מישאָ'ן. יא, עס איז דאָ אַ גרויס געפיהל אויף דער וועלט, און נור געצהלטע בעזיצען עם — מישאָ. ער האָט'ס פון דערווייטענס געזעהן, טיעף געקוקט אין זיין האַרץ, און פערגליכען זיך צו מישאָ'ן...

אַ שרעק האָט איהם ארומגענומען פאר זיין לעערקייט. ער האָט דערזעהן פאר זיך אַ גרויס ליכט, צו וועלכען ער קאָן ניט דערגרייכען, און אַ בענקשאפט האָט איהם איצט ארומגענומען צו בעזיצען יענעם געפיהל פון איבערגעבענהייט, פון אוועקשענקען זיך, אויסטוישען אלע קליינע פערגעניגענס אויף אַ גרויס גליק און פרייד. און ער האָט זיך געוואָלט איינריידען, אז ער בעזיצט דאָס געפיהל צו מערי'ן, און ער האָט אין זיין זכרון איהר גאנצע שעהנהייט ארויסגערופען און מיט פיעל צערטליכקייט ארויסגעבראכט איהר נאָמען פון זיינע ליפען, און געהייסען אַבשטעלען דעם איזוואָשטיק פאר אַ בלומען-געשעפט און געקויפט דריי פון די צערטליכע ווייסע רויזען, צו בעפוען איהר שווארצען קאָפּ האָהר אויף דעם אבענד, וואָס זיי געהן איצט צו דער בעוואוסטער שריפטשמעלערין סאַפּיאַ אַנדרייעוואַ.

ער האָט געזעהן איהרע שווארצע פערל-האָהר בלישמען ארויס פון צווישען די ווייסע רויזען, און אַ גרויס צערטליכקייט האָט איהם

ארומגענומען צו איהר, געזעהן די געשמאלט פון איהר יונגען קער-
 פער און האָט אלץ געקושט אין איהר. איד וועל מיר זי געהמען און
 אוועקפאָהרען קיין איטאַליען, קיין רוים און דאָרט מיט איהר וואָהנען
 און בעגליקט ווערען פון איהר בליק, נור ווי צום שנעלסטען, ווי צום
 שנעלסטען, — האָט ער געזאָגט — דארף מען דאָס טהאָן, שוין, שוין,
 היינט ביי נאַכט. פעטערבורג איז סס, עס לאָזט נישט צוזאמען זיין,
 צונויפגעהמען זיך און אוועקגעבען זיך אינגאנצען.

אין דער טיעפסטער בעהעלטעניש פון זיין האַרץ איז ווער געזעסען
 און מיט'ן קאָפּ שפּאַטיש געשאַקעלט אויף איהם, און עס האָט גע-
 הויבט זיין: „וועמען נארסטו? וועמען? צום בעסטען וואָלסטו דאָך
 געוואָלט איצט אליין זיין“...

מיט זיין פרייד און גליק האָט ער פערשטומט די שפּאַטישע שטים
 אין זיין האַרץ. ער האָט זיך פערטיעפט אין דער ענטזיקונג פון איהר
 שעהנקייט און זי געזעהן אין איהרע שעהנסטע מינוטען, און עס איז
 איהם געלונגען — ער האָט זיך געפיהלט גליקליך און פרעהליך דערמיט,
 וואָס ער וועט זי באלד זעהן, וואָס דאָס שטילע זינגענדע וועזען זיצט
 איצט דאָרט ביי זיך אין צימער און איז אינגאנצען איבערגעגעבען איהם,
 וואָרט אויף איהם און געהערט צו איהם.

מיט ליעבע האָט ער אָנגעקלאַפט אין איהר טהיר, ער איז אריין.
 ביי איהר איז צימער האָט ער געטראָפען מאַקסימאָוויטש'ן, וועלכער
 איז געווען אינגאנצען אַ אויסגעפראַנטעוועטער און אַ אויסגעגאַלטער,
 פערלעגט איין פּוס אויפ'ן צווייטען און געטרונקען שוואַרצע קאַפּע.
 דאָס טערקישע קעסעלע האָט זיך געקאַכט פאר איהם און ער האָט
 געפיהרט מיט מערי'ן אַ לייכט קאַפּע־געשפּרעך. זי איז געווען ביי זיך
 אין שלאָף־צימער, געמאַכט דעם טואַלעט און געפיהרט דאָס קאַפּע־
 געשפּרעך דורך דעם קארעלען פאַרהאַנג, וואָס האָט פערשטעלט איהר
 שלאָף־צימער.

— נו, ווי געפעהלט אייך די אויסשטעלונג פון אונזערע מוזשי-
 קעס? — פּרעגט מאַקסימאָוויטש אַ ביסעל צומישט און מיט אַ פּער-
 לענען לעכלען, וואָס ער האָט איהם געטראָפען ריידען מיט מערי'ן
 דורכ'ן פאַרהאַנג.

— אַח, דו ביזט עס! — רופט מערי — ניין, ניין, מען קאן נאָך
 ניט אריינגעהן, — האָט זי גערופען פון דעם צווייטען צימער.

— מיר ווארטען אויף אייך. מיר וועלען אינאיינעם געהן צו סאָפּיאַ אנדרייעוואַ, זי האָט אייך זעהר געבעטען. — האָט זיך מאַק־סימאָוויטש ווי האַלב פּערענטפּערט.

קאָוואַלסקי'ן איז מיט אַ מאַל קלאָר געוואָרען די לאַגע פֿון מערי'ן. ווי זי זעהט אויס אין דער געזעלשאַפט, אין וועלכע ער האָט זי אריינגעבראַכט, און דעריין האָט ער זיך זעלבסט בעשולדיגט, און צום ערשטען מאַל האָט ער מיט'ן נאָנצען ערנסט פּערשטאַנען, וואָס ער האָט געטהאָן. ער האָט גענומען אַ יונג מיידעל פֿון אַ גוט הויז אַרויס, וואָס דארף נאָך האָבען איבער זיך אַנאָפּעקן, און האָט זי אריינגעבראַכט אין אַ געזעלשאַפט פֿון אַבגעלעבטע, זעטיגע מענער, וועלכע האָבען געמאַכט אויס איהר אַ פּריהיזיטיגע סאַלאַן דאַמע, און פֿאַר די אויגען האָט זיך איהם געגעבען אַ שטעל פֿאַר דאָס בילד פֿון נאַטאַליאַ מיכאַילאָוואַ.

— דו קאָנסט, — האָט זי אַרויסגעשטעקט איהר קאַפּ דורך דעם פֿאַרהאַנג און האָט גערופּען קאָוואַלסקי'ן, — זעה, ווי איך זעה אויס! אָבער אידר, אָסיפּ גרינגאַריעוויטש, אייך בעט איך, איהר קוקט נישט, — האָט זי גערופּען קאַקעטיש.

— איך וואַרט, ביז עס וועט אינגאַנצען פֿאַרטיג זיין, — רופּט זיך אָן מאַקסימאָוויטש.

קאָוואַלסקי האָט די בלומען גענומען און איז אריין צו איהר אין שלאָף־צימער. זי, נאָך קעמענדיג זיך די האַהר ביים שפּיגעל, זאָגט אין דער שטיל:

— איך האָב ערהאַלטען אַ גרויסע טעלעגראַמע פֿון טאַטען. ער שרייבט, איך זאָל באַלד אהיים פֿאַהרען, אז ניט — קומט ער אליין צופֿאַהרען.

— ס'אי שוין לאַנג צייט געווען — רופּט זיך אָן קאָוואַלסקי ביים מיט אַ הויך קול.

— וואָס? — האָט זיך מערי מיט אַ בלייך געזיכט אָבגעווענדעט פֿון שפּיגעל און איהם געקוקט גלייך אין די אויגען אריין.

— דו דאַרפסט האָבען איבער דיר אַ מענשען, אַנאָפּעקן, דו ביזט נאָך אַ יונג, נאַריש מיידעל!

זי האָט איהם גלייך געקוקט אין די אויגען אריין. ביי דעם נאָך צען צאָרן, וואָס זיינע רייד האָבען ערוועקט אין איהר, האָט זי אַרויס־

געפיהלט זיין ליעבע צו איהר, זיין אייפערזוכט. און זי האָט ליעב גע-
 האט צו קוקען אויף זיין בלייד געזיכט, אויף זיינע ציטערדיגע ליפען.
 זי האָט באלד געוואָלט איינפאקען איהרע זאכען און אהיים פאַהרען.
 נור אז זי האָט דאָס בעשלאָסען, איז זי רוהיג געוואָרען, זי האָט זיך
 ווייטער אָנגעטהאָן, איז אריין צו מאַקסימאָוויטש'ן און אויפ'ן געזיכט
 ביי איהר איז גאַרנישט געווען צו דערקענען.

קאָוואַלסקי'ן האָט שוין באַנג געטהאָן זיינע רייד. ער איז איצט
 געווען פערליעבט אין איהר ביז צום טיעפסטען ביין.

ער האָט געוואָלט דערגעהן וועגען וואָס זי קלערט, וואָס זי האָט
 בעשטימט, נור איהר געזיכט איז אזוי גלייכגילטיג געווען, אז עס
 איז גאַרנישט געווען צו דערקענען.

זי האָט אַנטקעגען גענומען מיט דאנקבארע בליקען די בלומען,
 וואָס ער האָט איהר געגעבען, און די רייד, וואָס ער האָט גערערט
 צו איהר, אָבער דאָס האָט איהם קיין זאך ניט קלאָהר געמאַכט.
 זיי זיינען אלע דריי אוועק צו דעם אָבער, צו דער שריפטשמעלערין
 סאַפּיאַ אַנדרייעוונאַ, און קאָוואַלסקי האָט געקלערט די גאַנצע צייט,
 ווי אזוי זי איבערצובעמען.

דאס פופצעהנטע קאפיטעל.

ביי סאַפּיאַ אַנדרייעוונאַ איז געווען דער נייטראלער באַדען, אויף
 וועלכען עס זיינען זיך צוזאַמענגעקומען מענשען פון פערשיעדענע
 ריכטונגען אין דער קונסט און אין דער פאָליטיק. ביי איהר אין סאַ-
 לאַן האָבען זיך בעגעגענט דער ליבעראלער פאַפּ מיט'ן עקסטרלינקען
 אנהענגער פון לעסער'ס שוהל מיט אַ בכבוד'ן פראַפעסאָר, און אלע
 דאָבען זיך ביי איהר געפיהלט גוט. אליין איז זי געווען א העכסט
 אינטעליגענטע פרוי, דורכגערונגען מיט דער קולטור פון מערב-
 אייראפּא, וואו זי האט פערבראַכט א לענגערע צייט פון איהר לעבען.
 זי האָט זיך בעשעפטיגט מיט ליטעראטור מעהר אויס דילעטאַנטישער
 קולטור-זעטיגקייט, ווי אויס טאלענט. זי האט אָבער געקאַנט האַל-
 טען איהר סאלאן אין יענעם לייכטען גייסטרייכען טאן, אויסגעמישט

מיט שענהייט און פארנעהם. נידריג געוואקסען, פערקעמט די האאר
 שייטעל-גלאט, האט זי זיך אנגעטהון איינפאך, נור מיט גרויס גע-
 שמאק. אין שווארצען זיידענס מיט דעם זילבערנעם צלם אויף איהר
 הארץ (סאָפּיאַ אנדרעיעוונא האָט געשטאַמט פון אידען און האָט
 געטראָגען אַ זילבערנעם קרייץ מעהר אַלס ציהרונג, ווי אויס רעלי-
 גיאזיטעט), האָט זי עמפּפּאַנגען די געסט אין איהר ליכטיג לופטיגען
 סאַלאַן, וועלכער איז פול געווען מיט בלומען אין אלע ווינקעלעך.
 אויף איהרע קליינע חנ'עוודיגע ליפעלעך האָט געשוועבט יענער אפענ-
 הערציגער שמייכל, מיט וועלכען זי האָט עמפּפּאַנגען די געסט, וועל-
 כער איז ניט בלויז געקומען פון גוטער ערציהונג, נור אויך פון איהר
 אמת'ער אויפריכטיגער נשמה. די געסט זיינען דא געווען די אייגענע
 וואס ביי נאטאליא מיכאילאוונא, נור עטוואס געמישט מיט מעהר
 ערנסטע און פארנעהמע הערען. א פראגרעסיווער פאפ איז געזעסען,
 וועלכער איז געווען בעקאַנט אין גאַנצען פראגרעסיווען רוסלאַנד, אַ
 צוויי אקאדעמיסטען, פראפעסארען און אייניגע קאדעטישע פאלר-
 טיקער. די געזעלשאפט פון נאטאליא מיכאילאוונא האָט זיך דא
 געפיהרט ערנסטער, צוריקגעהאַלטענער און געלאזט ריידען די עלטערע.
 סאָפּיאַ אנדרעיעוונא איז געווען אַ גוטע בעל-הבית'מע. זי האָט גע-
 וואוסט די שוואכקייט פון יעדען גאסט אידרען און האָט געזעהן, אז
 ביי איהר אויפ'ן אווענד, זאל יעדער געפינען די דאמע, צו וועלכער
 זיין האַרץ נויגט. דורכדעם האָבען זיך אויף די „זשור-פיקסען“ פון
 סאפּיאַ אנדרעיעוונא געפונען פיעל פון דעם שענהעם געשלעכט, און
 זי האָט געקאַנט אזוי צוזאַמענשטעלען די ליסטע פון איהרע געסט,
 אז עס זאל נישט ארויסקומען קיינע דיסהאַרמאניע. אלע האבען זיך
 געפיהלט ביי איהר גוט און אפילו דער בעריהמטער סאווארין איז
 היינט אויסגעפראנטעוועט אין אַ קראגען מיט אַ שניפּס און
 זיצט אין אַ ווינקעל-שטוב און הערט זיך איין צום געשפרעד, מעשה
 מענש. צום סוף איז איהם געווארען לאנגווייליג צו זיצען און אויס-
 צוהערען דאס לאנגווייליג געשפרעד פון די פראפעסארען, וואו עס
 האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַ נייער איבערזעצונג פון דאַנטע אין
 רוסישען, און האָט שוין אויסגעזידעלט אַ אידישען יונגען מאַן, אַ
 דאקטאר פילאזאפיע, וועלכער איז געקומען צופאהרען פון בערלין
 און מיטגעבראַכט ווייניגער'ס אידעען. דער יונגער מאַן האָט זיך

אוועקגעזעצט מיט זיינע געפרעסטע הייזלעך און האט מיט זיין פיר-
לאזאפיש קאקעטישער מינע אנגעהויבען אלע ארום צו מוסטערן.
סאווארין האט איהם אויסגעזידעלט, געפרעגט, וואס ער וויל דא, דער-
נאך האט ער פערלאנגט צו טרינקען. מען האט איהם דערלאנגט אויף
א זילבערנעם טאץ, וואס ער האט געוואלט. „יעדען איינעם דאס, וואס
ער לייעבט“, האט עס געהייסען אין דער געזעלשאפט. מען האט גע-
לאכט און געקוקט אויף מאקסימאוויטש'ן, וועלכער איז געזעסען אין
א ווינקעל און עלעגאנט גערעדט מיט מערי'ן. געזאגט האט מען עס
צו סאווארינען, נור געמיינט האט מען עס מאקסימאוויטש'ן, וואס
די גאנצע געזעלשאפט האט געוואוסט זיין שוואכקייט צו דער אכט-
צעהר-יאהריגער, און זיין ראליע, וואס ער וויל שפיעלען אלס יונגער
קאוואלער. צום סוף איז סאווארין שכור געווארען. די מאדאם פון
הויז האט זיך באלד געפונען נעבען איהם און גענומען איהם אונ-
טער'ן ארעם און מיט איהר הערצליך לעכלען איהם ארויסגעפיהרט
פון סאלאן און שלאפען איהם געפיהרט אין דעם צימער, וואס איז
שוין פריהער געווען פאר איהם אנגעגרייט צו דעם צוועק. זי האט
איהם מיט איהרע לייעבע רייד, ווי א קינד, צוגערעדט, אז ער זאל
זיך אויפ'ן בעט לעגען. ער האט זי געפאלגט און זיך אוועקגעלעגט
אין אנטרן אויף דעם ריין-אויסגעבעטען בעט. א גוט שמיכעלע האט
געשוועבט אויף איהרע ליפען, זי האט געלעגט איהרע קליינע הענד
אויף זיין קאפ און מוטערליך געקושט איהם אויפ'ן שטערן און איז
צוריק צו די געסט אריינגעגאנגען.

דאס געשפרעד האט זיך באלד געדריעהט ארום די לעצטע גע-
שעהנישען — ארום די פאגראמען. אלע האבען אויסגעהערט מיט
גרויס אויפמערקזאמקייט דעם פראגרעסיווען פאפ, וועלכער האט גע-
פרובט צו ערקלעהרען די אכזריות, וואס דער רוסישער פויער האט
ארויסגעוויזען ביי די פאגראמען. דערמיט, וואס ער האט די אמונה
פערלארען. „די ערשטע זאך, וואס די רעוואלוציאנערען האבען גע-
טהון, אז זיי זיינען צום פויער געקומען — האט דער פאפ געזאגט
— איז נישט געווען איהם בילדונג צו ברענגען, איהם אויסלערנען שריי-
בען און לעזען, נור דעם גאט ביי איהם אבצונעהמען. זיי האבען זיין
אמונה צום געלעכטער געמאכט און די קירך בעלידיגט, די אמונה
האבען זיי ביי איהם צוגענומען און קיין אנדער מאראל ניט געגעבען.

זעלבסטפערשטענדליך, אז עס איז קיין גאט ניטא און קיינער איז
 ניט איבער אונז, מעג מען גנב'נען, גזל'נען, הרג'ענען און רציחות
 אנטהון. איז אויסגעגאנגען דער צארן צום שוואכסטען — צום אידען,
 צו דעם, וואס קאן זיך אים וועניגסטען וועהרען, און פאר וועלכען
 מען וועט זיך אים וועניגסטען אָננעהמען.

אלע האָבען אויסגעהערט דעם עהרווירדיגען פראגרעסיווען פאטער
 און צוגעשאַקעלט מיט די קעפּ און איהם רעכט געגעבען. מען האָט
 בערויערט די אידען, וואס זיינען דא נעבאך בחנם דאס כפרה־הינ־
 דעל געווארען. ווארום די געזעלשאפט איז געווען א פראגרעסיווע און
 מען האָט שטארק רחמנות געהאט, און דער שריפטשטעלער אקימאון
 האָט זיך אנגערופען אין זיין פויערישער, מאלארוסישער שפראך:
 — וואס איז דא א סך צו ריידען? איד וועל אייך זאגען, ווי
 א פראסטער פויער זאגט, דא איז נישטא קיין איד און קיין רוס. ביי
 אונז איז רוסלאנד זיינען נור צוויי פארטייען: איינע — די רעגירונג,
 די איבעריגע — אלע זשידעס!

דאס ווארט איז זעהר געפעלען און אלע האבען געלאכט און
 געזוכט מיט די אויגען מאקסימאוויטשען, און אלע האבען ווי שטענ־
 דיג געווארט און געוואָלט הערען, וואָס וועט מאקסימאוויטש זאגען
 וועגען די פאָגראַמען. אלע האָבען ערווארט פון איהם אַנ'אַרייניגעל
 וואָרט, ער, אלס איד, און וואָס פיהלט דערביי אזוי טיעף דעם רוסי־
 שען גייסט.

אָבער מאקסימאוויטש איז אלץ געזעסען אין אַ ווינקעל הינטער אַ
 קאָרב מיט בלומען און האָט זעהר בעלעכט גערעדט מיט מער'ן.
 — און אייך געפעלט דאָ דאָס לעבען? און איהר וואָלט געוואָלט
 דאָ בלייבען? — האָט מאקסימאוויטש געפרעגט.

— וואָס זאל איד זיך נארען?! יא, איד האָב פיעל וועגען דעם
 געקלערט. מיר דאכט זיך, אז דאָס איז מיין מיליע, אז איד געהער דאָ
 אהער, און איידער נאָך איד האָב אָט דאָס לעבען געקענט, האָב איד,
 דאכט זיך, דאָ אהער אָנגעהערט. איד האָב דאָס געפיהל, אז איד וועל
 שוין נישט קאָנען לעבען אין אַן אַנדער געזעלשאפט. מיר געפעלט דאָ
 דאָס לעבען.

— איהר זייט אַ צייניגער־קינד, — האָט מאקסימאוויטש גע־

לאַכט.

— וואָס מיינט איהר דערמיט?

— האָט איהר נישט געהערט, אַז עס זיינען דאָ אזעלכע קינדער, וואָס ווערען געבוירען ביי אנשטענדיגע עלטערן, און האָבען אַ נויגונג צום ציגיינער־לעבען? אונבעוואוסט קומט צו זיי דאָס געפיהל, און אַז זיי דערהערען צופעליג פאר זייערע פענסטער זינגען דורכציהענדע ציגיינער, ציהט זיי אהין צו די ציגיינער. און עס כאַפט זיך טייל־מאָל אזאַ מיידעל אויף און געפינט זיך פּלוצים אין אַ לאַגער פון צי־גינער און ווייסט נישט, ווי אזוי זי איז אהין געקומען. דאָס איז אַ ציגיינער־קינד.

— גלויבט איהר, אַז איך בין אַ ציגיינער־מינד? — פרעגט מערי איהם קוקענדיג אין די אויגען אריין.

— איהר האָט דאָס אליין געזאָגט, — לאַכט מאַקסימאָוויטש, — איהר קאָנט אין קיין אַנדער געזעלשאַפט שוין נישט זיין.

— דאָס איז וואהר, — איבעריגענס, דאכט זיך מיר, איהר האָט רעכט. יאָ, איך בין אַ ציגיינער־קינד, און מיין צוקונפט איז אין דעם ציגיינער לאַגער. איך האָב אַמאָל אַ חלום געהאַט. עס דארף זיך נור דער ריכטיגער ציגיינער געפינען.

— האָט איהר דען נישט דעם ריכטיגען ציגיינער געטראַפּען? — פרעגט מאַקסימאָוויטש.

מערי האָט די מינוט דערזעהן קאָוואַלסקי'ס פינקעלנדע אויגען, וועלכער איז געזעסען געגענאיבער זיי אין אַ צווייטען ווינקעל און איז אויפפאלענד אליין געזעסען און בעטראכט יעדע זייער מינע, און האָט גאָרנישט בעהאַלטען זיין אייפערזיכטיגקייט פאר דער געזעל־שאַפט, וואָס די געזעלשאַפט האָט אויך גוט בעמערקט.

— דאָס וועט זיך נאָך ווייזען, — האָט זי געזאָגט.

— אַ, דער ציגיינער וועט זיך שטענדיג געפינען, — האָט מאַקסי־מאָוויטש געשמיכעלט.

— דענקט איהר אזוי?

די געזעלשאַפט האָט שוין לאַנג בעמערקט מאַקסימאָוויטש'עס אויפפאלענד־פּערטיפטעס געשפרעך מיט מערין און קאָוואַלסקי'ס אליין־זיצען. דאָס האָט ארויסגערופען גלייך־ווערטלעך פון די לצים

אין די ווינקלעך און א שטיל פערשטיקטעם לאכען. די מאַראַם פון הויז, וועלכע איז וואך געווען אויף אלץ, וואָס קומט פאַר צווישען איהרע געסט אין איהר סאַלאַן, האָט דאָס בעמערקט, און כרי אויס צומיידען דאָס געריידעריי, איז זי צו צו מאַקסימאַוויטש'ן און פריינד־ליך אָנגעהויבען צו ריידען מיט מער'ן, זי גענומען אונטער'ן אָרעם און אָנגעהויבען זי צו פיהרען איבער'ן סאַלאַן, ריידענדיג מיט איהר וועגען פעטערבורגער טהעאַטער.

מאַקסימאַוויטש איז צו צו די מענער און אָנגעהויבען זיך צו־הערען צום געשפרעך, וואָס ווערט געפיהרט.

ער האָט בעמערקט, אז אין דער געזעלשאַפט הערשט א לייכטער טאָן איבער זיין אויפפאלענד צוזאַמען־זיצען מיט מער'ן און האָט געוואַלט צוריק אויפהויבען זיין כבוד אין די אויגען פון דער געזעלשאַפט. ער האָט נאָכאַמאל אָנגעקניפט דאָס געשפרעך איבער די פּאָגראַמען און געזאָגט אַ מיינונג, אז די אורזאכע פון די פּאָגראַמען דאַרף מען זוכען ניט אין די אויסערליכע סבות, נור אין דער טיפעניש פון דער רוסישער נשמה. דאָס האָט פּעראַינטערעסירט די געזעלשאַפט, און אז ער האָט געזעהן, אז ער האָט דעם עולם פּעראַינטערעסירט מיט זיינע רייד, האָט ער מיט אַ גרינגשעציגען בליק ארומגענומען די אלע מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט, ווי ער וואַלט זיך ערשט געוואַלט איבערלעגען, צי עס לוינט זיך צו ריידען פאַר זיי. ער האָט פּע־קנייטשט דעם שטערן, פּערמאַכט די אויגען און געהאַלטען אַ לאַנגע רעדע אין זיין גלענצענדען רוסיש, אין שטאַרקע ווערטער, רייד אין גייסט, ארויסווייזענדיג דערין זיין קענטעניש.

— אום צו פּערשטעהן די נשמה פון רוסישען פּויער, מוז מען געהן צו זיין לאַנדשאַפט, מוז מען קענען די געזיכטער פון זיינע הייליגע, צו וועלכע ער בעט, ווי ער שמעלט זיך זיין גאָט פאַר. און ער האָט אָנגעהויבען צו ריידען וועגען די רעליגיעזע סלאַווישע בילדער, און פון דעם איבערגאַנגען צום מיסטיציזם פון רוסישען פּויער און האָט עס פּערגלייכט מיט דעם מיסטיציזם פון דעם אידישען חסידיוזם, גערעדט איבער די מאַראַל פון דער ערד ביים רוסישען פּויער און זי פּערגלייכט מיט דער מאַראַל פון די ביבעל־העלדען. דער צאָרן, וואָס האָט זיך ארויסגעריסען פון דער רוסישער נשמה — דאָס קומט פון פּע־

צווייפלונג פון זיין גאט זוכעניש; אין יעדען רוסישען פויער ליענט א שטיק פון דאָסטאָיעווסק׳ס אונרוהיגע זוכענדיגע נשמות. מען דערקענט עס באַלד, ווי ער מאַלט זיך זיינע הייליגע בילדער. די גע׳ זיכטער פון די רוסישע הייליגע זיינען פול מיט גרויזאמקייט, מיט שרעק, אזוי מאַלט ער זיך זיין גאט. און זיין צאָרן־אויסברוך איז גע׳ ווען נישט בלויז צו אידען. ער וואַלט זיך מיט דערזעלבער פער׳ צווייפלונג געוואָרפֿען אויף זיין אייגען קינד. ער האָט אויסגעקליבען דעם אידען, ווייל דער איד איז איהם דער נאָהענסטער, ער איז איהם דער היימישער. אָבער זעהט איצט זיין חרטה־געפיהל. אין קיינעם וועט איהר נישט געפינען אזא געפיהל פון בענקשאַפט, ווי ביים דר׳ סישען פויער. ער ליענט אודאי איצט, דער פויער, און נישט נור ער בעדויערט דאָס, וואָס ער האָט געטהאָן, נאָר מיט די פערבלוטיגטע הענד העלפט ער נאָך פערבינדען די אידישע וואונדערן, צוזאמעננעהמען זיין צובראָכען אַרימקייט. האָט דר׳ ארץ פאר דעם מענשען, וואָס טראָגט אין זיך אזא שטן און וואָס קאָן דערנאָך אזוי חרטה האָבען, — האָט ער אויסגעפיהרט זיין רעדע.

זיין רעדע, וואָס איז פול געווען מיט פּאָעטיש־מיסטישער בע׳ ניסטערונג פון רוסישען פויער, האָט גראַד נישט געמאַכט קיין גרוי׳ סען איינדרוק אויף דער געזעלשאַפט. נור די דאָמען האָבען זיך ארומ׳ געשטעלט ארום איהם און געשלאָנגען זיינע ווערטער. ער האָט געזעהן דורך די גאנצע צייט, וואָס ער האָט גערעדט, מערי׳ בלישטשענדע אויגען, וועלכע האָבען איהם גלייך געקוקט אין פנים אריין. ער האָט צופריעדען געשמייכלט און גערעדט גאנץ גלייכגילטיג מיט דער מאַדאָם פון הויז, לאַזענדיג זיך בעוואונדערן פון די דאָמען.

— אַח, טייערינקער, האָסטו מיר פון הארץ אראָבגערעדט, מיין קראַנק הארץ האָסטו מיר געהיילט מיט דייןע ווערטער, — איז צו צו איהם פּעאַדיום מיט אויסגעשטרעקטע הענד, — מיין נשמה האָסטו מיר געהיילט, מיין פאטערלאַנד האָסטו מיר צוריקגעגעבען, מיין ברודער, דעם רוסישען פויער, צוריקגעקעהרט. לאַז דיר קושען, טייערינקער, — פאלט ער ארויף אויף מאַסימאָוויטש׳ן, איד האָב קיין צייט ניט, מוז אין דעראַקציע צוריקגעהן, עס וועט איצט אודאי זיין די איינצעלהייטען פון פּאָגראַם צו בעשרייבען, איד מוז נאָך דאָס לייט־ארטיקעל מאַכען. בלייב געזונד, מיין טייערער, — און לויפט שנעל ארויס פון צימער.

מאקסימאָוויטש האָט געשמייכלעט, אויסהערענדיג פעאָדיוס'ס לויב, און האָט אויף מערין געקוקט. ער האָט געזעהן, ווי קאָוואַלסקי שטעהט מיט איהר אין אַ ווינקעל און רעדט מיט איהר זעהר האַסטיג. ער האָט זיך אַרויסגעמאַכט פון פעאָדיוס'ן און איז צו צו זיי.

— אַח, איהר געהט שוין אַהיים! און איך האָב נאָך מיט אייך געוואָלט אַביסעל פערברענגען. פילייכט, געהען מיר וואו אינאיינעם? — איהר זייט אַ קאָקעט און רעדט אין די סאַלאָנען, כדי צו אימך פאַנירען אזעלכע אַכטצעהן־יעהריגע נאַרישע מיידלעך, ווי זי איז, — ווייזט קאָוואַלסקי אויף מערין'ן.

— וואָס? — שרייט האַלב אויס מאַקסימאָוויטש און ווערט בלייב, ער האָט זיך אַבער באלד געפונען, פערצויגען דעם שטערן און געזאָגט צו קאָוואַלסקי'ן מיט פעראַכטונג:

— ווער זייט איהר דאָס אזעלכער? איך קען אייך גאַרניט! קאָוואַלסקי האָט באלד מיט געוואַלד אַרויסגעצויגען מערין'ן פון סאַלאָן און זיי האָבען פערלאָזט דאָס הויז.

מאַקסימאָוויטש איז איבערגעבליבען און זיי נאָכגעקוקט מיט זיין פעראַכטענדען שמייכלעל און זיך געמאַכט גלייכגילטיג דירען מיט זעם בכבוד'ן פאַפ און פיעל נאָך גערעדט מיט איהם וועגען די רעליגיאָזע אַלטע בילדער, און האָט דאָ אַרויסגעוויזען זיין גאַנץ קענטעניש. ביים טיש האָט מען פיעל גערעדט וועגען מאַקסימאָוויטש'עם רעדע. דער יונגער כאַמאָוו האָט געטרונקען אויף זיין וואויל, די געדזעלשאַפט האָט אונטערגעכאַפט און מען האָט געהאַלטען הויכע לויב־רעדעס אויף דעם רוסישען פויער. מען האָט דערביי דערמאָהנט טאַלסטאָיען, משה רבינו, און אַקימאָוו האָט גערעדט די גאַנצע צייט מיט דעם רוסישען פויערישען אַקצענט. מאַקסימאָוויטש האָט אַלץ גלייכגילטיג צוגעהערט און צוגעשמייכלט לייכט, ווי עס הייסט: איך טהו אייך צוליעב און הער אייך אויס, אַבער וואָס קענט איהר מיר, מישטיינס געזאָגט, זאָגען? ...

אַהיים געקומען אין ביקאָוו'ס וואָהנונג, האָט מאַקסימאָוויטש גערטאַפען דעם קאַמיסאַר פון זיין צירקעל, מאַכענדיג אַ רעוויזיע אין דער וואָהנונג פון דעם שווישפיעלער ביקאָוו. דערזעהן מאַקסימאָווויטש'ן, האָט דער קאַמיסאַר געפרעגט:

— ווער ביזטו? ווי הייסטו? א פאם האסטו?
 מאַקסימאָוויטש האָט זיך גלייך געשטעלט און געזאָגט:
 — איך? איך היים יאנקעל ליכטענבערג און בין פון קאָוונא.
 — און מיט וואָס פאר אַ רעכט וואָהנסטו אין פעטערבורג?
 — איך? — האָט מאַקסימאָוויטש געזאָגט מיט אַן אויפגעהויבענעם
 קאָפּ, מיט דער האַנד אויפ'ן האַרץ און מיט פּאַטאָס — איך בין אַ
 דיענער ביים באַראָן גינצבורג...
 — און וואָס טהוסט דו דאָ? אַהיים שלאָפען צו דיין בעל־הבית,
 מאַקסימאָוויטש האָט די שטוב פּערלאָזט

דאָס זעכצעהנטע קאפיטעל.

מאַקסימאָוויטש איז איצט געגאַנגען אליין איבער די טונקעלע
 גאַסען פון פעטערבורג און האָט ניט געהאַט וואו זיך אַהינצוטהאַן.
 שכורים האָבען די גאַסען אַנגעפיללט, געוואקעלט זיך, געשריען, ליעד
 דער געזונגען, שכור'ע פּראַסטיטוטקעס האָבען זיך אין די אָרעמס געד
 וואָרפען. ער האָט געטראַכט וועגען דעם פּסוק פון נייעם טעסטאַמענט,
 וואו קריסטום זאָגט: „און גאַט'ס זוהן האָט ניט וואו דעם קאָפּ אַניי
 דערצולעגען“. אויסגעטהאַן האָט ער פון זיך איצט אַלע מאַסקעס
 און אַלע קליידער און איז געבליבען אַ נאַקעטער שטעהן דאָ אויף די
 פעטערבורגער גאַסען, און אַ בענקעניש האָט איהם ארומגענומען מיט
 וועמען צו זיין, איצט וועמען ביי זיך צו האָבען, וואָס קען איהם, וואָס
 ווייסט, ווער מאַקסימאָוויטש איז. ער האָט מורא געהאַט פאר דער
 גאַס, פאר דער רויהייט, פאר די שכורים. עס איז איהם איינגעפאלען
 פעאַדיום. פעאַדיום האָט אַן אייגענע וואָהנונג, און ער האָט אַן אייז
 וואָשטשיק גענומען און איז אַהין געפּאַהרען צו פעאַדיום'ן.
 פעאַדיום איז אוועק פון סאַפּיאַ אַנדרייעוונאַ אין דער רעדאַקציע,
 וואו ער האָט געאַרבייט. עס איז געווען איינע פון די פּראַגרעסיווע
 צייטונגען אין רוסלאַנד, דאָרט האָט ער בעקומען די לעצטע ידיעות,
 וואָס זיינען געלאָפּען פון די קאַרעספּאַנדענטען און זיינען פול געד

ווען מיט שרעקליכע איינצעלהייטען פון די פאָגראַמען. דאָס אכזריות, מיט וועלכע די אידישע קינדער זיינען געווארען געטויט, האָט איהם אזוי ערציטערט, אז דער זשורנאליסט האָט זיך צום ערשטען מאל אָב־געזאָגט צו שרייבען אַ לייט־ארטיקעל, וואָס האָט געזאָלט זיין דער פראַגרעסיווער פראַטעסט פון רוסלאַנד געגען די פאָגראַמען און איז אוועק אַהיים.

אז ער איז אַהיים געקומען, האָט ער פערשלאָסען די טהיר הינטער זיך, ארויף און אראָב געדריעהט זיך איבער דער שטוב, ארויסגענומען דעם טלית פון הינטער אַ טיעף בעהעלטעניש פון שראַנק — דעם טלית, מיט וועלכען ער פאַהרט אין געהיים אויף יעדען יום־כפור קיין ווילנאַ, אין שוהל אריין דאוונען, און אוועקגעלעגט איהם פאר זיך אויפ'ן טיש, האָט געוואָרפען אַ בייזען בליק אויף דער איקאָנע, וועלכע האָט געברענגט אין אַ ווינקעל שטוב. דאָס געזיכט פון פעטרוס'ן, פון דעם אידישען פישער, פון וועלכען ער פלעגט אזוי אָפט ריידען אין דער אר־דישער געזעלשאַפט, אז עס איז אזוי אידיש, אז עס דערמאָהנט איהם אַן דעם פאַטער'ס געזיכט, און ער פיהלט זיך אזוי נאָהנט דערצו — איז איהם איצט פרעמד און שלעכט געווען. ער איז ארויפגעקראַכען, פערשטעלט עס מיט אַ האַנדטוך. פון דער קיף האָט זיך דערהערט דער דיענסט'ס שטים, ווי זי זאָגט עפעס, האָט ער זיך דערשראָקען, שיער ניט אראַבגעפאלען און האָט אריינגערופען: „נאַטאַשא, נאַטאַשא! בלייבט דאָך שטיל אויף אַ מינוט!“ דערנאָך האָט ער אָנגעשמעלט דעם גראַמאָפאָן, וואָס ער האָט ביי זיך אין שטוב געהאַט, און געלאָזט זיך שפיעלען „כל נדרי“, ארויף און אראָב געדריעהט זיך איבער דער שטוב און אָנגעקוואַלען מיט דער מעלאָדיע פון „כל נדרי“ און מיטגעכאַפט דעם טאָן: כל נדרי! און אמת'ע אידישע טרעהרען, אפשר די איינציגע אמת'ע טרעהרען, וואָס ער האָט פערמאַגט, האָבען זיך איהם געוויזען אין די אויגען.

נור באַלד האָט מען געקלונגען אין דער טהיר. פעאַדיום איז אַ בלייבער געוואָרען און אַ דערציטערטער האָט ער גערופען דורך דער טהיר צו דער דיענסט: „נאַטאַשא, נאַטאַשא! עפען נישט!“ ער איז פלינג ארויף אויף דעם שטוהל, אראַבגעכאַפט דעם האַנדטוך פון דער איקאָנע, בעהאַלטען דעם טלית אין שראַנק אריין, ארויסגעשמעקט דעם קאַפּ אין טהיר און האָט געפרעגט:

— ווער? אה, דאָס ביזטו, מאַקסימאָוויטש, טייערינקער, טפּו, זיך דערשראָקען, געמיינט אַ קריסט. קום אריין. הער, וואָס איך האָב דאָ, הער — לאָזט ער דעם גראַמאַפּאָן — איז דאָס נישט קיין פּרינצען-ליעד? דאָס איז דאָך אַ פּרינצען-ליעד, דאָס האָבען דאָך אונזערע עלטערען געזונגען. הער, טייערער, ווייסט, זיי האָבען דאָך אונז שוין ווידער געשלאָגען. איך קום פון דער רעדאַקציע. קיעוו, טייערינקער, ערגער פון קישינעוו. קליינינקע קינדערלעך — לעגט ער פשוט צו אויף אידיש — קליינינקע קינדערלעך — ווייזען זיך איהם טרעהרען אין די אויגען — פאַרוואָס? הער דאָס ליעד, דאָרט קוק נישט — ווייזט ער צו דער איקאָנע — עס האָט אונז פיעל צרות אָנגע-טהאָן. קליינינקע קינדערלעך! איך וועל אוועקפּאָהרען קיין ירושלים, ווי איך בין אַ איד, קיין ירושלים. אַט ביי דעם טלית דאָ, ווייזט ער אויף דעם שראַנק, מגייר זיין זיך, צוריק אַ איד ווערען. דיך וועל איך די ביבליאָטעק פּערשרייבען, פאר מיין יורש דיך מאַכען נאָך מיין טויט, אזוי זאָל מיר נאָט העלפּען. וואָס? דעם סינאָד רייכער מאַכען? דיר אלץ פּערשרייבען, און אליין פּאָהרען קיין ירושלים, וועסטו זעהן. עס איז אַ פּרינצען-ליעד, אַ ליעד פון קעניגען איז דאָס. קליינינקע קינדערלעך האָבען זיי גע'שחט'ן פאר די מוטערס אין די אויגען. אידישע ביינדעלעך, אַרים אידיש קינדער-בלוט — האָט ער אָנגעהור בען צו ריידען אידיש, און איז געפאלען אויף מאַקסימאָוויטש'עם ברוסט, און האָט אָנגעהויבען ביטערליך, הויך צו וויינען.

מאַקסימאָוויטש האָט זיך אויסגעצויגען, שטעהן געבליבען, ערנסט געוואָרען, דעם שטערן פּערקנייטשט, די ליפּען פּערצויגען אין אַ ביטערער גרימאַסע.

— זיי האָבען מיר פון מיין שטוב ארויסגעיאָגט.

— ווער? — פּרעגט פּעאַדיום.

— די, וואָס האָבען אונזערע קינדער גע'שחט'ען, — רעדט מאַקסימאָוויטש פּראַסט אידיש.

זיי האָבען זיך ביידע אוועקגעזעצט מיט געזונקענע קעפּ, און דער גראַמאַפּאָן האָט פאר זיי געשפּיעלט „כל נדרי“.

דאס זייענענצעהנטע קאפיטעל.

אז קאוואלסקי און מערי זיינען אהיים געפאָהרען פון אבענר, האָבען זיי דורכ'ן גאנצען וועג קיין וואָרט נישט גערעדט. געזעסען זיינען זיי יעדער בעזונדער אין זיין ווינקעל און געווען פערטיעפט אין זייערע געדאנקען. אז זיי זיינען אהיים געקומען, האָט מערי גע-וואָלט אריין צו זיך אין צימער. קאוואלסקי האָט זיך אָנגערופען: „איך מוז מיט דיר עפעס ריידען“. זי האָט איהם אָנגעקוקט נישט ביז, נור ווי עפעס מיט מיטליד, און ער איז אריין צו איהר אין צימער.

— איך האָב בעשטימט מאָרגען אָבצופאָהרען פון פעטערבורג, האָט קאוואלסקי געזאָגט.

אָנשטאַט זי זאל פערשווייגען, אָדער מיסטרואיש קוקען אויף איהם, האָט זיך קאוואלסקי פערוואונדערט צו הערען מערי'ס פריינד-ליכע שטים:

— אזוי? וואוהין?

— איך ווייס נאָך נישט וואוהין, נור איך וויל אָנפאָהרען פון פעטערבורג.

מערי האָט געשווייגען.

— איך ווייס נישט, וואָס דו האָסט בעשטימט, נור דיר איז פע-טערבורג וועל איך נישט לאָזען, — האָט קאוואלסקי געזאָגט פעסט און בעשטימט.

מערי האָט איהם אָנגעקוקט פערוואונדערט: „ווי הייסט?“

— איך וועל דיר נישט לאָזען אין פעטערבורג. איך האָלט עס פאר מיין פפליכט דיר פון דער קינסטלער-אַטמאָספערע ארויס-צונעהמען.

— פאר אַ פפליכט? — האָט מערי געשמייכלט, — געגען וועמען האָסטו זיך דען פערפליכטעט?

— געגען מיר אליין.

— ווילסטו מיר, הייסט דאָס, נעהמען מיט געוואלד?

— אז עם וועט אויסקומען, — האָט קאוואַלסקי געזאָגט זעהר געלאָסען און רוהיג.

מערי האָט איהם געקוקט אין פנים אריין און האָט געזעהן, אז ער מיינט דאָס ערנסט, און עם איז בעשטימט, און אז ער איז גרייט אויסצופיהרען זיין פּלאַן, אפילו ווען עם זאָל קומען צו אן עפענטלייִ כען סקאַנדאַל.

זי האָט זיך אַביסעל דערשראָקען.

— און אז איד וועל נישט וועלען?

— וועל איד בענוצען געוואַלט, — האָט ער געזאָגט נאָנץ בער שטימט.

— אָבער דאָס איז דאָך קאַמיש!

— רוף עם, ווי דו ווילסט, אָבער איד וועל דאָס באַין אופן נישט דערלאָזען. איד וואָלט עם מיר קיינמאַל נישט געקענט מוחל זיין צו פּאַהרען און דיך דאָ איבערלאָזען אין דער פּער'עפּוש'טער לופט פון דער קינסטלער־מיליע. דו ביזט אַ קליין נאַריש מיידעל, וואָס האָט זיך דעם קאַפּ פּערדרעהט פון אַ פּאַר ביכלעך, און אז דו הערסט אַזאַ מאַקסימאַוויטש'ן ריידען, לויפסטו צו איהם. דאָס איז ליטעראַטור און דו ביזט אַ אַידיש „ליטעראַריש“ מיידעל. מען דאַרף דיך מיט געד וואַלט אוועקנעהמען פון דער סביבה, ווען דו אַליין האָסט קיין שכל ניט.

מערי איז רוים געוואָרען פאַר קרענקונג. יעדעס וואָרט האָט אַ וואונד אויסגעבריהט אין איהר האַרץ. אָבער זי האָט געקוקט אין זיין נע אויגען אריין, אין זיינע ווערטער האָט זי געפיהלט זיין ליעבע צו איהר, זיין גרויסען אייפערזוכט און זי האָט געוואַלט, ער זאָל זי וואָס מעהר אויסזידלען, וואָס שטאַרקערע ווערטער זאָגען.
— גאָט, ביזטו גראָב! — האָט זי אויסגערופען, — ביזטו אונג קולטורעל!

— רוף עם ווי דו ווילסט, און דיך דאָ לאָזען וועל איד נישט. אזעלכע אלטע, אָבעגעלעבטע יונגען, ווי דיין מאַקסימאַוויטש איז קאַנען גוט געפינען דעם שליסעל צו אזעלכע נאַרישע אַידישע מיידלעך, ווי דו ביזט, און די „ליטעראַטור“ פּערשטעלט — די געפאַרבטע האָהר און דאָס גערונצעלטע פנים.

— ווילסטו מיד, הייסט דאָס, מיט געוואלט אוועקנעהמען. אַתּ, אַתּ! — האָט מערי מעהר געלאכט אויס פרייד פון זיין אייפערזוכט, איידער אויס קרענקונג.

אין אַ פּאַר מינוט ארום.

— און וואו ווילסטו מיד דאָס מיט געוואלט נעהמען?

— אַז דו ווילסט, פּאַהר מיט מיר מיט אין די קארפּאַטען אין זאַקפּאַנע, מיר וועלען דאָרט וואָהנען ווייט פון מענשען. דו ווייסט, ווי אײך האָב דיר ליעב, — האָט ער פּערשעמט אָבגעבראַכען אין מיטען. זי האָט מיט אַ פּול האַרץ נחת אויסגעהערט זיין פּערשעמטע ליעבע און דאָך האָט זי זיך אָנגערופּען:

— מיט דיר פּאַהרען? ניין, דאָס איז קאָמיש — אײך האָב דיר פיינט.

זי האט געוואוסט, אז די ווערטער זיינען איהר טויט־אורטהייץ קאוואלסקי, וועלכער איז שטאַלץ, וועט נאָך איינמאַל נישט איבער־ריידען זיין וואונש — וויפּיעל ער זאל נישט לידען דעריבער, און דאָך האט זי צוגעגעבען:

— עס וואָלט פאַר מיר געווען דער גרעסטער אומגליק.

— איז פּערפאַלען, איז פּערפאַלען, — האט ער געביסען זיינע ליפּען, זיינע נעגעל, בלייד געוואָרען און געפיהלט, ווי עפעס וואָלט זיך געריסען אין זיין האַרץ. — איז שניי דא אױף דער וועלט, זיינען בערג דא, און מאָרגע־גרוי און פייכטער טוי. א, עס איז אַ גוט בעהאַלטע־ניש, אַ פּאַנצער איז דאָס, קאן אונז גאַרנישט געשעהן. אַז דו ביזט איינגעטונקט אין דער ארבייט, אַז דו זעהסט דאס ליכט פון די בערגער, קאן דיר גארנישט געשעהן.

— אײך ווייס עס, אײך ווייס עס, — האט מערי געזאגט, און ווי טרעהרען וואָלטען זיך איהר געוויזען אין די אויגען, — אײך קאן גארנישט געשעהן, אײך קאן מען גאר נישט טהון. איהר האט אייער קונסט, זי בעשיצט אײך פון אַלץ, איהר זייט נישט ווי דער גאַרישער מישא, וועלכער האט גארנישט מעהר, גארנישט מעהר. אבער איהר ליעבט נישט, איהר קאַנט נישט ליעבען, איהר ווייסט נישט פון דעם גרויסען געפיהל, נישט, וואס הייסט אינגאַנצען זיך נעהמען און אוועק־געבען זיך. איהר זייט פּערקויפט, דיענט צו אַנ־אַבנאַט, צוערשט

אנ'אנדערען די שבועה געשווארען, דערנאך ערשט זיך. א, איהר קאנט נישט ליעבען, איהר האט זיך אליין נישט, איהר קעהרט אן וועמען אנדערש. ניין, ניין, אייד קאן מען גארניט טהון, גארנישט טהון.

קאוואלסקי איז געשטאנען אנ'אויגענבליק און עס האט זיך איהם געדאכט, ווי מען וואלט איהם א שרעקליך טויט-אורטייל געלעזען. זי האט איהם אויסגעזאגט דעם טיעפען סוד, פון וועלכען ער האט ניט געוואגט צו קלעהרען. זי האט רעכט, אז טיעף דאָרט אין האַרץ ביי איהם איז איהם אייגענטליך אלץ איינס, צו זי וועט יא מיט פאהרען מיט איהם, צי ניין. יא, ער ווייסט אייגענטליך נישט פון דעם גרויסען געפיהל, וואס הייסט „ליעבע אדער טויט“, אז ער שטעהט א נאקעמער פאר איהר. און אין אמת'ן ארט איהם וועניג די גאנצע מעשה. און פארוואס איז אזוי? צי וועט ער שטענדיג אינערליך אזוי גלייבליכטיג בלייבען? צי איז גאר נישטא, וואס זאל איהם טיעפער ריהרען? און ער האט זי דאך ליעב — איהרע האאר, איהרע הענר, איהרע קליינע דינע ליפען. ווי האט ער זיך איצט געוואלט ווארפען פאר איהר צו איהרע פיס, זי קושען און וויינען און שרייען: „עס איז נישט וואהר! א, איך קאן ליעבען, איך קאן אויך אוועקשענקען, אלץ אוועקשענקען.“

נור ער האט געוואוסט, אז עס איז נישט וואהר, אז עס איז נישט וואהר. ער דאָט זיך געפיהלט, ווי ער וואָלט געקומען אויף אַ חתונה, און ער איז צו דער חתונה נישט גרייט... ער האָט ניט געקאָנט קיין ליגען זאגען די מינוט, האט ער אהן א ווארט די שטוב פערלאזט און איבער די גאסען געגאנגען.

אז מערי איז אליין געבליבען, איז זי אויף איהר דיוואן געפאלען; זי האָט איהר קליין געזיכט אין איהרע ביידע קליינע, קאלטע הענר איינגעהילט און האָט וועגען מישא'ן געקלעהרט. זי האָט זיך געוואָלט דערמאָהנען יעדע איינצעלהייט פון זיין פערגעטערונג, פון זיין איבער-געבענהייט צו איהר, זיין בליק, זיין פנים, ווען ער קוקט זי אָן, זיין פרייד, וואָס יעדעס איהר פריינדליך לעבלען רופט אַרויס אין איהם. זי האָט זיך געוואָלט דערמאָנען אָן מישא'ן און איהם ליעב האָבען. זי האָט זיך אָבער באַלד אליין געמוגען אין דער לאַגע, וואָס קאוואלסקי. דער געדאָנט וועגען מישא'ן האָט זי געלאַנגווייליגט, זיין בילד איז צורונען צווישען איהרע פינגער און די עראינערונגען זיינען צופלאַסען

געוואָרען. פאר איהרע אויגען האָט זיך געשטעלט קאָוואַלסקי, קאָ-
וואַלסקי מיט זיין קאַלטער גלייכגילטיגקייט. זי האָט זיך דערמאַהנט
אַן מאַקסימאָוויטש'עס ווערטער וועגען דעם ציגיינער־קינד און זי
האָט עס פּלוצלינג דערפיהלט, דאָס ציגיינער־קינד, וואָס איז בעהאַל־
טען אין איהר טיעף. יאָ, זי האָט אין זיך אויך פון דעם כּשוף, וואָס
קאָוואַלסקי; אז אייגענטליך טיעף אין איהר איז אויך עפּים הויך, איז
איהר אויך אלץ איינס...

זי האָט זיך אויפגעהויבען און, ווי אַ צובראַכענע אונטער דער
לאַסט פון קאָוואַלסקי'ס ווערטער, געגאַנגען אויספיהרען זיין בעפעהל,
זיך די זאַכען איינפאַקען אין קאַסטען.

צו מאַרגענס, ווען קאָוואַלסקי איז אריינגעקומען, האָט ער שוין
געפונען די זאַכען איהרע איינגעפאַקט. זי האָט געווארט, אז ער זאָל
אַנהויבען אַנ'אַנדער טאָן. ער איז אָבער געווען ערנסט און גלייכ־
גילטיג. זעהר פריינדליך צו איהר, האָט ער געפרעגט וואָס זי דאַרף
צו דער רייזע, און איהר מיטגעבראַכט קלייניגקייטען. זי איז געוואָרען
ביז, שווייגענדיג און פערקלעהרט. ער האָט געהייסען דעם מענש די
זאַכען אראַבנעהמען און דעם איזוואַשטישק רופען צו דער באַהן צו
פאַהרען.

אז זיי זיינען פערבייגעפאַהרען די סאַראָווע גאַס, האָט קאָוואַלסקי
דעם קאַפּ פון דער דראַזשקע ארויסגעשטעקט און אין אַ פענסטער בעד
מערקט אַ רויט טיבעל. ער האָט אויף דעם זייגער געקוקט — עס איז
פונקט געווען פיער אַזייגער...

— מיר פאַהרען פארביי נאַטאַליאַ מיכאַילאָוואַנאַ'ס הויז, — האָט
קאָוואַלסקי געזאָגט.

— זאָלען מיר אראַבנעהן זיך געזענגען?

— ניין, — האָט קאָוואַלסקי אויסגעשריען, בלייד ווערענדיג און
אַנכאַפענדיג מערי'ס האַנד.

— פאַרוואָס?

— איך בעט דיך — פרעג מיך ניט.

מערי האָט געקוקט אויף איהם און איז בלייד געוואָרען. זי האָט
אַנגעהויבען אלץ צו פערשטעהן. זי האָט מעהר קיין וואָרט ניט גע-

רעדט און דעם קאָפּ געבוניגען צו דער ערד. אז זיי זיינען צו דעם
וואָקזאַל אָנגעקומען האָט קאָוואַלסקי געפרעגט:

— וואויהין זאָל איך קויפען בילעטען? קיין ווארשוי?

— ניין, איך וויל אהיים, אהיים! — האָט מערי אויסגעשריען.

דורך דער גאַנצער רייזע איז זי געזעסען אין א ווינקעל וואָגאַן.
איינגעוויקעלט אין איהר זשאַקעט און איז זעהר בלייד געווען. זי האָט
ניט געקוקט אויף קאָוואַלסקי'ן, האָט דעם קאָפּ אראַבגעכויגען צו דער
ערד און איז פּערטראַכט געווען. מיט צרות האָט קאָוואַלסקי ארייניג
געבראַכט אין איהר די פּרוכטען, וואָס ער האָט מיטגענומען אויפ'ן
וועג. קאָוואַלסקי האָט זיך אַלץ געפרוואווט זי אריינצוברענגען אין
הומאר, ער האָט אייניגע מאָל געפרוואווט רעדען וועגען שלום, וועגען
צוזאַמען-לעבען, וועגען זיינע פּלענער אויף ווייטער, און פּאַר-נאַכט
האָט ער איהר דערצעהלט פון זיין ליעבע. זי איז אָבער געווען פּער-
שלאָסען און קיין וואָרט ניט אַבגעענטפּערט. א מעת-לעת זיינען זיי
אזוי אַבגעפּאָהרען. אין מיטען דער-נאַכט זיינען זיי אויף דער סטאַנ-
ציע פון איהר שטאָדט אָנגעקומען. קאָוואַלסקי איז מיט-איהר אַראַב,
איהר די זאַכען ארויסגענומען, און אַ בריטשקע גענומען, און זי אָב-
געפיהרט צו איהרע עלטערנ'ס הויז.

די נאַכט איז געווען אַ טונקעלע, מיט וואָלקענס בעלענט און די
נאַסען זיינען געווען ווי אויסגעשטאָרבען. קיין מענש ניט. נאר פון
דערווייטענס האָבען זיך געהערט די טריט פון דעם פּאַטרול. צוערשט
האָט זי געשוויגען, זיצענדיג אין בריטשקע, נאר אז קאָוואַלסקי האָט
זי געפרעגט:

— האָסט מיר גאַרנישט צו זאָגען, איידער מיר געהען זיך פונאַני-

דער?

— יא, — האָט זי געענטפּערט, און דאָס איז געווען דאָס ערשטע
וואָרט, וואָס זי האָט גערעדט צו איהם דורך דער גאַנצער רייזע. זי
האָט זיך געהנטער צוגערוקט צו איהם און גענומען זיין פנים אין
איהרע קליינע הענד. קאָוואַלסקי האָט געהערט ווי איהר האַרץ קלאַפּט
הויך, און זי האָט מיט שטראַהלענדע, דורכלעכערעדע בליקען געקוקט
אין זיינע אויגען אריין.

— זאָג מיר דעם אמת, האָסטו מיט יענער פרוי אין פעטערבורג

געהאַט צו טהאַן?

קאָוואַלסקי האָט איהר נעקוקט גלייך אין די אויגען אריין.

— ניין, איד בין צוליעב דעם אוועקגעפאָהרען פון פעטערבורג —
האָט ער קורץ און בעשטימט אָבגעענטפערט.

— איד גלויב דיר, — האָט זי געזאָגט און האָט צוגענויגט
איהרע ליפען צו זיינע, און אַ לאַנגער, לאַנגער קוש האָט זיי ביידע
בעהאַפּטען.

זיי האָבען ביידע געשוויגען. דער איזוואַשטיק האָט זיך דער-
נעהענטערט צו זייער וואהנונג. זיי האָבען ביידע געווארט. זיי
האָבען געוואוסט, אז איצט איז די לעצטע מינוט, אז זאָלען זיך דורכ-
ריידען. זי האָט געוואוסט, אז אויב ניט איצט — איז קיינמאָל ניט.
און דאָר האָבען זיי געשוויגען, זיינען ביידע געזעסען און געזעהן, ווי
דער איזוואַשטיק דערנעהענטערט זיך צו איהר הויז און נעהאָט
ביידע דאָס געפיהל, ווי דער טויט־אורטהייל, וואָס זיי האָבען זיך
ביידע ארויסגעגעבען, קומט אויף זיי, און קיינער האָט דאָס טויל
ניט געעפענט דעם טויט־אורטהייל צו פערניכטען.

דער איזוואַשטיק האָט זיך אָבגעשטעלט. זיי זיינען אין קאָר-
דאָר אריין. נאָך פיהלט זי זיין ווארימע האַנד, זיין הויף קלאפענדע
הארץ, זי ווארט אויף זיין ווארט, ווען וועט ער עס זאָגען? ... דער לעצ-
טער האַנד־דרוק, דער לעצטער בליק, די לעצטע בעריהרונג פון זיינע
הויף געוואקסענע האַר. ער שווייגט און דאָס הארץ קלאפט. זי
נעהט פלינק ארויף אויף די טרעפּ.

— בלייב געזונד! — און זי קלינגט אָן דעם גוט־בעקאנטען
גלאַק.

ער דערווייטערט זיך אין דער פינסטערער נאַכט אריין, פון וואַנען
ער איז אָנגעקומען.

זי האָט מיט אַמאָל דערפיהלט איהר גאַנץ עלענד און פוסטקייט
אָהן איהם, איהר גאַנצע צוגעבונדענקייט צו איהם, און זי וויל איהם
גאַנצליפען, גאַנצליפען: „קאָוואַלסקי!“ זיך ווארפען פאר איהם אויף
די קניע, קושען זיין האַנד: „פערלאַז מיך נישט! פערלאַז מיך נישט!“
שוין האָט זי געמאַכט אַ טריט הינטער זיך — עס איז שוין אָבער צו-
שפעט. די דערשראָקענע טאַטע־מאַמע מיט ווארימע קושען זיינען
שוין ארום איהר.

— ארים קינד! געלויבט איז נאָט, וואָס מיר זעהען זיך!
 — וואָס מיר האָבען דורכגעלעבט, דורכגעלעבט!
 די שטאָרט איז געווען נאָך אַ פּאַגראַם. אָנגעהויבען האָט עס זיך
 אין מיטען העלען טאָג, ווען מען האָט אַם וועניגסטען גערעכענט
 דערויף, און אין דעם קוואַרטאַל אויף וועלכען מען האָט גאַרניט גע-
 דענקט — אין „ראָוו“. אין מיטען העלען טאָג איז געוואָרען אַ געריר-
 דער און אַ געשריי אויף די גאַסען. וואָס? ווער? — דאָס האָט קיינער
 ניט געוואוסט. די געוועלבער פּערהאַקט, די לאַדען און טויערען צו-
 געשלאָסען און די גאַסען אויסגעשטאַרבען. אַ מענש איז געשטאַנען אי-
 בער די ליידיגע גאַסען און האָט געשריען אין די פּערמאַכטע לאַדען
 און טויערן:

— אין „ראָוו“ האָט זיך אָנגעהויבען!
 אז די יונגע לייט, — — — זיינען אָנגעקומען
 צוליפּען — — — האָבען זיי געפונען דעם
 „ראָוו“ אַבגעשלאָסען. — — —

— — — אייניגע מוטיהיגע יונגע לייט האָבען זיך
 געפרוואוּט דורכצורייסען.
 אַנדערע האָבען אָבגעטרעטען, און די יונגע לייט זיינען געשטאַנען ווי
 משוגעים, ווי אין חלום, און האָבען געקוקט אין „ראָוו“ אריין. פון
 דאָרט האָט מען גאַרנישט געהערט, גאַרנישט געזעהן, נור אַ שטיל
 ברומען האָט מען פּערנומען. ווי אַ ים וואָלט געזאָדען, און פון צייט
 צו צייט אַ פּערשטיקט געשריי, וועלכעס איז אָבגעשטאַרבען אין מיטען.
 וואָס דאָרט, אין ראוו האָט זיך געטהאָן — האָט קיינער נישט גע-
 וואוסט...

צווישען די יונגע לייט, וועלכע זיינען געשטאַנען אויף דער זייט
 „ראָוו“, — — — איז אויך געווען
 מישא. די גאַנצע צייט האָט ער ניט אָבגעטרעטען פון ראַהעל און
 דורך גאַנצע נעכט איז ער אומגעגאַנגען מיט זיין רעוואָלוער אין האַנד
 און געהיט די שטאַפּענדרע ראַהעל — ווייל עס האָט זיך איהם געדאַכט
 אז ער איז פּערפליכטעט צו היטען איהר עהרע, נישט בלויז פון מענש-
 ליכקייט, נור אויך פון פּאָלקס־פּפליכט, ווארום ער האָט געזעהן אין
 איהר דעם סימבאל פון דער פּערלאַזטער אידישער שוועסטער. און

ווען דאָס אומגליק האָט זיך אָנגעהויבען, האָט זיין מזל געוואַלט, אז
 ער זאָל זיך דוקא געפינען אויף דער זייט פון „ראוו“, ווייט פון איהר.
 ער איז דאָ געשטאַנען א בלייכער, — — — מיט
 דעם בעוואוסטזיין, אז ראחעל איז דאָרט אליין, אָהן שוין, אין מיטען
 דער ראזענדער ווילדקייט. זיין קאַפ איז געוואָרען אָנגעצונדען פון די
 פּאַנטאזיעס, פון דער גרויזאַמקייט, וואָס איז איהם פאַר די אויגען
 געשטאַנען. עס איז איהם אַ חרפה געווען איצט צו לעבען. אַ פאַר
 מאָל האָט ער זיך שוין געוואָרפען — — —

— — —
 — — —
 — — —
 — — —
 — — —

דערנאָך האָט ער זי געזעהן. מיט'ן ערשטען אויגענבליק האָט ער
 אַלץ געוואוסט. די שטוב איז געווען חרוב, צובראכען אַלץ. צווישען
 די קאַסטענס ערד און יונגע אויסגעריסענע בליהעכטס איז זי געלעגען
 בעהאַלטען איז א ווינקעל, דאָס פנים איינגעשטעקט אין קישענס. —

— — —
 — — —
 — — —
 — — —

צום ערשטען מאָל! — זינט מישא האָט זי געקענט, האָט זי דעם קאַפ
 ארויסגעריסען פון זיינע הענד און פערשעמט צוריק אריינגעשטעקט
 איהם צווישען די קישענס.

ער האָט פון אַלץ געוואוסט.

ווי א משוגע'נער איז ער אויף איהר ארויפגעפאַלען, האָט זי אָנ-
 געהויבען בעדעקען מיט קושען און איהר אבגעווישט מיט די ליפען
 דאָס בלוט פון איהר פנים.

— מיין שוועסטער, מען האָט דיר שלעכטס געטהאָן!

זי האָט זיך ארויסגעריסען פון זיינע הענד און בעהאַלטען דאָס
 פנים אין די קישענס.

אזוי איז זי אבגעלעגען צוויי טעג און גארנישט גענומען צו זיך.

מישצ איז געזעסען נעבען איהר. ער האט צו איהר קיין ווארט
 נישט גערעדט. ער האָט זי נישט געטרייסט, ער איז נור נישט אכ-
 געטראטען פון איהר אויף איין מינוט.
 דורך די צוויי טעג איז זיין צער צייטיג געוואָרען.

דאס אכצעהנטע קאפיטעל.

אין צוויי טעג ארום איז דאָקטאָר לייזער־אָוויטש אַהיים געקומען
 פון טורמע. דאָוויד איז אָבער שוין נישט געווען אויף דער וועלט. —

פאָטער און זוהן זיינען די גאַנצע צייט געזעסען צוזאַמען אין איין
 קאַמער. פאר־טאָג האָט מען דאָוויד'ן אַרויסגענומען און געפיהרט צום
 געריכט, נאָך מיטאָג האָט מען איהם צוריקגעבראַכט. דער יונג איז
 געווען בלייך, די ליפּען פערביסען און די אויגען האָבען איהם אַרויס־
 געשטאַרט פון פנים. — — — — —
 ער איז מיט'ן פאָטער אַנגעזעסען א גאַנצען נאַכמיטאָג, ביז אין דער
 האַלבער נאַכט אַרײַן, און קיין וואָרט נישט דערצעהלט — — — — —

די לעצטע פאָטאָגראַפיע זיינע האָט געווײזען אין כּעס צוזאַמען
 געביסענע צייהן אויף די ליפּען און גרויסע אויסגעשטאַרטע אויגען...
 דאָקטאָר לייזער־אָוויטש איז געוואָהר געוואָרען פון זיין זוהנ'ס
 טויט ווען ער איז שוין פריי געווען.

ווען דאקטאר לייזעראוויטש האָט געפונען די טאָכטער אין אַזאַ צושטאַנד — פּערבאַרגען דאָס פנים אין קישען און קיין מענש ניט געוואָלט אין געזיכט קוקען, האָט ער ביי איהר קיין זאָך נישט געפרעגט. ער האָט זי אָבגעוואשען מיט עטהער, קיין טיעפע וואונדען זיינען נישט געווען, דעם קאָפּ האָט ער איהר געוואשען, אויסגעטהאָן זי און אין בעט אריינגעלעגט. מיט געדולד און גלייכגילטיגקייט האָט ער אָנגעהויבען צוריק צונויפּשטעלען זיין צושטערט אפטייקעל, די שיינקל לעך צוזאַמענגעשלאָגען, פּאַליצעס צוריק איינגעהאַקט און אָנגעהויבען אויפצווויילן פון די חרבות ארויס די פלעשלעך מיט רפואות, און זיי צוריקגעשלאָלט יעדעס אויף זיין אָרט. זיין געזיכט האָט זיך נישט געענדערט, קיין צער, קיין וועהטאָג איז ניט געווען אָן איהם צו בער מערקען. נאָר דער רוקען איז אביסעל מעהר איינגעהויקערט געוואָרען און די לעצטע קאָלטנעס אויף זיין אויסגעקראכענעם קאָפּ זיינען דורך דער קורצער צייט גרוי געוואָרען. שטיל־שווייגענדיג און אריינגעטראָן אינגאַנצען אין דער ארכייט, האָט ער דעם זעלבען טאָג, וואָס ער איז אַהיים געקומען, שוין פּאַציענטען אויפגענומען. „דער „ראָוו“ קאָן זיט ווארטען“ — האָט ער געשמייכעלט, דערזעהענדיג די ערשטע פּאַציענטען, וועלכע האָבען אָנגעהויבען אריינצוקריכען צו איהם פאַר־נאַכט, ווי זיי זיינען נור געוואר געוואָרען, אז דער דאָקטאָר איז צוריק־געקומען.

— וואָס? שוין וויעדער קראַנק? — האָט ער בעגעגענט די פּאַציע־ענטען מיט זיין אריגינעלער פּרעטענזיע, — נישט געקאַנט דערווייל געזונד ווערען, וואָס? — לאָזט מיר נור דאָס אפטייקעל אויפּשטעלען. אין אַ פּאַר טעג ארום האָט זיך ראַחעל אויפּגעהויבען פון בעט. איהר געזיכט האָט זיך וועניג וואָס געענדערט — דער זעלבער קינדער־שער בליק פון די אויגען. נור הינטער דער אויבערשטער ליפּ האָט זיך אריינגע'גנב'עט אַ פּרעך שמייכעלע און אז זי האָט מיט וועמען גערעדט האָט זי יענעמ'ס בליק אויסגעמידען. קיינער האָט נישט געוואוסט דעם סוד פון דעם שמייכעלע. קיינער האָט זי נאַרנישט געפרעגט און קיינעם האָט זי קיינמאָל נישט דער־צעהלט, וואָס דאָס שמייכעלע בעטייט.

ערשט נעכטען דאָ געווען איז גאַרטען, — האָט מערי געזאָגט.

דאס ניינצעהנמע קאפיטעל.

עס איז געווען א פאך טעג נאך מער'ס קומען. עס איז א הער ליכער פרייהמארגען. דער ערשמער פרייהלינגס-ווינד האָט געוועהט אין מער'ס אָפּענע פענסטער. עס איז געווען לאַנגווייליג צו זיצען אַליין אין דער היים און צו הערען די מוטער דערצעהלען פון די שרעק ליכע טעג. די עלטערען האָבען זיך געקליבען קיין אויסלאַנד און גע-וואַרט נאר ביו זיי וועלען פּערענדיגען זייערע געשעפטען. זי האָט געזאָלט מיטפּאָהרען און איז געווען בעשעפטיגט מיט פּאַרן זיטונגען. ביז איצט האָבען זי די עלטערען אויף דער גאַס ניט אַרויסגעלאָזט, נאָך געווען איבערגעשראַקען פון די פּאַגראַמען, און זינט זי איז געקור מען האָט זי קיין מענש ניט אָנגעזעהן אין די אויגען. מיט אַ האָט זיך ניט געוויזען, כאָטש זי האָט איהם געלאָזט זאָגען אז זי איז דאָ, און פון די חבר'טאַרינס האָט מען אויך קיינע נישט געזעהן. נור די שטאַדט האָט זיך שוין געהאַט בערוהיגט: די טויטע זיינען שוין געווען בער גראָבען און די קראַנקע זיינען געלעגען אין די שפיטאַלען. אין שטאַט האָבען זיך געבילדעט קאָמיטעטען צו צוטהיילען די שטיצע פאַר יענע, וואָס האָבען געליטען — די שטיצע, וואָס איז געקומען פון אויסלאַנד. יעדער איינער איז געווען פּערנומען מיט צונויפּשטעלען צוריק זיין רואינירטע היים און בעקומען וואָס מעהר געלך פון די קאָמיטעטען. די געשעפטען האָבען זיך שוין געעפּענט, דער האַנדעל איז געגאַנגען און די גאַסען האָבען אָנגעהויבען צוריק צו בעקומען זייער געוועהנ-ליך אויסזעהן.

די עלטערן האָבען ערלויבט מער'ן דאָס ערשע מאל אַראַבצוגעהן אין גאַס. דער טאָג איז געווען א שעהנער, א פרייהלינגס-הויך איז גע-לעגען אין דער לופט פּערשפּרייט, און די בוימער איבער די סטראַס אַרען האָבען אָנגעהויבען אויסצוצייען זייערע שוואַרצע צווייגען און אויפגעריכט זיך צום פרייהלינג. דער הימעל איז געווען רייך, און די מענשען אויף דער גאַס — פיעל בעלעכטער און פול מיט האַפּנונג. די טויטע זיינען שוין געווען בעגראָבען און די איבערגעבליבענע האָבען זיך אַריינגעוואַרפען אין לעבען אַריין, וואָס איז זיי נאָך איבערגעבלי-בען, און פּערנעסען אָן די טויטע.

דא און דאָרט האָט מען געוועהן מענשען בעגענגען זיך, פאלען
איינער דעם אַנדערען אויפ'ן האַלז און קושען זיך און פּרעהען זיך, וואָס
מען זעהט זיך וויעדער. מערי איז ווייטער געגאַנגען. זי האָט נאָך
קיין איינציגען בעקאַנטען נישט געטראפּען. זי איז אַנגעקומען פאר
דעם שטאָרט-גארטען און האָט פון דער-ווייטענס בעמערקט מישאַ'ן,
ווי ער געהט זיך אליין פון הינטער איהר.

ער האָט זי שוין פריהער געהאַט בעמערקט אויף דער גאס און
איז איהר נאָכגעגאַנגען אויף דעם צווייטען טראַטוואר און האָט זי
בעטראַכט פון דער-ווייטענס. אויסער רחמנות, האָט ער שוין איצט
גאַרניט געפיהלט צו איהר.

— אַהא, מישאַ, — האָט זי מיט פרייד אויסגערופּען, גלייך ווי
עס וואָלט צווישען זיי גאַרניט געשעהן.

איהר שטים האָט אין זיין האַרץ עפּים אויפגעוועקט און ער איז
אויס געווענהייט רויט געוואָרען און דאָס האַרץ האָט איהם אַנגע-
הויבען צו קלאַפּען.

— און איך בין שוין אזוי לאַנג דאָ, און מען זעהט זיך נישט,
זײַן אליין אין דער היים, און קיינער קומט נישט צוגעהן!
מישאַ האָט נאָך קיין צייט נישט געהאַט קיין וואָרט פון מויל
אַרויסצוברענגען.

דער גאַרטען האָט זיך בעפרייט פון זיין ווינטער-דעק. דער אי-
בערגעבליבענער שניי האָט געשמאַלצען אין די ווינקלען, און די בוימער
זיינען שוואַרץ געווען, האָבען זיך געטריקענט אין דער פרייהלינגס-זון
און פויגעל זיינען שוין אומגעפלוויגען. דער הימעל איז ריין געווען.
אין א מינוט ארום האָט זיך זיי ביידען געדאַכט, אז דאָס אלץ, וואָס
זיי האָבען דורכגעלעכט אין דער קורצער צייט, איז אַ שלעכטער חלום
געווען, און אַט האָבען זיי זיך ערשט ווידער בעגעגענט אין דעם
גאַרטען, אין וועלכען זיי פלעגען אזוי אַפּט שפּאַצירען צוזאַמען, ווען
זיי זיינען נאָך קינדער געווען.

— טרויעריגע טעג געהאַט, וואָס?

— איך האָב געהאַט — טרויעריגע.

— אין אזא קורצער צייט, גאָט מיינער, מיר דאַכט, איך בין

— מיר דאכט זיך צומאָל אויך אזוי, שמייכעלט מישאָ.
 — דאָס אומגליק איז גרויס! יא, עס איז וואהר, מיט ראחעל,
 דאקטאר לייזעראוויטש'עס טאכטער, האָט זיך געטראפּען אזא אומ-
 גליק? — האָט מערי געפרעגט דערשראקען.
 מישאָ איז בלייב געוואָרען און אָבגעענטפּערט הויך און שארף:
 — ראחעל, דאָקטאָר לייזעראוויטש'עס טאכטער איז מיין בלה,
 און מיט איהר האָט זיך קיין שום אומגליק ניט געטראפּען.
 מערי האָט איהם אָנגעקוקט האַלב פּערוואונדערט, צי מיינט ער
 דאָס ערנסט און האָט בעמערקט, אז ער מיינט דאָס ערנסט.
 — איך גראטוליר דיך, — האָט זי אויך ערנסט געענטפּערט.
 — איך דאַנק אייך, — האָט מישאָ צורקגעענטפּערט.
 זיי זיינען נאָך ביידע געגאַנגען אַ קורצע וויילע צוזאַמען, זיי
 האָבען זיך אָבער ביידע געפיהלט שלעכט און האָבען זיך צושיידט.
 מישאָ איז איצט מיט פלינקע טריט אריינגעגאַנגען אין „ראָוו“.
 עפּים אַ גרויסע אידעע האָט איהם געגעבען אַ בלייז אין קאַפּ. — דאָס
 וואָס ער האָט אזוי פיעל געקלעהרט דעריבער אין דער לעצטער צייט,
 איז איהם איצט קלאָהר געוואָרען. יא, ער האָט עפּים, עס איז דאָ —
 חתונה דאָבען און אוועק ערגעץ. וואוהיין? — דאָס האָט ער נישט
 געוואוסט, האָט ער נישט געזעהן. נור געפיהלט האָט ער די גרויסע
 שאַנד און וועהטאג און זיין מאַכטלאַזיגקייט. דאָס האָט ער געפיהלט.
 דאָס האָט ער דעם וועהטאג, דעם צער — יא, בויען די צוקונפּט, דאָס
 ווייטערדיגע לעבען אויף דעם צער, וואָס ער טראגט אין זיך.
 ער איז געגאַנגען געשווינד, ווי בענייט מיט אַ האַפּנונג, מיט אַ
 ווייטען, ווייטען שטראַהל, וועלכען ער האָט געזעהן, ווי אויס אַ נעבעל.
 אידען זיינען געשטאַנען אין „ראָוו“ און צונויפגעקלאַפּט מיט ברעטער
 זייערע צוואוואַרפענע חורבות און אויפגעקליבען פון די אָנגעוואַרפענע
 הויפּענס זייערע זאַכען.
 ער האָט נישט בעמערקט, ווי ער איז אָנגעקומען צו דאָקטאָר
 לייזעראוויטש'עס הויז.
 זינט עס האָט זיך מיט ראחעל דאָס אומגליק געטראפּען, האָט זי
 פאַר מענשען מורא געקראַנען און פּלעגט זיך דערווייטערען, ווען אַ

מענש איז אין שטוב אריינגעקומען. דער דאָקטאָר האָט זי גאַרנישט געפרעגט. זי פלעגט זיך אויף גאַנצע טעג איינשליסען ביי זיך אין צימער און קיינעם נישט צוגעלאָזען צו זיך. דער פאָטער האָט מורא געהאַט, אַז זי זאָל זיך אַ מעשה ניט אַנטהאַן און פלעגט האַלטען הינטערן שלאָס אלע גיפּט־געטראַנקען און זי אויס דעם אויג נישט געלאָזט. נור מעהר ווי אלע פלעגט זי אויסמיידען מישאַץ. קוים פלעגט מישאַ קומען צו זי, פלעגט זי אין צווייטען צימער אריין און אפילו נישט געגריסט זיך מיט איהם. מישאַ האָט בעמערקט, אַז זי וויל זיך מיט איהם ניט טרעפען, האָט ער אויסגעמיטען דאָס הויז.

איצט איז ער אריינגעקומען אונבעמערקט. דער דאָקטאָר איז נישט געווען, ער איז געלאָפּען צו אַ קראַנקען. ער האָט זי געטראַפּען זייענדיג ביים טיש און איבערזעצענדיג די צוטערטענע פלאַנצען אין די קאַסטענס. זי איז זעהר טרויעריג געווען און בלייד. ביי מישאַ'ס אריינקומען איז זי דערשראָקען געוואָרען און זי האָט געוואָלט זיך אויפהויבען און אריין אין אַ צווייטען צימער. מישאַ האָט זי אָבער ביי דער האַנד אָנגעכאַפּט און געזאַגט מיט אַ האַסטיגער שטאַרקער שטים:

— ראהעל, אַנטלויפט נישט פון מיר, איך ליעב אייד, איך ליעב אייד זעהר און וויל מיט אייד חתונה האָבען!

דאָס מיידעל האָט איהם אָנגעקוקט ווילד און דערשראָקען. איהר האַרץ האָט הויך געקלאָפּט, זי האָט אָנגעהויבען צו קלאָפּען מיט די צייהן און אַ מינוט נישט געוואוסט וואָס צו זאָגען. פלוצלונג האָט זי זיך געגעבען אַ רים ארויס פון זיינע הענד, אַ בויג אַרונטער דעם קאַפּ הינטער דעם טיש און האָט צום ערשטען מאל אָנגעהויבען צו שלוכצען:

— אָבער איך קאָן דאָך נישט, איך קאָן דאָך נישט!

ער האָט איהר מיט געוואָלט דעם קאַפּ אויפגעהויבען און געקוקט איהר גלייך אין די אויגען אריין:

— דו קאַנסט, דו ביזט מיין ווייב, איך ווייס פון אלץ.

ביי דעם לעצטען וואָרט האָט זי זיך געגעבען פלינק אַ רים ארויס פון זיינע הענד און געוואָלט אַנטלויפען פון שטוב ארויס.

מישאַ האָט זי אָנגעכאַפּט פאר ביידע הענד, גענומען איהר קאַפּ און וויעדער איהר געקוקט גלייך אין די אויגען אריין:

— ווילסטו ניט, געה איך און לעג זיך אַנידער אַ טויטער פאר
דיינע אויגען.

זי איז דערשראָקען געוואָרען. זי האָט געזעהן אין זיין בליק, אַז
ער וועט עס טהאָן און זי האָט אָנגעהויבען צו ציטערען:

— אָבער, מישא, איינציגער מישא, — האָט זי אַרויסגעשטאַמעלט
די ווערטער אין אידיש, און איז געפאלען אויף זיין האַרץ און האָט
הויך און לאַנג געוויינט, ווי אַ קינד.
ער האָט זי געלאָזט אויסוויינען.

— איך לייעב דיר. איך האָב קיינמאָל קיינעם נישט געליעבט,
נור דיר. און מעג זיין דיין שאַנד און דיין אומגליק נאָך טויערער מאָל
גרעסער, ווי עס איז, איז עס מײַן אומגליק, מײַן שאַנד, וועל
איך עס נעהמען ווי אַ קרוין און אויף מיינע הענד אַרומטראָגען.

זי האָט איהם אָנגעקוקט, נור מיט יענעם בליק, וועלכער קיהלעט
דאָס בלוט. איהר גאַנצער צער, איהר פערבאַרגענער גרויזאַמער סוד
איז געלעגען אין איהר בליק.

— מישא, אָבער איינציגער מישא!

— זאָג, וואָס זאָל איך טהאָן פאר דיר, זאָג!

— גאַרנישט, מישא, גאַרנישט, — און זי האָט געציטערט אין
זיינע אַרעמס און האָט איהם געקושט אויף די ליפּען.

אַז דאקטאר לייזעראוויטש איז אַריינגעקומען, איז מישא צוגע-
גאַנגען צו איהם און געזאָגט:

— דאקטאר לייזעראוויטש, איך בין נאָך אַ יונגער מענש, איך
האָב נאָך נישט קיין פראפעסיע און קען נאָך גאַרנישט, אָבער איך
וועל זיך נעהמען צום לערנען און וועל פלינג ענדיגען. איך לייעב
אייער טאָכטער און אייער טאָכטער לייעבט מיך, און איך וויל חתונה
האַבען מיט אייער טאָכטער.

דאקטאר לייזעראוויטש האָט זיי ביידען אָנגעקוקט ווי משוגע,
פערוואַנדערט און ערשטוינט. ער האָט זיך געקראצט אין די איבער-
געבליבענע גרוידע לאַקען און געקלאַפּט מיט די ליפּען צופריערען:

— וואָס? וואָס חתונה האָבען? חתונה האָבען? און וואָס זאָגט זי? — ווייזט ער אויף זיין טאַכטער.
 — זי וויל אויך, — זאָגט מישאַ און ווייזט אויף די שטעהענדע ראַחעל, וועלכע האַלט מישאַ'ס האַנד שוואַך.
 — וויל אויך, וויל אויך, — קלאַפט ער מיט די ליפּען. — ווען?
 — היינט, באַלד, — שרייט אויס מישאַ, — מיר ווילען ווי אַם שנעלסטען אוועקפאַהרען קיין אויסלאַנד. איך וויל זיך צוגרייטען צום עקזאַמען אין אויסלאַנד.
 — און וואָס זאָגט זי? — ווייזט ער אויף דער טאַכטער.
 — זי וויל אויך, — זאָגט מישאַ.
 — אזוי, אזוי, — קלאַפט דער דאַקטאָר מיט די ליפּען, — נו, וואָס ווילט איהר פון מיר? וואָס זאָל איך טהאָן?
 — מיר ווילען געהמען חופּה וקרושין ביים רב.
 — וואָס? — וואונדערט זיך דער ראַדיקאַלער דאַקטאָר, — א רב?
 נאָך וואָס קומט דאָ אַהער דער רב? וואָס דאַרף מען דאָ א רב? — מור-מעלט דער אלטער.
 — ניין, נור חופּה וקרושין ביים רב, — שפּאַרט זיך איין מישאַ. דער דאַקטאָר דאַט זיך לאַנג געאַמפּערט און האָט צום סוף געמוזט בעשטעהן, אז עס זאָל זיין חופּה וקרושין ביים רב. מישאַ האָט דורכאויס פּערלאַנגט, דער דאַקטאָר האָט עס געמוזט נאַכגעבען און אַליין פּערבעטען דעם רב צו זיך אין שטוב.
 — א דור היינט! — האָט ער געברומט, — וואָס פאַר א דור איז היינט! מיר האָבען חתונה געהאַט אַהן חופּה וקרושין, אַהן א רב, און זיי דאַרפען א שטריימעל, חופּה וקרושין. שעהנע ראַדיקאַלען! — האָט ער געמורמעלט, ארויסגעהענדיג פון רב.

מערי האָט זיך נאָך אַרומגערעהט א געוויסע צייט אין אירר שטעדטיל. עס איז איהר געווען לאַנגווייליג און טרויעריג. מיט די חבר'טאָרינס האָט זי זיך וועניג געזעהן, און מיט די, וואָס זי האָט זיך בענגענט, איז איהר געווען לאַנגווייליג און ניט אינטערעסאַנט. זי האָט זיך אַרומגערעהט אין שטעדטיל און קיין זאָך האָט זי דאָ נישט

פּעראַינטערעסירט. זי איז שוין געווען אָבגעוועהנט פון דער געזעל־שאַפט און האָט געבענקט נאָך דער גרויסער שטאָדט, נאָך דער מיליע, וואָס זי האָט דאָרט געהאַט. זי האָט געפרואוּט צו לעבען איינזאַם, אַליין, אין איהר בענקשאַפט נאָך קאָוואַלסקי'ן. אָבער דאָס האָט איהר נישט געניגט. אַלץ האָט זיך איהר אויסגעוויזען קליין און לאַנגווייליג און זי האָט געבענקט, געבענקט נאָך דער גרויסער שטאָדט.

דורך גאַנצע נעכט איז זי געלעגען אויף איהר געלעגער און האָט נאָכגעקלעהרט מאַקסימאָוויטש'עס ווערטער, וואָס ער האָט איהר גע־זאָגט פאר דעם אוועקפאָהרען, — אז זי איז א ציגיינער־קינד און עס זיינען פאראן אזעלכע ציגיינער־קינדער, וועלכע הערען ביינאכט דאָס ציגיינער־ליעד קלינגט זיי דורך די פענסטער אריין און צורמאַרגענס געפינט מען זיי אין ציגיינער־לאַגער.

זי איז געלעגען דורך גאַנצע נעכט און האָט געהאַרכט נאָך דעם ציגיינער־ליעד, וואָס וועט זיך אין איהר פענסטער הערען, נאָך דער ציגיינער־באַנדע, וואָס וועט פאר איהר טהיר פארבייזעהען. זי האָט אַמאָל דאָך געמוזט פערנעהמען דאָס ליעד אין אַ נאכט. ווארום צורמאַרגענס אין די פרייה, אז די עלטערן זיינען אויפגעשטאַנען, האָבען זיי זי שוין מעהר נישט געפונען: זי איז געווען אַנטלאָפּען קיין פעטערבורג און האָט איבערגעלאָזט אַ בריעה, אז זי קאן מעהר נישט לעבען אין דעם קליינעם שטעדטעל.

ע ג ד ע

